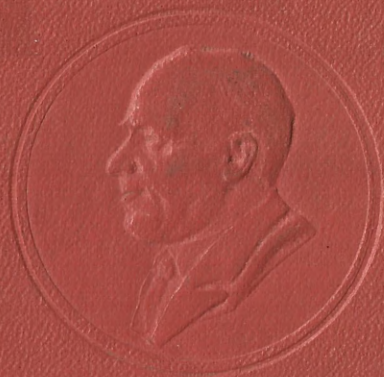




821(477)'06

B-55



ВСТАП
ВИШНЯ

75 коп.

ДЕРЖЛІТВИДАВ
УКРАЇНИ

ВИДАВНИЦТВО
ХУДОЖНЬОЇ
ЛІТЕРАТУРИ
ДНІПРО
Київ
1964

ОСТАПВИШНЯ

ТВОРИ В СЕМИ ТОМАХ • 1963 — 1964 • ВИДАВНИЦТВО „ДНІПРО“

Том 1. Твори 1919—1924 років

Том 2. Твори 1924—1925 років

Том 3. Твори 1925—1926 років

Том 4. Твори 1926—1933 років

Том 5. Твори 1944—1946 років

Том 6. Твори 1947—1951 років

Том 7. Твори 1952—1956 років

ВОСТАП ВИШНЯ

ТОМ ПЯТЫЙ

ФЕЙЛЕТНИ
ГУМОРЕСКИ
УСМІШКИ

1911 — 1912

и
10

18820

В селі Терки Кв. в. цього району
А Б О Н Е М А Н Т

У2
В55

Видання здійснюється за постановою
Ради Міністрів Української РСР

Редакційна колегія:

*ДМИТРО БІЛОУС, АРСЕН ІЩУК,
ФЕДІР МАКІВЧУК, СТЕПАН ОЛІЙНИК*

Упорядкування та підготовка текстів
Ф *Ю. Маківчука та В. О. Губенко-Маслюченко*

Редактор тома
Федір Маківчук

Примітки склав
Іван Дузь

Фейлетони
Туморески
Уацџишки

1944 — 1946

«ЗЕНІТКА»

СИДИТЬ дід Свирид на колодках. Сидить, стружить верболозину.

— Як діла, дідусю? Драстуйте!

— Драстуйте! Діла? Діла — нічого! Діла, як казали оті песиголовці,— гут!

— І по-німецькому, дідусю, навчились?

— Атож. У соприкосновенії з ворогом був,— от і навчився.

— І довго, дідусю, соприкасалися?

— Та не так щоб дуже й довго, а проте й од мене «у соприкосновеніє з землею» пішли. Загребли трьох отам на вигоні... І могилу вони були насипали, й хреста поставили; так як наші оце повернулись, я й хреста порубав, і могилу по вітру розвіяв... Щоб і сліду од погані не було.

...Розказати, кажете? Ну, слухайте.

...Наближались фашисти; знелюдніло наше село. Кілька старих бабів тільки й лишилося. Опинився й я по той бік річки, в лісі, у партизанах... Обіда хлопцям варив, коні пас. Та й закортіло мені подивитися, хто ж у моїй хаті за хазяїна тепер править, бо одинцем я жив, один як палець. От одного разу підійшов я до річки, як уже добре смерклося, витяг з очерету човна, сів, поплив та й висадився десантом у себе ж таки в березі. Висадився десантом, а потім перебіжками, перебіжками поміж соняшниками, та за хлівом у лопухах і замаскувався. Замаскувався і сидю. А в хаті, бачу, світло горить, гомонять, чую, дехто співати зривається.

Я сидю, чекаю: хай, думаю собі, як поснуть, тоді вже я прийму рішення. Довгенько довелось чекати. Коли ось двері на ганок — рип! — виходять трое: двоє, чую, фашисти, а третій Панько Нужник,— за старосту вони його призначили. Батько його крамничку в нас держав, а

воно, сопливе, виплакало, щоб його в колгосп прийняли. А тепер, бач, ста-а-ро-ста! Вийшли й прямують до хліва. А в хліві у мене на горищі трохи сіна було... Так ото Панько їх туди ночувати веде, бо в хаті душно. Полізли вони на горище, полягали. Чую,— хрупуть. Я з лопухів потихесеньку, навшпиньки, у хлів. У руках у мене вила-трійчата, залізні. Я розмахуюсь та крізь лісу вилами — раз, два, три!

Як заверещать вони там, як закричать:

— Вас іст дас?

А Мужник:

— О, рятуйте! Хтось із землі з zenітки б'є!

Ага, думаю, сукини ви сини, уже мої вила вам за zenітку здаються, почекайте, ще не те буде. Та з тим знову перебіжками у берег, на човна й на той бік. За три дні поздихали вони всі троє: так переказували потім із села. Я їм вилами животи попротикав. Отаке моє з во-рогом соприкосновеніє.

— Скільки ж вам, діду, літ?

— Та хто зна! Чи сімдесят дев'ять, чи вісімдесят дев'ять? Хіба їх полічиш? Знаю, що дев'ять, а яких саме, уже й не скажу.

— І ото ви не побоялись,— один на трьох?

— Побоявся? Та, чоловіче божий, війна — це ж моє рідне дело. Я ж увесь свій вік воювався з... бабою. Лукерки моєї не знали? Хіба ж такі страження були, як з отими поганцями на горищі! Та я їх, як щурят, подавив! А покійниця моя — хай царствує! — та вона б сама на дивізію з рогачем пішла! На що ми з кумом — царство йому теж небесне! — було, вдвох... та куди там!

Сидю, було, я під повіткою, зубці до грабель тешу, а вона вийде на ганок та як стрельне:

— Свириде!

Вірите, сокира в мене в руках сама собі тільки — стриб! стриб! стриб! Як на теперішню техніку, так чиста тобі «катуша». З нею я так напрактикувався, що ніяка війна мені ані під шапку. Наступати на Лукерку, що правда, я не наступав, більше одбивав атаки, а воюватися доводилось мало не щодня.

Одного разу, в неділю, ми з кумом, ще й на достойне не дзвонили, не видержали: хильнули. І добренько-таки хильнули. Коли ось Лукерка з церкви!

— Держись,— кажу,— куме, битва буде! Якщо по-
одинці, будемо биті. Давай згуртуємось у військове сое-
діненіє, бо інакше розгром. Перемеле живу силу й тех-
ніку! Утворили ми соединеніє. Тільки-но вона на ганок,
я зразу вроді як на «ура»:

— Що це ти по церквах до полудня товчешся?! Піп
медом частує, чи що?

А кум з правого флангу заходить. Але тут у нас об-
шибка організаційна вийшла: рогачів ми не поховали.
Ех! вона за рогача — і в контратаку! Прорвала фронт.
Ми з кумом на зарані підготовані позиції — в погрібник.
Опорний, вроді, пункт.

Уже й пироги похололи, а вона все в погрібнику в
окоуженії держить. Сидю я за діжкою з сирівцем, ку-
няю.

Кум і каже:

— Як знаєш,— каже,— Свириде, а я до своїх проби-
ватися буду. У моєї Христі теж сьогодні пироги.

— Дивись,— кажу,— куме, тобі видніше. А краще не
ризикувати завидна, хай як смеркне.

— Що ти, Свириде, як смеркне? Та які ж смерком
пироги?

Перехрестився кум і рвонув в н-ському направленії.
І таки пробився в розположеніє своєї Христі. Щоправда,
рогачем його таки контузило, але з ніг не збило!

А я аж до вечора в окоуженії за діжкою з сирівцем
просидів. Тільки ввечері уласкавилась трохи Лукерка;
підходить, одчиняє погрібника:

— Сидиш? — каже.

— Сидю! — кажу.

— Іди ж хоч галушок попоїж, а то охлянеш!

— Кинь,— кажу,— рогача, тоді вийду!

Бойова була покійниця!

Було з нею і стратегії, й тактики. Де ми з кумом тіль-
ки не маскувались: і в картоплинні, і в коноплях. Та об-
наружить, було, враз! Обнаружить — і витіснить! Та
тіснить, було, аж до водяного рубежа, до річки. А ми
з кумом плавати не вміли, стоїмо у водяному рубежі на
дистанцію, щоб рогачем не дістало. Стоїмо, мокнемо.

А вона:

— Мокнете?! Мокніть, іродові душі, я з вас коно-
пель натіпаю!

Та після такої практики мені з отими гнидяними

хрицями й робити не було чого. Шкода — кума нема: ми б з ним у соєдінєнї не те б показали.

Кум і льотчик кріпкий був. Ас!

Трусимо ми якось кислиці з кумом. Повилазили на дерево й трусимо. А кислиця висока була, розложиста. Фашисти, клятї, зрубали її. Лукерка в пелену кислиці збирає. Трусили, трусили,— ке, думаємо, закуримо. Люльки в зуби, кум огню креше...

Коли це знову як бахне:

— Знову за люльки!

Так ми з кумом як стій з кислиці у піке. Кум таки приземлився, хоч і скапотував, а я з піке — в штопор, із штопора не вийшов, протаранив Лукерці спідницю й урізавсь у землю! За півгодини тільки очунявся, кліпнув очима, дивлюсь: лїворуч стоїть кум, аварію зачухує, праворуч Лукерка з цеберкою води. Ворухнувсь — рулі повороту ні в руках, ні в ногах не действують, кабіна й увесь фюзеляж мокрі-мокрісінькі...

— Живий, слава богу! — кум каже.

А Лукерка:

— Був би,— каже,— він живий, якби не моя кубова спідниця! Хай скаже спасибі спідниці, що затримала,— угруз би був у землю по самісінький руль глибини! Ех, льотчики,— каже,— молодчики!

А ви кажете, чи не злякався я трьох гітлерівців?

Після такої практики?! Таке й вигадаете!

— А що тепер поробляєте, дідусю?

— Прийшли наші — я демобілізувався. Дуже швидко німці тікають, не наздожену. Хай уже молодші гонять. А я оце дїтлахам у дитячий садок пищики роблю. Такі ж утішенькі дітоньки! Та колгоспну череду з евакуації виглядаю. Треба випасати, треба відбудовувати після німецької погані. Ех, кума б оце мені, ми б оце вдвох... Хочете, може, «зенїтку» мою побачити? Ось вона!

І погладив ніжно дід Свирид свої вила-трїйчата...

ПРЯМА НАВОДКА

А НІКОГО-нікогісінько не було в бабусі, крім Івасика.

І в Івасика не було ні батька, ні матері, а була в Івасика сама тільки бабуся.

Викохала бабуся Івасика, випестила.

І сорочечка завсігди в Івасика біленька, випрана чистенько і червоною заполоччю у хрестик вигаптувана. І волоссячко в Івасика вичесане, і ніжки в нього шовечора тепленькою водицею вимиті.

І як засне, було, Івасик увечері, становиться навколiшки бабуся перед царицею небесною:

— Царице небесная, оборони мого Івасика і від недуга тяжкого, і від ока лихого. Один-бо він у мене, однісінький. Спаси його й помилуй! І присноблаженная, і пренепорочная! Амінь!

Ріс Івасик...

Виріс Івасик...

Уже й десятирічку Івасик закінчує, і в драмгуртку в клубі колгоспному, а найбільше до вподоби Івасикові військовий гурток, і найретельніше вивчає Івасик гарматну справу, артилерію.

А ввечері, було, сидить біля столу Івасик та вголос і зачитує про гармати різні: і про важкі, і про польові, і про зенітні...

А бабуся біля Івасика сидить, на Івасика дивиться, слухає...

— Ой бабуся,— Івасик усміхається,— слухайте й вивчайте. Щоб знали ви в мене про артилерію все, бо буду я, бабуся, артилеристом і незручно мені буде, що моя бабуся та в гарматній справі не обізнана. Щоб, як питає хто вас про пушку, щоб ви йому все, «як з пушки»!

— Де вже мені, Івасику, де вже мені, голубчику?!

Читай-читай, любенький. А мені й те серце радує, що біля тебе я, Івасику.

— Ось слухайте, бабусю! Пряма наводка — це коли приціл на об'єкті. Суне ворог, а ви орудіє прямісінько на нього... Бах! — і ваших нет!

— Кого, Івасику, ваших?

— Ваших?! Ворога нема! Бах! — і ворог у клоччя! Пойняли, бабусю? Прокажіть!

— Та бóg з тобою, Івасику! Хіба мені воюватися?!

— Прокажіть, прокажіть!

— Пряма наводка — це коли — бах! — і ваших нет! У клоччя!

Пригорне Івасик бабусю до себе, притисне:

— Ах, ви ж, наводчик мій! — заливається.

* *
*

Загриміла Велика війна Вітчизняна.

Як ішов Івасик у Червону Армію, обнімав бабусю, до грудей пригортав, цілував.

— Не жалій, Івасику, ворога, а жалій себе! Не бережи, Івасику, ворога, а бережи себе!

— Е, бабусю, хіба ж артилеристи плачуть?

— Не буду, Івасику, не буду!

— Артилеристи: бах! — і ваших нет! Пам'ятаєте?

— Хай борошить тебе цариця небесна!

— Мене, бабусю, «катюша» оборонить.

* *
*

Залізним чоботом поганим топче фашист землю України Радянської.

Уже й у бабусиному дворі по курнику та по хлівах гітлерівець нишпорить.

Нема вже в бабусі пари її овечок, нема підсвинка, нема й п'ятірки курочок — один тільки півник і залишився: заховала його бабуся під припічком, соломною заклала.

Побіліла бабуся, налилися тугою очі.

Припадає ввечері бабуся до цариці небесної, благає:

— Оборони ж його, мого Івасика! І присноблажен-
ная, і пренепорочная...

Та й замислиться, замислиться...

Покладе поклону глибокого та, замислившись, на
царицю небесну дивлячись, замість амінія, прокаже:

— Бах! — і ваших нет! У клоччя!

* *
*

Сумні, тужні, чорні два роки фашистського пану-
вання.

Придавили вони бабусю, приголомшили, аж помен-
шала вона, зігнулась.

Два роки чорного туману.

І раптом світлий промінь:

— Наші наближаються! Німців б'ють! Німці ті-
кають!

Погарячішали у бабусі очі, посвітлішало обличчя,
розпрямлятися почав згорблений бабусин стан.

Ближче, ближче наші.

Заметушилося фашистське гайвороння у бабусиному
селі: бігають, людей у німецьку неволю хапають. Тор-
тури... Розстріли...

Аж ось наші вже в сусідньому селі.

Тікають німці з бабусиного села.

Востанне по хатах гасають, грабують, б'ють, па-
лять...

Вскочив і до бабусі в хату єфрейтор. Хижими очима
по хаті бігає. Шугає під піл, на піч, у піч.

Шугнув рушницею під припічок — вилетів з криком
з-під припічка бабусин півник!

— А-а-а! Донерветер!

Згріб півника, давить!

Терла бабуся сіль у макітрі. Зайнялося в бабусі під
серцем, запекло. Аж затремтіла вся.

Промайнуло в думці: «Пряма наводка — це коли
приціл прямісінько на ворога. Бах! — і ваших нет!»

Махонула макогоном і просто в лоб — бах!

Він тільки:

— Вас-вас-вас-вас!

Та й посунувсь під лаву. Двічі позіхнув і замовк.

.....

Увійшли в село наші.

Оглядав у бабусиній хаті мертвого фашиста лікар.
Подививсь і каже:

— Смерть од пролома голови тупим орудієм!

А бабуся:

— І лікар, а не вгадали. Не від пролома голови, а від
макогона прямою наводкою. А орудія справді не дуже
гостра, тупа орудія — макогон!

«КУРЯЧА ЛІВАДІЯ»

КОЛИ завідуючий пташиною фермою в колгоспі «Червоний партизан», Миргородського району на Полтавщині, якимсь увечері зайшов до курника, кури його обступили зо всіх боків, ласкаво скрекочучи й кудкудахаючи.

Петько — півень-красунь — врізав привітальне «кукуріку», а чорненька чубатка злетіла завідуючому на плече й усе намагалася засунути голову до бокової у френчі кишені, бо там завжди було приховано для неї, завідуючого улюблениці, або зерна, або крихот.

— Ну, діточки,— промовив завідуючий,— узавтра на трудфронт! На буряки, діточки мої хороші! Довгоносики нищити!

Скільки того лементу зчинилося! Скільки було радощів!

Та як і не радіти?! Свіже повітря, простір, сонце!

І все це після дволітнього поневіряння під німецьким звіром, що нищив їх, бідних курей, гірше від чуми, від холери!

Небагацько старожилів залишилося після німецької навали, більше було заново придбаних та подарованих братніми колгоспами, де «Червоний партизан» перебував під час евакуації.

Новенькі лобювалися:

— Сестрички! — скрекотали вони до старожилів.— Невже цілісінський день на пекучому сонці?! Невже цілісінський день, не розгинаючись, дзьобай та дзьобай?!

Старожили таємниче посміхалися, а Петько циркуль-козирем круг них пройдеться, малиновим крилом чирк-чирк та:

— Ех, і живоньом, йолки-палки! Ку-ку-рі-ку!!

Другого дня виїхали.

Спереду на гарбі торжественно возсідав завідуючий,

а в гарбі на сіні величезна клітка з курми колгоспу «Червоний партизан», що вирушали на бурякову плантацію нищити шкідників сільського господарства, виконувати постанову уряду, дбати про добробут членів своєї артілі й цілої республіки.

Виїхали за село.

Чубатка, яка їхала не в клітці, а сиділа на плечі в завідуючого, зразу метнулася по гарбі, розгребла сіно й намацала якогось з чимось лантуха.

І тільки-но вона того лантуха намацала — не втрималась, — весело й заливчасто закудкудахкала підтанцювуючи:

Ех, і жить будем,
І гулять будем!

Підбігла до клітки й до підруг:

— Голубочки-сестрички! Є! Лантухів не менш як зо три!

Старожили в клітці зразу в танок! Танцюють, співають! Та все повеньким підморгують:

— Не журись, мовляв, сестрички...

Петько — так той аж навприсядки пішов.

Приїхали.

Завідуючий зарані вже збудував там просторого куреня, біля куреня курник з висланою соломою підлогою. Біля курника розчищена площадка. Все, одне слово, як «бог приказав».

Влаштувались.

— Ну, поки там, дітки, вийдем на довгоносика, а перекусити треба! Тютельки-тю-тю-тю! Натє!

Вискочили з курника тютельки, дивляться — вся площадка золотим просом посипана.

Бенкетують курочки на просторі...

І на другий день, — сонечко вже ген-ген де, височенько вже сонечко підбилося, а завідуючий похропує собі потихеньку, не спішить... Прокинувся — і знову просця курочкам.

— Що там, — каже, — по тій плантації ходити, ноги й мені, і вам бити. Кушайте просо, а я на сонечку полежу.

Так і пішло...

І завідуючий, і курочки живуть собі, посвистують... Не трудфронт, а Лівадія...

Дивляться кури з «Червоного партизана» на сусідів, що цілісінькими днями довгоносика дзьобають, та підсміюються:

— Дзьобай-дзьобай, трударі! Нам і без довгоносика непогано!

Наприкінці сезону червонопартизанські кури своєму завідувачому адресу піднесли із зворушливим написом: «Благодітелеві — признательні!»

Артіль «Червоний партизан» в кінці літа було зараховано до п'ятисотників: по п'ятсот центнерів черви зібрала артіль з гектара!

18820

«ТИПУ «ФЕРДІНАНД»

ВСЕЛІ Рута-М'ята «вища раса» тікала опівночі. Бігли по-фюрерно: спереду селофюрер, потім вулицефюрери, потім завулкофюрери, потім куркофюрер, гускофюрер, індікофюрер, поросятофюрер...

За фюрерами галопом рвав представник «нижчої раси» Панько Пужник — староста...

І тихо-тихо було на ранок в селі Рута-М'ята.

І вже як сонце підбилося височенько, почали з'являтися люди: вони визирали з-поза спалених хат, витикали голови з-за тинів, вилазили з льохів, ям, глинищ.

К обідю біля руїн колгоспного клубу зібралося з півсотні рутом'ятян: діди, баби, жінки, діти...

Вони стояли тихо-тихо.

Першим заговорив дід Свирид.

— Сумно! — промовив дід Свирид.

— А чого вам, діду, сумно? — озвалася тітка Катря.

— Повтікали!

— Так ото вам того й сумно, що повтікали?

— Сумно. Нема кого бити! То все ж таки, як тут були, хоч вилами кого проткнеш, а тепер упіймай їх.

— Упіймають! — ковтнув сльозу дід Йона.

І знову тиша.

Тітка Мокрина не видержала, заголосила:

— Та де ж село величаве, Рута-М'ята кучерява?! Та де ж хатки білесенькі, де ж вишеньки ряснесенські?! Та де ж верби могуті, де ж яблуні плодючі?! Та нема ж, нема, та й не буде.

Катря підскочила до Мокрини, затулила їй рота долонею й крикнула:

— Замовч! Замовч-бо... Є село! Є наша Рута-М'ята! Є! І буде!

Вона вибігла з натовпу, обернулася до людей, лице їй шаріло й горіли очі:

— Людоньки добрі! Два з половиною роки ридання рвало нам груди! Два з половиною роки краялося наше серце! Так і тепер плакати? Коли ворога нема, ридати? Ні, люди добрі! Хай руїни, хай самі бовдури, хай обгорілі садки, але вони наші.

Катря підбігла до спаленої хати, припала до комина:

— Хатонько моя! Ти в мене красуватимешся, як ніколи в світі не красувалась! І ні в кого на селі не буде кращій за тебе, моя хатонько. Дайте тільки от з колгоспним добром упоратися.

— Ну, положим,— витираючи сльози, промовила Мокрина.— Ще побачимо, в кого буде краща!

Дід Свирид штовхнув діда Йону:

— Як по-твоєму, в кого буде краща?

— У мене!

— А чому саме в тебе?

— А тому, що не в тебе!

— Хвалилася верша...

— Ти мені не той, не вершкой, а то я тебе як вершкуну, так «асколки» з тебе полетять.

— «Асколки»? Дивись: «типу «фердінанд» який знайшовся.

Подряпалися діди.

Бо була весна. Та яка весна! Перша весна після німецької навали.

А навесні навіть у дідів кров, може, вже й не кипить, а все ж таки хоч потрошку та булькає.

Після ремонту й відбудови колгоспних будівель, школи й клубу взялися рутот'ятяни за свої двори.

Тітка Катря вела перед. Вона свою обіцянку виконала. На колишньому згарищі красувалася нова хата, вимашена, вибілена.

Круг хати пломеніли мальви, жовтіли чорнобривці.

Від Катрі не відставало все село.

Всі пильно стежили один за одним, удаючи, що зовсім ніби не цікавляться сусідовою роботою, а кожний аж тремтів, щоб зробити краще за сусіда.

На свято було призначено огляд усіх нових хат, щоб визначити, в кого найкраща. Така була постанова сільради на категоричну вимогу тітки Катрі.

Напередодні свята, перед самим світанком, коли всі міцно спали, дід Йона вийшов потихеньку з хати з бляшанкою синьої фарби в руках. Він, озираячись на всі

боки і не дихаючи, пофарбував зокола лутки й віконниці у своїй хаті у синій-синій, як синє наше небо, колір.

На ранок усі ахнули: як лялечка стояла дідова Йонина хата.

Комісія першу премію присудила дідові Йоні.

Тітка Катря обняла діда Йону та й поцілувала.

Підійшов дід Йона до діда Свирида:

— «Типу «фердінанд», кажеш? Га?

Дід Свирид почервонів, на лобі в нього нап'ялися жили, але стримав себе. Ступив до діда Йони, простяг йому руку:

— Беру свої слова назад! Люблю правду! Ти, Йоно, обходное движеніє і внезапной, стремительной удар!

«ГІТЛЕРІЯ» ХУДОЖНИКА АГНІТА

НА виставці доробку радянських художників, улаштованій з приводу їхнього Всесоюзного пленуму, є серія малюнків-шаржів художника Агніта. Зветься ця серія — «Гітлерія». Має вона двадцять п'ять малюнків. Тематикою своєю вона охоплює мало не всенький «комплекс життя і праці» представників «вищої раси», хазяїв III імперії.

Лейтмотив «Гітлерії» — її обкладинка — шибениця (літера Г подана, як шибениця), а вступ — мапа «III імперії» з відбитком на ній кривої долоні.

Далі йдуть «розділи», що охоплюють і «флору», і «фауну», і «населення», і «заняття населення» (землеробство, скотарство, торгівлю, промисловість, експорт, імпорт і т. д.).

Маєте ви тут «Науку», «Літературу», «Малярство», «Архітектуру», «Скульптуру», «Музику» і т. д.

Найгостріше, на наш погляд, подано такі речі:

«Флора» — фашистські посіпаки Петен, Лаваль і інші ростуть із гітлерівського гаманця.

«Населення» (неарійське) — шибениці з трупам неарійців на них.

«Торгівля» — продаж труп у похоронному бюро.

«Імпорт» — перон, і по ньому тягнуть з оривками на шиї «імпортованих» з України.

«Наука» — подана в «основній формулі» фашизму: шибениця, помножена на шибеницю = «новий порядок».

«Література» — звіроподібний кочегар кидає в топку книжки.

«Архітектура» — простісінський концтабір. Це таки справді основні архітектурні споруди установителів «нового порядку».

Завершує «Гітлерію» кінцівка: бур'яни та чортополох на всій території, де похазяйнувала «вища раса».

Художник Агніт уміє бути і дотепним, і гострим, і злим.


Люта ненависть керувала художником, коли він працював над своєю «Гітлерією», і він зумів її втілити в свої сатиричні шаржі, працювавши, до того, не в зовсім сприятливих умовах перебування на фронті.

Таку ж ненависть і огиду до фашистської наволочі викликає Агнітова «Гітлерія» і в глядача.

Коли піти за художником і дати до кожного шаржу відповідну підтекстовку, матимемо своєрідну і оригінальну «історію» гітлеризму в часи його грабіжницької навали на людство.

І варт це зробити. Треба видати Агнітову «Гітлерію» альбомом з відповідним текстом,— хай дивиться наш народ, хай читає, бачить і знає, над якою звірякою він одержав перемогу.

«ГРИЦЮ, ГРИЦЮ, ДО РОБОТИ...»

 О того часу, як тьотя Дарина прийшла в неділю до Грицевої мами («Приходьте, Дарино, поськаємось!»), так до того часу з Грицем було все добре та гаразд: він зростав та розвивався, як і належить кожному хлопцеві, що змалку їсть галушки й свербигуз, сало й лопуцьки, пироги й кислиці, картоплю й сливки, борщ і вишні, вареники й насіння...

Гриць був хлопець чорнявий, кепка на ньому була синя, синій на ньому був і костюмчик, і вже не дуже його цікавило покотьоло, а більше футбол, а як повз його двір пробігала Галя або Пріся, на Гриця нападав кашель:

— Кахи!

Галя або Пріся на цей Гриців бронхіт відповідала: «Тю!» — і бігла далі, і в Гриця кашель утамовувався аж до того часу, коли повз його двір проходила Поля чи Паша.

І ні на які хвороби, крім отого спорадичного бронхіту, Гриць не болів...

...Так от прийшла тьотя Дарина до Грицевої мами.

Було це в неділю, о ту пору, коли з печі витягають пироги.

Грицеву маму звали Марія.

От увійшла тьотя Дарина до хати й промовила:

— Драстуйте, Маріє! Драстуй і ти, Грицю! З неділею!

— Драстуйте, Дарино! Сідайте, прошу вас,— одказала Грицева мама.— З неділею і вас також!

Гриць проказав:

— Драстуйте!

Подивилася тьотя Дарина на Гриця:

— Гай-гай,— каже,— вже вищий од мами! А ще ж

зовсім недавнечко горобців драв, а тепер, бач, який парубійко. Тьху, тьху! — щоб не наврочити... Скільки це йому?

— Вісімнадцятий!

— Цього, значить, року і в армію! Щасти боже! Щоб тільки здоровий був!

Чи то вже в таку хвилину тьотя Дарина проказала це, і хоч і «тьху-тьху» зробила, а таки наврочила: ухопило відразу Гриця на кольки! Та так ухопило, що вже й сьомого пирога не доїв, узяв подушку, рядно, вийшов, стогнучи, у садок і ліг у сливнику.

Мама з тьотью Дариною уже й поськались, а Гриць усе лежить у сливнику. Коле його «отут», і «отут» його коле, а як «отут» перестане, так «отам» як кольне, то аж на вгачі, бідолагу, зводить. Думав, що сон, може, кольки вгамує, годин зо три підхрорпнув,— не допомогло: коле.

— Що з тобою, Грицю? — підійшла мама.

— Коле!

— Може б, із'їв чого?

— Не хочу!

— А може? З'їси, воно, може, й одтягне.

— Ой, закололо! Ой, не можу! Ой, коле!

— Та боже наш милосердний! Побіжу до баби Векли, може, одшепче!

— Ой, біжіть, мамо, біжіть, голубочко! Бо не тільки на кольки взяло, а й права нога в оцім шалнері не згинається! Ой, що робити?!

Баба Векла шептала, молилася, прискала на розпечений углик, прикладала навхрест до пупа й до ноги іржавого ножа,— не взяло.

Кольки навіть подужчали, а на правій нозі і другий шалнер забуксував.

Гриць лежав. Легшало йому тільки пізно ввечері, коли вже село засипало.

На пропозицію взятися до роботи Гриць стогнав:

— Де мені?! Ходити не можу! Сидячу яку роботу, може б, і зміг... Кладовщиком в артільній коморі або в кооперативі... Там, кажуть, треба печення перекладати,— це робота по моему здоровлю. Варення б, хоч і з трудом,— а переставляв би, а іншої не в силах.

Нога не розгиналася.

Одної тільки ночі й розігнулась. Це як Гриць перед світом хотів був одвідати у клуні Галю. І Петрові

тої ж таки ночі заманулося прийти до Галі з візитою. Петро вгледів, що хтось суне сояшничинням, виломив замашного кілка, і тільки Гриць наблизився,— Петро як тюкне, кілок повз вухо як засвистить, у Гриця ноги як пружонули — так перестрибнули через три огорожі...

А на ранок права знову не розгиналась.

Тяжко захворів Гриць.

Галя сказала, що Гриць видужає, бо вона вже була і в лікаря, і у військовому комісаріаті і розказала, як треба лікувати Гриця.

«ЗЕМЕЛЬНА РЕНТА»

1942 РОКУ в Києві, як ми знаємо, урядували рейхскомісар, гауляйтер Еріх Кох. Так оцей самий гауляйтер запросили пана міністра східних земель Розенберга одвідати свої володіння.

Пан рейхсміністр урочисто прибули й об'їхали з паном гауляйтером загарбані землі.

Об'їхали й повернулися до Києва.

На цей час вони викликали до Києва на нараду всіх генерал- і гебітскомісарів...

Порадившись, пан міністр з паном гауляйтером і з усіма генерал- і гебітскомісарами влаштували урочисту прогулянку на Аскольдову могилу.

Пан міністр стали в позу й урочисто проголосили:

— Панове! Ви подивіться на цю чудесну панораму! Усі ці неосяжні простори землі родючої тепер наші, німецькі. Від Дніпра аж до Чорного моря всі ці лани безмежні ми заселимо німцями. Ми поділимо ці землі на ділянки і роздамо німецьким фермерам. Українці будуть як робоча сила. А через двадцять п'ять літ тут буде справжня Німеччина.

Пани комісари плескали в долоні і кричали:

— Гох! Хайль Гітлер!

І що ви там не кажіть, а державний розум — то таки державний розум.

Він — передбачає.

Не помилився міністр східних земель пан Розенберг.

Що йому можна закинути — так це тільки скромність.

Що ж вийшло?

Не тільки на безмежних українських ланах, а й на Кубані, на Донщині, на Північному Кавказі, в Криму, в Бессарабії і аж до самісіньких Карпат маємо силу-

силенну земельних ділянок з «німецькими фермерами», якщо не на них, то в них.

Одержали ці ділянки німецькі фермери у довічне володіння.

Лежать німецькі фермери у радянських неосяжних землях, лежать, «хазяйнують».

І роботи ніби небагато: лежи собі потихеньку, догнивай. І користь з того неабияка фашистським фюрерам, бо, як публікує швейцарська газета «Базлер арбейтерцейтунг», фюрери ці вже мають в іноземних банках кругленькі капітали готівкою і в цінних паперах.

Геббельс	має	— 4 635	тисяч	доларів
Герінг	»	— 3 575	»	»
Ріббентроп	»	— 3 165	»	»
Гесс	»	— 2 045	»	»
Гімлер	»	— 2 000	»	»

«Діточкам на молочко»...

«Фермери» — лежать, земля собі крутиться, грошки набігають...

Поки фюрери на шибеницях гойдатимуться — дивись, ще по мільйончику набіжить.

«БЛІЦКРІГ»

СИДІЛИ ми якось із дідом Свиридом на колотках, розмовляли. З заходу насувалася чорно-синя хмара, пахло дощем, вдалині гриміло й розтинали небо блискавки.

— Дивіться,— кажу,— діду Свириде: на небі блись-блись виходить, а в Гітлера не вийшло. А скільки того лементу було: «бліцкріг!», «бліцкріг!» А на ділі вийшло «пшиккріг!» Чому воно так, діду Свириде?

— Як не вийшло?! Вийшло, та ще й як вийшло. У Гітлера ще краще вийшло, як у цигана.

— У якого цигана?

— У Михея.

— У якого Михея?

— Михея не знали?

— Ні.

— Тю! Що ж ви тоді знали?! Було це давненько, ще й на першу германську війну не зав'язувалось. Молодим я ще тоді був — було мені не більше, мабуть, як років, може, шістдесят з п'ять. Стеріг я того року бакшу. У нашому селі тоді циган жив, Михей,— усім циганам циган. Летить, було, на коні, так не тямиш, чи кінь його мчить, чи він коня ногами несе. Частенько навідувався до мене на бакшу. Ходить, було, придивляється:

— Кавуни,— каже,— в тебе, Свириде, добрі.

— Кавуни,— кажу,— непогані.

Вистигли кавуни...

От одної ночі, так як оце й тепер, дуже нахмарило. Почалася буря... Грім, дощ, блискавки... Я в курені заховався, а сам з бакші очей не спускаю. Як блисне блискавка,— на бакші, як на столі. Блиснуло,— я й помітив, що хтось із ярка в кавуни поліз. Я за вила та понад ярком і собі туди. Блисне блискавка — я пригнувся, стемніє — підбігаю. Підбіг, присів у долину, на

межі. Блиснуло, бачу, хтось у чувал кавуни збирає. Я близько до злодія... В цю мить як блисне — я його трійчатами як блисну! — так воно тільки — ве! — та в ярк, як вихор! І чувала забуло. Я, правду казавши, й не помітив, кого я поблагословив, бо бачив тільки спину, та й то на одну мить.

На другий день приходиться до мене Михей. Дивлюсь, невеселий:

— Чи немає,— питає,— в тебе, Свириде, шкибинару, чи що? Поперека дуже крутить. Учора,— каже,— буря була, так блискавкою мене вдарило. І що то,— каже,— сила божа: раз блиснула, а на попереці аж три криваві смуги.

— А ти,— кажу,— Михею, може б, кавуна з'їв? Од поперека, баби кажуть, дуже ползительно.

— Погнили б,— одказує,— вони, кавуни твої.

Отакого було...

— А до чого тут, діду Свириде, Гітлер? І до чого «бліцкриг»?

— А до того Гітлер і до того «блісцькриг», що Гітлер отой з чувалами по Радянському Союзу блискав-блискав, а Червона Армія як блиснула — так скільки кривавих смуг на спині в Гітлера?! Рахуй: Волга — одна, Дон — друга, Дніпро — третя, Буг — четверта, Дністер — п'ята. Це великі смуги, а малих скільки? Та не прості смуги, а з «бубликами». На Волзі — бублик, біля Кривого Рога — бублик, біля Корсуня — бублик, біля Тернополя — бублик, у Криму — бублик... Це великі бублики, з маком, а малих скільки? Так як, по-твоему,— не вийшло «блісцькрига»?! Вийшло! А ще скільки вийде! Поздоров тільки боже Червоній нашій Армії, а вона ще не раз і не так ще «блисне».

САМІ ТОБІ РУМУНИ...

СЬОГОДНІ дід Свирид сидить на колодках і регочеться, аж розлягається.

І так припадає до Ониськи (молодиця така в нашому селі є), що аж ніяк не подумаш, що дідові вісімдесят дев'ять.

Ониська махає на діда Свирида рукою, а сама від сміху аж здригається.

А дід, а дід... мало не вщипне.

— Чого ви,— питаю,— такі веселі, дідусю?

— Розказую...

— Що ж ви такого розказуєте веселого?

— Як я в румунах був.

— В яких румунах?

— У Антонесках!

— Антонеску — то ж румунський міністр головний!

— А дурний!

— Хто?

— Антонеску!

— А розумний хт ?

— Я! І мила наб, ався, і тютюну, і солі!

— Якого мила?

— Румунського.

— А тютюну?

— І тютюну румунського. Та ще й десять пачок сірників дало!

— Кому?

— Мені.

— За віщо?

— А за те, що я румун!

— Ну, звиняйте, дідусю, щось ви тут, як той казав, бре-бре...

— А не встати мені з цього місця!

— Та ви ж, даруйте мені на цім слові, рудуваті, а румуни ж чорні.

— Так, може ж, у мене «другий супруг» чорнявий!
— Який другий?
— А Лукерка!
— Та Лукерка ж — царство їй небесне!
— То нічого! Хіба в небесне царство чорнявих не приймають?

— Та то як трапиться...

— Отож-бо воно й є! Та ви слухайте. Тут у нас за тих німецьких румун чи румунських німців така притичина трапилась, що й досі до пам'яті не прийду. І вночі регочуть. Румунська, значить, влада прислала до нашого району цілу делегацію виявити всіх громадян румунської та молдавської національності. А я на той час якраз із лісу од партизан у розвідку прийшов. Аж тут наказ: усім старостам дати відомості повітовому начальникові:

1. Які жителі на селі розмовляють або розуміють румунську мову;

2. Людьми румунського чи молдаванського походження являються також і ті, де один із супругів являється румунського чи молдаванського походження;

3. Ці громадяни одержать подарок від румунської влади: 1 кілограм мила, 1 кілограм солі, 5 пачок тютюну і 10 пачок сірників¹.

Я, як прочитав, аж підскачив! У хлопців у лісі, знаю ж, ні мила, ні тютюну, ні сірників. Я — до всіх наших, і до бабів, і до чоловіків:

— Записуйся в румуни! Хлопці в лісі без нічого.

Посунули до старости:

— Пиши всіх у румуни!

Він до мене:

— Який же, — каже, — ти румун, коли ти зроду-звіку на скрипку не грав?! І рудий?!

А я йому:

— Я таки справді, може, й не дуже румун, так моя Лукерка, «другий супруг», така вже була румунка, що й самого Антонеску б переавересчила. Чорнява, од мамалиги, було, й за вухо не одтягнеш, а як почує, було, скрипку, то на лаві її аж підкидає. Такої румунки й у Бухаресті не вздриш.

¹ Дослівно з циркуляра гайворонського повітового начальника від 13/IV 1943 р. (Авт.).

Так ото й пішло: хто з чоловіків на румуна не виходить, у того «другий супруг» — жінка, значить,— чи-стокровна румунка, а хто з жінок українка, у неї чоловік просто хоч у румунські королі.

Приніс я тоді хлопцям у ліс і мила, і тютюну, і солі.
— Мийтесь,— кажу,— хлопці, куріть, світіть, соліть. А час прийде, ми тоді всім народом своє місце знайдемо: нам — наше, молдаванам — Молдавія, румунам — Румунія... Та, гадаю, що й Антонеску з Гітлером на шибениці помістяться. А не помістяться на одній — дві зробимо.

ГЛУПА НІЧ

МАТУСЬ Юрків кахикав моргів на триста, ба, може, й ще більше...

А жеребці які в татуся були! Вороні, з вилиском! Сам волинський воевода при об'їзді «ісконно-польського» Волинського воеводства казав татусеві:

— Та в тебе, Гнате, коні чи не ліпші за моїх!

Татусеве лице тоді шаріло, він уклонявся панові воеводі низенько-низенько, аж до землі.

— Та що ви, паночку, що ви?!

Та й цілував панові воеводі ручку.

І корови в татуся були чистопородні сименталки, і свині були йоркшири.

Були ще в татуся кури, качки, гуси...

«І ставок, і млинок, і вишневенький садок»...

Два наймити були в татуся і дві наймички...

Татусь часто говорив наймитам:

— Ходите, як сонні мухи! Подивіться на жеребців — як виграють?! А ви ж вроді люди!

А ввечері Юрків татусь казав Юрковій матусі, киваючи в бік наймитів:

— Багато їдять!

Юркова матуся хитала головою, мовляв, «що й говорити, багато!» — і сумно додавала:

— А от наш Юрасик мало їсть! І що його в світі робити?

Юрасикові саме тоді (було це року 1938-го) йшов вісімнадцятий...

Ів він таки справді небагато.

Ну, що воно за їжа, коли зранку якийсь там полумисок сметани, та й то не сама сметана, а з варениками чи з пирогоми, а в обід — сама курятина з борщем та смажене курча, якому ще й двох місяців нема, а на полудень орішки, та один (іноді тільки два!) глечик мо-

лока, та кавун, та диня, та грушки, та сливки... А на вечерю знову борщ, та печеня, та сметана, та масло... У неділю тільки порося, та й то невеличке, не підсвинок, а порося-сосунок.

От воно й вийшло так, що вже йшов Юрасикові вісімнадцятий рік, а ваги в ньому не було вісімдесяти кілограмів — тільки сімдесят шість.

З таким здоров'ям хіба ж щипатимеш без перерви наймичку Ганну? Юрко тільки після полудня її щипав та хрипів захлинаючись:

— Не замикай комори, я до тебе спати прийду!

Ганна його відштовхувала, плакала, жалілася Юрасивій матінці.

Матінка на Ганну гримала:

— А тобі що — жалько дитину трохи погойдати? Дивись, яка горда?.. Воно ж дитя! Не злиняєш! А як байстрия буде,— вижену!

У школу ходив п'ять зим, читати й писати навчився.

— Та й буде,— казав татусь.— Читати й писати вмієш? І добре. Гроші полічиш, не помилишся? І гаразд! А навіщо більше? Що в нас, їсти нема чого, чи що? До університету? А що він, той університет, до наших трьохсот сто моргів додасть, чи що? Не додасть! А добре хазяйнуватимеш, то, дивись, і приліпиться сякий-такий морг і поверх наших... Університети — вони тільки голову крутять... Ти он краще до старости придивляйся та панові вклонись при зустрічі, а як підійде, то й ручку поцілуй. Панська земелька нами, простим людом, не гербує. Звідки в мене триста, коли дідусь твій лишив тільки вісімнадцять?.. Були панські — тепер наші... Оце — наука. Це тобі не університет...

Татусева наука Юркові до серця припала.

Татусь на триста моргів «кахикав», а Юрко «підкахикував».

Так і жив собі та поживав собі мамо-тагків синачок Юрасик.

* *
*

Вересень 1939 року. Розідрана 1920 року польськими панами Волинь — знову вся радянська.

Поломеніють червоні прапори і в тім селі, де «кахикали» на свої триста моргів татусь із Юрком.

Вороних жеребців і симентальських корів спритний татусь устиг продати, але триста моргів тепер уже в артілі...

Татусь тепер не перед паном в три погібелі згинається, а низько-низько, аж до землі, вклоняється головам сілради та колгоспу, привітно усміхаючись:

— Гуртом, панове товариші, добре й батька бити!

І Юркові приказував:

— Кланяйся їй ти! Воно ж ненадовго!

А ввечері становився навколішки перед іконами й благав господа милосердного:

— Господи! Були ж у тебе і казні єгипетські, і дощі вогненні, і потоп всесвітній! Невже ж усе зреходував? Невже ж на ці Совіти нічого не залишилось?! Господи, поможи!

Не прийшли казні єгипетські, ані дощі вогненні, ані потоп всесвітній... прийшов Гітлер.

Пішли люди трудящі до Червоної Армії грудьми Батьківщину захищати...

Стрибнув Юрко, татків синок, у ліс густий, стрибнув до таких, як і сам, у ватагу, та й залунало в темнім лісі:

— Хай живе самостійна українська держава!

І зав'язалися жорстокі бої війська Юркового самостійного за державу українську, дуже суверенну й дуже ні від кого не залежну.

«В незлічимо кривавих страженнях» хоробре військове державне дуже самостійне повоювало такі трофеї:

Розгромлено: курників — 1154, комір — 511, сажів — 954; захоплено в полон: курей — 5182, півнів — 2143, курчат — 11112, свиней — 183, поросят — 413, корів — 22, бугаїв — 4; «зничтожено» ворожої техніки: глечиків — 4812, макітер — 1114, липівок з «горючим» (салом) — 614; забито живої сили противника: бабів — 92, жінок — 112, дітей — 434, дідів — 84; спалено: хат — 523, хлівів — 784, клунь — 314.

Так і жила «самостійна українська держава», Юрковою ватагою вигукувана, в густім лісі, поза кущами, на всі боки озираючись, глупими ночами по коморах, по курниках та по сажих хоробрість свою проявляючи.

Вигуками про «самостійну Україну» рвав Юрко свою

пельку, а очам увижалися триста моргів, вороні з вилиском жеребці, симентальські корови, глечики з сметаною, смажене порося та під рядниною в коморі наймичка Ганна.

А на широких просторах Батьківщини, на великій соборній Радянській Україні палахкотіли заграви, розлягалися хвилями чорні дими, лилася кров гаряча й виростали високії могили...

* *
*

Не тисячоліття чи там століття, а цілих років зо два проіснувала за кущами в лісі самостійна, ні від кого не залежна, суверенна українська держава...

За ці роки зо два свого державного життя військо її з Юрком, мамо-татковим синком, пробігло «від боїв» туди й назад, а потім назад і туди, п'ять областей і щось із сотню повітів, до шедевра удосконаливши свою оригінальну військову тактику за назвою: «Рвать когті».

«Дипломатичні зв'язки» держава ця мала попервах з партизанами, а потім, як повернулася на Волинь Червона Армія, то днів зо два з Червоною Армією...

Після кожних «конференцій» самостійної держави з партизанами залишалися в партизан її представники (іноді дуже численні), про яких партизани говорили:

— Треба все ж таки позаривати! Розкладатимуться! Непремно!

Після зносин з Червоною Армією мало не все населення суверенної держави залишилося лежати на терені, зайнятій Червоною Армією...

Пошастило відбути на свою територію, в кущі, Юркові та ще чоловіка з трьома населення...

Біжить Юрко з населенням по своїй державній території, кожного куща жахаючись, до кожного дерева прислухаючись, від найменшого звуку здригаючись.

Та й забіг аж у той ліс, в районі якого Ганна, колишня його наймичка, партизанським загоном керувала і саме той ліс «прочісувала». Про Ганну в загоні пісні співали:

Тихо-тихо Дунай воду несе,
А ще тихше Ганна лісок чеше...

Вичесала Ганна Юрка з лісу.

Стоїть Юрко навколїшках перед Ганною, схлипує:

— Рятуй, Ганно!

— Порятую! Колись хотїв, щоб приспала! Спи!

Заснув Юрко...

І стирчить над Юрком і над усїєю українською дуже суверенною і дуже незалежною державою осиковий кілок.

· · · · ·
Повїяв зі сходу вітер і принїс гуркоти грому переможного й урочисту мелодїю визвольних пісень українського народу, хазяїна соборної Української Радянської Соціалїстичної Республіки.

ЧУДЕСНА РИБА

ВСІ ми прекрасно вже знаємо, що «вища арійська раса», вихована Гітлером, Герінгом, Геббельсом і іншими «Г», дуже сильно любить виплекану «нижчою расою» пшеницю, вигодуване тою ж таки «нижчою расою» сало, худобу, птаство, не цурається «вища раса» і мальованих нами картин, вироблених меблів, витканих килимів, навіть вихованих нами собак — все це «вища раса» брала, хапала, тягла, везла, несла і поштою надсилала до себе в «багатющу й культурнющу» Дейчланд!

Все, що лежало, ходило, бігало й стояло, — все в бездонні кишені «вищої раси» потрапляло.

Одне слово, все, що на око спадало.

А виявляється, що це ще не все.

Замахувалася «вища раса» не тільки на те, що на землі й під землею, а й на те, що у воді й під водою.

В селі Малій Салтанівці, Васильківського району на Київщині, є чудесних двадцять вісім великих і малих рибоводних ставків, де викохується знаменитий рамчастий короп, короп без луски.

Такий короп, що господиням його й чистити не треба, а так тільки: розрізала, внутрішній усякий непотріб викинула, на пательню й смаж!

Зазіхнули німці на салтанівського коропа: перед «планомірним драпом» наказали зігнати всю рибу в найменший ставок задля «хапен», але робітники рибного господарства в останній момент випустили коропа в найбільший — на 4 га — став:

— Лови, мовляв...

Тікали німці з Салтанівки без коропа. Я не знаю, чи вміє сміятися короп, а салтанівські рибоводи на чолі із знаменитим рибомайстром Петром Яковичем Бишовцем реготались кріпко.

І знову в Малій Салтанівці у двадцяти восьми ставках, що розляглися на 44 га площі, весело хлюпощеться славновісний рамчастий короп.

Скидається короп-риба і в нагульних ставках, і в нерестових, і в дослідних, і в зимувальних.

Цього літа нагулюють кілограми в салтанівських ставках п'ятнадцять тисяч вісімсот штук коропа.

Росте тисяча штук породного маточного матеріалу.

Робота ведеться науково, проводяться досліди, селекція, і після бонітировки (сортуння) одібрано двадцять гнізд, а двадцять п'ять гнізд продано іншим колгоспним рибним господарствам: хай і в них викохується безлусковий короп.

Над селекцією риби працює рибовод-селекціонер Трохим Давидович Бондаренко.

А рибалка-бригадир, Єник Порфир Григорович, красується в списках найкращих бригадирів-стахановців...

Весело хлюпощеться малосалтанівський рамчастий короп у двадцяти восьми колгоспних ставках.

Аж двічі він уже «вихлюпав» свого майстра Бишовця Петра Яковича в учасники Всесоюзної сільськогосподарської виставки.

Петро Якович великий майстер свого діла і великий патріот своєї Батьківщини.

То він організував у Малій Салтанівці підписку на побудову ескадрильї самолітотів і особисто дав на цю справу п'ятдесят тисяч карбованців, щоб ніколи в світі вже кована нога німецького фашиста не ступала на радянську землю, щоб ніколи в світі вже не довелось згонити рідного коропа у маленький ставок для «хапена» в Дейчланд!

Приємна риба — короп.

Приємна вона і в ставку, і на сковороді, і на колгоспному балансі всього радянського господарства.

Плаває собі, гуляє, кілограми нагулює, а разом з тим «нагулюються» калорії в борщівнику колгоспної родини і розтягається у кожного «отця посімейства» на одну дірочку чересок.

Чудесна риба!

ДОІСТОРИЧНИЙ СТРУМЕНТ

ЮРКО Лоза, машиніст врубової машини і комсомолець, русявий і веселий хлопець, коли зустрів, було, пенсіонера Івана Федоровича Вернигору, потомственого й почесного вибійника, що «всього тільки» п'ятдесят чотири роки пропрацював на шахті,— так

Юрко Лоза (між іншим — рекордист!) підкидав кашкет і гукав весело:

— Старикам почот!

— Здоров, здоров! — одказував Іван Федорович і привітно усміхався.

Юрко підбігав до Івана Федоровича, тис йому міцно руку і обов'язково закидав:

— Ні, хоч що ви там собі кажіть, дедушко, а врубова машина — не обушок... Доки ви своїм обушком тям-ляп,— я своєю врубівкою тонну та тонну, тонну та тонну. Так чи не так?

— Так-то так, а проте не кепкуй, Юрку, з обушка. Обушок своє діло зробив... Та ще подекуди й робить... Тільки ви, молодь, щодо обушка — слабка гайка...

— Ну, вже й слабка...

— А що, скажеш — не слабка?

— Доісторичний струмент...

— Історичний який знайшовсь! Ану спробуй доісторичним, як воно в тебе вийде?!

Отак, було, Юрко з Іваном Федоровичем при зустрічі обов'язково пощипаються...

А треба вам по секрету сказати, що Іван Федорович дуже Юрка любив, а Юрко, як не зустріне днів зо два Івана Федоровича,— обов'язково постукає у його вікно:

— Чому вас не видно, дедушко? Обушка нагострюєте, чи що?

— Ні. З врубівкою твоєю цілююся!

Це так було до війни...

А як німці захопили шахту, Юрко Лоза нищив фашистську погань, будши комсоргом у партизанському загоні, а Іван Федорович цілими днями сидів біля вікна, сумно дивився на вулицю і, коли повз його двір проходила ворожа каска, люто стискав кулаки.

І завжди біля нього на лаві лежав його старий і вірний товариш — обушок.

Ганна Петрівна, дружина Івана Федоровича, поралася біля печі, прибирала в хаті. І все мовчки, все мовчки. Іноді тільки глибоко зітхала.

Сумною, чорною завісою обіп'яло всенький Донбас, а разом із ним і ту шахту, де ціле життя пропрацював Іван Федорович Вернигора і де становив рекорди машиніст врубової машини, комсомолец Юрко Лоза...

Одного осіннього вечора до хати Івана Федоровича вскочив захеканий Юрко.

— Захуйте!

Іван Федорович миттю одімкнув у присінку чуланчика й упхнув туди Юрка.

Ганна Петрівна присунула до дверей чулана діжку з водою.

Тільки-но вони приховали Юрка — грюк у двері.

Влетів до хати розлючений гітлерівець:

— Де партизан?

— Нема в нас ніякого партизана,— одказав Іван Федорович.

Фашист одіпхнув Івана Федоровича й ударив прикладом Ганну Петрівну.

Огледівши хату, він вискочив у присінок, перекинув діжку з водою й рвонув двері до чулана.

Іван Федорович вхопив обушок, вийшов у сіни і, коли гітлерівець, націлившись, присів вибити двері прикладом, Іван Федорович махнув обушком так, як він махав ним у забої п'ятдесят чотири роки підряд...

Був живий німець колись...

І не в Дрездені, і не в Мюнхені догнивав він, а в старому давнім-давно забутому шурфі, куди спровадив його Іван Федорович укупі з урятованим Юрком...

Як відбудовували після фашистської навали шахту, Івана Федоровича щоранку можна було бачити біля прохідної,— сімдесят три роки його не лякали, і обушок на його плечі аж вилискував.

Юрко підходив до Івана Федоровича й тис йому руку.

- Доброго ранку, дедушко!
- Здоров, Юрку! Як здоровля?
- Дякую! Пошли, доле, обушкові вашому многая лета!
- А врубова?
- Врубова, дедушко, у забої машина дорога, а біля чулана нею замахуватись незручно.
- Так струмент, кажеш, доісторичний?
- Ой дедушко, історичний! Та ще ж і історія хороша!
- То-то ж бо й є!

КОРНИЙ Сидорович Перевернипляшка, — що й казати, — чоловік дуже розумний. До війни він десять років в артілі завхозом був. Такого кладовщика й завхоза пошукати треба було. Всього в його хаті було вдовусталъ. Прийдуть, було, гості з правління чи, не дай-бог, з району, — їй-бо, не нарадуються.

— Призволяйтеся, прошу я вас! Індичаче молоко! Пікому проклятий індик не дається: сам дою!

І дружина в нього, до того ж, общественна, що аж тремтить до гурту.

— У мене, — каже Корній Сидорович, — жінка до того артільна, що сама й воші не вб'є. От тільки нещастя — хвора. Лікарі сказали, що на важку роботу їй аж ніяк не можна: делікатна в неї хвороба якась.

За німців Корній Сидорович засумував.

— Німець насідав! Ой, як насідав! Нахвалявся, — як не посієте — шкуру спущу!..

І орав за німців Корній Сидорович, і сів, і косив, і молотив.

І жінка Корнія Сидоровича і сіяла, і косила, і в'язала.

А вже після німців Корній Сидорович одмахувався і руками, і ногами:

— І не говоріть, і не просіть! І не піду, й не хочу! Хай ще інші спробують. А я собі рядовим колгоспником буду. Самі ж, товариші, подумайте: десять літ завхозом! Хай хтось інший потрудиться. А я відпочину: наша ж бо, радянська, влада повернулась!

І став тепер Корній Сидорович рядовим колгоспником.

І трудяка ж, трудяка!

Косовиця... Жнива... Та хто й зна, як би колгосп упорався з такими відповідальними роботами, якби не Корній Сидорович. Та він перший у цім ділі...

Чоловіків, самі знаєте, на селі тепер обмаль. І на косовиці, і на жнивях жінка стала навзамін чоловікові. Взятися жінки за косу й за плуга.

Ну, а кому ж керувати такою притаманною для чоловіка працею, як, приміром, косовиця чи жнива?

Досвідченому чоловікові.

А хто досвідчений? Хто може як слід виклепати косу? Хто може як слід косу помантачити?

Ясно: Корній Сидорович!

Недосвідчені жінки косять, а досвідчений Корній Сидорович клепле й мантачить, мантачить і клепле.

Та й дружина не сидить згорнувши руки: і вона косять.

— Тільки ж ти, голубочко,— каже Корній Сидорович,— не забувай, що ти хвора. Не розмахуйся на широку ручку,— все дно всього не вхопиш, вузьку йди,— недарма ж я умовив, щоб усім разом косяти. Нехай собі потихеньку. А дай сюди косу. Ну, ясно, що її треба клепати. Так слухай сюди: я косу клепатиму, а ти мерщій біжи додому, подбай, щоб ячня вилупилась, бо я сьогодні прохав бригадира заскочити поговорити про розвиток артільного птахівництва. Сурйозне діло! Ніяка ж у світі птиця без яйця бути не може... З салом! Та цибулькою притруси. Сулія в коморі за моїми трудоднями, бо в суботу ввечері в тебе ж припадок буде, щоб у неділю до лікаря, бо, кажуть, гречана крупа вже й квасолю перескочила. Стогни в п'ятницю, щоб у суботу зранку чували позав'язувати. Бригадир казав, що й Вороного в неділю ветеринарові треба показати, коли в сулії первак, а інакше Вороний вибриком по леваді піде. Ходи здорова!

Отак і роблять: Корній Сидорович — клепле, а дружина його,— така ж уже делікатна хвороба, що й господи! — первачком та ячнею ручку звужує...

Робота йде! Дев'яносто відсотків чесних колгоспників та колгоспниць косять... і жнуть... І молотять...

А хіба Корній Сидорович не відсоток?!

ДІДИ НАШІ ТА БАБИ НАШІ

ЄВМЕНОВІ Петровичу — сімдесят шість літ, але він Підліток. Та він у цім не винний, бо й батьки його, й діди, і прадіди — всі були Підлітками, таке вже їм прізвище було колись причеплено.

Чи малі вони були, чи дідами робилися — все були Підлітки.

Власне, це, може, й не до діла, про яке розповідь далі буде йти, але пояснюємо це зразу, щоб потім ніяких непорозумінь не було.

— Який же, мовляв, він підліток, коли йому сімдесят шість років?!

Так от: Євмен Петрович Підліток, сімдесяти шести років од народження, — дід, значить, — колгоспник, жив собі та поживав собі в нашому селі.

До війни — сторожував, за німців тяжко зітхав та, — як накопає, було, картоплі, ділив ту картоплю на дві купки й говорив дружині, бабі Явдосі:

— Це нам, а оце — «тим»! Однесеш увечері, покладеш на узліссі, під дуплястою грушею. Допойняла? Та як засвербить у тебе язик, ти ж не той... не та-ла-ла-ла, — а краще терпуга полижи...

Як повернулися наші, — майстрував нові хати, лагодив понівечені.

Та все мовчки, все мовчки...

— І чого ти все мовчиш, Євмене? — бралася за нього баба Явдоха.

— Хопить у нашій хаті й одного аратаря! Ти й сама чотириох проміжнародних докладачів за пояс заткнеш!

Настали жнива, — дід Євмен першим прийшов до двору колгоспного правління: на легенькому його кісці білили новісінькі грабки й вилискувала на бритву ви-клепана й вигострена коса.

Посходилися косарі: молодиці, дівчата, парубки.

Голова правління вздрів діда Євмена:

— А ви ж куди, діду Євмене?

— Хіба не бачиш: у підкидного грати!

Поінструктував голова, як косити, що й до чого...

Коли вийшли в поле, підійшов до діда Євмена бригадир:

— Так ви, дідусю, лишайтесь коси клепать, та вчіть, як гострити, мантачити...

— Ні! — одказав дід Євмен.— Хай молодші клепають, а я перед поведу!

І вийшло так: хоч як намагалися косарі «підрізати п'ятку» дідові, — не вийшло. Частіше виходило, що залишав дід Євмен своїх косарів далеченько ззаду.

Сідають, було, перепочити, так Євмен Петрович сам ще одну ручку пройде та аж тоді сяде.

Закінчили жнива, підраховали — й вийшло, що дід Євмен виробив кругло на сто сорок два проценти й опинився на першому місці.

* *
*

Гордий їхав дід Євмен в область делегатом на свято одержання високої нагороди, що її визначив області союзний уряд за високі показники в роботі на сільсько-господарському фронті — перехідний червоний прапор Державного комітету оборони...

На одній із станцій ввійшла до вагона бабуся та й сіла на лавці проти Євмена Петровича.

Дивилась, дивилась на діда та аж руками об поли ляснула:

— Євмен?! Живий?!

— Ні, мертвий!

— Скільки ж літ, скільки зим!

— А ти ж як, Одарко, жива й досі?!

— А що мені зробиться!

Зустрілися друзі дитячих і парубоцько-дівоцьких років. І дід Євмен, і баба Одарка росли колись укупі, і не раз, було, викахикував Євмен Одарку з комори, коли в Одарки «очі ті були ясенькі, мов той камінь, що блищить». Та віддалась Одарка верст (тоді ще версти бу-

ли) за сорок од рідного села, і після того не часто вже вони зустрічалися. Так і постарілися.

— Та й куди ж оце, Євмене, ти зібрався?

— Та так... у праходку!

— Пройтись, значить, на старості закортіло?

— Еге ж: у петрівку — мерзлого. А ти куди?

— Та теж так: у праездку!

— Та то так! Проїхатись — воно веселіш, ніж пір'я на печі дерти!

— І я ж про те! Поживували?

— Еге ж! А ви?

— І ми! Зерно стеріг?

— Атож. На горобців кишкав... Курчата пасла?

— Квочки водою обхлюпувала, щоб не квоктали...

— І то діло...

На вокзалі в області дід Євмен і баба Одарка загубили одне одного в натовпі...

Урочисті збори. Зала заллята світлом. Гримить оркестр. Викликають обраних до президії і серед них:

— Підліток Євмен Петрович! Сімдесят шість років! Виробив на жнивях сто сорок два проценти! Косар!

Грім оплесків...

Простує Євмен Петрович до стола президії, і високо піднесена в нього голова.

— Гостра Одарка Пилипівна! Сімдесят п'ять років! В'язальниця! Сто п'ятдесят сім процентів виробітку.

В залі буря...

За столом президії Одарка Пилипівна сіла поруч Євмена Петровича.

— У праходку, кажеш?

— Ні, в праездку!

— Ну, тоді я в праходку!

Помовчали...

— Горобці кишкав?

— Квочки водою обхлюпував!

— А я, значить, кишкала...

— Аж на п'ятнадцять процентів мене перехлюпала!

— Квочка ж більша горобця, обхлюпувать її легше, а горобець — маленький,— доки його викишкаеш.

Подивився Євмен на Одарку, а Одарка на Євмена,— та й посміхнулися. Так само посміхнулися, як і тоді, коли викахикував Євмен Одарку з комори і заливало і їх, і вишняк, і соняшники місячне сяйво...

ХАЙ КАПАЄ

(Югославська казка)

I

СИВА-сива сивина, давня-давня давнина!

В одному царстві, в якомусь-то госу- дарстві не жив та був собі, а царював та королював собі хоробрий король.

І от напав одного разу на те царство- госуларство лютий ворог.

Хоробрий король до своїх підданців маніфеста вда- рив:

— Підданці мої вірні! Підданці мої любі! Суне на країну нашу ворог страшний! Бийте того ворога, не да- вайте на поталу нашу любу батьківщину! Не шкодуйте, як не пошкодую й я, ваш король, для неї останньої краплі крові!

Вдаривши такого маніфеста, хоробрий король з хо- роброю королевою та з хоробрими своїми міністрами «царонувся» на зарані підготовані позиції кілометрів за три тисячі од того царства-государства.

Хоробро й доблесно бився народ за свою батьків- щину, та ворог був сильніший, ворог був лютіший і за- хопив те царство-государство.

Хоч і захопив ворог царство-государство, але народ не скорився, пішов у ліси, пішов у гори, у хаші — об'єд- нався, бився далі, бився на смерть і за допомогою су- сідів, спільників своїх благородних, почав гнати ворога з того царства-государства.

Сидить хоробрий король на зарані підготованих по- зиціях, з міністрами засідає, царством-королівством із зарані підготованих позицій править.

З тої тяжкої державної роботи, з великої за свое царство-государство битви почала з хороброго короля кров капать.

Занепокоїлися міністри, захвилювалася королева, і

скликали вони до короля всіх учених лейб-медиків з усіх зарані підготованих позицій.

— Лейб-медики вчені, подивіться та порадьте, що робити: з нашого короля почала кров капати!

Уважно й вірнопіддано обдивилися лейб-медики вчені хороброго короля й констатували:

— У його величності, в хороброго короля, з причини великої битви за своє царство-государство, сталася страшна кривава рана — геморої. Потрібна негайна хірургічна операція!

Впали навколішки перед хоробрим королем міністри його мудрі:

— Ваша величність! Для щастя батьківщини лягайте на операцію, бо життя в небезпеці ваше! Кров же ж капає!

Глянув хоробрий король на міністрів і промовив самодержавно:

— Хай капає! За щастя свого царства-государства не пошкодую останньої краплі крові!

II

Б'ється з ворогом народ того царства-государства, б'ється доблесно й самовіддано.

За допомогою спільників своїх благородних уже й столицю від лютого ворога звільнив і гонить ворога до кордонів своїх державних.

Зібралися представники народні у звільненій столиці на нараду й вирішили:

— Поскільки король наш на зарані підготованих позиціях за три тисячі кілометрів од батьківщини сидить, правитимемо державою ми самі!

І правлять...

III

Коли почув хоробрий король про таку ухвалу представників народних у тому царстві-государстві,— як скипить, як запротестує на зарані підготованих позиціях:

— Протестую! Не согласний! З мене кров капає!

IV

Коли почув про королівський протест народ у тому царстві-государстві, як засміється та як ухвалить:

— Хай капає! А щоб не капала,— снігу прикладайте.

«ТРИСТАН НА ХРЕЩАТИКУ»

(Несподівана зустріч з німецьким легендарним лицарем)

Як казали в старовину українці: «Дело было вечером, делать было нечего»,— пішов я на Хрещатик...

Там, як знаєте, «вища арійська раса» землю копає, цеглу носить і взагалі робить усе те, що належить «вищій расі», що була «покликана дати світові новий клас панів», знищивши, при цій нагоді, «насамперед усі слов'янські народи: росіян, поляків, чехів, словаків, болгар, українців, білорусів»...

Ну, копають, посять...

Правду казавши, копають і носять вони, як і належить «вищій арійській расі», погано, кволо копають і носять. Як мокро горить.

Нищили вони слов'янські народи і в Майданеку, і в Баб'ячому яру, і в Мінську, і в Харкові, і в незчисленних інших містах значно енергійніше й спритніше...

Ну, прийшов...

Дивлюсь — серед арійської аристократії щось таке, ніби знайома постать.

Придивляюсь пильніше.

Постать теж на мені погляд зупинила.

Підходить до мене ближче:

— Пізнаєте? — питає.

— Та щось, — кажу, — справді ви мені когось нагадуєте.

— Я — Тристан, німецький лицар легендарний!

— Це, — кажу, — не з тих Тристанів, що ото «Тристан та Ізольда», музика Ріхарда Вагнера?

— Я-я! Не з тих Тристанів, а я той самісінький Тристан і є, читали, значить?

— Та читав, — кажу, — читав! І музику Вагнерову слухав! Пізнати, — кажу, — тяжкувато!

— Я-я! Ви бачили мене в латах?
— Бачив у латах, тепер бачу в латках! Змінилися,— кажу,— кріпко! А де ж Ізольда?
— О майн гот! Я вдарився на Схід латифундії воювати, нових рабів добувати, а Ізольда, як і кожна справжня німецька патріотка, у похідну офіцерську віллу — «Смотрите здесь, смотрите там!» — пішла... У віллі рейхсфельдмаршал Герінг підморгнув, вона в нього за сьому штатну дружину править і тепер із золотими чамайданами до Мадрида вилетіла, щоб потім в Аргентину! О майн гот!
— Сильна,— говорю,— драма! Така драма, що й Вагнер навряд чи музику б підібрав...
— О майн гот!
— Кріпіться! — кажу.— Ви ж старовинний,— кажу,— рицар тевтонський! Рицарський,— кажу,— дух...
— Іх габе кайнен дух!
— І духу нема?
— Іст ніхт! Першу порцію духу на Дніпрі вибили, а потім Ковпак упіймав та такого духу дав, що його духом вирвало з мене всенький рицарський дух і тепер у мене духу ані духа!
— Той,— кажу,— може!
— О майн гот! Що далі буде, скажіть мені, читачу мій колишній?
— Що ж далі,— кажу,— буде? Будете,— кажу,— і далі «втикать»! Хотіли латифундій, хотіли рабів,— тепер «втикайте»!
— Вас іст дас «фтикать»?
— Дас іст «фтикать» — це коли берете лопату й у землю її застромляєте! А як із землі вистромляєте,— це буде «фитикать».
— «Фтикать!» «Фитикать!» Сумно!
— А щоб веселіше було, ви читайте «Майн кампф» Гітлера... Там здорово сказано: «Всі інші нації будуть рабами, що працюють за наказом тевтонських воїнів». Прочитайте, воно й здаватиметься, що «фтикаете» не ви, а раби ваші! Афтикерзейн!

А МИ ГЛУШИМО...

КОЛИ б, приміром, хтось зустрів компанію веселих-превеселих хлопців, з рюкзаками за спинами, з термосами, з ягдташами та іншими мисливськими приладдями і щоб ця компанія, співаючи «Де ти, хмелю, хмелю, ночував?», повним алюром летіла самоходною гарматою, ну, хоча б у напрямі на Білу Церкву,— і от, зупинивши таку компанію, хтось би, приміром, запитав:

— Здорові були, хлопці! Куди це ви так поспішаєте? На який прорив?

— А це ми на зайців! Переказували, що біля Білої Церкви заєць сошу перестрибнув!

— Так ото ви...

— Дідька лисого втече! Ми його з самоходки як гахнемо!

— Тю!

— От вам і «тю»! Тюкайте краще на зайців, щоб на Білу Церкву бігли! Ми їх там прямою наводкою...

Дуже здивувався б отой «хтось», і взялося б у його волосся дротом...

Не менш би була здивована людність, коли б побачила таку картину: біля просяного поля стоїть, замаскувавшись, танк, ну, може, не найбільших розмірів, а хоча б танкетка,— а в просі стоїть «на стояці» прекрасний сетер-лаверак... І от командир танка командує:

— Піль!

Сетер, як йому в таких випадках і належить, стрибає прожогом уперед, з-під його — ф-р-р-р! — перепілка! Командир:

— По перепілці вогонь!

— Трарарах-бах!

І перепілка каменем падає в просо.

Після цього подається команда:

— Джек! Апорт!

І прекрасний сетер-лаверак красиво й гордовито подає командирові танка перепілку.

Потім танк мчить до другого просовища, де Джек «човном» знову перевіряє територію... Знову «стойка». Знову і т. д...

Одне слово, звалася б ця картина:

«Охота з танком на перепілок».

Картина неможлива. Навіть в уяві...

Не мислимо, певна річ, припустити, щоб ескадрилья «яків» ганялася над болотом за чирям і поливала те чиря кулеметними чергами.

Ну, ясно ж, що це авторова фантазія. Дика фантазія.

Ніколи, ніде вищенаведених картин не було і не буде.

А от уявіть собі таку картину.

Ставок... Або Дніпро... Або Ворскла, Псло, Десна...

Сидите ви тихо під лозою, в руках у вас удочка, на однім кінці на тій удочці червяк, а на другім — ви, рибак.

Сидите ви, дивитесь на поплавок, дивитесь і думаєте...

Ви собі думаєте, рибка собі не клює. І рибка з вас задоволена, і ви з рибки задоволені...

Харашо й приємно...

І раптом:

— Б-б-ба-бах!

Перед вашими очима зривається вгору водяний смерч, ви падаєте з переляку навзнік, сіпаєте вудку, гачок чіпляється за вашу власну губу, ви ніяк не можете згадати, де бомбосховище, шарпаєтесь у кущі й важко дихаєте...

Отямившись, бачите... Серед ставу (чи Дніпра, чи Псла, чи Ворскли, чи Десни) стоїть човен, на човні люди милостиво до вас усміхаються:

— Що, папашо, душа де, за закаблуками?

— Та вже, — кажу, — й підбори минула!

— Не бійся! Це ми рибку глушимо! Бачиш, скільки з одного разу! Півчовна! Та он іще попливло скільки! Збирай! Вудочкою тобі, папашо, і до другого прише-ствія не насмикати!

Правильно говорять «дітки»: не насмикати!

Це ще ж невеличкими гранатами чи пляшками з толом глушать!

А як почнуть тисячотонними глибинними бомбами смалити, тоді й до тридцять другого пришествія не насмикаєш.

І чи взагалі доведеться коли смикнути?!

«СТРАЖДАННЯ МОЛОДОГО ВЕРТЕРА»

ТІЛЬКИ невеличку частину зібрав я про життя на Україні молодого Вертера і пропоную тепер вам, знаючи, що ви будете мені дякувати за це. Ви не можете не обурюватися з його підлоти й звірства і не відмовитесь од прокляття на його бандитську голову. На його фашистську натуру.

І коли ти, мій любий друже, зустрінеш кого-небудь, схожого на мого молодого Вертера,— убий його!

.
.
.

Липень 1941 року

Який же я радий, що я вже приїхав! Любий друже, ну, ясно ж, наскільки ти правий, що не всі люди так створені, як ми з тобою, ми — одмічені самим богом, ми — представники вищої арійської раси. Я на Україні! Як прекрасно я себе почуваю! Я стою й милуюся: ось ідуть, скрегочучи й бахкаючи, наші танки, зверху пікірують і шпурляють бомби наші самолёти, горять міста і села, вигинаються в предсмертних корчах чоловіки й діти, жінки й старики, я бачу кров і потрошені кості, я чую зойки й стогін,— і кров, що струмочком дзюрчить з одірваної від дитячого тільця ніжки,— дорогоцінніший бальзам для мого наболілого серця. Будь такий ласкавий, перекажи моїй любій матері, що її доручення, хоч що там будь, я виконаю: в моїм рюкзаці я вже маю дюжину чайних і вісім столових ложок, чотири жіночих сорочки і два бюстгальтери, але це ще тільки початок. Скажи моїй добрій матері, що й досі я не можу забути її променистих очей, якими дивилася вона на мене при прощанні! Ах, ці очі, ці материнські очі! Але навіть про-

менисті материнські очі не можуть побільшити моєї похідної сумки: не влазить у неї ні перина, ні подушки, ні тим більше — шифоньєр! Хай потерпить моя люба матуся, може, мені дадуть машину, а на машину можна буде погрузити і росяля, і буфета! Ах, яка насолода — сучасне, а минуле хай буде для мене минулим!

Серпень 1941 року

Друже мій! Коли в цей час все ніби затуманюється перед моїми очима, і весь світ довкола мене, і все небо осідає в душі моїй, тоді охоплює мене сум і я думаю: «Ах, коли б можна було все те, що круг мене: і кури, і гуси, і свині, і корови, і коні, і вівці, і яблуні, і груші, і вишні, і сливи, і всі трактори, і молотарки, і всі річки,— а як не річки, то хоч усю рибу з річок! — і всю землю, щоб усе це можна було убгати в мою похідну сумку, щоб усе воно зробилося свічадом душі моєї, як моя душа — свічадо безконечного божества! Друже мій! Я ніяковію, я переможений могутністю і грандіозністю усіх цих явищ і мізерністю моєї похідної сумки! Ах, як я заздрю танкістам, як я заздрю мотористам і мотоциклістам! Я не переживу цього! Сьогодні повз мене урочисто проїхав наш танк і з його башти визирала скульптурна голова чистопородного симентальського бугая! Мое серце затремтіло, як поранена пташка, і я уболіваю за ним, як за хворою дитиною! Не розповідай про це нікому! Є люди, що мені цього ніколи не простять: сам-бо подумай — у них симентальський бугай, а в мене бюстгальтери! Мої сльози висохли! Прощай, любий!

Вересень 1941 року

Яке щастя, що я потрапив у цю країну! Вона утворена іменно для таких душ, як моя! Яка краса! Довкола мене, над чарівною долиною, лягає хвилями туман, а сонце гойдається над гущавиною саду, не в силі пробитись промінням у його святилище. Я лежу у високій траві біля воркітливого струмочка, і бачу на землі тисячі різнобарвних травинок, і почуваю біля мого серця метушливий на стеблиночках маленький світ з гробачків та мушок, і відчуваю присутність всемогущого творця, що сотворив нас по своїй уподобі! Кожний кущ — букет квітів і море пахощів! І заклекотів гнів у душі

моїй: «Як?! В цім раю живе і п'є насолоду з усього цього українець?! Слов'янин?! Не бути цьому!» Я вхопив сокиру і до пня вирубав сад, я витолочив тисячі різнобарвних травинок, я видавив усіх гробачків та мушок і повіривав з корінням кущі-букети! Я засипав землею й закидав камінням воркїтливий струмочок! Я нагадив у чарівній долині і паралізував пахощі, і після цього душу мою полонила дивовижна ясність, подібна до чарівного весняного ранку, насолоди мого бідного серця!

Жовтень 1941 року

Село, де я гебітскомісаром, дуже мальовниче. Воно — над річкою, все в садках. Зразу за селом — пшеничні лани. Серед села парк з прекрасною липовою алеєю. Якось я зайшов сюди під липи. Під одною з лип сидів хлопчик років чотирьох і держав у себе на руках свого братика, так місяців шести. Діти гралися самі, бо мати була в полі. Я сів проти них на лавці й дивився на дітей. І раптом блиснула в мене думка: «Виростуть, знову їх воюй!» Я ніколи не думав, що дитячі голови так легко розбиваються об звичайнісіньку липу! Од одного разу! Це зміцнило в мені намір надалі бути ближче до природи! Тільки вона одна безконечно багата, тільки вона одна підкреслює нашу велич і міць! Прошу переказати моїй любій матері, що в мене прибавилося дві простині, дві пари жіночих кальсон і часи-ходики.

Травень 1942 року

Я сьогодні пережив сцену, яка, коли її хороше описати, може дати чудеснішу в світі ідилію. Але що значить сцена, ідилія? Хіба обов'язково треба точно змалювати всяке явище в природі, в якому ми беремо участь? Іноді і слів не вистачає! Уявляєш собі, друже мій, коли все село голосить?! Голосять дівчата, жінки, баби, діти! То я з своїми рицарями СС зганяємо з усіх хат на площу дівчат, жінок та підлітків для одправки нах Дейчланд! Яка музика! Де найти фарби, як ухопити сумну мелодію одчаю «нижчої раси» і буйну, радісну, урочисту музику нашої перемоги?! Це ще урочистіше, ніж ревіння скотини, крики курей, гусей, качок, індиків і верещання поросят! Перекажи моїй любій матері, хай із надісланих дівчат вибере собі одну, щоб не трудила своїх рук, якими мене благословляла.

Цими днями я побачив її! Боже мій, як затрепетало моє серце! Я ніколи,— чуеш, ніколи! — не зустрів такого прекрасного створіння! Яка статура, яка хода! Як гордо вона повз мене пройшла, у мій бік навіть не подивившись! Але, друже мій, вона належить другому! Все одно це не зупинить мене! Хай другому, хай третьому, хай належить вона тисячам,— вона буде моя! Ти пам'ятаєш, як я з моєю старенькою, доброю матір'ю довгими зимовими вечорами мріяв про неї?! Це було наше найукоханіше бажання: мати іменно таку, струнку, прекрасну! Вона буде моя! Я піду на все, але ця коза буде окрасою нашого дому! Сьогодні надвечір, коли сонячне проміння золотило верховіття столітніх лип, я налигав її. Вона мекала, вона упиралася своїми струнками ногами, але я, щасливий і радісний, приволік її додому. Це була справжня рицарська боротьба! Круг нас стрибали місцеві дітлахи, вигукуючи:

Вертер козу веде,
До Вертера коза не йде,
Вертер її віжками,
Вона його піжками.

Я застрелив чотирьох дітей і одну бабусю, але переміг. Тепер вона в мене! Голосними були зойки дітей і ридання бабусі! Об чім плакати?! Хіба не лунають пісні й співи, щоб розтривожити душу?! Хай готує моя добра матуся лютню, готуй і ти, друже мій, литаври зустрічати обраницю серця мого на землі батьків і прашурів наших.

..... 1945 року

Посмертний лист Вертера

Коза втекла. Мене судять! Бачить мій старий німецький бог, запрягаюсь ім'ям моєї доброї матері, що я не я й кобила не моя: я нічого такого не робив, я тільки виконував накази начальників моїх! Помилуйте мене! Я жити хочу! Я цілуватиму чоботи ваші, тільки подаруйте мені життя! Я бачив багато конаючих, але люд-

ство таке обмежене, що не має поняття про початок і кінець свого існування! Громадяни судді! Сльози не дають мені писати, вони ллються з очей і з носа і заливають папір! Пощадіть! Гітлер — капут!

.

Повісили молодого Вертера...
Коза радісно мекнула.

УКРОУНА Й УКРОУНЦІ

(Розвідка науково-дезодоративна)

ПЕРЕДМОВА

Є ТАКЕ старовинне народне прислів'я: «Не руш ОУНця — воно не смердітиме», але за часи Вітчизняної війни ОУНці почали смердіти, сказати б, самодіяльно, отже з огидою доводиться вживати дезодорації.

З проханням до сусідів мати напоготові пульверизатора з «лісною водою» беремося за цю науково-дезодоративну розвідку.

ОУН?! Що воно таке?

Це, як воно себе само кличе, є Об'єднання українських націоналістів.

I. ЩО ВОНО, СПРАВДІ, ТАКЕ — УКРОУНА?

УкрОУНа це, звиняйте на слові, держава. Походить од дієслова не «держать», а «держатись». Як воша ко-
жуха. УкрОУНа держиться, бо її держать.

II. ТЕРИТОРІЯ

Держава УкрОУНа суцільної простороні, тобто території, не має, а розташована вона клаптиками по гестапівських смітниках та по інших не дуже дотепних, але потрібних для людства місцях, що потребують асенізації, та ще по хашах, ярках, яругах, глинищах.

Таке розташування дуже часто викликає боротьбу укрОУНців за територію з вовками, дикими кабанам та карпатськими ведмедями.

Більш-менш спокійними місцями вважаються ті, що розташовані по смітниках та асенізаційних закладах.

III. НАСЕЛЕННЯ

Населення зветься — укрОУНці. Жіночої статі в них немає. Самі чоловіки. Розплджуються за допомогою гестапівських листівок та німецьких марок. Своїх дітей не мають, через те дітей взагалі не переносять і ріжуть. Працюють темними ночами, бо денне світло їм спить очі. Удень — сплять.

IV. ВЛАДА

Цар — Гімлер.

V. РЕЛІГІЯ

Бог — Гітлер. Моляться на нього й прикладаються до нього — ззаду.

VI. МОВА

Мова дуже барвиста, багата на синоніми. Влада до них: «На-на-на! Кусі! Кусі! Кусі!» Населення зразу ж відповідає: «Гав! Гав! Гав!»

Дуже характерні такі, приміром, зразки найрозповсюдженіших мовних виразів:

Ц а р. Бандеро! (Бандера — це в укрОУНців те, що в злодіїв «пахан»). У селі N пришить усіх чесних селян. По мокрому! (*Кидає монету*). На клац! Форвертс!

Б а н д е р а (*хапає зубами монету*). Клац! Гав! Гав! Гав!

Це значить, що укрОУНці мусять вирізати в указаному селі всіх чесних селян від старого до малого.

Взагалі мова дуже чудернацька, якась така строка-та: одне слово — людське, а друге — німецьке.

Така, приміром, фраза:

— Я сьогодні зарізав у селі дитину, що сиділа в садочку й гралася.

По-ОУНському буде так:

— Іх гойте зарізав у кірдорфі дитину, що зітценіла у гартені й гралася.

Це, між іншим, найтиповіша фраза, що її раз у раз говорять укрОУНці своїй владі.

Влада на це відповідає:

— Зер каряшо, гезіндель!

«Гезіндель» — по-людському — сволоч!

VII. УКРОУНСЬКІ ЧЕСНОТИ

Найхарактерніші й найпритаманніші укрОУНські чесноти: запроданство, зрада, підлота.

VIII. ФІЛОСОФІЯ УКРОУНЦІВ

Іудаїзм. Повна збірка творів філософа Іуди Іскаріотського за назвою «30 срібних карбованців».

IX. ДЕРЖАВНИЙ ГІМН

Ще ніхт гешторбен УкрОУНа.
Ні Гімmlер, ні Гітлер,
Ще в нас, брудерн запроданці,
Шурке¹ більш розквітне.

X. ДЕРЖАВНИЙ ГЕРБ

На жовто-блакитному полі — могила з застромленим в неї осиковим кілком. На кінці осикового кілка конопляна петля.

Державний герб править за символ майбутнього УкрОУНи й укрОУНців.

XI. ПРО НАЙСТРАШНІШЕ ДЛЯ УКРОУННИ Й УКРОУНЦІВ

Братерство й дружба народів Радянського Союзу.

¹ Ш у р к е — підлота. (Авт.)

СУМНІ ВЕСЕЛОЩІ

РОЗВЕСЕЛЕ життя в Роздільній, Одеської області.

Вулиця. На вулиці — будинок. На будинку вивіска: «Парикмахерська». Іде вулицею бородата людина. Побачила вивіску, лапнула себе за бороду: колеться.

«Треба поголитись!» — вирішила людина.

Заходить у парикмахерську.

— Поголитись мені! Та за одним рипом і волосся підправте — під полечку.

А йому на відповідь:

— Слухається справу громадянина Калістрата Стратоновича Смикнизавуса в оскорбленій дієвості на базарі громадянки Музи Сидорівни Непідтиканої.

— Та ні, товариші, мені під полечку. І борода колеться.

А йому на відповідь:

— Закликаю вас до порядку, бо ви порушуєте засідання народного суду Роздільнянського району!

— Та я...

— Прошу вас вийти й не заважати судовому засіданню.

* *
*

Іде роздільнянською вулицею людина, зачепилася за грудку й одірвала закаблука.

Дивиться — вивіска: «Шевська майстерня».

«Треба,—думає людина,—зайти закаблука прибити!»
Заходить.

— Закаблука одірвав! Прибийте, прошу вас!

А йому на відповідь:

— Слухається справу громадянки Немезіди Кіндратівни Полудрабок, обвинувачуваної в незаконному захваті зозулястої квочки на сімнадцяти яйцях разом із підситком у громадянки Єпистимії Ігорівни Дишло!

— Я... Закаблук ось одірвався!

— Громадянине! Хіба не бачите, що тут засідання народного суду?

* *
*

Так і «розважаються» роздільнянці.

Обіцяли нарсудові і райвиконком, і колгосп дати пристойне приміщення. Дали, нарешті, та приміщення потребує ремонту, а ремонту не роблять.

І їздить суд з місця на місце: то в парикмахерську, то в шевську майстерню.



Остап Вишня.

ЗАЛІЗНИЙ ХАРАКТЕР

ПЕРЕД Вітчизняною війною в українського радянського письменника Івана Івановича Епопейченка був чималенький літературний доробок: він видав книжку оповідань, книжку новел, два романи, кілька п'ес...

Розуміється,— ще більше творів він перевидав.

Все мав Іван Іванович: і літературне ім'я, і повагу, і земні блага.

Ударила Вітчизняна війна.

Вітчизняна війна породила тьму-тьмушу тем.

Та яких тем!

Ці теми натовпом летіли письменникам у вікна й у двері. Вони оточували їх у кабінах самолітнів, у купе вагонів, в номерах готелів, у плащ-палатках, в окопах і в дзотах.

Вони просякали письменникам серце й легені і столами вкладалися в борознах їхнього мозку.

Налетіли теми й на Івана Івановича Епопейченка.

Іван Іванович був людина спокійної вдачі і розміреного життя, а як письменник — любив «перспективу».

— Тема, справді, непогана, актуальна тема, та, бачите, перспективи нема. Не дає думкам простору. Всебічно її не охопиш, посковзнешся на поверхні, як по ковзанці,— ну, і не твір, а пшик...

А теми насідали! А теми насідали!

Ще як тільки вирушили з Києва, вони обсіли Івана Івановича, як бджоляний рій.

Тут і трагедія Львова, і спалені міста та села Західної України й Правобережжя, і запроданство німецько-українських націоналістів, і ранок партизанського руху.

Вже був ухопився Іван Іванович за автоперо, роз-

горнув перед собою зошита, і рука його почала гойдатися. Але він переміг себе, згорнув зошита, поклав у кишеню авторучку:

— Хто ж пише в таких умовах? Вагон підскакує, освітлення ніяке, гамір, лемент...

— Не присильюй себе, Ваню,— затуркотіла дружина,— голова може заболіти, та й на шлунок уплине— він у тебе й так не зовсім справний: завжди після інди́ка бурчить. Хай уже, як на місце приїдемо, там і почнеш.

Прибули на місце...

Од тем не можна у вікно руку просунути.

Прокинувшись одного ранку, Іван Іванович рішуче підскачів до столу і вхопився за зошита.

Дружина підійшла до нього, обняла й поцілувала у стерню від шевелюри:

— Ванечко! Писатимеш? Що ти, голубчику?! В хаті зимно, пройшовся б краще та подумав, як би романа перевидати.

— Та, розумієш, руки сверблять. Насідають... Теми насідають...

— А ти руки почухай! Ти чогось, голубчику, сумуєш?! Може, шлунок? Ти б розважився... Ти знаєш, як наш Славко на балабайку грати вивчився. Я йому сьогодні куплю балабаєчку, от він і розважить тебе...

— Ну, купи, тільки швидше, а то могу почать писати... А без перспективи писати, можна скомпрометуватися...

— Та не тільки скомпрометуватися,— захворіти навіть можна... До півночі ти не звик, сидітимеш— ще ішіас причепиться чи кровотиск збільшиться. Тепер це часто буває. А ти повинен себе берегти для Батьківщини-страдниці.

Увечері вже Славко грав Іванові Івановичу на балабайку «У сусіда хата біла».

Іван Іванович притоптував, а в тому місці, де ото: «Кажу, жінко, встань раненько, приберися чепурненько»,— навіть підспівував.

Так і пішло. Як тільки на Івана Івановича насядуть теми і засверблять у нього руки, він до Славка:

— Славку! Ану, заграй!

Славко грає, Іван Іванович підтопче, підтягне,— теми й одійдуть.

І так мало не три роки.

Теми літали, насідали, шелестіли, співали, навіть ревли, але Іван Іванович одбивався.

І таки одбився. Не написав за три роки нічого.

Перше: залізний у Івана Івановича характер.

Друге: зберіг себе Іван Іванович для Вітчизни-страд-ниці.

«СПРИНТЕР»



ІД Свирид сидить на колодках червоний, аж синій. І дихає так швидко-швидко: ху-ху! ху-ху!

На моє «Поздоров, боже!» одповів якомсь так різко, що я аж назад ступнув:

— Дихаю, значить — здоровий!

— Швиденько тільки,— кажу,— якомсь дихаєте!

— Дихатимеш...

— Чого ви, питаю, господь з вами, ніби аж не дихаєтесь?

— Діда свого згадав!

— Тяжкуватий, видать, дід у вас був, що при самій тільки згадці про нього вже й захекались!

— Не тяжкуватий, а правильний!

— Так того й хекаєте, що правильний?

— Правильний, бо... бив віжками!

— Кого?

— Бабу!

— Та що з вами?

— Я,— каже,— ніколи на неї й брешеш не сказав, а так щоранку віжками опережеш, от воно в хаті й тихо...

— Хто? Кого? Якими віжками?

— Дід мій! Бабу свою! Ремінними!

— Нічого не розумію!

— Підіть на луки, тоді зрозумієте!

— Ні, дідусю, ви сьогодні якісь такі чи сердиті, чи заклопотані. Ви мені толком скажіть, що таке трапилось?

— Не скажу!

— Секрет?

— Такий секрет, що ледве втік!

— Од кого?

— Од жєнщин!

— Ну що ж,— кажу,— чоловігя ви ще не старий, вам іще ж тільки вісімдесят дев'ять... Природа потребує... Але ж, дідусю, «любиш кататся, люби й саночки возить». А від чого ж так бігли? Що вас так наполохало: ревності чи страсті вогонь?

— Мантачка!

— Ну, дідусю, і трудно ж з вами сьогодні!

— А мені, думаєте, легко? Псаломщикове глинище знаєте?

— Знаю!

— Перестрибнув! Років із п'ятдесят так не стрибав!

— Можна ж було оббігти!

— Упіймали б! Дякувати богіві, що спідниці тепер вузькі пішли! Якби в Ганни широка спідниця — не втік би! Спідниця вузька,— розльоту мало — не перестрибнула глинище — впала! А в мене, як тепер кажуть, динаміка без спідниці...

— Найшли до кого залицятися, до Ганни! Ганна — жінка строга! Бригадир!

— Та що ви мені там: «природа потребує», «залицяється»... На луках були?

— Був!

— Хто косить, бачили?

— Бачив! Жінки косять!

— Ну, от і я був! Віками й тисячоліттями косовиця — чоловіче діло! А тепер, бачите, куди завернуло?! Жінка з косою в руках! Не тільки на голові коса, а й у руках! І при косі мантачка! Пойняли? Ну, прийшов! Покепкувати закортіло! Драстуйте,— говорю,— косарикисударики!

— Драстуйте! — одказують.

Сів, закурив, дивлюсь...

— На п'ятку,— посміхаюсь,— налягай, на п'ятку!

А Ганна мені:

— Ви б,— каже,— діду, ніж кепкувати, краще б нарядно в садку налягали та на подушку!

А я їй:

— Як так уже закосила, то й штани б уже носила!

Ех, як скипить Ганна:

— Ану, дівчата, мантачок дідові!

Так,— кажу ж вам,— літ уже з п'ятдесят так не бігав! Добре, що луки від огородів недалеко.

— На коротку, значить, дідусю, дистанцію бігли! Спринтер вроді.

— Як кажете?

— Спринтер,— кажу.— Це коли на коротку віддаль.

— Та не на довгу: зразу ж за огородами. А таки не спринтив — утік! — хоч і захекався!

— Та то вони, дідусю, пожартували!

— Е, ні! Косять справно! Як і мантачок так дали б, як косять, які там жарти?! Так ви, той, не кажіть нікому,— глузуватимуть.

— Глузуватимуть — це не страшно, а як дізнаються, що так бігаєте, у футбольну команду заберуть. Ну, може, не форвардом, так хоч голкіпером.

— Та тепер так. Сильне тепер движеніє. Онука моя, Ярина, дев'ятнадцятий їй пішов, у зенітчицях. Усе перевернулось. Гарба вроді колесами вгору, а полудрабками по колії. І їде! Та ще й як їде! Та що там казати: жєнщина хороша вещь, але при строгості з нею. І щоб без мантачки!

— Ну що ж, дідусю, мовчок — так мовчок!

— Ви не думайте, що я отим, як там його — гвалткіпером, чи що,— не хочу, дезертирую вроді. Раз треба — так треба! Тільки ж самі бачите, яке движеніє! Жєнщина вся в косарях, а як іще й мене заберуть, з гусятами тормаз Вєстінгауза вийде. Гусята ось-ось лупитимуться, а казав зоотехнік, що не просто собі лупитимуться, а масироване піде вилупленіє. Випасу гусята, тоді можна ще якийсь годочок в гвалткіперах побігати. Для народу... А поки що мовчіть!

— Мовчатиму, дідусю!

...Мовчіть і ви!

ТРИ РОКИ «ДРАНГ НАХ ОСТЕН»

«ДРАНГ нах остен» — коли його як слід перекласти на нашу мову,— не дослівно, а по суті,— то це буде не більш не менш, як «Дрянь на схід».

Так воно насправді й скоїлось: три роки тому вся фашистська дрянь, яка тільки була в Німеччині, посунула «бліцкригом» на схід — на Радянську Україну, на весь Радянський Союз.

Що з того вийшло, ми бачимо. «Дранг нах остен» перевернулося на «Драп нах вестен», і всенька дрянь скавучить у корчах, прип'ята червоними богатирами до Карпат.

Потім її перекинуть через Карпати, потім уже судитимуть...

Все це ясно для нас і тепер так само, як ясно це було й тому три роки, коли було сказано серйозно і твердо:

Ніколи, ніколи не буде Україна
Рабою німецьких катів...

(М. Бажан, «Клятва»)

Власне кажучи, гітлерівцям слід би вже звикнути до перетворення їхнього споконвічного «Дранг остена» на «Драп вестен»...

Сімсот літ тому,— 1242 року,— Олександр Невський навчив їхніх «рицарів», як сковзатись на льоду Чудського озера. Дуже слизько було на чудському льоду, «пси-рицарі» порозчахалися...

Потім князь Данило Галицький в Дрогочині «хрестив» тевтонську наволоч. І так «хрестив», що:

Летять шоломи, як череп'я, з чол,
Розламуються ґратки заборол,
І навстріч смерті злякано пливе
Лице тевтона, сине і криве.

(М. Бажан, «Данило Галицький»)

Не покалася «вища раса».

Цар Іван Грозний 1558—1561 рр. погромив банду лівонських рицарів, повоювавши в них міста Нарву, Дерпт, Фелін...

І це не навчило німчаїв...

За Семилітньої війни (1756—1763) російське військо розтрощило прусського короля Фрідріха II біля Кунерсдорфа (12 серпня 1759 р.) і 9 жовтня 1760 року захопило Берлін.

1918 рік. Тут уже ми на власні очі бачили, який був «Драп нах вестен» 1918 року. І маршали з єгерями, і гетьман із сердюками, й поміщики з гайдуками — одно поперед одним мчало із «нашого сходу» на «наш захід».

Не навчив «вищу расу» і 1918 рік...

Але тут вона не винувата — тут уже судьба керувала арійцями в «Дранг нах остен» в 1941 році...

«Коли ми говоримо про нові території й про землі в Європі, ми насамперед думаємо про Росію й підлеглі їй країни,— сама судьба піби вказує нам путь...» — це так Гітлер прорік перед походом нах остен...

Підвела судьба...

Підвела й сама перша перескочила через Карпати й заховалася в Берліні.

З ніг збився Гімmlер з гестапівцями, судьбу шукаючи...

Нарешті надибали: сидить судьба фашистська за пам'ятником Бісмарка, худа, бліда і вся в синяках.

Сидить, дрижить і скиглить:

— Не пускайте,— плаче,— сюди генерала Ковпака, а то він мене рішить!

— Ми тебе самі ухodorимо! — рявкнув Гімmlер.— Ти куди нас завела?! Куди путь показала?!

— Я ж думала...

— Думала?! Я тебе подумаю!

Після допиту виявилось, що у німецької судьби в ХІ поколінні баба була з домішкою чужої, неарійської крові.

Незабаром судитимуть судьбу, щоб довести німецькому народові, що чужа кров підвела.

Повісять стару судьбу.

В гестапівському пансіоні в Гімmlера виховується нова німецька судьба, котора, як підросте, вже покаже справжню, вірну путь, куди вдатися за надбанням нових територій для «чистої» арійської раси...

«НЕ ВИЙДЕ, ПАНЕ ЛЯШЕ, НА ВАШЕ»

Польські пани-емігранти мріють не тільки про захоплення земель Західної України. Вони, сидячи в лондонських рестораціях, мріють про великодержавну Польщу по Дніпро й Чорне море.

(Із доповіді М. С. Хрущова на VI сесії Верховної Ради УРСР)

ЯК і завжди, засідання польської емігрантської ради «міністрів» відбувалося в окремому кабінеті лондонської ресторації «Гуд бай», але порядок денний засідання відзначався в цей день особливою серйозністю і урочистістю.

Денний порядок було схвалено ще напередодні із таких питань:

1. Біфштекс по-англійськи (доповідь).
2. Мартелівський коньяк (співдоповідь).
3. Підсмажені грінки (доповідь).
4. Англійське віскі (співдоповідь).
5. Фляки по-польськи (доповідь).
6. Виконуючий обов'язки польської старки — німецький допелькюмель (співдоповідь).
7. Англійський пудинг (доповідь).
8. Кава по-польськи (співдоповідь).
9. Організація польської держави (доповідь).
10. Німецькі сигари (співдоповідь).

Перші вісім питань хоча й зайняли мало не цілісний день, але особливих дебатів не викликали і пройшли в атмосфері повної згоди й товариського співробітництва.

Атмосфера вельми погарячішала при обговоренні дев'ятого питання порядку денного, а саме: «Організація польської держави».

Доповідач «прем'єр» закінчив доповідь на тому, що

кордони Речі Посполитої Польської від Балтійського до Чорного моря й аж до Дніпра і з історичного, і з етнографічного погляду, само собою розуміється, ні в кого сумніву не викликають, і що їм, як «урядові» такої великої держави центральної Європи, ніхто не може нічого закинути в тому, що з завтрашнього дня вони вже будуть ставити на порядку денному засідання польської ради «міністрів» не по одному англійському біфштексу, а мінімум по два.

Закінчивши доповідь, «прем'єр» сів, оддыхуючись і витираючи з лоба піт носовою хусткою англійської фірми Сетергордон і К^о.

Перші хвилини панувала тиша.

І раптом розітнув тишу страшний зойк всенької «ради міністрів»:

— Ма-а-а-ло!

«Прем'єр» підвівся:

— Сам знаю, що мало, але ж, мої панове, задля дальшого поширення кордонів Речі Посполитої Польської потрібні докази! Серйозні докази!

— Докази?! — підвівся «міністр освіти». — Прощу пана! Я сам бачив і можу це довести документально, що по багатьох містах за Дніпром, на широкій території Слобожанщини, по рестораціях, людність з палким захопленням і насолодою смакувала «судака по-польськи». В архівах Міністерства освіти у Варшаві є сила-силенна «меню» цих ресторацій, де чорним по білому писано: «Судак по-польськи».

— Панове, голосую!

— Одноголосно.

— Віват! Хай живе польська Слобожанщина!

— І далі... Подорожуючи по Кубані і по Донщині, аж до Волги, я сам бачив і спостерігав велику симпатію і любов населення до «краківської ковбаси»...

— Віват! Хай живуть польські Кубань і Донщина!

— А Москва, панове?! Хіба не захоплюється населення міста Москви арією Йонтека з опери «Галька» нашого Монюшка: «Ой Галино, ой дівчино»?!

— Віват! Хай живе польська Москва!

— А Урал, панове? А Сибір? А Далекий Схід? Та хто ж буде заперечувати, що на неосяжних просторах Уралу, й Сибіру, і Далекого Сходу і молодь, та не тіль-

ки молодь,— а й літні вже люди,— одхвачують мазура й краков'яка! Та ще й як!!

— Віват! Хай живуть польські Урал, Сибір і Далекий Схід!!

* *
*

Емігрантський польський «уряд» в лондонському ресторані організував польську державу, кільцями диму з німецьких сигар попихкуючи.

А на широких просторах польської землі-страдниці волелюбний польський народ, скривавлений і змучений, бився за майбутню долю своєї прекрасної батьківщини!

І твердим кроком маршувала до кордонів польської держави на боротьбу з німецькими загарбниками разом із Червоною Армією Польська армія.

ДЕСЯТЕРО

ЖИВЕ в нашому селі Ганна Остапівна Пригнибіда. Хороша така жінка — чесна, роботяща, розумна й привітна.

Ганна Остапівна — жона Пилипа Івановича Пригнибіди, колишнього бригадира нашої артілі «Кучеряві верби».

Пилип Іванович, кажемо, колишній бригадир, бо, як грянула Вітчизняна війна, Пилипа Івановича було змобілізовано, і він пішов на фронт. Попервах часто писав додому листи, а потім листи припинились. Почекавши трохи, Ганна Остапівна навела справку, й виявилось, що Пилип Іванович загинув смертю хоробрих, захищаючи Харків.

Кріпко сумувала Ганна Остапівна. Пилипа Івановича вона любила, жила з ним дружно, і аж дев'ятеро діточок придбали вони за двадцять літ свого лагідного та согласного життя.

І кума Секлета, і кума Пистина, та й Степанида Кучерова, — Тарасикова хрещена мати, — як посходяться, було, в неділю у садок біля колгоспного клубу, — усі вони в один голос ніби причитували:

— А чи не годі тобі, Ганно? Дев'ятеро!

А Ганна Остапівна усміхається:

— Нічого! Хай ростуть! Та тепер же дивіться: і допомога, і роботи де хочеш і що хочеш, і вчитись! Я так не навтішаюсь! Аби здорові росли!

Намагалися, було, й з Пилипа Івановича кепкувати:

— Та в тебе ж, Пилипе, дитячий вроді садок! Ти чи хоч на імення їх пам'ятаєш?

Так і жили Ганна Остапівна з Пилипом Івановичем.

Горювала, звісно, Ганна Остапівна без Пилипа Івановича. І за нього печаль душу охоплює, та й з дітьми трудніше: тільки трійко більшеньких допомагало, а найстарший, вісімнадцять йому торік на 1 Травня стукну-

ло,— той у Червону Армію пішов, на танкіста в школі вчиться!

А воно ще таке діло, що ось-ось і десятого чорногуз принесе!

А що вже сусідки головами хитали. Візьметься котра за щоку, сумно так подивиться та:

— Казала я ж тобі, Ганно, чи не годі? От тепер і маєш!

Гіркої, ой, якої гіркої довелося випити Ганні Остапівні, як насунула люта навала німецька.

Як орлиця захищала мати діточок своїх і від фюрерів, і від оберів, і від ефрейторів...

І з синяками ходила, і в бур'янах, і по льохах ховалася.

А тут і десятий синочок у цей чорний час світ побачив: у сльозах його купала та віями витирала.

Чорні часи минулися.

Разом з іншими повернувся до села й Гнат Чорновіл, голова артілі, що частенько ще за Пилипового життя забредав до Пригнибід про се, про те потолкувати чи там чарчину яку перехилити.

І все дивиться, було, на Ганну Остапівну та жартома й кине:

— Не такого ти собі, Ганно, чоловіка вибрала. І чого ти тоді до мене не придивилась?

— Для мене він такий! — посміхається, було, Ганна Остапівна.

Гнат Чорновіл повернувся сам-один, без дружини. Дружина в дорозі застудилася й померла.

Зайде, було, до Ганни:

— Нема в тебе Пилипа, нема в мене Марусі.

— Що поробиш: нема!

— Десятеро?!

— Десятеро!

— Багато! Трохи якби менше!

— А мені якби ще більше!

Посидить, поговорить, а вже про те, чому Ганна до нього свого часу не придивилась,— мовчок.

Степанида, зустрівши якимось Чорновола, навздогад буряків:

— От би до Ганни й з рушниками! Що вже робляща, що вже чепуруха!

— Та то все так! Та десятеро!

Усіх лякали оті «десятеро»,— та не лякали вони Ганни Остапівни. Росли хлопці орли, а дівчата — горлиці... Було, ніде правди діти, часом з квасом, порою з водою, та ніхто від Ганни Остапівни не чув і слова докору, нікому вона не жалілася, сяде, було, чи на ганку, чи в садочку, маленького колише, а з старшеньких милується.

Самі тільки сусіди зітхали:

— От сердешна! І що вона з ними робитиме?

Так і жила Ганна Остапівна. Вона жила, а дітки підросли.

І нате вам: Указ Президії Верховної Ради про многодітних.

Ганні Остапівні і медалі, і ордени, одноразова й щомісячна допомога.

А головне — пошана! Мати-героїня.

І кума Секлета, і кума Пистина, і Степанида Кучерова — аж-аж-аж!

Бо в одній тільки трійко, в другій двійко, а в Степаниди і зовсім нема.

Пистина своєму Кіндратові так і вечеряти не наварила:

— Переспиш і без вечері! Чоловік називається! Он у Ганни десятеро, а в мене тільки двоє! — та в плач.

Кіндрат до неї і сяк, і так:

— Та постараємось! Може ж, іще господь пошле?

— Постараємось?! Лягай спати без вечері!

Чорновіл прибіг до Степаниди:

— Степанидо! Може б, ти, той, у Ганни спитала, чи... той... не пішла б вона за мене?

— А чого це тепер так приспічило? Я ж колись казала, так ти... той...

— І трудяща, й чепурна... І... десятеро...

НАЙПОТРІБНІША АРТИЛЕРІЯ

З А старих часів, ще як Олександр Македонський в Ірані вчив тодішніх саєдів, як із сусідами в злагоді жити, греки вигадали перші артилерійські орудія — балісту й катапульту.

Орудія ті не дуже були подібні до теперішніх гаубиць, зе́ніток і самоходок, проте своє діло робили.

За порох у них правили бичачі кишки, за дуло — великий такий «ополоник», а за набої — звичайнісінький собі обапіл або чималенька каменюка.

Баліста заряджалася таким способом: брався чималенький обапіл, вкладався в риштак, накручувалися до одказу кишки, потім кишки пускалися, розкручувалися й шпурляли обапіл на ворога, в обложене місто.

У катапульту — в «ополоник» клалась каменюка, натягалися кишки, пускались, і каменюку орудіє швиргало на ворога.

З часом орудія ті удосконалювалися і обернулися на дуже складні й дуже страшні машини, що їх ми маємо тепер.

Артилерія зробилася «богом війни».

Треба сказати, що ще за часів Олександра Македонського вживалося в катапульті «газових набойів».

«Набої» ці були дуже оригінальні, а саме: замість каменюки, в «ополоник» клали дохлу собаку чи кішку й швиргали на ворога.

Такі «газові набойі» припахали не фіалкою, і ворогові було не дуже приємно від таких гостинців.

От і тепер, коли Гітлера загнано в його звіряче лігво, не завадило б ужити для його старовинної «артилерії».

Усіх дохлих собак та кішок за допомогою катапульти швиргнути йому в столицю Третьої імперії.

Це буде «гостинець», гідний фюрера, гідний його культури, його цивілізації, гідний культурного рівня «вищої арійської раси».

СПРАВА ЯК БІЛЯ БАБИНОГО ВОЗА

Ш О таке є вісь?

Це така штука, що в кожному возі вона є. І не одна вісь у возі, а дві — передня й задня. На кожную вісь надівається по два колеса: на передню нижчі, на задню вищі.

Щоб колеса не спадали, на кінцях кожної осі є по кілочку, а щоб вона не лопнула, то під низом у неї прибиваються залізні підвісники.

Це так — у кожному возі.

А в політиці як?

Політика ж не віз, а віз не політика, отож і осі в політиці трохи не такі, як у возі.

Першу політичну вісь витесали Гітлер з Муссоліні.

Вийшла вона в них довга — од Берліна аж до Рима: на одним кінці Берлін, а на другім Рим — це ніби колеса.

У політичній осі те, що у возі зветься кілочками, — уже не кілочками називається, а сателітами.

А що вісь дуже довга, колеса великі — то з кожного боку не по одному сателіту позатикали, а аж по два.

З одного — Румунія і Болгарія, а з другого — Фінляндія й Угорщина.

Витесали, значить, отаку вісь «Берлін — Рим», помастили геббельслиною:

— Позатикай, — кричать, — сателіти та й поїдемо!

Позатикали й поїхали світ толочити.

Ідуть... Спереду стрибають «тигри», «пантери», «фердинанди» — дорогу, значить, прокладають, зверху гудуть месери, хейнкелі, юнкерси та вольфи — вісь охороняють, а вже за ними й під ними вісь рипить.

Попервах люди, зроду-віку такого страховища не бачивши, зніяковіли й почали одступатися.

Вісь їде, гуде, бахає, свистить, рипить, по дорозі геть-чисто все нищить.

На дорозі село — просто на село, город — на город!

Хати трощить, людей давить.

Одно колесо біля Москви, а друге — біля Волги. Такого попервах та вісь наробила...

А потім люди придивились:

— Та стій, хлопці, може ж, воно не таке уже й страшне?

Заходилися біля тої осі по-справжньому — вона зразу біля Москви в канаву — гуцик!

Гуцик і зразу — лусь! — трісла...

Біля Волги рубонули і по осі, і по сателітах — із коліс спиці посипалися, із кілочків-сателітів — тріски...

Тоді вісь «обратним ходом» пішла.

Та як покотилась, як покотилась — не наздоженеш...

І таке трапилось, що з возом ніколи в світі такого не бувало: ще й кілочки-сателіти в дірочках стирчать, а вже одно колесо — Рим — злетіло...

Тут би стати й колесо надіти, так непереливки: б'ють, стати не дають. Покотилась на однім колесі.

Летить на підволоці, торохтить, куряву здіймаючи.

А тут і сателіти-кілочки почали випадати...

Випав румунський кілочок, ледь-ледь тримається мадьярський, — і то через те, що оривками їх поприв'язувано.

А полагодити не дають: женуть!

А в Геббельса вже й слини не вистачає мастити: рипить вісь так, що на весь світ чутно.

От-от випаде останній кілочок, спаде з осі останнє колесо — Берлін — і в прірву...

Туди й дорога!

Ще славнозвісний Іван Котляревський сказав:

Нехай же та личина люта,
Що нас впровадила в війну,
І ганьбою до всіх надута,
Походить більш на сатану,
Що стільки болі причинила,
Що стільки люду погубила,
А в смутний час навтікача...

.....
Нехай!

ХРИСТІЯНИ-КРІПСІЯНИ

КОЛИ гітлерівці пішли війною на весь цивілізований світ і разом із «тиграми», «пантерами», «фердінандами», «ФАУ-2» вигадали і застосували в життя «душогубки», крематорійні печі та спеціальні «колективні бані», поорганізовували Майданеки, Освенцими, Дахау та інші місця масового «перевиховання» людства, і позакидали після себе в кожному місті на території всіх тимчасово ними окупованих держав свої «баб'ячі яри», а в Радянському Союзі і в Англії на місці тисяч городів та сіл лишилися купи цегли,— тоді в грудях і в серці англійського міністра авіаційної промисловості Стафорда Кріпса буйним цвітом розквітла християнська до німецьких фашистів любов.

Стафорд Кріпс зненацька так полюбив німців, що не в силах був утримати свою любов у серці своїм і освідчився в палкому до них коханні на зборах лондонських баптистів.

— Після війни,— говорив Стафорд Кріпс,— з німцями треба буде поводитися, як з братами! Німцям після війни ми, як християни, скажемо: «Ми хочемо поводитися з вами, як із братами й друзями, але треба, щоб спокійно жили й інші європейські брати, яким ви завдали таких невимовних страждань!..

Випивши води, щоб хоч трішечки заспокоїтись, Кріпс, приклавши руку до серця, говорить далі:

— Ми скажемо німцям: «Дорогі брати й друзі наші! Ми не являємось вашими суддями — тільки бог може бути суддею людських вчинків та стремлінь. Коли втихомиряться страсті, війною викликані, ви зможете приєднатися до всіх інших націй в справі утворення такого міжнародного порядку, який дасть можливість уникнути небезпеки майбутніх воєн»...

Аж заплакав міністр авіаційної промисловості Ста-

форд Кріпс, закінчивши промову, повнісіньку любові й ніжності до братів-гітлерівців.

А слухачі — християни-кріпсіяни — хором грянули:
— Мир усім! Амінь!

* *
*

Війна закінчилася.

Християни-кріпсіяни на чолі з дуже милосердним своїм проповідником Стафордом Кріпсом швиденько до Дувра, в Дуврі на пароплав і з піснею: «Люби німця-фашиста, як самого себе», — попливли до Гамбурга.

У Гамбурзі гітлерівці кричали їм «гох!», християни-кріпсіяни — «ур-р-ра!» — і що вже обнімались-обнімались, цілувались-цілувались, за кожним поцілунком приказуючи:

— Браття наші! Друзі наші!

А гітлерівці їм:

— Бож-ж-же наш! О майн гот! Ми вас так чекали, так чекали! Дорогі наші! Любі наші! О майн лібер Августен!

І знову обійми, і знову поцілунки.

— Просимо дорогих наших друзів до машини! Комфортабельний для вас автобус! Просимо! О наші дорогі, наші любі!

Посідали гості в комфортабельний автобус і поїхали до комфортабельного готелю.

Першим закашлявся в комфортабельному автобусі Стафорд Кріпс. Закашлявся сильно, кашляв довго, потім почала йому макітритись голова, він посинів увесь і знепритомнів.

За своїм милосердним проповідником почали кашляти всі християни-кріпсіяни. Кашляли, синіли й непритомніли.

Коли знепритомнів наймолодший і найсильніший із усіх християн-кріпсян, тоді вірний друг і брат їхній гітлерівець, що сидів поруч шофера, скомандував шоферові:

— Готові! Завертай до того крематорію, що збудований по типу майданекового.

— Єсть! — сказав шофер.— А машини, гер полков-

ник прекрасно працюють! Удосконалені! В Харкові і в Краснодарі були примітивні.

Крематорій швидко обернув тіла християн-кріпсян на попіл, а душі їхні полетіли до неба доводити всемогущому про те, з якою палкою християнською любов'ю ставилися вони до братів своїх гітлерівців.

* *
*

Опинившись на небі, Стафорд Кріпс звернувся до всемогущого:

— Ми не можемо судити друзів своїх гітлерівців за їхні вчинки і їхні стремління! Тільки ти, о всемогущий, судитимеш їх. Ось вони вже йдуть! Суди їх, о всемогущий!

Всемогущий, побачивши гітлерівців, мерщій до Іллі.

— Запрягай своїх жеребців, Ілля, якими ти грім робиш, та тікаймо, бо інакше будемо ми всі разом із жеребцями й колісницею або в крематорії, або в бані, або просто на великому в лісі огнищі!

Повернувся всемогущий до гітлерівців і, промовивши: «Я зараз-зараз!» — зник!

Так і не дочекались гітлерівці суду божого.

* *
*

А тим часом як Стафорд Кріпс улаштовував на небі для гітлерівців суд божий, на землі — і в Ессені, і в Мюнхені, і в Дрездені, і по всіх інших місцях конструювались «ФАУ-2» спеціально для того, щоб доказати палку любов братів і друзів гітлерівців до християн-кріпсян і до всіх їхніх земляків, включаючи й маленьких дітей, що населяють велику Британію.

ЯК ВАРИТИ І ІСТИ СУП ІЗ ДИКОЇ КАЧКИ

М. Т. Рильському

БУВ такий славнозвісний орнітолог Мензбір, який на підставі багатолітніх спостережень і наукових досліджень остаточно визначив, що дикі качки, крім базару, водяться ще по лугових озерах та по очеретах і тихих-тихих плесах, по річках-колисках смарагдової Батьківщини нашої Радянської...

Словом, ви поїхали на лугові озера, на очерети й на тихі-тихі плеса...

Само собою розуміється, що ви берете з собою рушницю (це така штука, що стріляє), набої і всілякий інший мисливський реманент, без якого не можна правильно націлятися, щоб бити без промаху, а саме: рюкзак, буханку, консерви, огірки, помідори, десяток укруту яєць і стопку... Стопка береться для того, щоб було чим вихлюпувати воду з човна, коли човен тече...

Ідете ви компанією, тобто колективом, так чоловіка з п'ять, бо дика качка любить іти в супову каструлю з-під колективної праці.

У вагоні (чи на машині) зразу ж ви почуєте:

— Е, чорт! Стопку забув! Ви взяли?

— Взяв!

— Ну, як будемо вкупі, позичите! А залишусь сам, доведеться з «горлушка»!

«Горлушком», за мисливською термінологією, зветься та частина мисливського човна, що на морських суднах має назву «право руля».

Дика качка любить убиватись тихими-тихими вечорами, коли сонце вже сковзнулося з вечірнього пруга, минуло криваво-багрянний горизонт, послало вам останній золотий привіт і пішло спать... Це — ввечері... А вранці дика качка зривається шукати вашого пострілу рано-рано, тільки-но починає на світ благословлятися.

Звуться ці часи у мисливців «зорьками» — вечірньою й ранковою.

В ці часи ви чуєте і над собою, і перед собою, і за собою, і праворуч, і ліворуч шум — свист качиних крил.

Ви і сюди — бах! І туди — бах! І отуди — бах!

Ах, незабутні хвилини!

На вечірню зорьку ви спізнались. Це — обов'язково. Запіннення на вечірню зорьку це — мисливський закон. Виходячи ще з дому, — та що там виходячи! — ви ще напередодні знаєте, що на вечірню зорьку ви обов'язково не встигнете, от через це саме ви, в день виїзду на полювання, ще зранку все вкладаєте, ще зранку ви щось забуваєте, і в час од'їзду ви вибігаєте з хати, летите чи то на вокзал, чи до машини, на запитання знайомих: «Куди?» — кидаєте: «Спішу, щоб на вечірню зорьку спізнитись!» — і галопом далі.

Словом, спізнались... До озера ви підходите вже тоді, коли качки «повиключали мотори», почистили зуби, зробили на ніч фізкультурну зарядку з холодним обтиранням і, поклавши на водяні лілеї голови, полягали спати.

Але ви з цього не печалуетесь, бо поблизу кожного лугового озера є чи ожеред, чи копиці пахучого-пахучого сіна. Ви йдете до ожереду й розташовуєтесь. Ви розгортаєте сіно, простеляєте плаща, лягаєте горілиць, дивитесь на чорно-синє, глибоке зоряне небо і відпочиваєте, а відпочиваючи, думаєте.

Ну, думайте собі на здоров'я, а ми будемо до ранкової зорьки готуватися.

— Ну що ж, товариші, давайте звечора приготуємось, щоб зранку не вовтузитися, а зразу за рушницю й по місцях! Де ж це... стопка? Прохав же покласти!

— Що, нема?

— Нема!

— А я взяв! Я поклав собі за правило: приїжджаю додому, а її в рюкзаці прив'язую, щоб не забути! Помоему, не так нервуєшся, як рушницю забудеш!

— Доведеться й собі прив'язувати! А сьогодні, прошу вас, позичте вашої... Капризна це, я вам скажу, штука, як з «горлушка». Повітря чисте, на широке дихання візьмеш, а воно темно, не встигнеш і зітхнути, як уже «горлушко» біля «донушка»...

Тут і починається найцікавіший момент качачого полювання.

Це коли старі, досвідчені ваші товариші по полюванню починають розповідати різні надзвичайні випадки з мисливського життя.

Спільна для всіх мисливських оповідань риса — це те, що всі вони — факти, що все це насправді було, що: «розкажу, то не повірите, але це факт!»

Швиргається вгорі якийсь космічний хлопчисько зорями, залишаючи в чорно-синій безодні золоті смуги, рипить Віз, дишель свій униз спускаючи, блідне поволі Чумацький Шлях, а під ожередом плететься чудесне мереживо з мисливських оповідань.

І вільно дихається, і легко дихається...

Поволеньки голос оповідача тихшає, потім якось переривається і зовсім затихає...

Сусіда тяжко якось зітхає...

— Про що думаєте, Іване Івановичу?

— Про Америку! Яка все-таки техніка!

— А що таке?

— Кажуть, двоствольну стопку видумали!

І тихо...

Поснули...

«Раннім-рано та ранесенько», ще ледь-ледь починає сірїти, штовх вас у бік:

— Вставайте, вставайте! Час уже!

— Г-г-г! М-м-м!

— Вставайте!

— М-м-м!

— Б-б-бах!

З криком: «Бомбьожка!» — ви зриваєтесь і мчите.

— Куди?! Куди?!

— В бомбосховище!

— Тю на вас! То я в крижня гахнув!

— І промазав!

— Ну, ясно, що промажеш, коли вас нечиста сила в бомбосховище поперла! Трохи в озеро не шубовснув!

Почалася ранкова зоряка...

Тут уже все залежить од вашого уміння, від майстерства і практики.

Качка, як відомо, птах. Вона — літає.

Як її стріляти?

Дуже просто: цільтесь обов'язково в око. І бахкайте.

— Бах! — і в торбу! Бах! — і в торбу.

А коли не повезе, тобто коли бах-бах! — і повз тор-

бу, не сумуйте, старайтесь їхати чи йти з полювання повз базар або, побачивши в когось із мисливців кілька качок, киньте:

— Карбованців, мабуть, по надцять тепер штука.

Бо однаково, коли приїдете додому, члени вашого посемейства спитають вас:

— Дорогі, мабуть, тепер качки?

Ви на це не звертайте уваги й беріться зразу ж готувати янтаревий суп із дикої качки.

Найперше й найголовніше — обскубти качку.

Робити це краще в себе в кабінеті. Щоб не заважало вам уже вискублене пір'я, одчиніть вікна й двері, щоб вітерець був: ви скубнули, вітерець підхопив, і пір'я вам не заважає... І качка обскубана, і кабінет — перина...

Обскубли, тоді вже до мами, чи до дружини, чи до сестри, хто на кого багатий:

— Уже обскуб! Мамо, зваріть супу!

Коли дружина чи мама, охнувши, кине вам:

— Та це ж курка, а не качка!

Ви авторитетно заявіть:

— Це — качка! Тепер усі такі качки пішли. Яровізовані...

— А чому в неї горло перерізане?

— Чому? Чому? Все вам так ото цікаво знати! Летіла, побачила, що націляюсь, виходу не було, взяла й зарізалась. Що ж тут дивного?.. Варіть уже, прошу вас!

Залишається, отже, останнє — їсти суп.

Як його їсти?

Ложкою!

Попоївши, лягайте на канапу й читайте «Записки охотника» І. С. Тургенева.

Прекрасна книжка!

НАША ЗЕМЛЯ! РАДЯНСЬКА ЗЕМЛЯ!

ПЕРЕМИШЛЯНИ — районний центр Львівської області Української Радянської Соціалістичної Республіки.

Це тепер.

А як довго (ой, як довго!) це були «Пшемишляни» — містечко Львівського воєводства Ржечі Посполитої Польської.

А як довго (ой, ще довше!) це було містечко, — я не знаю, як воно ся називало, — австро-угорської монархії.

Ідеш непоганим шосе із Львова на Перемишляни, дивишся і праворуч і ліворуч, думаєш: «Чому це була Австро-Угорщина? І чому це Гітлерові хотілося, щоб тут була Третя імперія? Чому? Йй-богу, побожеволіли люди!»

Подивіться, прошу я вас, на отой лісок. Ну, такий же самісінький, як і під Лебедином на Сумщині. Ми хлопчачаками в ньому проліски рвали, і фіалки, і білок ловили. Стоїть он там дубок. На такий самісінький дубок я колись біля В'язового на Полтавщині до кібчикового гнізда дрався.

А ота балка... Хіба не така сама балка біля Хмельника на Вінничині? І біля Ладанського монастиря на Прилуччині? І біля Романівки на Сквирщині?

А рілля і праворуч і ліворуч од шосе?! Хіба не на такий самій ріллі росте на Полтавщині пшениця? І на Харківщині? І на Київщині? І на Правобережжі, і на Лівобережжі?

А Австрія кричала, що це її споконвічна земля! Шляхетська Польща — що це земля її. Гітлер пинить, що ця земля має бути його.

Ідуть назустріч вам парокінні гарби. Сидять на тих гарбах діди, сидять баби, чоловіки, жінки, хлопці, дівчата...

Коли б я теж їхав на гарбі й задрімав, а потім про-

кинувся, я б, зустрівшись із такою гарбою, обов'язково спинив би коні й спитав:

— Тр-р-р! Драстуйте! Чи далеко ще, скажіть, будь ласка, до Лохвиці?

А мені цілими століттями товкмачили, що отой дід, що з люлькою в зубах на гарбі сидить, що він, дід отой,— австріяка!

Дивлюсь я на того діда й мимоволі регочусь:

— Справді-таки,— достеменнісінький Габсбург!

А потім мені і історичними, і географічними, і етнографічними даними, а найбільше гарматними пострілами й кулеметними чергами доводили, що ота бабуся, величезною теплою хусткою замотана, що вона не сестра баби Риндички з «По ревізії», а «уродзона» шляхтянка, прямий нащадок Станіслава Понятовського.

А потім Гітлер, напустивши на цю землю «пантер», «тигрів» і простих, і «королівських» танків, моторизованої піхоти, почав доводити, що ота чорнобрива молодиця, кароока й вишнегуба,— не Оксана Пшенична, а Берта чи Герта Трінкенбрінкен.

І чому саме той гнідий кінь може виплодитися тільки в австро-угорській монархії чи в шляхетській Польщі і збільшувати кількість кінського поголів'я вищезазначених держав?

Бачив я й одну корову, і гусака, і курей бачив — нема в них ні віденського шику, не потребують вони щоранку кави по-варшавському,— таку саму корову я колись пас на Полтавщині, таких саме курей гляділа щоранку моя баба, чи вони з яйцем, і такий саме гусак сичить тепер під Охтиркою, ганяючись за моїми онуками.

Земелька, братця мої, земелька!

І те, що в земельці! Надра, братця мої, надра!

І віковічна рабська праця отих дідів, отих бабів, чоловіків, жінок, хлопців, дівчат! Отих батьків, братів та сестер наших!

А з земельки тої та з надрів, і з одвічної рабської праці батьків, братів та сестер наших — і віденський шик, і кава по-варшавському, і товсті стегна у Берти чи Герти Трінкенбрінкен.

За Перемишлянами є село з типовою австро-угорською чи польською та, мабуть, і німецькою назвою Ладанці.

У тому селі є школа,— ну така ж самісінька, як і та, що я в ній починав, як моя баба казала, «обученія» в одному з прекрасних сіл благословенної Полтавщини.

Бігають біля школи хлопчакі, дівчатка. Такі самісінькі хлопчакі, і такі самісінькі дівчатка бігають і в нас у кожному селі, біля кожної радянської школи.

І хіба тільки австро-угорсько-польсько-німецький кашкет, що накрив отому хлопчиськові не тільки голову, а й вуха й очі, і козирком торкається підборіддя,— кашкет не знати якої частини, з якої завойовницької армії,— хіба тільки він різнить того хлопчиська від полтавського Йвана в батьківському капелюсі.

— Як тебе звуть?

— Владко!

— А скільки тобі літ?

— Вісім.

— А в школі вчишся?

— Так.

— А добре вчишся?

— Так.

— А може, кепсько?

— Ні.

— А вчителів у вас багато?

— Двоє.

— Обоє вчительки?

— Ні. Один учитель, а одна вчителька.

— А вчителька тебе б'є?

— Ні.

— А чому?

— Вона хороша!

— А може, треба було б інколи за чуба смикнути?

— Ні.

— А чому ні?

— Я хороший.

У школі повно люду. Більше жінок. Мужеська стаття— здебільша літні чоловіки, діди.

Дивитесь ви на них, дивляться вони на вас...

На отаких саме потомків Габсбургів і Янів Собеських дивились ви і на Харківщині, і на Полтавщині, і на Київщині...

Ви — на них, а вони — на вас.

І очі ті, і постаті ті,— тільки очі журні та постаті пригноблені.

І от виходить перед них людина, так років йому з тридцять п'ять, чорнявий, неголений, обличчя бліде, погляд розгублений.

Виходить і починає говорити:

— Громадяни! Ви мене знаєте. Я є «станичний» бандерівців у нашому районі. Я закликав вас битися з радянською владою, закликав вас не коритися, убивати радянських людей, я наказував вам ховатися по схронах, по лісах. Я наказував палити хати і вбивати тих, хто переходить на бік радянської влади, і не тільки вбивати їх самих, а й нищити їхніх батьків, жінок, дітей... І от тепер я каюсь у тому, що я, а зо мною і мої колишні друзяки нароби́ли... Тепер я зрозумів, скільки лиха, скільки горя ми нароби́ли своєю роботою. Тепер мені ясно, куди вели нас наші ватажки, куди вів нас Бандера. Ні для кого вже не секрет, що Бандера, а разом з ним і всі ми, бандерівці, працювали за вказівками німецького гестапо, і правильно нас називають українсько-німецькими націоналістами. Я закликаю всіх тих, хто йшов за мною, з'явитися до представників радянської влади і здати зброю. Я закликаю всіх тих, у кого є родичі, що ще не з'явилися до радянської влади, хай виходять із схронів, хай ідуть і працюють разом з радянською владою і разом з усім радянським народом. Ви ж усі чули відозву Радянського уряду, що ніякої кари тим, хто добровільно прийде, не буде. Ви ж бачите,— я живий, нічого прикрого мені радянська влада не вчинила.

Сидять жінки, сидять чоловіки. Сидять, слухають...

Слухають одного з тих, що цілими десятиріччями отруювали націоналістичним чадом їхній мозок, обдурювали їх, залякували, лудили їхні очі, непокоїли душу, заганяли в ліси, в схрони, в ями...

Сумні в них обличчя, суворі.

І от відчуваєш, що всі вони давно вже зрозуміли, що їм треба робити, що вже знають вони, «чия правда, чия кривда, чії вони діти» та, десятиліттями залякувані тими-таки бандерівцями, вони боялись за себе, за дітей, за онуків.

Боялись тих же бандерівців.

Сидить біля нас за столом вісімдесятилітній дід.

Сидить, а по лиці в нього котяться горошини-сльози.

І тихо-тихо шелоче нам:

— Мій онук у лісі був. У них, у бандерівців. Оце перед святами переказав, що прийде. Додому прийде. Дізналися вони — впав мій онук. Нема в мене тепер онука. Вісімнадцять літ йому було. Файний хлопець був.

І горошини-сльози зарясніли на лиці у вісімдесятилітнього діда.

А скільки таких сліз пролилося через каїнову роботу німецьких посіпак?!

Кого вони хотіли віддати в фашистське рабство? Оцей прекрасний народ, що перед нами сидить і на нас своїми прекрасними очима дивиться?

Народ, що, віками одірваний од великої України, зберіг і мову, і культуру, і любов до мови й культури.

Йому сказали:

— До нас завітали такі і такі українські радянські письменники! Знаєте ви їх?

— Знаємо! У нас їхні твори є!

Народ, що в тяжку хвилину свого життя, спричинену йому ворогами, в яких він одразу не розпізнав своїх ворогів, на звичайнісінький людський жарт вибухає таким веселим сміхом,— такий народ не може бути не прекрасним, а значить, не може бути не радянським, бо так може, так уміє сміятися тільки радянський народ!

А радянський народ може жити тільки на радянській землі!

Значить,— земля ця — наша земля, радянська земля!

ЛЬВІВ

ТАК он він який, цей гордий красунь город, це княжеє Данилове дитя, прозване засновником своїм Львів.

Тепер зрозуміло, чому саме на протязі багатьох віків перехрещували це Данилове дитя то на Лемберг, то на Львув, то знову на Лемберг, то знову на Львув...

А він стояв гордий, непохитний, могутній і кучерявий. Стояв як скеля, не поворухнувшись, коли на кам'яних його грудях вигупували тимчасові його хазяї — то німецького вальса, то шляхетського мазура.

Він стояв і чекав. І він діждався.

1939 року прийшла воля. Прийшла Червона Армія. Великий Радянський Союз простяг руку визволення українцям західних областей і воз'єднав їх з братами великої Радянської України в єдиній сім'ї народів Радянського Союзу. Він повернув Львову справжнє рідне його ім'я, що його на протязі багатьох віків доводилося йому чути тільки від небагатьох людей, які вимовляли його пошепки, потай, на всі боки озираючись.

Народ стогнав і, стогнучи, мовчав.

Кращі його представники, на чолі з великим Каме-нярем Іваном Франком та Василем Стефаником, конали в нерівній боротьбі.

І от — народ вільний, а Львів знову Львів.

Два роки великого торжества і всенародної радості.

Та 1941 року фашистсько-німецький боа-констріктор обвинув тіло красуня города Львова.

І знову він Лемберг.

Але вже не на віки та многовіков'я, ні.

Червона Армія знову вирвала його з страшних «обіймів» удава, і він знову Львів.

І тепер уже на завжди, на віки вічні.

Ще раз: тепер зрозуміло, чому його так перехрещу-

вали, чому до нього так тяглися і австрійські, і угорські, і німецькі, і шляхетські руки, чому немилосердно та криваво обтинали руки й голови справжньому його хазяїнові — українському народові.

Тепер зрозуміло, чому так кохалися в ньому і ватиканська папа, і габсбурзька мама, і гогенцоллернський дядя і собесько-потоцько-шептицька тьотя, і навіть угорський дедушка разом із бабушкою, і чому круль Ян III так гордо стрибає на бульварі Легіонів на копії з коня Богдана Хмельницького і вказує копією з Богданової булави просто на Київ.

Ще б пак!

Не прибрати до рук такий ласий шматочок — прекрасне місто, — та ще й руками чужого народу вибудувани, — хто, скажіть на милість, одмовиться?

Львів недавніми військовими боями поранений, але не щоднини, а щогодини рани його загоюються, обличчя у львов'ян яснішають, вода водогонами шумить, електричний струм дротами біжить, червоноармійські пісні лунають, школярі табунами мчать до школи і з школи, поспішають до вузів студенти, солідно простують на роботу службовці, мчать авто, двірники чистять і підмітають вулиці, театри й кіно працюють...

Город дихає на повні груди...

Але коли ви спостерігаєте рух на львівських вулицях, то помічаєте багато дечого не схожого на нашу, хоч би київську, вулицю.

От ідуть двоє. В чорних мантиях, на голові велика чорна хустка, що спускається своїми кінцями аж до пояса, а то й ще нижче. Хустка над обличчям обшита білою-білою стрічкою, а під підборіддям широкий гофрований білий-білий комір. Це черниці.

Чималенько у Львові є монастирів — і чоловічих, і жіночих.

Чималенько ви тут зустрінете на вулицях ченців і черниць.

Є тут бернардинці, домініканці, францисканці, бенедиктинці і т. ін.

Радянський народ з повагою ставиться до всякої релігії, а що торкається особисто мене, то, ставлячись також з повагою до всіх чернечих орденів і особливо до бенедиктинців, я — абрикотинець.

«Ли-2»

ЛИ-2» (для необізнаних з цією штукою) — це те, що летить: не горобець, а самолёт. Самолёт тепер усі знають: отже, що воно таке, ми не пояснюватимемо. А «Ли-2» — це конструкторська марка радянського самолёта.

Прекрасний самолёт «Ли-2»: два мотори, крила, пропелер, рулі сюди й туди, зручні м'які крісла, льотчики, механіки, пасажери, чемодани, портфелі, пакети, пошта, інший всілякий вантаж, квитки, командировки.

Оце і є самолёт «Ли-2».

Він летить на Львів.

Коли вже всі, кому треба летіти до Львова, посідали в самолёт, «Ли-2» розганяється, непомітно для вас одривається від землі, підноситься вгору й лягає на курс.

Що таке «курс», що на нього лягає кожний самолёт?

Правду кажучи, я не дуже обізнаний в аеронавігаційній науці, отож усі мої пояснення льотної справи ґрунтуються почасти на спостереженнях, почасти на здогадках, — і через те вони не обов'язкові ні для пасажирів, ні тим паче для льотчиків.

Що ж таке «курс»?

Оскільки на курс самолёти лягають, то, очевидно, це щось таке вроді повітряного ліжка для самолётів. Якби це було повітряне крісло, то говорилося б, що «самолёт сів на курс».

А «ліг» — значить — ліжко!

Для одномоторних самолётів — «односпальний» курс.

Для двомоторних — «двоспальний»...

І т. д. і т. п.

«Ли-2», значить, ліг на двоспальний курс.

Разом із ним лягли на курс і ми.

Лягли — лежимо...

Нічого — лежати можна.

Лежимо ото ми на курсі, обдивляємось.

Прекрасна в «Ли-2» пасажирська кабіна; комфортабельна, чиста, простора; чудесні, як ми вже казали, крісла — пухкі, зручні.

Пасажири... Ну, про присутніх, як водиться, не говорять.

Напис: «Зав'яжіть пояси...»

Подивились на пояси — не зав'язали...

Дивимось далі.

Напис: «Не куріть».

Прочитали — закурили...

Котрийсь із пасажирів підійшов до пілотної кабіни, прочитав наліплений на дверях наказ:

«Категорично забороняється пасажирам заходити до пілотної кабіни».

Прочитав, одчинив двері, зайшов у пілотної кабіну.

Зайшов, очевидно, з метою пересвідчитися, що ж воно там такого є інтересного, що туди заходити забороняється.

Невдовзі вийшов розчарований — не знайшов, мабуть, там нічого незвичайного, і сів, здивований, чому туди ходити забороняють.

Лежимо далі.

Віконця...

Дивитесь у віконце, і земля під вами пливе, ліси плывуть, річки, переліски, села...

Значно дрібніше все, як у природі, проте ви все впізнаєте, а воно, знаєте, коли бачиш це все не в натуральному, як його бог створив, вигляді, — навіть інтенсивніше.

Перші враження, отже, ви сприйняли, перші обов'язки пасажира ви виконали.

Що далі?

Далі можна робити три справи.

Перша справа: дрімати. Як це робити, для кожного справа ясна і ніяких порад не потребує.

Друга справа: дивитись весь час у вікно і вгадувати, де саме ви летите. Особливо це цікаво й корисно для географів, для топографів і коли хочете, то й для письменників.

Один із пасажирів — географ, що знає всю Україну

як своїх п'ять пальців, весь час ласкаво «чичеронив» для всіх, хто цікавився місцевістю.

— Оце, каже, Солом'янка! Оце вже трохи за Солом'янкою! Оце те! Оце те!

Всі пасажери були йому безконечно вдячні, і, як ми спостерігали, буквально всі заздрили з його такої обізнаності...

— От що значить географія,— сказав мені мій сусіда.— Обов'язково вивчу свого сина на географа!

— Житомир, товариші! — крикнув географ.

Усі пасажери кинулись до вікон.

— А зверху він не такий, як внизу. Я в ньому жив! — промовив пасажир в шкіряному пальті.

В цю мить вийшов із пілотської кабіни бортмеханік.

— Проходимо, товариші, Шепетівку! — об'явив бортмеханік.

— Буде мій син географом,— прошепотів на вухо мені сусіда.— Ще малий він у мене, а в хаті так геть-чисто все переплутує, що нічого не розбереш.

Як потім виявилось, географ не помилився тільки на двох пунктах: 1) на Солом'янці і 2) трохи за Солом'янкою.

Географові було трохи ніяково, бо він є географ, а не історик древньої історії.

Древній історик не розгубився б. Він би це пояснив і науково:

— За часів Калістрата Другозваного на цім місті був Житомир! — сказав би він.

Піди посперечайся з ним.

А взагалі дивитись у віконце, і спостерігати, і вгадувати дуже і дуже інтересно.

Третя справа: думати.

Нав'язувати кожному, про що він має думати, ми, ясна річ, не ризикуємо,— кожен має право думати, про що він хоче.

Коли б хто поцікавився, про що, сидячи в «Ли-2», корисно думати, ми б йому кілька порад дали.

Ну от, приміром, чим не інтересно думати про те, чому, коли ви летите над територією східних областей Радянської України, чому ви бачите величезні суцільні земельні простори, широкі, як море, вільні й безкраї, а коли ви перелітаєте на західні її області, пропливають під вами вузесенькі земельні смужечки.

Чому це так?

Хіба про це не інтересно подумати?

Дам вам, коли хочете, ще одну думку, на слова Тараса Григоровича Шевченка:

Обніміте, брати мої,
Найменшого брата,
Нехай мати усміхнеться,
Заплакана мати.

Так от, коли «Ли-2» з червоними зорями на крилах накриє своїми могутніми крилами землі «найменшого брата», віками скривдженого, поневоленого, ошуканого, думайте про те, що старші брати обняли вже «найменшого брата», пригорнули його до себе й прийняли до своєї могутньої родини.

І радісно усміхнулась мати, яка плакала, що найменший син її — не з нею, і радісно усміхнулися всі матері-спільниці, всі держави Радянського Союзу.

Подумайте про це, і ви теж радісно усміхнетесь.

А хіба не інтересно подумати про те, як визволеного із австро-угорсько-шляхетсько-німецько-ватикансько-поміщицьких «обіймів» найменшого нашого брата, націоналістичним чадом приголомшеного, очистити од усього цього намулу, як ізняти з його очей полуду, щоб швидше прозрів він, щоб побачив та усвідомив, що тільки у возз'єднаній великій соборній Радянській Україні, в єдиній сім'ї всіх радянських республік він живе справжнім вільним, щасливим життям.

...Стук! Сіли!

Львів! Древнє українське місто!

Привіт тобі!

Від автора. Коли хто летів «Ли-2» тільки із Львова до Києва,— може читати цю «усмішку» з кінця до початку.

«ВОЗСІЯ ВЕЛЬТОВІ СВІТ РАЗУМА»

СИЛЬНО дуже ще багато клопоту для оцих україно-німців.
Насамперед:
Коли тікати?!

Ми не кажемо: «Куди тікати?» — те для нас відомо.

Куди пани, туди й холої.

А от «коли тікати» — це справа дуже марудна. Через те і зойк дуже розпачливий у «Краківських вістях»:

«Ось провід українсько-німецького комітету, довідавшись про грізне положення на фронті, поспішає якомога швидше виїхати, навіть не повідомивши про це своїх членів, що їх кілька днів тому запевнялося сидіти і не хвилюватись, бо «ми все знаємо й вас не залишимо».

Провід комітету «все знає», через те й чкурнув, не попередивши своїх членів.

Клопоту, ми ж кажемо, сила...

Газета називається «Краківські вісті», а видається у Відні.

Українські гроші закликається заощаджувати у Віртшафтсбанку.

Українських колядок співається у Мінорітенкірхен.

Ну тут хоч уже просто пишуть:

«Українсько-німецький свят-вечір».

Ну, а раз уже той свят-вечір українсько-німецький, то й колядки мають бути українсько-німецькі.

З якою насолодою слухали присутні такого-от українсько-німецького тропаря:

Вайнахтен,
Возсія вельтові
Світ разума.

Або українсько-німецької колядки:

Ней рада зіх стален,
Як на гіммель хвала.

Серце радується від такого поєднання українсько-німецьких культур.

І не зовсім зрозуміло, чому після виконання українського гопака всі присутні висловлювали глибоку віру в те, що для україно-німців ще прийде кращий час.

Чому саме «прийде»?

Він уже прийшов.

Українсько-німецьких колядок співаєте, гопака танцюєте, гроші у Віртшафтсбанку заощаджуєте...

Що ще треба?

А оті тимчасові клопоти: «коли тікать» і навіть «куди тікать» — швидко минуть, бо не буде вже ні «куди тікать», ні «коли тікать».

НЕВИРИШЕНЕ ПИТАННЯ

КАРЛОВІ Сукенцуцке 1944 року стукнуло сімдесят вісім літ.

У Карла Сукенцуцке була чималенька родина, яка складалася з його дружини Єви — сімдесяти п'яти літ, та двох онуків — Курта — двадцяти восьми років і Ганса — двадцяти шести літ.

У Курта після побідоносного «бліцкрига» на волзьких степах не було правої ноги, правої руки й правого ока, а в Ганса, після такого ж «бліцкрига» на Дніпрі, не було лівої ноги, лівої руки й лівого ока.

Отже, єдиним кормильцем всієї Сукенцуцкенової сім'ї був сам Карл Сукенцуцке, сімдесятилітній старець.

Кінець 1944 року був уже для Третьої імперії самим «кригом», без «бліц»...

Разом із «бліцом» одійшли в минуле і українська пшениця, і українське сало, і кури, і гуси, і качки, і яйця...

А втрата всього цього для Третьої імперії була значно дошкульнішою, ніж потеря «бліца».

Сутужно було Карлові Сукенцуцке годувати свою родину: не завжди вистачало ерзац-кави, ерзац-картоплі й ерзац-хліба, проте Карл Сукенцуцке стоїчно вистоявав довгі часи в чергах і с'як-так годував своїх старих та сліпо-безного-безруких...

Вдарила понадтотальніша мобілізація.

Не викрутився сімдесятивосьмилітній Сукенцуцке. Сукенцуцке — солдат.

Коли він прибув у військову частину, Третя імперія котилася із Західних схилів Карпат.

Командир роти, в яку потрапив Карл Сукенцуцке, довго-довго дивився на сімдесятивосьмилітнього грощфатера, думаючи: «Ну, куди я його?».

Рота захищала круту височину, вкриту сковзкою кригою.

Держатись солдатам на схилах цієї височини було дуже важко: вони сковзались і падали.

Вдержати височину надії вже не було, але й покинути її, відступаючи, загрожувало зривами солдат на слизькій кризі в безодню.

Подививсь командир роти ще раз на сімдесятивосьмилітнього Карла Сукенцуцке і вдарив себе по лобі:

— Евріка!

Він покликав двох солдат, наказав взяти Карла Сукенцуцке під руки й обережно поводити його на найслизькіших місцях по схилах височини.

Солдати поводили гресфатера.

Після цього рота вже не сковзалася і більш-менш благополучно відійшла.

Пісок, що сипався із сімдесятивосьмилітнього Сукенцуцке, врятував становище.

Командир роти представив Карла Сукенцуцке до нагороди залізним хрестом.

У штабі армії погодилися, що подвиг сімдесятивосьмилітнього Карла Сукенцуцке достоїн залізного хреста.

Одно тільки непокоїло командування: куди чіпляти того залізного хреста?

Коли солдат грудьми захищає батьківщину — хреста чіпляють на груди...

А Карл Сукенцуцке прислужився батьківщині зовсім не грудьми...

Де він має носити залізного хреста?

САМОСТІЙНИЙ СМІТНИК

1. «ПІЛЬ!»

ЖОЛИСЬ нам доводилось бачити, як егер навчав сетера науки полювання.
Свисток... Сетер підбігає.
— Лягай! Куш! Піль! Візьми! Тубо! Не руш!
Сетера вчили, як полювати птицю.

А ось як навчаються українсько-німецькі вилупки в СС-школі.

«За десякний час свисток чергового.

— Струнко! Ліворуч! Праворуч! У лаву ставай! — чергуються накази за наказами».

Українсько-німецьких вилупків учать, як убивати українських радянських людей, які не хочуть бути німецько-фашистськими рабами.

А чого ж іще вчать у тій школі?

Ну, ясно чого!

Німецької мови, історії й географії.

Української мови, певна річ, не вчать, а тільки німецької...

І це цілком зрозуміло: на лиху годину тим українцям українська мова, кому з лекцій по історії цілком доведено, що Богдан Хмельницький був родом із Бранденбурга, а Семен Палій — не хто інший, як рідна тітка Фрідріха Великого!

Географією потверджується, що Запорозька Січ — це герцогство Саксен-Кобург-Готське, бо й сам Т. Г. Шевченко, як відомо, писав:

А на Січі хитрий німець
Картопельку садить.

А воно, мабуть, і краще, що українсько-німецькі вилупки, вивчившись у тій школі, називатимуться: Іван

Передериматня — Йоганнесом Передеримутер, а Петро
Перевєрнппляшка — Петер Умдрянь-флаш.

2. «МОЖЕ Б ВИ, КУМЕ, Й МЕД ІЛИ, ТА ДЕ Ж ЙОГО ВЗЯТИ?»

Сидить циган на узліссі та й каже:

— Ех! Запріг би оце я в тачанку пару вороних же-
ребців,— не коні, а вітер! — та посадив би я свою жінку
та свої діти, цьвохнув би батіжком, і як би помчав! Та
їхав би й кричав:

«Побєрррежись! Побєрррежись!»

— Ну, й запряжи! — кажу.

— Так нема жеребців! І тачанки нема! І батіжка
нема! І жінки нема! І дітей нема!

— А що ж у тебе є?

— Є в мене тільки «Побєрррежись! Побєрррежись!»

Так і з українсько-німецькими посіпаками, що пода-
лися вслід за своїми хазяями.

Скавучать тепер вони:

«Знайти себе в новій ситуації — це передумо-
ва всякої дальшої позитивної роботи й успіху в
ній».

«Знайти себе»...

Спробуй знайди, коли й самі хазяї вже не знають,
як і де себе знайти. Знаходили вони себе й на Віслі, й на
Одері, й на Бобері... Та знову скрізь себе розгубили...

Навряд, папове, чи ви самі себе знайдете, а от що
вас усіх знайдуть — ніякого сумніву в тому нема.

І недарма ви галасуете:

«Тому найважніше наше завдання — запряги-
ти в першу чергу розум...»

Достоменнісінько, як у того цигана з жеребцями: і
запріг би, так нема: у цигана — жеребців, а у вас —
розуму.

У цигана хоч «Побєрррежись!» було, а у вас і того
нема кому крикнути.

3. «НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРОВІД»

Засідає так званий український центральний ко-
мітет.

Де такий комітет, український та ще й центральний, може засідати?

Ясно де: у Відні...

Хто засідає в такому комітеті, українському та ще й центральному?

Ясно хто: президент відділу внутрішнього правління фон Кравзгар, комендант дивізії групенфюрер Фрайтаг та інші представники уряду генеральної губернії.

Самі, одне слово, нащадки лицарів-січовиків славних.

4. «СВЯТО ЄДНАННЯ»

І до чого ж зворушливе було свято єднання німецького народу з українським...

Сам генерал-губернатор німецький з українським народом говорив.

Та як! Та в якому оформленні!

«Генеральний губернатор в оточенні свого почту з'явився на балконі, щоб промовити до українців... «Слава вам!» — закінчив свою промову пан генеральний губернатор».

За два дні по зворушливому єднанні Михайло Кібець, селянин з Підлипівки, говорив німецькому поліцаєві:

— Та куди ж ти сало тягнеш? Сам генеральний губернатор говорив нам: «Слава вам!»

— А я хіба славу тягну? Я — сало. Слава вам, а сало нам.

5. НЕ ВСТОЯЛИ...

Коли делегація українсько-німецьких дуже самостійних націоналістів з'явилася до пана губернатора Варшави Фішера з черговим поклоном, вона заявила панові губернаторові:

«З німецьким народом стоятимемо до повної перемоги».

Через якийсь час після такого твердого «стояння» побіг спочатку губернатор Фішер, за ним улупила українсько-німецька дуже самостійна делегація.

Українсько-німецький поет Герась Соколенко біг із-заду і на бігу писав вірші:

В золотому ореолі
Ти гориш віки...
Бачу я, як мчать по полю
Буйні козаки...

6. «ДЕ УКРАЇНЬСЬКА ЖІНКА?»

На невеселі картини натрапляємо, переглядаючи шмаття паперу, що зветься газетами українсько-німецьких посіпак.

Ось одна картина:

«Молода двадцятилітня вагітна жінка, біля неї півторарічна дитина. Її чоловік гине як вояк німецького війська. 20-літня мати в чужім переповненім місті, без покрівлі над головою, без надій у серці. Куди, якими стежками поведе її в дальше життя самота з двома немовлятами?»

І друга картина:

«Чоловік, бандерівець, гине під час утечі з батьківщини. Його дружина з двома дітьми шкільного віку зупиняється в перехіднім таборі. Вона занедужує, її беруть до лікарні. Діти залишаються самі, діти прохають, щоб їм дозволили провідати маму. В той час їхня мати лежить уже мертва. Діти залишаються на опіку бога».

Намалювавши такі картини, українсько-німецький лакуза, підсorbуючи крокодилові сльози, галасує:

— Де українська жінка, що від імені нації стала б опікункою й матір'ю знедолених дітей?

Бачите, який тонкосльозий, який святий та божий!
А хто ж призвів ті матері до такого стану?

Хто посиротив ті нещасні маленькі діти, що конають по таборах та по чужих переповнених містах?

А тепер шукаєте для них українську жінку-опікунку, убивці!

Українська жінка там, де їй і належить бути: вона разом із своїм батьком, своїм чоловіком, своїм братом б'є фашистського звіра. Вона разом з ними відновлює

поруйноване фашистськими бандитами та їхніми агентами, українсько-німецькими націоналістами, господарство...

Ії, радянської української жінки, діти не конають од голоду й холоду по чужих містах та по таборах і не потребують опіки, бо їх опікують всі народи великого Радянського Союзу.

Ії діти ростуть веселими, щасливими і вільними.

7. «ПО МОЖЛИВОСТІ, ЯЙЦЯ І СИР...»

Нічого не додаватимемо, бо нічого не треба додавати, ми тільки подамо кілька документів з отих самих шматків паперу, що звуть себе газетами й репрезентують громадську думку різних українсько-німецьких «угруповань» та окремих осіб з тих угруповань.

Ну, от вам:

«Українське національне об'єднання при співучасті і за допомогою українського центрального комітету та УАТ «Січ» улаштує в ресторані «Zum goldenen Kreuz» спільний свят-вечір, на який запрошується все українське громадянство Відня й околиці. Кожний учасник повинен дати 200 грам білого хліба, 20 грам масла та грошей 5 РМ..., а також, по можливості, яйця і сир. Зголошуватися і т. д.

Управа УНО».

Українсько-національно-німецький свят-вечір недорогий, як бачимо: 5 марок, 200 грамів хліба й 20 грамів масла...

Яйця й сир, по можливості.

А як немає тої можливості?

Ну, що ж, значить, свят-вечір буде без сиру...

8. НЕ ЗАБЕРЕТЕ,— Я И УКРАДУ

І ще оголошення:

«Українське національне об'єднання просить усіх, хто має свої речі на перехованні в будинку УНО, забрати їх до 31/ХІІ. За речі не беремо ніякої відповідальності».

Найкращий спосіб — дати оголошення за кілька днів до визначеного терміну. Ніхто, ясна річ, речей не забере, бо забирати нема куди,— потім продавай і пропивай. Справа, як бачите, цілком державно-національна!

9. САМА ТОБІ УКРАЇНА

Ось вона, їхня «територія»:

«Центрاليا Українського національного об'єднання в Берліні перенесла свої бюро до Berlin Weissensee, Scharlottenburger Strasse, 59, im Hof, rechter Seitenflügel».

Оце всянька їхня держава: rechter Seitenflügel!

Гуляй біля Weissensee й співай: «Ще не вмерла Україна!» Вся державна робота.

10. ПРОПАДАЙ, МОЯ БАНДУРА...

«Професорові» Барбарукові не до співів:

«Бандуру мистецького викінчення разом зі школою — нотами продам: проф. Михайло Барбарук, Wien, 10. Randhartingerg, 17, 8/III».

Одне слово:

Взяв би я бандуру —
Взяв би та й загнав...
Бо сам я іздуру
Емігрантом став...

Загнав би... Та хто купить? З такого життя не заграєш...

11. «ПРАВНЕ БЕЗПРАВНИХ...»

А цікаво було б послухати таку лекцію:

«Провід У. А. Т-ва «Січ» у Відні подає до відома, що дня 15/XII відбудеться лекція д-ра

О. Фединського на тему: «Правне становище бездержавних». Гостям раді».

Ви гостям раді... А чи раді гості вам?

Не дуже вони вам раді, бо вони бездержавні, а значить, і безправні.

З чого ж тут радіти?

РЕЙХСДРАП, АБО ГУДЕРІАНІЗАЦІЯ НІМЕЦЬКОЇ АРМІЇ



О 27-х роковин своїх наша чудесна Червона Армія, висловлюючись науково, перетактико-стратегувала німецько-фашистську армію.

Що це значить?

Це значить, що, коли раніше німецька армія воювала, стоячи до Червоної Армії лицем, то тепер вона воює, повернувшись до неї спиною.

Раніше німецька армія наступала на схід повільно, тепер вона на Східному своєму фронті наступає на захід бігом.

І то таким бігом, що дідько його знає, як за нею й угнатися.

Сильно дуже тренірована у фашистів армія: подумайте самі, за сорок день наступу (січень — лютий 1945 р.) — лупонуть на п'ятсот сімдесят кілометрів, од Варшави аж до Одери.

Це вже не простий вам драп, а драп державний, рейхсдрап.

Почалося з того, що «фюрер» призначив на начальника свого генерального штабу генерала Гудеріана.

Не просто генерала, а танкового.

Це той генерал, що виголосив на початку війни:

— Увага, танки!

Всі думали, що німецький генерал, проголошуючи свою «увагу», мав на меті свої, німецькі, танки, а він, виявляється, хитрий, він, виявляється, далекозорий, — він якраз попереджав своє військо про те, що з'являться радянські танки.

— Увага, танки!

Тобто:

— Тікай, куди видно!

Німецька армія правильно зрозуміла заклик свого генерала і тікає.

Це і є гудеріанізація армії.

І яка все-таки німецька техніка, і яка все-таки німецька організованість!

Що значить такий драп: узяв та й побіг?

Примітив!

Сучасна, передова армія так драпать не може, вона може тікати тільки за останнім словом військової техніки.

Вона так і робить: зразу ж винайшли так звані пересувні доти, доти на колесах — «драпдоти».

Чудо техніки: сів у дот і драпай.

Так само й щодо організованості.

За сорок день нашого наступу німці здали триста міст, сто воєнних заводів, дві тисячі чотиреста залізничних станцій, п'ятнадцять тисяч кілометрів залізничної колії.

В день, значить, здавалось: сім з половиною міст, два з половиною воєнних заводів, шістдесят залізничних станцій і триста сімдесят п'ять кілометрів залізниці.

Так швидко здать таку уйму території з містами, заводами, залізницями, населенням і т. д., і т. д. можна тільки при зразковій організованості всього і державного, і громадського апарату.

Рейхсдрап тільки-но почався.

Гудеріанізація армії дала тільки перші свої наслідки.

Шкода, що територія Третього рейху не така вже велика — не дасть вона розгорнутися і драпові, і гудеріанізації так, як би вони могли це зробити...

А чи не випередити Червоній Армії уславлену німецьку, стати спереду та:

— А куди? Ану, назад!

Хай біжить на схід. У нас місця вистачить і для Гудеріана, і для гудеріанізованої армії.

ВЕЛИКЕ ДІЛО — ПРАКТИКА

ЗУСТРІВ оце тут, у Києві, на вулиці кобильчинку: ворона, шерсть на ній вилискує, сама бадьора, підскакує,— така, хоч у хокей гратись.

— З якого району? — питаю.

— Не скажу! — говорить.

— А з якого колгоспу?

— Тим паче не скажу!

— Секрет, чи що?

— І не секрет, а не скажу!

— А чому ж не скажеш?

— Бо голова колгоспу премію за мене одержить.

— Ну, то й добре!

— А я не хочу!

— А чому ж не хочеш?

— Бо мені має бути премія, а не йому!

— А чому ж тобі?

І тут розповіла мені кобила дуже інтересну історію про свій колгосп і про те, як у тому колгоспі вискочили з весняною сівбою.

Все було гаразд у колгоспі: добре впоралися з озиминою, поорали на зяб, відремонтували сільськогосподарський інвентар, сплатили все кому треба, самодіяльність розвинули так, що баба Вівдя з ранку до вечора танго розучувала.

Одно було не зовсім ясно: з живим тяглом. Коні, щоправда, були, і непогані коні, а от щоб їх можна було назвати тяглом — сумнівались. Теоретично — тягло, а практично — чи потягне?

Голова колгоспу казав так:

— Видержать! Йй-бо, видержать! Чотири ж ноги в кожного, невже не встоять?!

— І от,— розказує кобилка,— вирішила я таку штуку встругнути.

Голова колгоспу одного вечора по трудах задрімав. А я з одним мишастим жеребчиком взяли підпруги, потихесеньку ввійшли в хату, підвели голові колгоспу ті підпруги під черево та потихеньку і підтягли його до сволока.

— Що ви робите?! — кричить голова.

— Нічого! Спробуй повісити на підпругах, на всяк випадок! Спробуй! Спробуй!

Недовго ми його держали: години зо дві.

Що ж би ви собі думали?

На ранок у кожного з нас: і січка, і полова, висівками заправлена, і овес.

Я оце аж у Київ прискочила, щоб демонструвати, як треба з живим тяглом поводитись.

— Весняну посівну кампанію, значить, закінчите?

— Ну, ясно! Та ще й як! На п'ять день раніше строку!

— От, хороше!

— Одне тільки погано.

— А що?

— Порубав голова підпруги! «Обійдемося,— каже, без них».

— Ну, значить, обійдетесь.

— Та ми обійдемося, а от чи голова без них обійдеться. Страшнувато, щоб не забув практики.

«ВЕЛИКОМУЧЕНИК ОСТАП ВИШНЯ»

Побувавши у Львові, я дізнався, що українсько-німецькі націоналістичні газети зняли були гвалт, ніби мене, Остапа Вишню, замучили більшовики. Так от слухайте, як це насправді було.

СИЛЬНО дуже вони його мучили. І особливо один: сам чорний, очі йому білі і в руках у нього кинджал, із чистісінького загартованого національного питання викутий. Гострий-гострий кинджал.

«Ну,— думає Остап,— пропав!»

Подивився той чорний на нього та й питає:

— Звуть тебе як?

— Остап,— каже.

— Українець?

— Українець,— каже.

Як ударить він його колодочкою у найсвятіший закуток національного «я». Остап тільки «ве»! І душа його — цвірінь-цвірінь — і хотіла вилетіти, а той, чорний, його душу за душу, придавив і давай допитувати:

— Признавайся,— говорить,— що хотів на всю Великоросію сині штани надіти.

— Признаюсь,— говорить Остап.

— Признавайся,— каже,— що всім говорив, що Пушкін не Пушкін, а Тарас Шевченко.

— Говорив,— каже.

— Хто написав: «Я помню чудное мгновенье»?

— Шевченко,— говорить Остап.

— А «Садок вишневий коло хати»?

— Шевченко,— говорить.

— А «Євгеній Онегін»?

— Шевченко,— говорить.

— А-а-а-а! А що Пушкін написав? Говори!

— Не було,— говорить,— ніякого Пушкіна. І не буде.

Одного разу,— каже,— щось ніби появилось, так потім роздивилися, а воно — жінка. «Капитанская дочка» називається.

— А Лев Толстой? А Достоевський?

— Що ж,— говорить Остап,— Лев Толстой. Списав «Войну и мир» у нашого Руданського. А Достоевський, подумаєш, письменник! Зробив «Преступление», а «Наказание» сам суд придумав.

— А взагалі,— питає,— Росію визнаєш?

— В етнографічних,— каже,— межах.

— В яких?

— Од улиці Горького до Покровки. А Маросейка — то вже Україна.

— І історії не визнаєш?

— Яка ж,— каже,— історія, коли Катерина Велика — то ж переодягнений кошовий війська Запорозького низового Іван Бровко.

— А кого ж ти,— кричить,— визнаєш?

— Визнаю,— говорить,— самостійну Україну. Щоб гетьман,— говорить,— був у широких штанах і в полу-ботківській сорочці. І щоб усі міністри були тільки на «ра»: Петлюра, Бандера, Німчура. Двох тільки міністрів,— каже,— можу допустити, щоб на «ик»: Мельник та Індик.

— Розстрілять! — кричить.— Розстрілять, як такого вже націоналіста, що й Петлюру перепетлюрив і Бандеру перебандерив.

Ну й розстріляли.

Такого письменника закатували. Як він писав! Божже наш, як він писав! Хіба він, думаєте, так писав, як інші пишуть? Ви думаєте, що він писав звичайним пером та чорнилом і на звичайному папері? Та де ви бачили?! Він бере, було, шпичку для галушок, у чорну сметану встромить і на тонісіньких-тонісіньких пшеничних коржах і пише. Пише, варяницею промокає й увесь час приспівує: «Дам лиха закаблукам, закаблукам лиха дам». А як не дуже смішно вже виходить, тоді як крикне на жінку: «Жінко! Лоскочи мене, щоб чудніше виходило».

І такого письменника розстріляли.

Попервах дуже йому було скучно.

Поки живий був, забіжить, було, чи до Рильського, чи до Сосюри,— спорожнять одну-другу поему, асонансом закусюючи. Чи вони до нього заскочать,— жінка,

дивись, сяку-таку гумореску на салі чи на маслі підсмажить,— життя йшло.

А розстріляний — куди підеш?

Одна дорога — на небо.

А там уже куди визначать: у рай чи в пекло.

Перших сорок день і душа поблизу моталась. А як уже вона зібралася у «вишину горнюю»,— учепився й він за нею.

У небесному відділі кадрів заповнив анкету.

Зав подивився:

— Великомученик?

— Дуже,— каже,— великомученик.

— За Україну?

— За неї,— каже,— за неньку.

— В рай!

Перед раєм, як водиться, санобробка, ну, постригли, погодили.

— Не голить,— просить Остап,— вуса запорозького, бо потім,— каже,— тяжко буде національність визначити, позаяк... (згадав-таки, дякувати богові!), позаяк,— каже,— оселедець сам виліз...

— Так у який вас,— питає його заврозпред,— рай? Спільний? Чи, може, хочете в окремий?

— А хіба у вас,— питає,— тепер не один рай?

— Ні. Раніше був один, спільний для всіх, а тепер різні раї пішли.

— Слава тобі, господи! — каже Остап.— Нарешті! А я,— каже,— боявся, що доведеться в однім раю з росіянами бути. Мене,— каже,— в наш рай. Самостійний. Автокефальний.

— Прошу! — каже заврозпред.

Заводить Остапа у самостійний рай. Глянув — серце затіпалось-затіпалось. Самий вишник і весь у цвіту. Любисток. Рута-м'ята. Хрещатий барвінок. Волошки. Чебрець. Євшан-зілля. Тече річка невеличка. Стоїть явір над водою. На яр дуб схилився. По той бік гора, по цей бік друга. Очерет. Осока.

І в тім раю на вишеньці соловейко щибетав.

— Курський? — питає Остап.

— Хто курський?

— Соловейко,— питає,— курський?

Райська гурія в кубовій спідниці зразу руки в боки:

— Що ви, пане, трясця вашій матері, з глузду з'їха-

ли, чи що? Який курський? Щоб в українському раю та курський соловей... Та стонадцять чортів тому в душу, хто так навіть подумати може! Та повилазили б йому очі, хто це побачити може. Та триста йому на пуп болячок-пампушок! Та...

Підбігає друга, в запасці, червоною крайкою підперезана.

— Ой, мені горе, що не вмю так лаятись, як моя кумася!

— Наш рай,— зразу ж пересвідчився Остап.

— Та ти знаєш, бешиха тобі в живіт, що ми, як тільки відавтокефалились, всіх курських солов'їв видавили. Та ти знаєш, що в нашому раю має право співати тільки той соловей, що виплодився не далі як за п'ять верстов од Білгорода. А ти — курський! Та стонадцять...

— Та це я,— Остап каже,— не з національного, а з орнітологічного боку.

— Тож-бо й є!

Ходить Остап по раю, роздивляється.

— До чого-таки рай. Ну, просто тобі рай — і квіт.

Всі в українських строях, грають на бандури, на ліри, на сопілки, на бубни.

Танцюють гопака та метелиці.

Гурії живуть по коморах: як тільки яку покохав, так і в комору.

Ідять галушки, вареники, сало, ковбаси, капусту, локшину та путрю.

П'ють оковиту, варенуху та мед.

Іздять тільки на волах. На конях тільки вершники-козаки.

Панів простий люд у ручку цілує. Пани простий люд канчуками лупцюють.

Національність — тільки українці та українізовані німці.

— І як же ви так,— питає Вишня,— влаштувались? Хто вам допоміг?

— А це друзі,— кажуть,— наші, гестапівці. Бо це наш рай, самостійний і ні від кого не залежний...

— А хто ж за директора у вас?

— Вакансія. Ждемо нашого дорогого потомка старовинного козацького роду Гітлеренка.

— А-а! Ну, тоді й я тут залишусь,— каже Остап.—

Все життя мріяв панів у руку цілувати. На землі не довелось, хоч у раю натішусь.

І живе тепер Остап Вишня у раю, в карти грає та свербигуз їсть.

Оце найправдивіша правда про настоящего Остапа Вишню.

* *
*

А що ж воно за Остап Вишня, що й тепер оце по більшовицьких газетах пише?

Ну, ясно, що це більшовицька фальшивка.

За паспортом справжнє прізвище теперішнього Остапа Вишні «Павел (через ять) Михайлович Губенков». З Рязанської області, хоч дехто запевняє, що він насправді із Вільнюса і що мати його — польський ксьондз, а батько — знаменитий єврейський цадик. Останні відомості не перевірені. Назовні він такий: руда борода «клінушком», весь у личаках, тричі на день їсть тюрю й безнастанно грає на балалайку, приспівуючи: «Во саду ли, в огороде».

Як напише щось у газету, зразу біжить до Дніпра і п'є з Дніпра воду: хоче випити Дніпро.

Ось хто такий — теперішній Остап Вишня.

...Вип'ємо... пробачте, помолимося, панове, за упокой душеньки великомученика Остапа Вишні.

Хай буде йому земля пером!

Самопишучим.

ХОРОША-ХОРОША ДІВЧИНКА



ЛЯ таких дівчаток, невеличких і ніжних, білявеньких і з голубими очима, з рум'янцями на щоках і соромливим поглядом, з мелодійним голосом і довгими віями,— для таких хороших-хороших дівчаток наші поети хороші-хороші вірші пишуть:

Сині очі в моєї дружини,
А у тебе були голубі...

Вчилися вони, ці дівчатка, в радянських школах, кіпчали десятилітки, йшли до вишів, мріяли бути лікарями, інженерами, педагогами, агрономами...

Зимою вони сиділи за книжками чи то по окремих квартирах у тата з мамою, чи то по гуртожитках, похапцем бігаючи до кіно та до театру, а влітку, склавши іспити, їхали, трохи стомлені й блідуваті, на села,— там у них червонішали знову щоки, блиском бралися очі, і яких же ж вони пісень співали, сидячи в човнах, на прозорих річках Радянської своєї Батьківщини або під вербами понад задумливими ставками колгоспними...

Хороші-хороші дівчатка!

Майбутні матері майбутніх онуків та правнуків наших.

І от війна! І от ворог плюндрує землю укоханої Батьківщини!

Тоді ці дівчатка складають книжки в шухляди, стьожки в коробочки, підстригають довгі чудесні коси, вішають у шафу шовкові сукні, одягають ватянки та бушлати і йдуть до військового комісаріату:

— Запишіть добровольцем! Я йду захищати свою Радянську Батьківщину! Як солдат!

Тисячі-тисячі, десятки, сотні тисяч наших хороших-хороших дівчаток, голубооких і ніжних.

І вони тепер солдати і командири, лейтенанти, капі-

тани і майори, льотчики і зенітники, гармаші і розвідники, снайпери і кавалеристи, аеростатниці і медсестри...

І от перед вами аеростатник — командир поста.

Вона ж така, як і студенткою хімічного інституту була, голубоока і з довгими віями,— тільки не пальто на ній з котиковим коміром, а сіра шинель солдатська, і не черевики на ній модельні, а начищені до блиску солдатські чобітки.

І на ніжних її плечах не лисяча горжетка, а зелені погони з трьома червоними нашивками.

Сержант! Командир поста «N. Отдельного отряда аеростатов заграждения...»

Вона б уже була хіміком, бо пішла вона захищати Батьківщину з другого курсу хімічного інституту, і вже три роки в армії, і ловила б вона тепер які-небудь, може, гази від коксових печей,— а тепер вона солдат, командир поста, аеростатник і ловить німецьких хижаків, що смертоносними бомбами хочуть нищити прекрасні міста нашої прекрасної Батьківщини!

І вона горда з того!

Вона горда, бо вона на бойовім посту, вона не дає фашистському стерв'ятникові зруйнувати її город і її виш.

І вона знає, що закінчиться війна і вона повернеться додому,— вона знову буде студенткою хімічного інституту і, закінчивши його, буде інженером-хіміком, бо хімію вона дуже любить.

А тепер вона щонаочі, пославши свій аеростат високо-високо вгору, стежить за ним, до апаратури придивляючись та прислухаючись, стежить і ловить летючого ворога.

І вона таки його піймала.

Коли в травні 1944 року табун юнкерсів, фокевульфів, хейнкелів та іншого фашистського сталювого гайвороння налетів на Київ та його пригороди, її аеростат був високо-високо вгорі...

Висіли сліпучі ліхтарі, били зенітки й кулемети, трабуючі кулі простягали до неба золоті шнури, матері з дітьми ховалися по бомбосховищах, а голубоока дівчина — командир поста — стояла біля своєї лебідки і стежила, стежила, стежила...

Раптом — ривок, зірвалася лебідка з місця і... поїхала...

І, може б, довго вона їхала, якби не зачепилася за естакаду...

Трос обірвано... Він почав падати... Аеростат зірвався...

А на другий день недалеко від отряди знайшли розтрощеного хейнкеля, на гвинті в нього намотаний трос, а під його уламками трупи фашистських загарбників...

Хороша-хороша, голубоока дівчина впіймала хижака...

Чому ж їй не пишатися, чому ж їй не радіти?!

Вона захистила свою землю, свою Батьківщину!

І тепер для неї поети інші вірші пишуть:

Для такого молодця
І погони до лиця.

До лиця, хорошої-хорошої дівчини!
Голубоокої і ніжної.

СКОК І ПЕРЕСКОК

I

ПЕТЯ Скок, комсомолец,— молодий хлопчина,— ну, років йому, мабуть, не більше як сімнадцять,— у колгоспі «Перемога», Ясного району, Чепурної області, свинофермою завідував.

Петя Скок — звичайний собі селянський парубок, скінчив семирічку, любив свої колгоспні свині, дбайливо їх доглядав, частенько відвідував зоотехніка та ветеринара, радився з ними, читав спеціальні із свинарства книжки, спостерігав, думав...

У Петі кріпко непокоїлися голубі очі, коли поросна свиноматка чомусь бентежилась і нервово хрюкала, із тих-таки його голубих очей аж через вінця любов лилася, коли він дивився, як п'ятнадцятеро біло-рожевих поросяток товкли мордочками яку-небудь Аїду чи Румбу в живіт, радісно кувікаючи.

Петя був і на вроду хлопець як хлопець: русявий, стрункий, великі голубі лагідні очі. І співав непогано. І танцювати вмів. Носив косоворотку й сіренький піджачок. Комірців і краватки в нього ще не було, хоч він і думав, що, як тільки поставить свиноферму зовсім на ноги і взагалі, як колгосп уже відбудується, тоді вже купить і краватку, і комірці, і новий костюм пошиє, щоб дівчата і ті, котрі найтанцюристіші, не казали:

— І хлопець ти, Петю, непоганий, та от не дуже ти інтелігентний!

— А вісімнадцятеро ділових поросят од свиноматки?! — відказує Петя.

— Так то ж поросята, а то ти! — сміються дівчата.

«Нічого! — сам собі думає Петя.— Нічого! Поінтелігентнішаю!»

А як приїде хто з області чи із столиці, зайде до Петі

на свиноферму, подивиться, поговорить з Петею, то, вижджаючи, обов'язково й кине голові колгоспу:

— Чудесний хлопець у вас зав свинофермою! Який інтелігентний!

II

Петя Перескок, молодий хлопчина, 18-літній комсомолец із колгоспу «Ясні зорі» того ж таки Ясного району, Чепурної області, після закінчення семирічки вчився в місті Чепурному в педтехникумі.

Вчився Петя Перескок, як то кажуть, «пересічно», але вчився, і співати й танцювати вмів, і дівчатка ласкаво на нього позирали, та й він од дівчаток не одвертався.

Провчивсь рік, приїхав Петя Перескок на канікули додому.

Ну, розуміється, що була в Петі Перескока краватка,— і не одна,— і були в нього білі комірці, і краватку він зав'язував так, щоб вузол був товстий і пишній.

А костюм у Петі Перескока був темно-синій і, їй-богу, бостоновий, а черевики блищали й рипіли.

І як прийшов Петя Перескок до колгоспного клубу, так дівчатка, которі найтанцюристіші, аж трохи не падали.

— Ах, який же ти, Петю, інтелігентний!

Та до Петі Скока:

— Отаким, Петю, і ти маєш бути інтелігентним!

Петя Скок посміхнувся: буду, мовляв...

Ну, повеселились, потанцювали в клубі та й порозходились.

Діло було якраз у молотьбу.

З молотаркою перебої: треба було підвезти снопів, бо молотарка стане.

Комсомольці — аврал:

— Всі на поле!

Забігли й до Петі Перескока:

— Петю! На поле! Молотарка стане!

А Петя:

— На яке на поле, коли я студент і коли я відпочиваю?!

Петя Скок, ідучи на поле, якраз проходив повз Перескокову хату з обласним зоотехніком.

Зоотехнік, почувши Перескоків «рик», і каже:

— Хто то такий?

— То студент Петя Перескок.

— Студент?! Який же він неінтелігентний! Аж дивно! Хіба ж він не знає, що інтелігентність визначається працею, а не краваткою та комірцями?

А дівчата, котрі найтанцюристіші, почувши це, захиталися та:

— Диви, а ми й не туди!

«ПОМАЗОК»

ТОЛИТИСЬ тобі, батьку, треба,— каже мені якось Женя Корж,— бо борода вже стирчить у тебе, як колючки в їжака.

— А зараз голитимусь! Дивись ось, який помазок купив. Колодочка хоч і дерев'яна, та то нічого, бо щетина і м'якенька, і довгенька. Милитиме добре, як по-твоєму?

— Намилимось — побачимо,—одказує Жсня.—Я теж і помилуюсь, і поголюсь.

— Тобі, Женю,— кажу я Коржеві,— може, ще трохи й ранувато і милитись, і голитись. Ти придивляйся, як це робиться,— років через п'ятнадцять і ти вже голитимешся, от воно й пригодиться. Біжи до матері, щоб гарячої води дала!

«Приготувалися, почали»...

Спочатку милитись.

— Дивись,— кажу,— Женю. Помазок устромляється у гарячу воду, а в цей час насипається в оцю чашечку мильний порошок. Потім помазок із гарячої води виймається і в чашечку з мильним порошком опускається, а потім ти помазком мильний порошок отак розтираєш-розтираєш-розтираєш,— отримується мильна піна. Ти ту мильну піну береш на помазок і в бороду, у виски та під носом отак втираєш-втираєш-втираєш... От утер, а тепер береш бритву...

Ех, як підскочить Корж, як зарегочеться та як закричить:

— Мамо! Біжи сюди, подивись,— у нашого батька на лиці щетина виросла. Він тепер як грифон. Знаєш, у сусідньому дворі собачка така єсть, з колючою мордою.

— Я тобі дам собачку! Ото на батька так?!

А Женя заливається, аж падає:

— Оце,— кричить,— поголився! В сто раз тепер на лиці щетини більше!

Глянув я в дзеркало й ошоломонів:
Все обличчя в щетині. Торчить щетина з носа, з рота,
з очей, з ушей.

Зирк на помазок — сама колодочка.

Спересердя звів рукою щетину з лица — й на підлогу.

Підбігло кошеня, ткнуло морду в піну на підлозі та:

— Ачхи!

— Будь здорова, кицько! — кричить Женья.

Він у нас чемний хлопець.

І в мене повен ніс щетини.

І я:

— Ачхи!

— Будь здоров, батьку!

Отак ми з кошеням один за одним:

— Ачхи!

А Корж підскакує та раз за разом:

— Будь здорова, кицько! Будь здоров, батьку!

Очі повпі сліз, нічого не бачу.

— Ведіть,— кричу,— мене до кранта! Змивайте з мене,— кричу,— щетину!

Повели мене до кранта, нахилили голову, змили щетину.

Одійшов трохи.

Пішов у парикмахерську, поголивсь.

За обідом їли вареники з вишнями.

Женья як закричить:

— Батьку, у вареника щетина виросла! Понесу в парикмахерську, хай побриють!

— Та не пустуй,— кажу,— Женю, і так моторошно!

Потім пили чай із щетиною, носили до ветеринара кицьку, щоб щетину з рота повитягав, їли кисіль із щетиною.

І все з одного помазка.

— Що ж воно ото за помазок такий, що такого нам лиха накоїв? — питає Женья.

— То,— кажу,— не помазок.

— А що?

— То,— кажу,— «ширпотреб».

— Ага! Страшне яке! — каже Женья.— Ти, батьку, більше його в хату не принось.

САМОСТІЙНА І НІ ВІД КОГО НЕ ЗАЛЕЖНА ІСТОРІЯ

КОЖНА держава повинна мати свою історію.
І кожний народ повинен мати свою історію.
Факт?
Безсумнівний факт.
Отже, зовсім не дивно, що на сторінках одного паперового клаптя, що зветься українською націоналістичною газеткою «Українське слово», одна дуже самостійна писака взяла та й заголосила:

«Погано ми ще знаємо історію України, її героїчне минуле. Тож тепер докладемо всіх зусиль, щоб» і т. д., і т. д.

Тепер, значить, ми вже докладемо всіх зусиль, тепер, значить, ми вже вивчимо справжню історію, настоящу, українську, тепер уже ми станемо на вірний шлях до настоящего національного й культурного відродження.

І от другий клопот, — «Карпатські вісті», — одразу ж послужливо подає, з чого ту історію вивчати починати. Він так і пише:

«Культ минулого. Практична лекція історії».

Історія таки справді дуже оригінальна. Такої пам'їше не доводилося не те що вивчати, а навіть чути.

До того українська, до того самостійна, до того незалежна, до того духовний скарб, що ніяке українсько-берлінське серце не зможе витримати, щоб не запалахкотіти.

В «практичній лекції історії» говориться, що починати історію треба з вивчення тої території, на якій уперше було виявлено поселення чистокровних українців, а саме: з берлінського Тіргартена і з Алеї перемог.

Так і пишеться:

«Практичну лекцію історії дістаємо біля берлінської колони. Від неї біжить Аляя перемог. Посередині кожної групи стояла постать монарха від часів раннього середньовіччя аж до передостаннього цісаря Фрідріха III...»

Фрідріх III! От так українська історія!

А далі читаємо ще:

Фрідріх Великий.

Фрідріх-Вільгельм III.

Вільгельм I.

Вільгельм II.

Один з гетьманів, Фрідріх Великий, дуже кохався в собачках.

Історія самостійної України занотувала це в дуже зворушливих виразах:

«Біля палацу поховані улюблені його собаки, над якими плити з їхніми іменами».

Аж сльози бринять на очах в авторів історії.

«Собачок поховали...»

Не плачте, самостійні панове.

І вас поховають.

Поховають біля Гітлерової шибениці і напишуть зворушливого написа:

«Тут поховано Гітлерових собак».

Не дуже ним улюблених, проте собак.

УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКА НАЦІОНАЛІСТИЧНА САМОСТІЙНА ДІРКА

По деяких селах українсько-німецькі банди переховуються по схронах, зроблених у вигляді викопаного в землі великого нужника.

(Факт)

МА й потягли Івана Темного будувати українську самостійну, навіть од розуму не залежну, державу.

Почвалав Іван Темний на державну роботу.

Прийшов, дивиться — стоїть державний будинок, такий, як і в царів та цісарів навіть був: у такі будинки і царі, і цісарі пішки ходили.

Одразу трохи був здивувався Іван Темний, що треба в державну дірку влазити, та проте поліз — вся ж самостійницька держава туди лазить, бо другого державного ходу нема, та, до того, ще й дуже вже йому ту самостійність вихваляли.

І недарма вихваляли, бо такої самостійної держави, щоб усе населення разом з державною владою мали за державні кордони саму тільки дірку,— такої держави, ще й як і світ стоїть, не було.

Проліз Іван Темний у державу.

Назустріч йому лізе рачки голова держави.

Іван до нього:

— Здорові були.

А голова української держави йому на відповідь державною мовою:

— Гутен таг!

— Як ся маєте? — Іван питає.

А голова української держави йому:

— Вас?

— Та ні, я питаю вас!

Підійшло до Івана державне населення — чоловіка з

п'ятнадцятеро, а то, може, й з двадцятото, показують Іванові територію державну.

— В оцьому,— кажуть,— кутку — гори, а в цьому кутку — море! Хай живе самостійна держава!

І почав Іван Темний державу свою українську самостійну будувати.

Іван Темний з діда-прадіда — селянин, все життя по господарству порався, в збіжжі та в товарі кохався.

З'явилися і тут у Івана Темного цілі табуни бліх, отари вошей, обріс Іван, замість пшениці та жита, волоссям і на обличчі, і в носі, і у вухах.

Прийшов якось темної ночі з дірки додому, попере- лякував дітей, настрашив дружину.

Так і жив у самостійній українській державі Іван Темний, чухаючись та з німецького автомата у чесних своїх земляків стріляючи.

Жив, аж поки прийшла його дружина, взяла за скуйовджене волосся, витягла з державної дірки, привела до представників радянської влади, вклонилася та й каже:

— Простіть, товариші, мого Івана Темного, дозвольте йому дома жити та чесно працювати, а я хоч українсько-націоналістично-німецькі державні воші йому повичісую та іржавою косою шерсть пообрізаю! Простіть, може, ще з нього люди будуть!

Простила радянська влада Івана Темного, обдуреного, затурканого агентами гестапо — українсько-німецькими націоналістами.

Живе тепер Іван Темний не в державній дірці, а у власній селянській хаті.

Живе, працює...

Тільки дітки Іванові, прокинувшись інколи вночі та згадуючи, як їхній татко українсько-німецьку державу будував,— од жаху здригаються та щільніше до своєї мами пригортаються.

«НАЩО МЕНІ ЧОРНІ БРОВИ»

СИДЖУ оце якось надвечір на Володимировій горі, дивлюсь на широкі задніпровські простори, на голубі ліси та на чудесний обрій... Сиджу собі та й думаю, як би це так зробити, щоб прожити ще принаймні хоч роки із півсотні...

У цей момент хтось до мене підходить і хтось мені говорить:

— Доброго вам вечора!

— І вам,— кажу,— доброго вечора!

Дивлюсь — знайома дівчина. Молода й гарна. Черноока і струнка.

— Сідайте,— кажу,— та милуйтеся з краси цієї сліпучої.

— Дякую,— каже. І сіла.

Подивився я на молоду, гарну дівчину і так я їй позадри́в.

«Яка,— думаю собі,— щаслива! Жити їй, жити та ще раз жити. Якого ж ще вона чарівного та прекрасного побачить».

Сидимо, з краєвидів милуємося, розмовляємо...

А як признатися вам по правді, дівчина ця працює в одному з київських театрів і пречудесно співає.

Я й кажу їй:

— Голубочко моя молоденька! Такий чудесний вечір. Заспівайте чогось такого потихеньку. Пробачте,— кажу,— за таке прохання: воно, звісно, співати приємніше для молодого, та вже даруйте старому: лірика,— кажу,— дуже на мене напала. Будьте такі добрі!

— З охотою,— каже,— заспіваю, бо й у мене,— каже,— настрої сумовитий.

І заспівала:

Нашо мені чорні брови.
Нашо карі очі,

Нащо літа молодії,
Веселі дівочі?..

Співала вона чудесно. Стільки було в голосі суму, жалю, болю, що аж серце в мене зайшлося.

Та проте в цю мить якраз не такої мені пісні хотілося — думав я весь час про іншу і навіть, коли цю дівчину побачив, позаздрив,— кажу ж,— на її літа молодії.

Сердечно я їй подякував за спів та й ще прошу:

— Голубочко моя молоденька! Чого ж ви сумної такої заспівали? Ви б, може, якоїсь іншої, веселішої, коли ласка ваша.

Сидить вона, задумалась, сиджу і я, замріявшись...

Аж ось дівчина починає, і я знову чую:

Нащо мені чорні брови,
Нащо карі очі?..

А в голосі ще більше жалю, ще більше суму, одчай аж ніби проривається...

Проспівала, тяжко зітхнула й замовкла...

«Що таке?» — сам я собі подумав.

Подивився на чарівну молоду дівчину, а в неї на очах сльозинки бринять.

Сидимо, мовчимо...

Я вже не прошу її співати, бо бачу, що в дівчини якесь горе.

А вона за кілька хвилин знову:

Нащо мені чорні брови?..

Я не витримав.

— Голубочко! — аж крикнув. — Що ви, справді: «Нащо та нащо мені чорні брови?» Та бога побійтеся! Найкраще, наймиліше в людини — її молодість. Та ще коли при молодості чорні брови, карі очі та отакий голос... Та цілий світ повоювати можна!

А вона мені печально:

— А я щохвилини молюся, щоб посивіли мої брови, потьмарилися мої очі і щоб літа мої молодії, веселі дівочі скакнули вперед літ хоча б на сорок.

— Божевільна! Навіщо це вам?

— Я б тоді головні ролі та прем'єри в опері співала. А то ж мені доведеться, як і тій артистці, що в «Синій птиці» сорок років «Насморка» грає...

— Невже,— питаю,— так трудно молодь висувається?
Я чув щось зовсім інше!

— А в нашого театрального керівництва думка інша.
Помовчали.

А потім дівчина говорить:

— Знаєте, я, мабуть, уже на неврастенію захворіла.

— Чому ви так думаєте?

— Та сьогодні,— каже,— вночі таке привиділося, що й досі заспокоїтися не можу. Ганна, Шевченкова «Наймичка», до мене приходила. Підійшла до ліжка, нахилилася та й каже: «Дівчинко моя молоденька! А чому ж ти мене в театрі не заспіваєш? Була,— каже,— я сьогодні в опері, подивилася та аж затремтіла вся, як побачила себе на сцені. Слава тобі,— подумала я,— господи, що я сина Марка за молодих літ народила, а то в таких літах дуже б мені вже трудно було. Заспівай,— просить,— та заграй мені, дитино моя,— так хочеться знову молодою себе побачити!»

Прокинулась я, скрикнула: «Ганно?» Дивлюсь — нікого нема, тільки тремтять у мене руки та волосся до лоба прилипло.

— Та заспокойся,— кажу,— буде добре та гаразд!

— Навряд чи буде!

— Невже ви така вже,— питаю,— безталанна?

А вона мені:

— А ви думаєте, що «Безталанний» краще? Третьої ночі «Безталанна» до мене приходила. Прийшла та й каже: «Хіба ж я в свої літа так обнімала Гната, як обнімає його тепер Софія на сцені... Я ж молода тоді була, та прудка, та весела, та гаряча. Спробувала б така вже собі в літах Варка одбити тоді в мене Гната... Чорта лисого! А тепер зрозуміло, чому одбила,— бо Гнатові ж тепер однаково, до кого йому,— чи до Софії, чи до Варки, бо й тій з гаком, і тій з перегаком.

— Ото,— кажу,— яка вам суета!

— Е,— каже,— «Суеті» краще. В «Суеті» ж усі дівочі особи — одна сім'я — Барильченки. Сім'я дружна, багата, їм не важко сестру в гімназії до сорока літ учити. Що їм! А мені працювати треба.

— Невже,— кажу,— старшим краще?

— Старші в нас тільки те й роблять, що молодіють.

Тоді я підкахикнув і кажу:

— Так, значить, я, в моїх літах, вроді як герой?..

— Та ще й який! — каже.— Просто «душка». Та як-би,— каже,— вас у театр, так ви Ахілл, Орльонок і Назар Стодоля!

Я ще раз підкахикнув і заспівав:

По дорозі жук, жук,
По дорозі чорний,
Подивися, дівчино,
Який я моторний!

Так ми й додому пішли.

Вона, їй двадцять три роки, співала:

Нашо мені чорні брови,
Нашо карі очі?..

А я, мені не двадцять три роки, співав:

Подивися, дівчино,
Який я моторний!..

А ПОРЯДОЧКУ МАЛУВАТО

ВАНТОНА Павловича Чехова є знамените оповідання «Лошадиная фамилия».

Переказувати ми його не будемо, бо всі його, мабуть, знають. Скажемо тільки, що «лошадиною фамилиею» було прізвище Овсов.

Відділ державного забезпечення родин військово-службовців Попельнянського району (Житомирщина) в справі вигадування чудернацьких прізвищ перевершив і самого А. П. Чехова.

Вісімдесятилітньому дідусеві Вовенкові, батькові фронтовика, доводиться дибати десять кілометрів з Паволочі до Попельні.

— Знову,— каже дідусь,— переплутали моє прізвище, і пошта грошей не дає!

— Хіба? Ваше прізвище Медведєв?

— Ні, Вовенко!

— Трохи, бачите, схоже... Вовенко — од вовка... Ну, а ми думали Медведєв — од медведя... Ну, пробачте, виправимо...

Приходить дідусь на пошту.

— Є переказ?

— Є! Тільки ж ви, дедушко, Вовенко, а гроші надіслано Воровченкові!

І знову дідусь з Паволочі до Попельні:

— Та ви ж наплутали! Я Вовенко, а не Воровченко!

— І ти, бий його лиха година! І Вовенко, на «Во» і Воровченко на «Во» — от воно так і сталось! Нічого, дедушко, виправимо. Гуляйте додому, ми справимо!

Приходить дідусь на пошту:

— Є переказ?

— Є! Тільки ж ви, дедушко, Вовенко, а гроші надіслано Вдовенкові!

І знову дідусь з Паволочі до Попельні:

— Та я ж Вовенко, а не Вдовенко!

— От біда з вами, дідусю! І Вовенко на «В» і Вдовенко на «В» — через те й наплутали. Нічого, дедушко, виправимо. Катай, дедушко, підтюпцем додому, ми швиденько виправимо! Доки докатаєш, гроші вже там будуть.

Не знаємо, чи наплутала й на цей раз Попельня, чи не наплутала, бо дідусь якраз оце катає вчетверте з Попельні до Паволочі і ще не докатав...

Приходить до відділу дружина фронтовика:

— Кусай моє прізвище!

— Ну, добре. Йдіть, гроші надішлемо.

Приходить товаришка Кусай на пошту, а на переказі прізвище Кусок.

Приходить мати фронтовика:

— Та побійтеся, люди добрі, бога! Моє прізвище Карпина, а ви пишете Кирпа! Хіба ж так можна?

Та й ходять ото Вовенко з Вдовенком, Кусай з Куском, а Карпина з Кирпою, ходять і ходять...

А що, як розгнівається дідусь Вовенко та й скаже своїм товаришам:

— Ану,— мовляв,— Кусай завідуючого відділом товаришку Галах за Кирпу, щоб порядок у себе в відділі навела!

І вкусять!

А то виходить так, що вісімдесятилітній Вовенко ніяк не може свої гроші одержати, а Малиновська, Черненко, Білан, Гладченко, Семененко прибігають та:

— А які це ви нам гроші переказали?! Ми ж уже за цей місяць одержали!

Тому ні разу, а тим по два рази...

Порядочку, видать, малувато в Попельнянському відділі державного забезпечення родин військовослужбовців.

* *
*

Пишу оце все я по секрету від Михайла Макаровича Гусленка, хорошого секретаря Попельнянського райкому партії.

Не показуйте йому цього фейлетона, бо буде вам тоді і Медведєв, і Кусок, і Кирпа!

І вам буде, й мені буде за те, що секрети ваші видаю, бо М. М. Гусленко — людина серйозна. (Привіт йому!).

ХЛЮСТ

А Бандеру хіба не заарештували німці? Хіба він не сидить у німецькій в'язниці?

(Зойк щирого бандерівця)

СТОГІТЬ українсько-німецька самостійна державна дірка.

Глупої ночі, на всі боки озираючись, присідаючи й підстрибуючи, як наполоханий вовк, наблизилася до дірки людина.

— Тю! Хто ж це на дірку купу костриці висипав?!

— Та яка там костриця?! То моя голова, а не костриця. Це — я! Український фірер усього Правобережжя! Голову на прогулянку випустив! Задуха в державі! Територію треба поширювати, а то тхне, хоч плач! Ніде населенню розпросторитись. Воно к веспі йдеться; гори розтали, і моря вийшли з берегів — нема ногою де ступити!

— А для мене місце знайдеться?

— Та як-небудь! А ти звідки?

— Од батька!

— Ну, як воно там? Чи скоро вже Київ візьмемо?

— Київ?! Який там Київ, коли й самого батька взяли!

— Як? Хто взяв?!

— Німці!

— Кого? Бандеру?! Батька нашого?!

— Та його ж!

— Куди?

— У в'язницю взяли!

— Та ну?

— От тобі й ну! Ось листа мені дав, щоб дружині його як-небудь передав!

— От тобі й маеш! Ну, лізь у дірку, поговоримо.

Купа костриці зникла в дірці, а за нею, крекчучи, поліз туди державно-самостійний дипломатичний кур'єр

від самого верховного фюрера українсько-німецької самостійної й ні від кого не залежної держави.

— Хлопці! — промовила костриця. — Гість у нас! Візьми котрий лопату та підгорни гори до стінки, бо нема куди людині й ноги простягти. Та канал би од моря прокопали, отам, поза південним кордоном, бо бачите, уже по всій території море пішло. Та копай обережно, щоб солома в головах не підпливла! Копай глибоченько, може, який закордонний корабель припливе...

— Копали вже...

— Копай, я тобі кажу! Це справа не проста, а справа державна, канали копати!

— Кажали, що міністром буду, а воно тільки те й робиш, що гори підгортаєш та канали копаєш!

— Не базікай! Копай! Більшу дірку викопаєм, то й тебе міністром на лівий закуток призначимо! Ну, сідай, кур'єре. Так як же ж воно так? То казали, що гетьманом усієї самостійної України буде, а то взяли та в тюрму? Що ж воно це таке?

— А я знаю?!

— А хто ж знає?

— Вони знають!

— А нам хіба не цікаво знати? А що ж він там у листі до дружини пише? Не читав?

— Не читав, бо запечатаний! Хлібом заклеений і державним пальцем припечатаний!

— А може, як-небудь можна? Прочитаємо, хлібом заклеїмо й пальцем припечатаємо! Га?

— Пальці ж у нас не державні!

— Як не державні?

— Та воно-то державні, так не верховні!

— Та хто додивиться?!

Умовила костриця державного дипломатичного кур'єра, і листа вони розпечатали...

Самостійний український фюрер самостійної українсько-німецької держави пише до своєї самостійної фюрерихи:

«Гутен таг, майне лібер Химіе Калістратівно!

Во первих рядках мого до вас листа, хайль Гітлер!

Во других рядках мого до вас листа, хайль Гімmlер!

Во третіх рядках мого до вас листа, хайль Герінг!

Во четвертих рядках мого до вас листа, хайль Кох!

Теперечки, після всіх «хайлів», майн лібер Химіе

Калістратівно, сповіщаю я вас, що я,— слава тобі, майн гот! — сиджу в тюрмі. Покликали мене сам гер Гімлер (хайль!) і дали спочатку ручку поцілувати. Я поцілував та й кажу: «Дозвольте ще й нижче поперека!» А вони кажуть: «Нізя, бо в мене,— кажуть,— там після Франкфурта-на-Одері чиряк сів!» Вони з Одери на самохідному доті їхали й нижче попереком в амбразуру вгрузли та й перестудилися. «Поцілуеш,— кажуть,— після Франкфурта-на-Майні, а тепер,— кажуть,— у тюрму сідай, бо треба,— кажуть,— так зробити, що ми вроді з тобою посварилися і що ніби ти проти нас! Ферштейн?» — питають. «Ферштейнаю,— кажу,— ласкавий пане!» І знову їх у ручку! «А своїм,— кажуть,— бандерівцями перекажи, щоб по схронах ховалися. Ферштейн?» — питають. «Ферштейнаю,— кажу,— ласкавий пане!» І знову їх у ручку. «А ти,— кажуть,— у тюрмі сидітимеш. Радянська влада і весь народ думатимуть, що ти й усі твої дер банди проти нас! А раз проти нас, то, значить, за них! Ферштейн?» — питають. «Ферштейнаю»,— кажу — і знову їх у ручку. «А про тюрму не турбуйтеся, буде непогано! Годуватимуть! Афідерзейн!» Уклонився я їм низенько, ще раз ручку поцілував, і вони пішли... Отже, майне лібер Химіе Калістратівно, все гаразд! Істи дають. Ранком кава, на обід вурст з пшоняної каші, а ввечері вурстхен з свинячого кізяка,— в них, кажуть, найбільше вітамінів «Г». Живу, одне слово, непогано (хайль Гімлер!). Сидітиму, доки скрізь дізнаються, що мене заарештовано, а потім випустять. Полатай підштанки, та латки клади краще з ковдри, бо скоро на гетьманський престол сяду, то щоб не муляло.

Обнімаю тебе, майн лібер фюрериха, майбутня фюреро-гетьманова, Химіе Калістратівно!

Твій фюрер гетьман Степан Бандера».

Подивилася костриця на дипломатичного кур'ера, а кур'ер на кострицю.

Костриця й каже:

— Так он воно як! Хитрий, падлюка!

— Як ти сказав? — кур'ер до нього.

— Хитрий,— кажу,— наш пан фюреро-гетьман!

— Тож-бо й є.

— Ну, підгортай, підгортай, хлопці, гори! Та канал прокопуйте! Спать треба лягати. На справжню державу закандзюбилися! Гетьманові вже підштанки латають!

«ПРЕМ'ЄР-МІНІСТР»

НА оті самі три дні, на які гестапо дозволило Степанові Бандері заснувати українсько-німецьку самостійну і ні від кого не залежну державу, Степан Бандера призначив на прем'єр-міністра своєї триденної держави відомого (ой, та ще й як відомого!) самостійного політично-громадського діяча Стецька.

По смерті славнозвісного українського письменника Грицька Квітки-Основ'яненка, що сватав був свого Стецька в Харкові на Гончарівці, Стецько, діставши гарбуза від Уляни Шкуратової, пішов із Слобожанщини аж на львівські землі, там оселився й став за родоначальника всіх теперішніх Стецьків, до роду яких належить і триденний прем'єр триденної самостійної українсько-німецької держави — пан Стецько.

Прем'єр дістав у спадщину, за відомим законом атавізму, всі властивості й таланти свого, уславленого Г. Ф. Квіткою-Основ'яненком, прапрапрапрадіда.

Властивості ті й ті таланти Стецькові прекрасно характеризувала Одарка Шкуратова, Улянина мати, що до її дочки сватався Стецько:

О д а р к а
Усяк зна,
Що в вашого сина
Та клепки нема...

Стецьків батько
Тобто як?

О д а р к а
Та так:
Прибитий на цвіту!

На таку характеристику Стецьків батько нічого більше не міг одказати, як тільки: «Тю-тю!»

Та ще: «Фіть, фіть!»

«Нема клепки», «прибитий на цвіту» — якого ж іще треба прем'єр-міністра для самостійної й ні від кого не залежної українсько-німецької держави?!

Бандера зразу ж ударив маніфеста про призначення Стецька на голову ні від кого не залежного уряду.

Прибіг до Стецька дипкур'єр:

— Вас на прем'єра призначено!

— А що у вас сьогодні варили? — питає Стецько.

— Кашу!

— Ги-ги-ги-ги! Каші хочу, каші, каші! — гаркнув прем'єр та зразу в танець, з радості, що і прем'єр, і каша є.

Так, підтанцювуючи та співаючи:

Ішов Стецько льодом,
Свинка огородом,
Подай мені, моя мила,
Свою білу ручку! —

і прибув Стецько до пивної «Гальба», де мав резиденцію верховний уряд самостійної українсько-німецької держави.

— Катай,— каже Бандера,— прем'єре, урядову декларацію!

— Ги-ги-ги! Кататиму! — каже прем'єр.

— Катай!

— Панове! — почав прем'єр.— Напечемо коржів, зомнемо маку, та намішаємо з медом, та й посідаємо, та й їстимемо (о п л е с к и). Це основне завдання! А щодо державної промисловості й фінансів, то тут я вже не зумів пальців перелічити. Та й до біса ж їх на руках! Станеш їх лічити, то так один одного й попереджа. На якого гаспида так багацько пальців? Еге! А я знаю! Ось бач, Бандеро! Як би ти з одним пальцем та зложив собі дулю? Еге! Не можна, бо хоч як, то не можна! О! Та підемо до гестапо... (Б а н д е р а: «Правильно!»), а там і надають: хто сукна на шапку, хто пояс, хто ренського, хто хустку (о п л е с к и). Та свого батька, Бандеру, поважатимемо, бо він же ж таки батько, «хоч і поганенький, мов ликами шитий, а все-таки батько» (о п л е с к и). Щодо освіти, то таке собі хай буде, щоб ми світ увесь узнали:

Отсей світ,
Такий світ,
Який собі довгий!
Цілий день проходиш,
Кінця не знаходиш.
Коли б він,
Коли б він
Та був коротенький,
Щоб тут поле,
А тут ліс,
Недалеко б дідько ніс.
Щоб не довго до них швендять,
А швидш дочухрати,
А то швендай,
Швендай, швендай...

Я кінчив. (Бурхливі оплески всього українсько-німецького самостійного уряду).

І заурядували.

Хоч і не довго, всього тільки три дні й урядували, проте такого уряду, такої урядової декларації, як світ стоїть, ще не було.

Державний самостійний уряд ухвалив резолюцію:

Тара, бара, мара, деларжан!
Туру, буру, муру, акерман!
Бендер, кардаш,
Дюпень, мар'яж,
Йок, пшик! Йок, пшик!

Так і вийшло: пшик!

Резолюція, значить, правильна!

Такого уряду й такого прем'єра, я ж кажу, ніде ще не було.

Одне слово, Стецько такий, яким і має бути прем'єр-міністр українсько-німецької самостійної і ні від кого не залежної держави!

ПОПЕРЕДНИКИ Й НАЩАДКИ

ПОТРАПИВ до наших рук журнал «Літопис червоної калини», видаваний на Західній Україні ще перед війною.

Що ж той журнал давав своєму читачеві, якою духовною їжею він годував земляків наших, на західних українських землях тоді суших?

Із числа в число ви читаете славословіє колишній, не при хаті згадуючи, «отаманщині», всяким отим погромникам та розбишакам — «отаманам», що темними ночами з буйним свистом вилітали з темних лісів на шляхи, різали й грабували пішого й кінного подорожнього, заскакували в міста та містечка, вирізували до пня єврейське населення, роблячи «пухову зиму» з перин та подушок переляканого і приреченого, ні в чім не винного люду.

І все те «в ім'я самостійної і ні від кого не залежної неньки України».

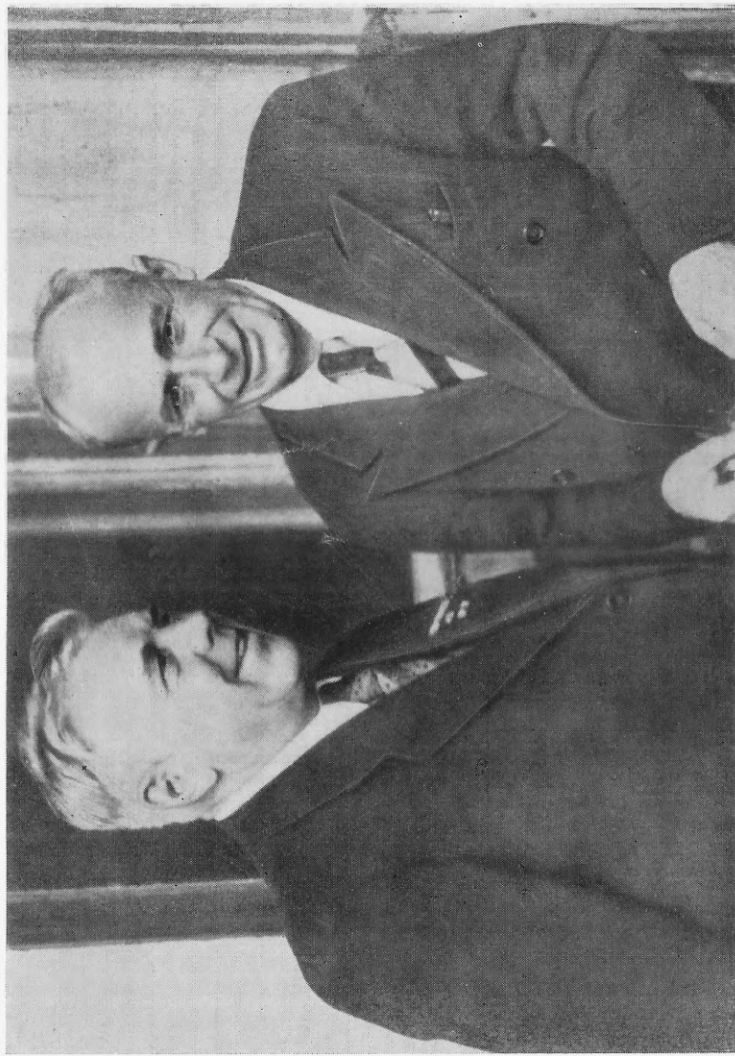
Тобто в ім'я того ж самого гасла, що ним тепер оперують гестапівські агенти — бандери, бульби, мельники...

«Знаменитих предків» вони, ці бандери й бульби, мали, що й казати!

* *
*

От вам Юрко Тютюнник.

«В кімнаті, в якій траплялося замешкувати Тютюнникові, над бюрком, поруч із дзеркалом, він завжди надвішував у бронзовій оправі півметрового розміру портрет Наполеона I. Дзеркало мало якусь чарівну прикмету залишати його в переко-



Остап Вишня та Юрій Шумський. 1948 р.

нанні про деяку подібність між ним і Наполеоном. Коли дзеркало зраджувало, він кликав свого джуру Василя:

— Скажи, Василю, тільки кажи правду, на кого я подібний? — запитував він джуру.

Вишколений Василь знав, як одповісти:

— На того енерала, що маєте на стіні. Подивлюсь оце на вас і на енерала, то ніби близнята. І що то воно за чудасія така!»

Розумніший за Василя джура, у розумніший приповідці, коли його хазяїн запитував, чи подібний він до лева, відповідав:

— Дуже подібний!

— А де ж ти бачив лева?

— А на малюнку! Христос на ньому в Єрусалим їхав.

Тютюшник мріяв бути Наполеоном. В одному тільки він на Наполеона таки схожий.

«В бою з Червоною Армією під Миньками він, блідий, беспорядний, з поширеними від жаху очима перший кинувся тікати з поля бою».

Так само, як і Наполеон з-під Москви.

«Тютюшник серед повстанців мав дуже велику популярність», — пише «Літопис».

Докази? Ось вони:

«Перейшовши Дністер, ставши ногою на другий берег, Тютюшник сказав:

— Жеребок кинутий. Рубікон перейдений!

Хтось з повстанчої юрби вдарив його по голові залізним дрючком...»

Дуже-таки велика популярність. Просто тобі не більше й не менше, як Наполеон!

* *
*

А от вам кандидат на українського Муссоліні, отаман Семесенко.

«В Проскуріві він набув широкої світової слави як організатор єврейського погрому...»

Коли його заарештували, він сидів в одному вагоні з євреями.

«Літопис» пише:

«Певно, ніхто б з євреїв не повірив, коли б не бачив на власні очі, як герой недавнього проскурівського погрому сьорбав з одної з євреями миски суп...»

Сьорбаючи суп, «герой» говорив:

«Коли бог допоможе мені позбутися оцих кайданів і вийти на волю, я знайду сили перебрати на себе верховну владу і щасливо закінчити боротьбу...»

Бог не допоміг «отаманові» Семесенкові: розстріляли Семесенка.

«Літопис» плаче:

«Можливо, що при інших революційних обставинах Україна мала б свого Муссоліні в постаті цього залізного диктатора».

Так і не вийшло українського Муссоліні.

* *
*

Подивіться ще на одного претендента на пост «верховного вождя» українського народу...

Отаман Ангел.

«Далеко від шляхів, за непролазними нетрями, у дикій гущавині сидів він недалеко від бога, на високому дубі, вичікуючи від своїх людей, що їх він посилав у розвідку, відомостей про ворога. Одержавши потрібні відомості, Ангел кликав свого начальника штабу Голуба, що містився на сусідньому дубі, тримаючи в руках відерне барило з самогоном, писати наказа про виступ.

— А куди я подіну оцю посудину? — хвилювався начальник штабу.— Гукніть на Дудку, він добре складає накази!

Осавул Дудка вилазив з дупла якогось-то велетенського дерева і складав наказа...»

Гетьманський престол: на дубах та в дуплах. А замість булави відерне барило з самогоном.

Не вип'явся Ангел на гетьмана: селяни показали, де його престол. Ангела впіймали й розстріляли.

* *
*

Хочете, може, познайомитися з «відновителем» Запорозької Січі, отаманом Божком?

Будь ласка!

«Сформувавши курінь в Катеринославі, отаман Божко написав гусячим пером, як колись писали запорожці, листа до професора Яворницького, директора музею, щоб той надіслав йому запорозьке євангеліє та інші запорозькі реліквії. Проф. Яворницький євангелія не надіслав, проте Божко Січ сформував».

Коли б ви знали, як тікав Божко з своєю Січчю од українських селян.

Опинився він аж у Румунії, звідки продерся в Галичину до Петлюри. У Петлюри його Тютюнник бахнув з револьвера, вибив йому око, але не вбив.

Видужавши, Божко прохав Петлюру:

«Я ласкаво прошу про одну милість: коли звільнимо Україну від ворога, уряд мусить подарувати у власність моїй Січі землі за порогами, які належали колись запорожцям».

«Петлюра обіцяв».

Петлюра обіцяв!

Обіцянка, як кажуть, цяцянка, а дурневі радість.

Упокоївся кандидат на кошового Запорозької Січі від кулі з власного його нагана, що її пустив в отамана його власний джура, «козак» Чайківський.

Не витримав і власний джура...

* *
*

А скільки ж ще їх було, тих «отаманів», що терзали тіло України нашої?!

І Шепель, і Волох, і Волинець, і Болбачан, і Козир-Зірка, і Ляхович... І різні мордалевичі, зелені, заболотні...

Чого тільки не витерпіла Україна від цих паразитів на її благородному тілі!

Аж поки за допомогою великого російського народу не випекла вона їх усіх розпеченим залізом народного гніву...

Отких предків мали теперішні бандери, бульби та мельники...

Доля їхня така ж, як і інших бандерів-попередників.

І їхня така доля, і їхніх спільників, що вештаються в Німеччині по «самостійних» смітниках, у котрих тепер:

Голодні дні, і ніч безсонна,
І хліб жебрацький, хліб чужий...

Такі вони.

ЗВІРЯЧА КОНСТИТУЦІЯ

ТАКА тепер на світі пішла цивілізація, що з'явилися звірі з двома ногами, і хоч вони й звірі, проте своє звіряче лігво прозивають хоч і Третьою, а все ж імперією...
І хоч та імперія звіряча, проте, поскільки вона імперія, вона має свою конституцію.

Двоногі звірі мають свій громадський устрій, державний устрій, мають вони й основні права та обов'язки...

Візьмемо по порядку.

ГРОМАДСЬКИЙ УСТРІЙ

Ст. 1. Третя імперія є лігво двоногих звірів арійської породи.

Ст. 2. Вся власть в Третій імперії належить гестапо.

Ст. 3. Економічну основу Третьої імперії становить награване майно в сусідів.

Ст. 4. Труд в Третій імперії є обов'язок нижчих рас. Принцип труда: «Хто не робить, той і їсть».

ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ

Ст. 5. Третя імперія хотіла б складатися із Третьої імперії, Франції, Бельгії, Голландії, Данії, Чехії, Польщі, Балканів, Великобританії, Сполучених Штатів Америки, Китаю й СРСР.

Ст. 6. Вищезазначений склад Третьої імперії — не вийшов.

Ст. 7. Третя імперія складатиметься з тих складових частин, з яких її складуть.

ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Ст. 8. Вищий орган державної влади в Третій імперії — гестапо.

Ст. 9. Гестапо управляє Гімmlер.

Ст. 10. Гімmlером управляє Гітлер.

Ст. 11. Гітлером управляє страх.

Ст. 12. Страхом управляє Гімmlер.

Ст. 13. І т. д...

ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ НАСЕЛЕННЯ

Ст. 14. Населення Третьої імперії має право на труд. Труд забезпечується тотальною і поверхтотальною мобілізацією й фольксштурмом.

Ст. 15. Населення Третьої імперії має право на відпочинок. Відпочинок забезпечується широкими просторами СРСР, Франції і Європи Західної й Східної. Відпочинок тривалий — до другого пришествія...

Ст. 16. Населення Третьої імперії має право на освіту. Освіта дається безкоштовно в запасних батальйонах з переводом потім у маршові роти.

Ст. 17. Населення — чоловіки, жінки й діти — має рівність в Освенцімі, Дахау, Брікеннау, Майданеку і по інших численних місцях Третьої імперії.

Ст. 18. Населенню забезпечується:

- а) свобода слова: все воно має право говорити «хайль Гітлер!»;
- б) свобода зборів — в лазнях з газом, в крематорійних та інших спеціальних печах, на огнищах і по ярах;
- в) свобода вуличних походів — в ротах, батальйонах, полках і дивізіях безнастанні походи;
- г) недоторканість приміщення: приміщень не торкаються, торкаються тільки того, що в приміщенні.

Ст. 19. Столиця Третьої імперії — цегла й обгорілі бовдури на місці Берліна.

Ст. 20. Прапор над столицею незабаром буде зватися «Прапором перемоги».

ПРО ШИЗОФРЕНІЮ

КОЛИСЬ одна бариня наймала візника. Було це, як ви самі вже догадуєтеся, дуже давно, бо барині в нас були, як ви знаєте, дуже давно. Так от, наймала, значить, бариня візника, а візник, на баринину думку, запросив з неї дуже дорого.

Бариня й каже візникові:

— Що ж ти так дорого з мене хочеш?! Тут же близько: всього два рази ступнути.

Подивився візник на бариню, покивав сумно головою та й каже:

— Не ступайте, бариня, так широко, бо і т. д. і т. п.

Я вже деталі позабував, бо, кажу ж, було це давненько вже.

Пригадав я цього сумно-веселого візника і ту трагічну бариню ось із якого приводу.

Лежить передо мною невеличка, убога книжечка, яка називається «Прапор українського націоналіста».

Цей «Прапор українського націоналіста», як тому й належить бути, брудний, засмальцьований і розміром такий, що за «древко» йому годиться обгорілий сірничок.

Основне гасло на ньому таке:

«Хай живе організація українських націоналістів і її провідник Степан Бандера!»

Та не в цьому річ, усяка бандера хоче жити й живе, доки живе Гімлер та гестапо, і житиме ще трохи,— до найпершої шибениці.

Річ зовсім в іншому.

На першій сторінці цієї засмальцьованої книжечки надруковано: «Марш українських націоналістів».

Кінчається той марш так:

Для нас закон найвищий — це приказ;
Соборна Українська держава
Вільна й міцна від Тиси по Кавказ.

Он яка держава: від Тиси аж по Кавказ.

Отак самостійні й ні від кого не залежні гестапівці широко ступають: достоменнісінько так, як вищезгадана бариня.

Річка Тиса, як знаємо з географії, на Угорщині, Кавказ, як знаємо так само з географії, трохи на північ, на схід, потім на південь, потім праворуч, потім ліворуч, потім трохи вбік...

Як станеш на березі Тиси та подивишся в бік Кавказу,— ой, як довго треба вдивлятися, щоб навіть у мріях постали величні Казбек та Ельбрус.

А тут подумайте: миршаве цуценя, на гестапівських помиях вигодуване, мріє про те, щоб одною лапою стояти на березі Тиси на Угорщині, а другою бруднити Кавказький хребет.

Єсть на світі ще одна непогана річка й значно ширша за Тису.

Зветься вона Міссісіпі.

І єсть на світі ще гори. Звуться вони Гімалаями.

Це трішки далі за Кобиляками.

Так от, коли вже гестапівські вилупки хочуть будувати велику соборну націоналістичну самостійну і ні від кого не залежну державу, так чого ж брати так вузько: тільки від Тиси і тільки по Кавказ?!

Брати, так уже брати!

Від Міссісіпі і до Гімалаїв.

А то можна взяти ще верстви на півтори за Гімалаї.

Оце буде держава!

Оце буде територія!

Це не те, що:

Під вагоном територія,
А в вагоні Директорія...

Доведеться тільки текст маршру переробити.

І текст, і темп.

Щодо темпу українсько-німецькі націоналісти хай спитають у Гітлера: він і його банда набрали відповідного темпу, тікаючи від Кавказу на Тису й далі за Тису.

Щодо тексту, коли в бандерівців кебети не виста-

чить, я допоможу,— тільки не сьогодні, бо, їй-богу, до того противно не тільки про все це писати, а навіть думати.

Остан Вишня

Р. С. Шизофренія — це хвороба. Психічна хвороба. Лікують шизофреніків по божевільнях. Це коли в людини у голові, замість мозку, жовто-блакитна ряска. Вилікувати неможливо.

ДОРОГА ПОРАДА

ТРАПЛЯЮТЬСЯ такі часи в житті кожного з нас, що нема в ці часи у кожного з нас звичайних грошей...

А грошей якраз дуже треба.

От ми й навчимо, де в такі часи можна, як то кажуть, підлататись.

Так от слухайте.

Жив та був тут у нас, у Києві, такий собі спритний чолов'яга, на ім'я Олексій, по батькові Прохорович, на прізвище Стрельцов, народження 1910 року, з Орловської області, шофер з професії.

«Пересічна», бачите, людина.

У Стрельцова своїх сейфів не було, банків теж, не було в нього й книжки ощадної каси.

А грошей йому дуже хотілось.

Сидів він, сидів, а може, ходив він, ходив, думав він, думав і надумав, що: «На мій,— мовляв,— вік грошей вистачить».

От він вирішив назвати себе не більше й не менше, як відповідальним представником Наркомату автомобільного транспорту УРСР, приодягся, підголився і пішов по наших вельми поважних і дуже поважаних установах, «в розсудженії» підлататись.

У кожної нашої вельми поважної і дуже поважаної установи, як ми знаємо, єсть автомашина, а то й автомашини.

А ми ж знаємо, що кожна автомашина потребує запасних частин.

У самого Стрельцова із запасних авточастин було тільки в лівій кишені в піджаку невеличке дзеркальце, таке як ото висить в шоферовій кабіні.

І більш нічого.

Проте справа пішла більш як блискуче: завдатки полетіли в кишені Стрельцова тисячні.

Ми подаємо список установ, у яких підлатався Стрельцов, в порядку, так сказати, їхньої щедрості:

- 1) Академія наук УРСР сипонула одразу—11 000 крб.
- 2) Голова Товариства культурного зв'язку з закордоном — 6000 крб.
- 3) Київське управління ОБМЧ № 2 — 3500 крб.
- 4) ОРС 4-ї друкарні — 1800 крб.
- 5) Управління наукових заповідників при РНК УРСР — 1000 крб.

Перебили, на жаль, цю справу працівники карного розшуку, а то список установ, ми певні, був би значно довший, і ми з вами мали б куди більше адрес, де можна в скрутний час перехопити один-другий десяток тисяч чистоганом.

Як радісно жити на світі, коли так ще в нас багато щиросердного та щедрого люду!

Не пропадеш!

Усе залежить, певна річ, од ваших здібностей, од вашої фантазії.

Не можна усім бігти й пропонувати обов'язково і тільки запасні авточастини.

Візьмемо хоч би Академію наук! Яке широке поле для роботи: чого тільки не можна там запропонувати!

Від мамонтового кістяка до олівця, яким була написана трагедія Шекспіра «Отелло».

Або в управлінні заповідника.

Пофарбуйте зозулясту курку в ясно-голубий колір, несіть і кажіть:

— Єдиний, що залишився на Україні, екземпляр українського колібрі типу гулівер, який сто років переховувався в заповіднику Конча-Заспа, а тепер хотів перелетіти темної ночі на Тибет до далай-лами. Упіймав я його біля Труханового острова!

Не менш як тисяч п'ятнадцять дадуть!

Та що там говорити!

Ще раз кажемо: при щедрості наших деяких установ жити можна!

Та ще й як жити!

«ДУХ ОДВІЧНОЇ СТИХІЇ»

ЗУСТРІВ якось «дух одвічної стихії» українсько-німецького націоналіста,— ну, ясно ж, що самостійного і ні від кого не залежного націоналіста! — я вже не знаю, кого саме той дух зустрів: чи Бандеру, чи Мельника, чи Бульбу,— зустрів та й каже:

— «Я дух одвічної стихії, що зберіг тебе від татарського потопу і поставив на грані двох світів творити нове життя!» О! А поскільки я «зберіг і поставив», то дам я тобі десять заповідей українця-націоналіста, щоб знав ти, як самостійну державу будувати. Але ти ж хоч, мабуть, і не знаєш, та повинен знати, що заповіді даються не просто так, безпосередньо тому, для кого вони призначаються! Отже, за традицією, заповіді ти дістанеш через вождя твого духовного. Не бійся, далеко, аж до Сінаю, їхати по них не треба буде: тобі їх дасть Гітлер у Берліні, на Шибеницьштрасе! Ферштейн?

— Ферштейн! — одказав українсько-німецький самостійний і ні від кого не залежний проводир.

І справді, так тижнів за кілька викликали українсько-німецького національного фюрера до гестапо:

— На! Ось тут «дух одвічної стихії» кілька заповідей надихав для керівництва і ісполнення! Ми тут скорегували, так ти... той... не дуже! То нічого, що він «дух одвічної стихії»... Якщо перетой, так такого духу дам, що твоя стихія не знатиме, куди вискакуват! Геть!

Видрукувало гестапо ті «заповіді» маленькою, брудною книжечкою — для точного виконання.

Ось деякі з них:

«Пам'ятай про великі дні наших змагань».

Хіба забудеш ці великі дні змагань? Тільки ті позабували, що вже лежать, а ті, що ще біжать, ті ніяк не

забудуть, бо дуже болить. Болить і ззаду і спереду: так український народ їм духу дає.

«Про справу не говори з ким можна, тільки з ким треба».

Ця заповідь виконується найдбайливіше: говорять тільки з ким треба — з гестапо.

Розповідали мені, що за часів тимчасової німецької окупації в деяких містах були убиральні з написом: «Тільки для українців».

Дивним мені здавалося, для чого це робилося, а тепер усе ясно: це спеціально для українсько-німецьких націоналістів і їхнього духу одвічної стихії, що бував у ті часи на многотраждальній Україні.

КУРЯЧИЙ СМІХ

Усі, мабуть, знають, що жив та був колись на світі дуже хоробрий чолов'яга, якому треба було йти через ліс.
А воно якраз смеркалося.
А чолов'яга був дуже хоробрий та сміливий.

От він на один кулак почепив картуза, на другий — капелюха, підняв руки вгору, іде лісом і тремтячим голосом репетує:

— Не боюсь! Я не сам! Нас аж троє! Троє нас! Йй-бо, троє! Не підходь! Не боюсь!

А назустріч йому старенька баба.

— Тю! Що воно за мара?! — тюкнула баба.

Як почув хоробрий чолов'яга бабине «тю», кинув капелюха, кинув картуза та як учеше ліщиною, аж залопотіло...

На Станіславщині у державних самостійних дірках живуть два бандерівські «проводирі», Моцний та Довбуш.

Моцний живе в одній дірці, виходить, значить, на одній державній території, а Довбуш живе у другій дірці, виходить, значить, на другій державній території. Тільки ж, прошу я вас, не подумайте, що Довбуш це той справжній Довбуш, народний герой, — ні, це бандерівське цуцня таке псевдо собі вибрало («І ми, мовляв, Химо, люди»), а справжнє його прізвище не то Козак, не то Кизяк. Швидше, мабуть, Кизяк, ніж Козак.

Поки що, значить, живуть іще по дірках і Моцний, і Довбуш.

І в Моцного війська чоловіка аж з п'ятнадцятеро.

І в Довбуша війська чоловіка аж з чотирнадцятеро.

Одного погожого дня Довбушеве військо повиягало ноги від народного гніву.

Залишився «проводир» Довбуш сам-самісінький на всю самостійну дірку.

Прочув про це Моцний та й пише до свого товариша по знищенню українських немовлят Довбуша листа:

«Друже Довбуш! Я дуже стривожений великим лихом, що вас спіткало, і сердечно співчуваю вам. Не відчайтесь, що не залишилося в живих нікого з ваших випробуваних помічників».

Але самого ж співчуття мало. Треба ж іще чимось і допомогти.

От Моцний і допомагає Довбушеві порадою, як збільшити своє грізне військо.

«Вам,— пише Моцний,— треба пересуватися якомога частіше з села в село і в кожному селі або через село називати себе новою і новою сотнею, тим самим створивши розуміння у радянських селян, що вас багато».

Правильно!

А щоб «створити розуміння, що вас іще більше», ми з охотою подаємо кілька практичних порад, пам'ятаючи того хороброго дядька, що через ліс смерком ішов.

Чому, власне, тільки в кожному селі або через село називати себе новою й новою сотнею?

Частіше треба.

Треба якомога частіше пересуватись із улиці в улицю і на кожній улиці новою сотнею себе називати!

Підрахуйте, скільки сотень буде!

А то й ще краще: із хати в хату!

В одній хаті — одна сотня, у сусідній уже друга сотня.

У селі п'ятсот хат — п'ятсот сотень!

Хіба мало?

А як іще піднести кулаки та на один кулак німецьку каску, а на другий — німецького кашкета,— уже вам півтори тисячі сотень!

Ціле військо колосаль! Та найдіть бузини, та повиризуйте з бузини пукалки — і артилерія!

Ми колись у дитинстві таку стрілянину підіймали, що баба всі віники на нас побила.

Кавалерії нема?

Пустяк діло!

Коні ж у вас усі повиздыхали. Побілуйте їх, пови-

простуйте шкіри. Один «воїн» хай натягне на себе перед, другий «воїн» зад. Уже кінь! А третій «воїн» хай вроді сідає на цього коня зверху. Уже — кіннотник!

А «проводир» хай командує:

— Поескадронно! Ристю! Марш-марш!

Бузинові гармати:

— Пук-пук!

Тут ще якби хтось заграв на того півника, що в хвіст свистять, така б вийшла парада, що й не говоріть!

З таким військом можна не тільки свою самостійну дірку оборонити, а й чужу повоювати, тобто збільшити державну територію.

Одного тільки страшно: щоб, бува, баба не зустріла та не тюкнула.

Треба, значить, уміло маневрувати, бо українська баба дуже поважна штука і бабине «тю», та ще як у неї кочерга в руках, страшна річ для бандерівського сміття.

А воно, те сміття, уже куштує бабиної кочерги і, поки нидітимо, доки й куштуватиме.

КОСТЬ КОШЕВСЬКИЙ

ПОМЕР Кость Кошевський.

Тепер от вдивляєшся в лави наших робітників на неосяжному полі нашої культури і бачиш: порідшали ті лави, не видно густої Костевої постаті, порожнеча в перших рядах на тім місці, де ще недавнечко стояв Кошевський, і порожнеча чималенька, так ніби те місце заступала не одна людина, а кілька їх...

І шкода, і жаль бере, і сум охоплює...

Особисто я давненько знав Костя Петровича Кошевського.

Був він тоді стрункий і молодий, високий і гнучкий, з буйною шевелюрою і великими, веселими, гарячими голубими очима...

Було це 1914 року.

Тоді й у таких, як я, ще не було таких лисин і їм хотілося співати шовечора якоїсь веселої.

Приїхав Кость Кошевський з Донбасу. Здається, чи з Алмазної, чи з Алчевської.

Працював він там на шахті, бунтував у шахтарському драмгуртку, драмгурток для його натури здався завузьким, — покинув він усе: батьків, шахту, роботу, драмгурток і полетів воювати Київ.

Прибув він у фраку й у лискучому циліндрі, випра-суваних штанях і в лакових черевиках.

На нас, що тоді фельдшерували й екстерничали, щоб до університету вибитись, подивився згори вниз і кинув: — Городська називається! Столичні! А подивіться-но на себе! Спите!

Дивилися ми на цього красуня парубчка й думали: «І де воно таке взялося? Хто їх таких родить?»

Потоваришували!

І скільки ж тих бесід було! Та яких бесід! З уст не

слова летіли, а вогонь, з очей — іскри, серця па-
лали, душі груди розпирали, думки мозок рвали на
клапті!

Чого тільки не бажалося, чого тільки не хотілося!

А найбільше,— це вже по секрету,— хотілося їсти, бо
якраз оцієї їжі,— не духовної, а просто сала! — було
дуже й дуже обмаль.

Циліндр — воно непогано, добре, що й фрак,— а чай
без цукру не дуже смачний, хоч і при піднесеному на-
строї.

І от метаморфоза з Костем на очах: продається ци-
ліндр, і фрак, і лакові черевики, утихомирюється зов-
нішній бунт, стихає самовпевненість («Я, мовляв, вас
усіх повоюю, бо я все знаю!») і починається вчення.

Не розпач, що не признали за «генія», не розчару-
вання, а розуміння свого справжнього становища і
вчення.

Робота, щоб дійти того, про що мріялось, щоб доби-
тися того, про що думалось, що вже готовий!

Книжки, бібліотеки, театри, лекції...

І робота, робота, робота!

Коли кинеш оком назад, передивишся всю путь, яку
пройшов Кость Кошевський,— аж ізігнешся, згадавши,
скільки труда перевернула ця людина, щоб дійти того,
про що мріялось в ті часи, коли на голові хвацько стир-
чав циліндр і молоді груди облягав «хорошо сшитый
фрак»...

І таки Кость свого дійшов!

З шахтаря до верховин мистецтва!

Не так це, дорогі товариші, легко!

З шабля на щабель, все вгору, вгору, вгору...

Певна річ, що не бігом, не галопом, поволеньки, з
трудом, оступаючись, не легко дихаючи, та проте все
вгору, вгору, вгору...

Як по-справжньому кохався Кость Кошевський у
книжках, у картинах, у скульптурі!

Ну, і, само собою розуміється, в театрі!

Як він багато читав!

І як же ж боляче, що, дійшовши того стану, коли б
уже можна дати для театру й для культури своє, ви-
страждане, витрудоване,— зупинилось серце...

Багато Кость Кошевський зробив.

Про це напишуть фахівці.

Мені тільки хотілося згадати прекрасну людину, доброго друга, великого трудяку, густу постать нашого культурного фронту, що так і невчасно і передчасно нас покинула.

Земля Радянської України не буде для Костя Кошевського важкою.

«СВЯТІ ТА БОЖІ»

У СЕЛІ Скиби, Любомльського району на Волинщині, впіймався на гарячому такий собі куркулик-муркулик Романюк С. Є.: бандерівські бандити вскочили в село, вдерлися в сільську Раду, шукаючи різних документів та печатки, щоб потім собі фальшовані посвідки фабрикувати, ну, а куркулик-муркулик Романюк як стій уже й тут:

— Поночі вам, папове мої хороші, давайте я вам посвічу, щоб видніше вам було грабувати! Та он там документи про землю, там і од мене земелька одлетіла — нищіть їх, прошу я вас, папове й друзі мої дорогі!

Для нас не новина, що іменно куркуль допомагає німецько-бандерівським посіпакам.

Бідняк та середняк не допомагатимуть, бо землі в них не відбирається, а, навпаки, їм земелька дається.

Так от і впіймався на такому бандитському вчинку куркуль Романюк.

Притиснула його громада:

— Що ж ти, сякий-такий, робиш? Кому ти допомагаєш?! Бандитам?! Значить, і сам бандит, коли допомагаєш розбишакам руйнувати життя наше радянське!

Романюк зразу в сльози.

— Та люди добрі! Та що ви, бог з вами! Та хіба ж таки я бандит! Хіба я когось убив, чи комусь хату підпалив, чи пограбував когось?! Я ж тільки лампу тримав — і більш анічогісінько! Я — хороший! Йй-богу, хороший! То вони — бандити, розбишаки, що сільську Раду грабували, а я, йй-богу, цяця!

І таким ото вже прикидався, і так він себе бив у груди, і на очах у нього сльози, — ну такий, я ж кажу, хороший, що хоч до болячки прикладай.

І всі вони такі.

Отакі й їхні «проводирі», починаючи від якого-небудь «стайничого», чи «курінного», чи од Бандери й кінчаючи Гімлером та Гітлером.

Упіймають «стайничого» чи «курінного» — спитають:

— Ти підпалював хати чесних людей?

— Боже борони! Та що ви таке кажете?! Я тільки сірничка засвітив та під стріху встромив! І більше нічого! А хата сама горіла. Я навіть на неї не дмухав!

Або:

— Ти вчителя на стіні в школі розіп'яв?

— Ні! Йй-богу, ні! Я тільки гвіздки в руки та в ноги забивав, а він сам розіп'явся!

І битиме себе в груди, божитиметься, заприсягатиметься, що він не бандит, не розбійник з темного лісу, а такий уже солодкий, такий добрий, що з ним тільки чай вприкуску пити.

Судитимуть Бандеру. А його таки судитимуть, бо не можна злочинця не судити.

Те саме цвенькатиме й Бандера:

— І я не я, і кобила не моя! Хіба ж,— плакатиме Бандера,— я скільки горя українському народові завдав?! Щоб ото я сам скільки хат попалив, скільки жінок і дітей знищив?! Я — хороший. То люди стріляли, палили, вбивали, вішали. А я сам навіть і стріляти не вмю. Я тільки німців слухав та німецькі накази своїм бандам передавав, а банди вже всі ті розбої й чинили! А я хіба бандит?! Я — ні! Я — цяця!

І буде на всі боки вивертатися, гадюкою плазувати, лисичкою прикидатися, дурником.

А може, повірять?! А може, змилосердяться?! А може, викручусь?!

Таке саме буде і з справжніми хазяями бандерівської самостійної і ні від кого не залежної німецько-української «держави» — Гімлером та Гітлером.

Гітлер підсорбуватиме сльози й казатиме:

— Хіба я десятки мільйонів людей знищив? Хіба я будував крематорійні печі по Майданеках та Освенцімах? Хіба я вигадував душогубні машини та смертельні лазні?! Хіба я кидав живих дітей у палаючі печі?! Жодної дитинки я не вкинув! То гестапо та Гімлер! А на Україні — Кох! А у Варшаві — Франк! А я — хороший!

А Гімлер і собі скавучатиме:

— Не я! Щоб я з цього місця не встав, не я!

І перераховуватиме всіх, хто безпосередньо, мовляв, усе робив.

І вийде, що крематорійні печі вигадав якийсь там інженер Хамке, а душогубні авто — інженер Стервке.

Винуваті, отже, Хамке і Стервке.

Візьмуться за цих.

І знову такої.

— Ми ж тільки вигадали, як інженери! А хіба ми палили в печах людей чи давили в душогубках!? Ні! То інші робили, а ми хороші.

Усі, виходить, хороші, всі святі та божі.

У зв'язку з перемогами Червоної Армії, у зв'язку з винищенням самим українським народом решток українсько-німецьких бандерівських банд, скільки справжніх, лютих та хижих вовків із скривавленими щелепами натягатимуть на себе овечі шкури.

І так ніжно-ніжно мекатимуть цнотливою яркою.

Вони забули одно: радянські народи, а зосібна український народ, дуже добре розуміються на сільському господарстві та на вівчарстві.

І хоч як вовки щільненько кутатимуться в овечі шкури, народ прийде, подивиться й одразу скаже:

— Вівця, кажеш?! А скажи, овечко, скільки ти на своєму віку справжніх овечок поїла?! Скидай, скидай чуже хутро! Скидай!

І люшнею по голові!

«ПОБРАТИМИ»

УКАНАДІ, в дружній з Радянським Союзом державі, не знаємо вже, з яких саме причин — чи державних, чи приватних — існує антирадянська організація — Канадський український комітет.

Що роблять члени антирадянського Канадського українського комітету, які кличуть себе українськими націоналістами і мріють про якусь українську самостійну й ні від кого не залежну державу?

Вони збирають канадські долари в фонд допомоги українсько-німецьким націоналістам, гестапівським агентам, що їх залишили Гітлер, Гімmlер та Геббельс на терені західних областей Радянської України для шпигунської й диверсійно-підривної роботи в тилу Червоної Армії з німецькою зброєю і фондами, з німецьких рейхсмарок складеними.

Що ж виходить?

На Західному фронті канадська армія з німецькою фашистською армією воює, а на Західній Україні канадський долар з німецькими вишкребками братається.

Пікантно.

А для чого ж іще канадські українські націоналісти збирають долари, крім допомоги шпигунству та диверсіям на західних областях Радянської України?

Про це більше ніж одверто в канадському парламенті заявив український націоналіст Глинка.

Він сказав, що Канадський український комітет, а також американський «Конгрес американців українського походження» треба прохати «направити делегації на всілякі міжнародні конференції з метою забезпечити інтереси України».

Так!

«Інтереси України»...

Якої?

Радянська Україна вміє, зможе захищати і вже захищає свої державні інтереси, приміром, хоча б на міжнародній конференції в Сан-Франціско.

Щось іще ми не чули, щоб у Канаді був коли-небудь за гетьмана Богдан Хмельницький, за українського національного поета-революціонера Тарас Шевченко і щоб канадський парламент звався Верховною Радою Української Радянської Республіки.

Американської України?

Так само до нас іще не доходили відомості, щоб небіжчик великий президент Франклін Рузвельт чи новий президент Трумен зверталися до американського конгресу з пропозицією українізувати Сполучені Штати Америки.

Інтереси якої ж України збирається забезпечити Канадський український комітет?

Ясно якої: тієї «України», що з волі Гітлера та Гімлера переховується по схронах у державних самостійних дірках.

Значить, Канадський український комітет збирає долари ще й для того, щоб було на що послати делегатів на міжнародні конференції від державних самостійних дірок.

Ну, прийдуть отакі собі «дірчані» делегати.

Ох, і клопоту ж буде для членів якоїсь міжнародної конференції з тими «делегатами».

А особливо для її президії.

Люди в лісі позивали жити, по-людському говорити розучилися,— тільки виють та зубами клацають,— ну, що з ними робити, як із ними порозумітися?

Довезти ще якось у залізних клітках на конференцію можна, а як же там,— хоча б і в Сан-Франціско,— де їх там держати? У клітках сан-франціського зоологічного саду, чи що?

Ну, виведуть на цепу такого делегата на трибуну, завіє він по-вовчому,— хто ж зрозуміє?

Де перекладачів узяти?

Повиють, повиують, а користь з того яка?

І мороки багато, і користі ніякої.

З цієї причини нам здається, що нема ніякої рації посилати делегатів з дірки на міжнародні конференції.

Краще вже,— та й доцільніше,— для зміцнення й

дальшого розвитку такого кривого побратимства членів Канадського українського комітету з агентами гестапо-українсько-німецькими націоналістами — всьому комітетові іп согроге, на чолі з членом канадського парламенту Глинкою, лізти до бандерівців у їхню самостійну дірку.

Логіка — вона таки є логіка.

«САМОСТІЙНИЙ ДИСТРИКТ»

КАЖУТЬ, що тепер чудес на світі не буває. Неправильно кажуть: чудеса на світі є. Власне кажучи, чуда, про яке ми оце говоритимемо, в цей момент уже нема, його вже розчудесували, але недавнечко,— ну, з рік тому,— воно було, хоч і мізерне, а проте чудачило.

Галичина була за австро-угорської монархії так званою Галицією, австрійською провінцією, за шляхетської Польщі її перехрещено на Східну Польську,— так вона, страдниця, цілі віки й бідувала, аж поки, 1939 року, не воз'єдналась з Радянською Україною — складовою частиною великого Радянського Союзу.

Притулилася Галичина до рідних материних грудей, легко зітхнула й почала жити в рідній хаті.

1941 року загарбали многотраждальну Галичину німецько-фашистські загарбники.

Бандери, мельники, бульби, бульбочки, кубійовичі, паньківські, стецьки, грицьки та інші маланюки, донцови та самчуки як гаркнули:

— Ще не вмерла Україна!

А після того ще дужче:

— Хай живе самостійна й ну ні від кого не залежна од Біскайського моря аж до Порт-Артура!

Ну, а гітлери, гіммлери, геббельси та інші такі собі ріббентропи й розенберги як гримнули:

— Хальт! Цурюк!

І ще таке слово гримнули, що його ніяк на папері мені вимовити не можна: соромно.

Так бандери, мельники, бульби, бульбочки, кубійовичі, паньківські, стецьки, грицьки та інші маланюки, донцови та самчуки з роззявленими ротами й остовпіли.

А гітлери та інші гіммлери їм:

— Самостійна! Ди-стрикт ферштейн?!

А бандери:

— Вас?

А гітлери:

— Ди-стрикт! Кричить: «Хай живе дистрикт!» Ферштейн? Ну, чого роти пороззявляли? Реви: «Хай живе дистрикт!» Ну?!

А бандери:

— Хай живе дистрикт!

Так ви гадаєте, що це чудо?

Ні, це не чудо — це просто факт.

А чудо вже потім сталося. Це тоді, коли бандери і вся їхня бульбо-маланюко-самчукерія в тому дистрикті свій «самостійний дистрикт» для обдурення людей ви-гадали.

Утворили різні УЦК, УОК, «курені молоді», «мужів довір'я».

Що воно це все значить?

УЦК — український центральний комітет (вроді посередині України).

УОК — український окружний комітет (ніби навкруги України).

«Курені молоді» — молодь у курені.

«Мужі довір'я» — мужі, яким, очевидно, хтось щось має довірити.

Отакого бандери навігадували.

Це, значить, ознаки дистриктової самостійності.

І ото вони, значить, до народу:

— Панове! Дивіться! Ми ж вам УЦК, ми ж вам і УОК. Хіба не самостійність?!

А до Гітлера й інших гімлерів:

— Паноченьки! Ви не сердьтесь! То ми так! Йй-богу, ні про яку Україну ми не думаємо, а без цього не можна, бо оті «у» нам дуже до душі!

А гітлери з гімлерами на них:

— У-у-у-у!

— Ой, не гнівайтесь, паночки,— бандери до них,— йй-бо, не гнівайтесь! Приборкаємо, тоді самі тим «у» скажемо: «У-у-у-у!» Не залишайте тільки нас без милості вашої.

Бачите, який самостійний дистрикт!

Хіба не чудо?!

Самостійне чудо!

Тільки от що, коли говорити правду,— паршивеньке все-таки чудо!

УЦК, УОК — ну, що це за ознаки самостійності і такої знаменитої держави, як дистрикт?!

Робити, так уже робити!

Тим паче, що всі посади, які визначають самостійність дистрикту, людьми вже було обсаджено,— треба було тільки дати їм відповідні найменування.

Гетьман — Адольф Гітлеренко.

Генеральний суддя — Гімлеренко.

Генеральний писар — Геббельсюк.

Наказний гетьман — Ганс Франк.

Дистрикт-гетьман — Отто Вехтер.

Писарчуки при дистрикт-гетьманові — Дмитро Донцов, Євген Маланюк, Улас Самчук.

Джури — професор Володимир Кубійович і д-р Кость Паньківський.

Виголошувач многоліття гетьманові — забув, як його прізвище. Та ви, може, самі пригадаєте.

Оце була б пишна та буйна самостійність!

А головне, і правдива, і фактична.

А то УЦК, УОК.

Паршивеньке чудо! Пхе чудо!

ХТО ЗА КОГО?

КОЛИСЬ — я вже не знаю, коли саме,— один пан Рачкевич говорив другому панові Рачкевичеві...

А втім, може, я і помиляюсь,— може, то не пан Рачкевич говорив панові Рачкевичеві, а може, то один пан Арцишевський говорив другому панові Арцишевському, чи, може, князь Радзівілл графові Потоцькому, чи граф Шептицький графові Бадені, чи граф Тишкевич князеві Сапезі...

Одне слово, якийсь пан говорив якомусь графові чи якийсь граф якомусь князеві...

— Ох, і люблю ж я народ! А особливо коли багато народу!

А князь запитував у графа:

— Який же народ ви, ваша ясність, любите?

— Робочий я люблю народ! І робітників, і селян і щоб народу того було багато-багато! І на землі, і на фабриках, і на заводах!

— А для чого ж воно так, щоб того народу було багато-багато?

— Бо люблю я,— каже граф,— щоб під тим народом земля була! І щоб фабрики та заводи народом захрясли! А воно ж, знаєте, що більше народу, то і більше землі, більше фабрик та заводів! І так люблю та мило серцеві, коли багато землі та фабрик, а на них сила народу! Очей од такої картини відірвати не можу!

— Отак ви, значить, любите робочий народ?

— Отак, значить, я його люблю!

— І щоб він на землі був і на фабриках?

— Обов'язково, щоб на землі і на фабриках.

— На якій землі і на яких фабриках?

— На моїй землі і на моїх фабриках!

— А-а-а! — ахнув князь.— І я за такий народ, за робочий!

І хіба таки цьому не правда, що і пан Рачкевич з на- нами арцишевськими та квапинськими у Лондоні, і князі радзівілли та сапеги, графи шептицькі та пото- цькі, і всі гітлери та гіммлери з усіма їхніми бандерами, бульбами та мельниками — хіба вони всі не за робочий народ?

За робітників і селян на їхній землі та на їхніх фаб- риках і заводах.

От скажіть кому-небудь з них:

— На тобі маєток, на тобі кільканадцять тисяч га землі та кільканадцять тисяч робочого народу і забудь про Польщу, про Україну! Не галасуй! Не реви! Все це твоє.

Йй-богу, забуде і про те, чи він є поляк з Галичини, чи українець, їздитиме четвериками та щоб круг нього гасали управителі з нагаями та канчуками, як це було колись на західних землях українських.

Снитесь й досі їм та земелька. Непокоїть їх, що дядь- ко ту земельку для себе сіє. «Не позвалям!» — кричать вони, руками розмахуючи.

Отакі вони «народні».

А от прикладіть вухо до землі та і спитайте її:

— Земле! За кого ти? Кого ти любиш?

Земля одповість:

— За того, хто власними руками мене обробляє, за робочий народ на його землі і за того, хто мене, землю, на віки вічні трудящому народові віддав.

П'ЯТДЕСЯТИЛІТНЯ ЮНІСТЬ

АНАТОЛІЙ Галактіонович Петрицький 20 червня 1945 року одсвяткував 50-ліття свого життя й 30-ліття творчої роботи.

П'ятдесят літ життя — це не старість, хоч Анатолій Галактіонович уже білий, а от тридцять літ роботи — це вже взагалі багатенько. А коли кинути погляд на творчий доробок художника Петрицького, то сам собою з'являється висновок, що це таки дуже багато. І недаром в Анатолія Петрицького на грудях два ордени. І недаром він має високе звання народного художника СРСР.

Двадцятилітнім юнаком (1915 року) художник Анатолій Петрицький оформленням благодійного «Українського ярмарку» в Києві, своїм «Козаком Мамаєм», «Брутом з бандурою» та «Царем Китоврасом» голосно заявив:

— Ось який я!

І мав право так заявити, бо зразу приніс і в фарбах, і в темпераменті, і в манері оформлення театрального видовиська своє, йому тільки належне.

Оце «своє», йому одному притаманне, Петрицький проніс протягом тридцятилітньої творчої путі, дедалі все його поширюючи, поглиблюючи й удосконалюючи, щоб вітали його на його ювілеї, як справжнього майстра, талановитого й плідного, гарячого й трепетно-неспокійного...

А яка путь! Творча путь! «Ярмарок», театр гротеска й інтермедій, «Вій», «Пухкий пиріг», «Ой не ходи, Грицю», «Тарас Бульба», «Червоний мак», «Корсар», «Золотий обруч», «Князь Ігор», «Сорочинський ярмарок», «Цар Едіп», «Дон Карлос», «Богдан Хмельницький», «Кам'яний гість», «Черевички», казахський «Жальбір», «Місія містера Перкінса», «Лілея»...

Дуже багато зробив він — і хай над цим працюють

мистецтвознавці, а для нас радісно і приємно, що він іще багато дасть, що йому тільки п'ятдесят літ, що він хоч і білий, та юнак — юнак і душею, і руками, і прагненнями.

Анатолій Галактіонович не тільки театральний художник. Він і блискучий станковист. Його картини («Інваліди» та ін.), його портрети захоплювали одвідувачів і наших радянських виставок, і виставок Парижа, Женеви, Балтимори, Нью-Йорка та інших великих міст.

А. Г. Петрицький — художник, громадський працівник, полум'яний патріот, — він саме в розквіті сил, у розквіті свого чарівного таланту. А це значить, що він нас іще й чаруватиме, й милуватиме, й чимало ще зробить для радянського мистецтва і, головне, для народу. На те він і народний...

«ВОЛЮНТАРИЗМ І ВОЛЮНТАРИСТИ»

(Щось, очевидно, з філософії)

ВОЛЮНТАРИЗМ походить од латинського слова «voluntas», що значить — воля, хотіння. Ідеалізм (кажуть, що єсть такий напрямок у філософії) поділяється ніби на філософічні «піднапрямки»: пантеїзм, раціоналізм і волюнтаризм.

Сьогодні нас пантеїзм і раціоналізм не цікавлять, а сьогодні нас інтересує волюнтаризм.

Що ж воно за такий піднапрямок — волюнтаризм?

Це — коли люди чогось дуже хочуть.

За основоположника волюнтаризму на Україні вважається Стецько з «Сватання на Гончарівці», який сформулював цей філософський піднапрямок таким-о чином:

— Ги-ги! Мамо! Каші хочу! Каші, каші! Ги-ги!

Мама каші Стецькові дала, Стецько своє хотіння (волюнтас) задовольнив, і замовк, і почав лускати горіхи, але підслухав цю сцену українсько-німецький «філософ» Ленковський, вдарив себе в лоба та аж підскочив:

— Тисячоліттями шукали-сьмо філософської основи обгрунтувати, чому саме українсько-німецький язык найкраще може лизати гестапівські чоботи, і не знайшли! А от «Стецько» знайшов!

З того й пішло.

Спочатку цей філософський піднапрямок так і звався: «стецькізм», але що таке «стецькізм» розуміли тільки на Гончарівці та ще по тих місцях, де виставляли славнозвісну комедію Григорія Квітки-Основ'яненка.

На міжнародний масштаб «стецькізм» не випнувсь.

Думали довго, як би його, щоб на латинську мову, щоб так, як у людей.

Міркували так:

— Стецько каші хотів?
— Хотів!
— У Стецька, значить, що було?
— Хотіння!
— Що це таке «хотіння»?
— Воля до їсти!
— Сійте, сійте! «Воля до їсти?!» А якби він не їсти, а чогось іншого хотів?

— Це не важно! Аби хотів! Аби було хотіння, воля!
Як по-латинському «воля»?

— Волюнтас!
— О! От і вийде, що Стецька просяк «волюнтаризм», а ваш Стецько — волюнтарист! Це вам уже не «стецькізм».

Таким-о чином за ідеологічну базу українсько-німецьких націоналістів і було визначено філософський піднапрямок — волюнтаризм, який, крім назви, нічим іншим од бувшого «стецькізму» не відрізняється.

Побігли до гестапо.

— Волюнтаризм — наша ідеологія! Хотіння! Ми, — ги-ги,— хочемо!

— Що ж ви,— ги-ги,— хочете?

— Ми хочемо державу! Хоч невеличку, хоч видимість держави!

— Держави хочете?

— Держави!

— А хіба ми вас не держимо?

— Держите!

— А ви держіться, коли ми вас держимо!

— Та ми вами держимось, спасибі вам, так не виходить волюнтаризму, бо волюнтаризм — це ж хотіння, і ми хочемо, бо ми ж волюнтаристи...

— Так що ж ви держаться, виходить, не хочете?

— Ні, ні, хочемо, хочемо!

От вам і хотіння! От вам і волюнтаризм! Пст!

У Харкові, на холодногорському цвинтарі, де поховано основоположника волюнтаризму Стецька, темними ночами чути стогін із Стецькової могили:

— З твоїми волюнтаристами! Був би знав, і каші б той у мами не прохав!

ЛЕНІНГРАД І ЛЕНІНГРАДЦІ

ЛЮБОВ

ЛЕНІНГРАД...

Що до цього слова додаси і що з нього викинеш? І Петро Перший, і Ломоносов, і Державін, і Пушкін, і Лермонтов, і Гоголь, і Крилов, і Достоевський, і Щедрін, і Некрасов, і Шевченко, і Репін, і Сеченов, і Бехтерев, і Павлов.

І Суворов...

І Ленін...

І Смольний...

І перші заграви Великої Жовтневої соціалістичної революції.

І Кіров...

І, нарешті, страхіття блокади, чудеса героїзму, відваги й мужності...

І пафос відновлення й відбудови.

Город мислі, науки, літератури, революцій, героїзму, пафосу і ентузіазму...

Як багато всього поклала історія на гранітні плечі города-красеня, города-богатиря!..

Але це ж іще не все.

Ленінград має ще ж і Неву, і Невку, і Фонтанку, і Мойку, і канали, і острови, і Невський проспект, і Адміралтейський шпиль, і Петропавловську фортецю і Шліссельбург, і Петергоф, і палаци, і музеї, і заводи, і фабрики, і сади, і парки, і сквери... І пам'ятники... І Олександрівсько-Невську лавру, і багато ще дечого...

І це ще не все.

Ленінград має ще ленінградців і ленінградок...

Кожний ленінградець і кожна ленінградка мають у своїх грудях — серце...

Гаряче серце.

Бронза «Мідного вершника», граніт Неви, брук Нев-

ського і зелень дерев знають і відчувають, що те гаряче серце лєнінградців і лєнінградок належить їм...

І ніколи і бронза, і граніт, і зелень, навіть в найстуденніші лєнінградські дні, не бувають холодними: їх обгортає й гріє гаряче серце лєнінградців і лєнінградок.

Серце...

Де серце — там і любов...

Коли говорити про Лєнінград, не можна не говорити про любов.

Про справжню любов — ніжну й щиру, гарячу й самовіддану, глибоку й зворушливу.

— Хто й кого ото так любить? — запитаєте.

Лєнінградки і лєнінградці люблять своє чудове місто Лєнінград. Люблять ніжно й щиро, гаряче й самовіддано, глибоко й зворушливо. Любов та промениться з їхніх очей, з їхніх постатей. Вона в їхніх руках, у роботі, в поведінці і в голосі.

— Я — лєнінградець! Я — лєнінградка!

Коли ви почуєте ці слова, — а ви їх почуєте обов'язково і не один раз! — ніколи не відчуєте в них хвастоців та пихи, — ні! — бринить у тих словах тільки або ніжна гордість, або гордовита ніжність.

— Я гордий, — чи горда, — що маю честь бути громадянином Лєнінового міста, і я щасливий, — чи щаслива, — що віддаю городові-героеві любов свою.

І тоді цілком зрозуміло, чому так чисто на лєнінградських вулицях, чому так швидко, за якийсь один рік після блокади, — позагоювані гарматні та бомбові рани на лєнінградських будівлях (принаймні в центрі), чому на кожній вулиці ви бачите ремонт будинків, чому доріжки в скверах та садках посипані піском, чому такі чистенькі й веселі, пофарбовані свіжою фарбою, трамваї і тролейбуси.

І не подумайте сказати лєнінградцеві чи лєнінградці, що, мовляв, і у нас не гірше, а може, навіть і краще, як у вас (це, звісно, коли вам захочеться трішечки хвастунуть!), що й ми, мовляв, своє місто не менше од вас любимо (це, звісно, коли вам хочеться трішечки позадаватись!), — ніколи цього лєнінградцям не говоріть.

Бити вони вас не битимуть, — лєнінградці народ дуже чемний і дуже гостинний, — проте таким поглядом на вас подивляться, що краще б ударили.

А найгірше в цьому для нас те, що вони мають право так дивитись.

Ну, не будемо про це говорити, давайте краще про любов...

Ну, от, приміром, пам'ятники...

«Мідний вершник», «Первому Вторая» — скульптур-не чудо.

«Первому»—це тому, що «Россию вздернул на дыбы».

Петрові Першому, теслі й імператорові.

З якою трепетною любов'ю загортали його ленінградці й ленінградки землю, піском і щебенем, «насипали високою могилу» над ним, щоб не пошкодила його во-рожа бомба чи снаряд...

І врятували гордість і любов свою.

І знову рветься з постаменту, готовий через ріку Неву перестрибнути, гарячий мідний огонь-жеребець, і ви чуєте, як тріщать поводи в руках теслі й імператора, що того жеребця стримує.

А навкруги стоять радісні ленінградці і ленінградки, і від променів у їхніх очах на міді коня й вершника зо-лоті зайчики стрибають.

Єсть у Ленінграді, на Невському проспекті, Аніч-ков міст.

Славний той міст знаменитими чотирма вороними бронзовими кіньми. Коні таки справді знамениті...

Скільки в них руху, скільки скаженого якогось за-палу, що боязко за тих силачів, що їх здержують.

Дивишся на тих коней і думаєш: от іще раз рвонеть-ся, опиниться бідолаха силач під містком, а коник — хвоста трубою і — вздовж по Невському.

— Лови мене! Держи мене!

Так і підмиває тебе підбігти до вороного й гаркнуть:

— Тпр-р-р-р! Стій, не балуй!

Отакі коні...

Почалась Велика Вітчизняна війна.

Фашисти під Ленінградом.

Обережно, любовно знімають ленінградці й ленін-градки своїх улюблених коників з їхніх п'єдесталів і за-копують у сусідньому садку глибоко в землю...

І лежать баскі коні глибоко під землею, а ленінград-ці й ленінградки над тимчасовою їхньою могилою квіти садовили...

І так аж до тої пори, коли німці так рвонули від Ленінграда, що чи наздогнали б їх і баскі коні...

Червень 1945 року...

Вороні красені коні знову на своїх місцях на Анічковому мосту.

Мабуть, чи не весь Ленінград брав участь у процесі і в процесі «воскресіння» своїх улюбленців...

Ніякі заборони й попередження міліції не скупчуватися, не заважати роботі по перенесенню коней на свої місця,— успіху не мали.

✓ Кожен ленінградець і кожна ленінградка вважають за свій обов'язок хоч чим-небудь, хоч трішечки, хоч крихітку дати і свого труда, і своєї любові до такої великої торжественної справи, як перенесення скульптурних шедеврів на свої місця.

І стоять вони тепер на мосту своїм, ще баскіші, ще гарячіші, ще вороніші, ніж колись були.

Ніби відповідають на любов ленінградок і ленінградців до них потроєнням своїх знаменитих властивостей.

А ленінградці купами стоять і милуються з них.

І хоч куди б ви йшли чи зайшли,— чи то на вулиці, чи в магазині, чи в парикмахерській, у кав'ярні, в їдальні — скрізь ви чуєте:

— А коники наші на Анічковому мосту стоять! Бачили?

— Аякже. Бачив. Як не подивитись!

Щасливий Ленінград — город-богатир, город-герой, що має таких у себе ленінградців і ленінградок...

Щасливі ленінградці й ленінградки, що живуть у такому прекраснім городі, городі Леніна, городі сліпучої слави, сяєво якої промениться над усією нашою Радянською Вітчизною.

Щасливий Ленінград, що має за свою Вітчизну — Радянський Союз.

Щасливий Радянський Союз, що має в собі місто Ленінград.

Хай благословенна буде і хай росте любов ленінградців і ленінградок до свого героя города.

Хай ще буйніше розквітне любов до славного міста в серцях усіх радянських громадян.

І до своїх рідних городів так само.

ЛЕНІНГРАДКИ

Мені аж ніяк не хочеться, щоб хто-небудь подумав, що все, що я говоритиму про ленінградок, робиться тільки через те, що, мовляв, хто ж таки, будучи у привітних господарів у гостях, каже господині:

— Ну, яка ж таки, хазяюшка, ви нечепурна та несимпатична! І пироги у вас глевкі! І діти ваші хулігани! А чоловік — п'яниця! Бабуся ваша завтра вмре! І взагалі не розумію, чому вас і досі ще тролейбус не переїхав?!

Таких гостей не буває.

Гості завжди чемні та ввічливі, але ми, будучи чемними та ввічливими ленінградськими гостями, говоритимемо про ленінградок з почуттям найщирішого захоплення, подиву і найглибшої пошани не тільки через те, що ми гості...

Один із потомствених ленінградців, прекрасний поет Олександр Прокоф'єв, правда, одразу нам заявив:

— Киньте, хлопці, дурниці! Які ви в чорта гості?! Ви в себе вдома! Понятно?!

«Понятно» то воно «понятно», та після такої заяви ще трудніше, бо, виходить, що писатимеш про свій дім, про себе, значить, а, як відомо, сама себе хвалить тільки гречана каша.

Отже, для делікатності треба, щоб ми були ленінградськими гостями.

Я задалегідь знаю, що, навіть як я землю гризтиму, ви мені не повірите, що ленінградки ні в трамваях, ні в автобусах, ні в тролейбусах не штовхаються.

Я сам не вірив... І досі ще, думаючи про ці дивовижні властивості ленінградських жінок, сам собі говориш:

— Не може бути!

Нічого не поробиш: факт!

В Ленінграді ви входите в трамвай, чи в тролейбус, чи в автобус спокійно, чинно, благородно, і коли вам треба пройти вперед, вам дадуть дорогу та ввічливо ще й скажуть:

— Будь ласка!

Ленінградки ремонтують своє рідне місто.

На кожній улиці ви побачите — і не на одному бу-

динкові,— там риштування, там «колиски», а на риштуваннях і на колісках ходять, стоять і сидять ленінградські жінки.

Вони загоюють рани свого красеня города, заподіяні німецьким звіром, вони чепурять свій коханий Ленінград.

Вони дуже вже багато зробили з того часу, як розірвано було фашистську блокаду героїчного міста.

І знову ж таки не повірите: штукатурщиці, каменщиці, ремонтуючи будинки і вулиці, не заляпують вас, коли ви повз них проходите.

Вас обов'язково, коли ви самі не помітите, попередять, щоб ви обійшли це місце, а коли й не попередять, то припинять роботу, доки ви пройдете.

Не так, як деінде:

— Проходьте, проходьте!

А в цей час вам на бриль ціла лопатка глини:

— Ляп!

Ленінградки щодня мують свій Ленінград.

Ми гостювали в Ленінграді чудесної ленінградської весни, коли привітно усміхалось сонце, зеленіли дерева. ленінградки ходили своїми широкими й просторими вулицями з букетами конвалій, і перламутрилися ленінградські ночі...

І щодня ленінградки мили свої вулиці.

І не обливали вас...

Попервах, маючи все-таки деякий життєвий досвід, я, побачивши ленінградку із шлангом в руках, зразу вдарив швиденько на той бік улицы, незважаючи навіть на те, що не було напису: «Переходити тут!»

Дома, коли тебе обіллють, замість трутуару, то ти знаєш, де сушитися, а в гостях незручно мокрою куркою ходити.

Перейшов і дивлюсь, що ж воно буде?

І що ж ви гадаєте: проходять ленінградці повз той страшний шланг, і ніхто не обтрушується, ніхто обличчя не витирає, і навіть ніхто не підстрибує, щоб лиск на черевиках урятувати.

Тоді й я ризикнув. Знову перейшов вулицю і поволеньки, не поспішаючи, попрямував прямо на шланг.

Іду, а сам собі думаю: «Ну,— думаю,— доведеться,

мабуть, підскочити та: «Ух! Ух!» — вроді як колись у Псьол з водяного млина пірнав».

Нічого подібного.

Підійшов до шланга, лєнінградка пальцем припинила струм, сказала «будь ласка», і я собі пройшов сухий, як порох!

Я хочу попередити, що те, про що я говорив і далі говоритиму, я роблю од широго серця, говорив і говоритиму, як про непреложні факти, самі по собі факти. Нікого я не мав і не маю на думці ні з ким порівнювати...

Лєнінградки — красиві.

Це зовсім не значить, що по інших наших прекрасних містах і містечках, селах і селищах жінки некрасиві.

Скрізь наші жінки красиві! Скрізь-скрізь! Але, не вважаючи на це, лєнінградки красиві!

Викрутився чи ні?

Вони красиві зовнішньо: струнки і голубоокі, привітні і чепурно одягнені...

Але ще красивіші вони красою внутрішньою. Красою жінки-героїні, що пережила страшні, невимовно жахні роки нечуваної блокади, пережила, перенесла і перемогла разом із своїм батьком, братом, чоловіком, разом із своїм бойовим другом — Червоної Армії воїном.

Не може не світитися цей героїзм в її променистих очах, не може вистраждана нею перемога не підносити гордовито її ніжно-струнку фігуру...

Не може лєнінградка бути некрасивою і зовнішньо і внутрішньо.

І лєнінградка — красива.

Це — взагалі...

А оце — зосібно.

Тролейбус...

Тролейбуси в Лєнінграді новенькі, чистенькі, літають лєнінградськими вулицями прудко.

Здивував нас такий факт: пасажери в тролейбусах переважно чоловіки.

І все якось вони так у тролейбусі розташовуються, що заповнюють передню частину машини.

«В чім річ?» — думаю собі.

Додивився-таки.

Ну на який тролейбус не глянеш — водій (шофер) обов'язково молода і, до того, гарна дівчина.

Ну й зрозуміло, що пасажери переважно чоловіки, і всі товпляться наперед.

Самому теж довелося у тролейбусні пасажери пошитися.

Не можна витримати!

Та де ж витримати, коли спереду сидить водій, як квітка, кабіна уквітчана конваліями, черемхою, тюльпанами,— їдеш, як у казці...

Ай да й лєнінградці!

Ну, ясно, що при такій організації тролейбусного руху місячний план перевозок пасажирів виконується за півтора дня.

А що робиться, як зірветься оте тролейбусне коліщатко, ролик отой з дроту?!

Ви б побачили!

Всі пасажери стрімголов кидаються того ролика до дроту пристроїти один поперед одного.

А водій стоїть, посміхається:

— Не всі разом, громадяни! Дайте оп тому блондинові, хай він! Іншим разом як зіскочить, тоді ви пристроїте!

Блондин — сам не свій. Лице щасливе, посміхається, і вже так пристроює того ролика, так пристроює: одно око на роликіві, а друге на водієві...

Мені так ні разу й не пощастило ролика пристроїти: молодші затирають.

Лєнінградська жінка...

Хай буде щаслива, хай буде весела лєнінградська жінка після всього пережитого.

Хай виростуть її немовлята, що їх так багато ми бачили по лєнінградських садках, парках і скверах.

На її втіху і на ще більшу славу її города, города-героя!

— Ми любимо свій город, дуже любимо,— сказала мені лєнінградка.

— Я бачу це, пересвідчився в цьому,— одказав я їй.

— І що ви на це скажете? — запитала вона.

— Одно можу з сумом сказати: як жалко, що я не Лєнінград!

ГЕРОЇ ГОРОДА-ГЕРОЯ

Ленінград — город-герой.

Як це розуміти?

Чи може бути так, що от стоїть собі город, стоїть віками, і раптом,— в найтрагічніші часи свого буття,— він, город, сам собою робить героїчний подвиг, достойний Золотої Зірки Героя...

Очевидно, що так бути не може.

Славою героя вінчають свій город люди.

Ленінградці в страшні часи тяжкої блокади уквітчали гранітні груди свого міста Золотою Зіркою...

А от спитайте когось із ленінградців, хто пережив усю блокаду:

— Ви — герой?

Подивиться ленінградець на вас так, як дивиться лікар на пацієнта, усміхнеться і піде далі...

І хоч скільки б ви таким способом шукали серед ленінградців і ленінградок героїв,— не знайдете...

Нема героїв...

А от, не дуже дошукуючись героїв, поїдьте ви на околиці города-богатиря.

Там вам покажуть передній край героїчної оборони Ленінового міста, а за кількадесят метрів передній край гітлерівців і скажуть:

— Отут ми стояли на смерть! І ні на крок назад!

Тоді ви озирніться: ви побачите димарі заводу ім. Кірова, будівлі великого міста і, може, навіть почуете дзвінки трамваїв і гудки тролейбусів...

А поруч вас — руїни славнозвісної Пулковської обсерваторії.

І вам іще скажуть:

— Захоплення гітлерівцями Пулковських висот — означало б для Ленінграда смерть. І ми стояли на смерть. Смерть не встояла, а ми встояли.

Вам не треба тоді шукати героїв... Ви вітайте кожного ленінградця і кожну ленінградку, чи працює він тепер над відбудовою свого улюбленця города, чи спить вічним сном, благородною ленінградською землею покритий...

І не допитуйтеся у живих, що кожний із них в ті страшні часи робив: чи стояв у бліндажі переднього краю, чи підносив на передній край набої, чи гасив у

місті запалювальні бомби, чи рятував поранених, чи годував слониху Бетсі та лева в зоологічному саду, чи закопував у землю бронзово-вороні коні з Анічкового мосту, чи будував над «Мідним вершиником» укриття, чи, прориваючись вузькою стежкою Ладозького озера, підвизив зголоднілим ленінградцям і ленінградкам сухарі...

Всіх ви їх вітайте... Живих...

А над могилами неживих скиньте шапку й уклоніться низько.

І вийде так, що, не шукаючи героїв, ви вітатимете героїв живих і шануватимете героїв неживих.

Серед великої і просторої площі «Нового Ленінграда» знайшло собі в дні блокади тимчасовий притулок Гвардійське кладовище.

Вічним сном спочивають там герої-гвардійці...

Ленінградці і ленінградки у вільні хвилини квітчають дорогі могили квітами...

І не треба питати, чию саме могилу прикрасила ніжними конваліями й запашною черемхою ота он чорноброва й кароока дівчина, що печально над могилою голову схилила.

— Ні,— відповідь вона.— Родичів особисто моїх тут нікого нема. Тут усі наші рідні.

Як підете в глиб кладовища, то зліва, аж на самому майже краю його, побачите мармуровий постамент.

Під постаментом тим спочиває вічним сном земляк наш Красношарпка Микола, двадцятилітній сержант, снайпер і ушавлений герой оборони Ленінграда.

Далеко від села Луганського, що на Донеччині, до Ленінграда, та не чужа земля покрила молоде снайперове тіло: рідна земля, ленінградська земля.

Знаємо-бо ми, що єсть молоді ленінградці, які спочивають на широких просторах України Радянської,— і не чужа їм земля українська, як не чужа Миколі Красношарпці ленінградська земля.

Ось через це саме й пишуть бойові Миколаєві друзі його рідним батькам в українське село Луганське:

«Дорогі батьки Миколи Красношарпки —
Марко Пилипович та Параска Сергіївна!

7 червня 1945 року до нас, бійців відділення

імені Миколи Красношапки, приїхали українські письменники.

Ми розповіли їм про Вашого сина-героя, який хоробро захищав велике місто Ленінград, свою Радянську Батьківщину і всіма нами любиму Україну.

Клянемося Вам бути гідними Миколи Красношапки, любити і захищати свій народ, як наш бойовий товариш, який над життя любив свою Вітчизну.

Ми будемо безнастанно удосконалювати свою бойову майстерність, щоб у першу-ліпшу хвилину бути готовими битися з ворогами нашої Вітчизни так, як бився Микола Красношапка,— стійко, вміло і мужньо.

Бажаємо Вам доброго здоров'я, дорогі Марко Пилипович та Параска Сергіївна.

Міцно тиснемо Ваші руки.

Громов, Михайлов, Уварчев, Носков, Гусаров, Дубін, Шушарін, Хомутов, Кузнецов, Єврашев.

Що ж розповіли бойові друзі Миколи Красношапки українським письменникам?

От що.

Було це в серпні 1942 року.

Сержант Микола Красношапка і з ним ще кілька товаришів снайперів зайняли окоп на передовій.

Аж ось після скаженого мінометного й артилерійського вогню пішли фашисти в атаку.

Красношапка першими пострілами валить чотирьох гітлерівців.

Від сержанта не відстають і його товариші.

Німці падають, але по трупах своїх солдатів уперто лізуть уперед.

Ось вони вже біля бруствера.

Скомандувавши: «Вперед!», Красношапка орлом вилітає на бруствер, валить ще кілька фашистів із гвинтівки і — за гранати.

Вибухами гранат він розкидає перші лави фашистів.

Але гітлерівців багато. Вони прориваються в окоп. — Ні,— кричить Микола,— не буде по-вашому! —

І, мов той лев, кидається на них. Тріскають од ударів прикладом фашистські голови. Постріл — і Микола падає. Але знову підводиться. Праву йому руку перебито, груди прострелено, але Красношапка лівою рукою хвитає з землі гранату і б'є по ворогові.

Німецьку атаку відбито.

Перед нашим окопом десятки німецьких трупів.

Коли Миколу везли в госпіталь, він сказав:

— Хлопці! Я зробив, що міг! Може, й мало я зробив, так вірю, що ви зробите більше! Прощайте! Як тільки видужаю, зразу ж вернусь до вас!

Не вернувся Микола...

Спочиває герой оборони славного Ленінграда Микола Красношапка під білим мармуровим постаментом на Гвардійському кладовищі міста-героя...

Микола Красношапка, обороняючи Ленінград, знав, що він обороняє Україну, як знали й славні ленінградці, що, обороняючи Україну, вони обороняють Ленінград. Бо всі вони боронили свою велику Батьківщину — СРСР.

ПРО ПРИЄМНІ НЕПРИЄМНОСТІ

БІГ я на урочисте засідання з приводу двадцятип'ятилітнього славного ювілею газети своєї рідної й зустрів чолов'ягу не дуже доброго, як по правді сказати, а проте знайомого.

— Чому, питаю, на ювілей газети нашої не завертаєте?

— Якої газети?

— Нашої, «Радянська Україна»!

— Це та, що колись «Комуністом» звалася?

— Та, та,— кажу.

— А який же,— питає він,— ювілей?

— Двадцятип'ятилітній,— одказую.

Мій не дуже добрий, та проте все ж таки знайомий, зиркнув на мене вовком, прошипів люто:

— Двадцять п'ять би кольок вашій газеті!

І чкурнув у заулок.

Одбігши так уже, що наздогнати я його б уже не зміг,— він насварився кулаком:

— Тридцять би кольок вашій газеті! П'ять зайвих за ті п'ять років, що через неї я дістав!

І помчав озираячись,— думав, мабуть, що я за ним гнатимусь.

Я не погнався, а став, подумав, і так мені зробилося весело, що я вголос розреготався.

«А,— подумав собі,— пригадую, пригадую! Колись витягла тебе газета наша із якогось не то складу, не то магазину за розтрату та й поставила перед прокуратурою... Пригадую, пригадую! Ну, ясно, що многоліття ти нашій газеті не побажаєш, а тільки кольки».

Та й почав я сам собі підраховувати, скільки кольок побажають нашій славній газеті всі ті розтратники, ледарі, рвачі, мошенники, злодії, що їх за двадцять п'ять літ своєї роботи викрила вона...

Але які для неї кольки ті приємні!

* *
*

Та й ще подумалось...

Скільки разів перевернуться Петлюрині кістки в гробу в день ювілею нашої газети, і скільки прокльонів вицокотять вони на адресу ювіляра!

Але які для ювіляра приємні ті прокльони!

* *
*

Та й ще подумалось...

Ой не двадцять п'ять разів заскрегочуть зубами в цей день різні скоропадські й скоропадщенията, бандери й бандеренята та інші до них подібні німчаїнці, чи українці, люто пінячи в цей день!

Але який приємний цей скрегіт для ювіляра!

* *
*

З ворожими прокльонами, з ворожим скреготом, з ворожими кольками вітаємо тебе, наш славний і дорогий ювіляре!

ЛИСИЦЯ

ЛИСИЦЮ найвигідніше полювати взимку, коли земля натягне на себе білу-білу та пухку-пухку ковдру і задрімає зимовим спокійним сном.

Тоді шкурка в лисиці робиться густа-густа, та лискуча, та пухната, а, як відомо, лисицю полюємо виключно через її знамените хутро, що має наукову назву — горжетка.

Лисиці водяться у нас в Радянському Союзі геть-чисто на всьній території — і на ланах, і на болотах, і в лісах та перелісках.

За весь час нашого свідомого полювання нам доводилося бачити лисиць по всіх вищесказаних місцях і на всіх тих місцях в них стріляти.

Збираєтесь ви, значить, на лисиць.

З цього приводу ви говорите вдома:

— На лисиць поїду! У Сріблянському ярку, казав Йосип Євдокимович, два виводки. Поїду, чотири-п'ять лисичок тарарахну,— от воно: тобі горжетка, мамі горжетка, бабушці горжетка, дедушці горжетка. Це як чотири! А як п'ять,— то й мені горжетка.

Полювати на лисиць,— одягатись треба дуже тепло, бо — зима, доводиться стояти на гону довгенько,— лисиця йде великим колом, доки собаки її тим колом обженуть,— замерзнути можна.

Треба вам знати, що звір,— коли його піднімуть і поженуть гончаки,— робить коло: і заєць, і лисиця, і вовк.

Кожний із них, зробивши коло, повертається до того місця, звідки його піднято,— отже, ваша задача не бігти разом із собаками за зайцем, чи за лисицею, чи за вовком, а стати на місці й чекати та стежити, коли він, оббігши коло, повернеться до свого лігва.

Собаки гонять, як знаємо, уголос, і коли наближається гон,— знайте, що звір іде до вас!

Стежте тоді пильно!

Голос наближається, наближається, наближається.

Ось майнула серед кущів золото-червона стрічка, як блискавка!

Бах! — і нема нічого...

Заець робить невеличке коло, лисиця — більше, а вовк — той іще більше.

Чекати іноді доводиться довгенько,— отже, одягайтесь тепло.

Одяглися.

Вам удома й кажуть:

— Ти їдиш-їдиш, стріляєш-стріляєш, собак годуєш, а в Ганни Іванівни он яка чорнобурка! І рушниці нема, і собак нема, а чорнобурка — очей одірвать не можна.

— Добре-добре! Трапиться, так гакну й чорнобурку! Тільки в нас, на Україні, чорнобурка трапляється дуже й дуже рідко! Майже ніколи!

— Рідко?! Повні комісійні крамниці!

— Та що ти, господь з тобою! Що ти хочеш, щоб я з гончаками у комісійній крамниці чорнобурку полював?! Добра буде й рудобурка!

— А песці там єсть?

— Єсть!

— Білі чи голубі?

— Рябенькі! Вони тільки на далекій півночі білішають та голубішають. Так, як і куріпки: у нас рябенькі, а на півночі — білі-білі, сліпучо-білі! Так і песці!

Взагалі збори полювати лисицю дуже й дуже, як бачите, складна справа...

В коротенькому козушку, в повстяниках і в капелюсі на лисичачім хутрі виходите ви з тепло-затишної хати Йосипа Євдокимовича й простуєте до Сріблянського ярка, де:

— Йй-богу, аж два лисичачих виводки!

Йосип Євдокимович старий, досвідчений мисливець і давній ваш приятель, що на своєму віку:

— Тих вовків, тих лисиць, тих зайців, що вже поповбивав, так, вірите, й лічби їм нема!

Ранок. Морозець. Порипує сніжок. До Сріблянського ярка від хутора три кілометри.

Визирнуло сонце. Застрибали на сліпучо-білій,— що й оком її не охопити,— ковдрі мільярди діамантів.

Докучай і Бандит — на смику́.

Докучай іде спокійно, він багато літ прожив уже і багато ганяв і зайців, і лисиць, і вовків,— його вже нічим не здивуєш, а Бандит тільки друге поле починає,— він то рвоне вперед, то повернеться до вас і намагається, підстрибнувши, покласти передні лапи вам на груди, то знову — вперед.

Нервує Бандит.

Рветься і так жалібно-жалібно скавучить:

— Пусти,— мовляв,— дай побігать, дай натішитися! Дивись, як біло скрізь, як хороше, як сніг блищить! Дай покачатися!

Йосип Євдокимович, пихкаючи цигаркою, совітує:

— Пустимо з того боку, од груші, щоб проти вітру. Ви проходите трохи вперед од груші й ставайте в ліщині, а я на той бік перебреду та за терном сяду. Пустите тоді, як я вже на місці буду! Я потихеньку свисну!

— Гаразд!

— Та зайця не стріляйте! Лисичок спочатку поколошкаємо. Хіба собаки за кудохвостим ув'яжуться,— ну, тоді битимемо, щоб собак звільнити!

— Добре!

У ліщині затишно-затишно.

Утоптується навкруги сніг, щоб зручно було на всі боки повертатися, бо лисиця може вискочити і зцюдова, і студова, і спереду, і ззаду.

Докучай ліг і лежить біля ніг, а Бандит нап'явся, мов струна, підніс голову і нюхає, нюхає, нюхає...

— Які ж запахи проскакують через рожеві твої ніздрі в чистопорідний твій мозок, Бандите? Які? Чи фіалковий од ріпиці пишної «труби» хитрої лисиці, чи густий сморід зголоднілого сіроми-вовка, чи невиразне пахкотіння і уві сні тремтячого зайчика-побігачика? Які? Ляж, Бандите, заспокойся!

Ви обдивляєтесь навкруги.

Он од ялинки простягся вузенький ланцюжок-слідок і біля груші обірвався.

То — білочка.

Може, спить вона тепер солодким сном, листячком у грушевому дуплі прикрившись, і сняться їй соснові шишки та солодкі горішки.

А он далі трохи покотилися в ярок одна за одною кругленькі ямочки, і де-не-де між ямочками ніжно-легесенький по снігу «чирк».

То лисичка з нічного полювання у ярок одпочивати пішла.

Значить, єсть!

Легенький свист.

То Йосип Євдокимович подає знак, що він уже на місці.

Відпускаються з смика Докучай і Бандит.

— Ну, хлопчики, вперед! Ні пера ні пуху!

Три хвилини напруженої тиші... П'ять хвилин... Ще тиша...

Раптом одчайдушне скавучання Бандита і нервово-густий Докучайв бас:

— Гав!

Бандит однаково істерично скавучить, чи то зайця він підійме, чи лисицю, а Докучай, почувши зайця, спочатку дає легесеньке «скаву-скаву», а потім — спокійний «гав», і далі рівномірне «гав», «гав», «гав»...

Погнав, значить...

На лисицю Докучай подає перший «гав» значно нервовіше і йде за нею, гавкаючи трохи частіше і вищим тембром, ніж за зайцем.

А Бандит і за зайцем, і за лисицею однаково істерично:

— Ай-яй-яй! Ай-яй-яй!

Погнали лисицю...

Ну, тут уже у вас пульс із сімдесяти двох ударів зразу на дев'яносто, очі рогом на лоба, «прострілюючи» ліщину, і ходором ходить у руках двадцятка...

— Спокійно! — сам до себе.— Спокійно!

Перша горжетка на вас іде!

Метрів за п'ятдесят од вас, з легеньким тріском, із ліщини на поляну вилітає вона...

Вона не біжить, а летить, червона-червона на сліпучо-білому фоні, випроставши трубу (хвіст) і витягши мордочку.

— Бах! — легкий стрибок і червоного нема,— самий тільки білий фон...

Вискакує •Докучай, за ним Бандит.

Докучай зиркає у ваш бік, бачить, що нічого нема, ряскає суворим басом і мчить далі.

За ним Бандит:

— Ай-яй-яй! Ай-яй-яй!

Покотила горжетка через яр, і ви бачите, як майнула біла китичка на її хвості у ліщині по той бік яру.

Докучай мало-мало не на хвості в неї сидить.

На Йосипа Євдокимовича пішла.

— Пильнуй, старий!

Аж ось:

— Бах!

Дим і снігова курява біля Йосипа Євдокимовича.

— Бий,— кричу,— старий, удруге, щоб певніше було!

— Кріпко лежить! — кричить Йосип Євдокимович і додає таке, про що, хоч як ви мене просить, написати не можу.

Я зриваюсь з місця, лечу крізь куші в яр, засапавшись, видираюсь на гору й підбігаю до Йосипа Євдокимовича:

— Єсть? — питаю.

Він дивиться кудись убік і не каже, а стогне:

— Єсть! Он! За терном!

Я стрибаю за терен...

Крутиться Докучай і смикає лівою ногою.

Я падаю в сніг...

А десь далеко, аж у другім кінці яру, Бандит аж плаче та заливається.

— Ай-яй-яй! Ай-яй-яй!

Горжетку ганяє...

Приїздите ви додому в старому Йосипа Євдокимовича кашкеті, бо лисичачу капелюху ви загубили, як через куші бігли.

Вам дома й кажуть:

— Горжетка?! Чорнобурка?! Одна була лисичача капелюха, та й ту прополював. І хто ті рушниці вигадав?!

«Ладно,— ви собі думаете,— ладно! Говори! Говори! Одужає Докучай — знову за горжетками поїдемо».

ДАЛІ ЩЕ ЦІКАВІШЕ БУДЕ

ОДИН із бандерівських пригінчих, що його кличуть дуже проречисто Недобитий чи просто так: «Лапко! На-на-на! Кусі-кусі-кусі!», перебігав із своїм військом із одної самостійної дірки до другої самостійної дірки і, перебігаючи, дуже наполохав місцеве населення.

Одна старенька бабуся, як побачила те самостійне військо, почала читати «Да воскреснеъ бог», тричі на місці обкрутулася, сім раз сплюнула й простогнала:

— Промини ж ти мене, нечиста сило! — Та ще: — Тьху! Тьху! Тьху!

І уявіть собі, біжить ціла бандерівська дивізія — чоловіка так не менш як аж із семеро. І у них на тих місцях, що у людей обличчями називаються, понадівано якісь такі торби із старих спідниць чи з лантухів, а то й просто із ношених гуцульських штанів понашивані.

— Що таке? — жахаються люди.

— Протигази! — кричать одні.

— Машкари! — дивуються інші. — Щоб ніхто не впізнав.

— Ой протигази! То, мабуть, уже газова війна почалася!

— Що ж воно буде, людоньки добрі?

Таке серед населення зчинилося, що хай бог милує й криє...

Аж ось один з тих дивізійних полків спотикнувся й упав.

Те, що у людей обличчям називається, вгрузло в спідничаний «протигаз», і ніяк він не може з нього виприснути.

Впіймали його люди.

Впіймали, зв'язали.

Зняли протигаза, зазирали, а там,— що ж би ви гадали? — овес!

Найсправжнісінький овес, отой самий, що добрі хазяї його коням дають.

«Що таке?» — думають люди.

До нього, до того бандерівця:

— Чого в протигазі овес? Що за такий новий винахід? Говори!

Він, вовком убік дивлячись, мимрить:

— Який там у чорта протигаз.

— А що ж воно таке? Говори!

— Шанька!

— Яка шанька?

— Коняча шанька! Для вівса!

— Зроду-звіку не бачили, щоб людина з шаньки овес їла.

— А тепер побачите! — одказує. — Бо по всьому війську УПА, ПУПА, ЛУПА, КРУПА та іншим самостійним бандерівським ПУПАМ наказа видано: всім шаньки конячі пошити, бо за останній час весь овес по коморах грабуємо. У Бережанах он вихватили п'ятсот кілограмів вівса та тридцять сім літрів самогону. Самогоном овес кропимо та із шаньки і їмо.

— Он воно що! А ми думали — протигази.

— А як весь овес заберете, що тоді?

— Є наказ по самостійних дірках корита для картопляного лушпиння ставити.

— А як і лушпиння не буде?

— Буде! Бо Бандера каже, що як на лушпиння перейдемо, от уже й буде справжня самостійна і ні від кого не залежна держава. Хрюкати тільки навчимося — й край!

* *
*

Отаке військо бандерівського отамана Недобитого. Ось-ось уже йому доведеться змінити кличку на отамана Добитого.

ВІЙСЬКОВО-ТЕОРЕТИЧНА ДИСКУСІЯ

СЕРЕД отаманів самостійного і ні від кого не залежного війська УПА, ЛУПА, ПУПА і т. д., і т. ін. розгорнулася тепер саме і набрала широкого розгону теоретична дискусія на дуже актуальну, суто військово-ву тему, а саме:

«Як краще і побідоносніше командувати військом УПА — в штанях чи без штанів, а в самих тільки кальсонах?»

По всіх самостійних і ні від кого не залежних державних дірках іде широке обговорення цієї дуже важливої для подальшого існування самостійних дірок справи.

Зарані попереджаємо, що ніякого наміру й бажання встрявати в таку дискусію ми не маємо, бо справа ця дуже спеціальна, — а ми аж ніяк не вважаємо себе за фахівця військової стратегії і тактики.

Ми, сказати б, сторонні спостерігачі і можемо дати кілька практичних порад тільки на підставі фактичного матеріалу, з яким випадково нам пощастило ознайомитись.

Степан Бандера, кажуть, тої думки, що командувати треба нібито в штанях, бо, мовляв, який же то командир та ще й самостійний, коли він у самих тільки кальсонах.

А от командир «групи» («група» — це чоловіка не менш як із двоє.— *О. В.*) на Станіславщині Хмара думає не тільки зовсім навпаки, а він пересвідчився, що дуже часто дати правильну військову команду заважають навіть і кальсони.

Нещодавно група озброєних гуцулів перестріла «групу» бандитів Хмари і тюкнула на них. Група бандитів «приземлилась», а сам групенфюрер Хмара рвонув у самих підштанках, без сорочки навіть, аж до річки.

Зирк,— а на тім березі річки його, групенфюрерів, ад'ютант, голий, зубами цокотить.

Чого цокотить?

По-перше — злякався, а по-друге — холодно.

А проте, бачите, випередив групенфюрера.

Фюрерові ще треба кальсони скидати, щоб водяний рубіж форсувати, бо можна ж у куширі заплутатись, а ад'ютант, завдяки (я говорю науковою мовою) завчасній відсутності кальсон, форсував річку в значно коротший термін.

А що б було, якби, не дай бог, іще й штани були?!

При наявності штанів навряд чи виконав би він узагалі таке блискуче «еластичне зменшення (чи як там воно називається!) фронту»?!

Так от, на підставі фактичного матеріалу, ми все-таки схиляємося до тої думки, що командувати військом УПА, ЛУПА, ПУПА і т. ін., і т. д. все-таки краще без штанів...

Більше, як то кажуть по-військовому, маневреності.

Та й у самотійну державну дірку краще вскакувати, менше шансів за що-небудь зачепитися.

Ще до 20 липня сяк-так можна було в кальсонах командувати, а після 20 липня в кальсонах буде дуже завізно, бо труну з собою треба носити...

ПРО ЧЕРВОНІ НІГТИКИ

(На жаль, не казка)

ЖИЛИ собі та були собі сердобольний папаша та сердобольна мамаша.

А в того сердобольного папаші й у тої сердобольної мамаші та була собі донечка — та така ж гарненька, та така ловкенька донечка, що ані в казці сказати, ані навіть самопишучим пером описати.

Лице в тої донечки було не молоко з кров'ю, а сливки з самими тільки червоними кров'яними кульками, очі — тернини, брови — стрілини, а волосся — суцільний перманент, чорне-чорне, аж біле, а нігтики — червоні-червоні.

Отака була донечка у сердобольного папаші й у сердобольної мамаші!

І вчилася тая донечка в одному інституті, а в якому саме — не скажу, а то всі побіжите в той вищий інститут дивитися на ту донечку та ще — хай бог милує й криє! — зглазите.

Жила, значить, донечка.

Папаша жив, мамаша жила й донечка жила.

Да...

Та й уродив у тій республіці, де жили папаша, мамаша й донечка, урожай.

Та не простий собі урожай, а урожай перемоги!

Буйний урожай і поважний урожай!

Та й треба було той урожай зібрати.

От і звернулися до студентської молоді, щоб поїхала вона на село та й допомогла зібрати урожай перемоги, бо люду після Вітчизняної війни на селах було обмаль.

І до тої студентської молоді звернулися, де вчилася та навчалася вищих наук гарненька й ловкенька донечка сердобольного папаші й сердобольної мамаші.

Засмутилася донечка, запечалувалися й папаша, і мамаша.

І плакали всі втрюх.

— Як же це так,— хлипали і папаша, і мамаша.— І ручечки об стерню поколеш, і ніжечки об стерню поколеш. І пектиме тебе сонце, і поливатиме тебе дощ! Ой боже наш, боже наш!

А донечка заливалася:

— І перманент розперманентиться, і зблідне мое личечко, і одростуть стріли-бровоньки, і пооблізають червоні нігтики...

Сильна дуже пішла в тихому посемействі драма...

Голову продумали папаша з мамашею:

— Та невже ж ніяк не можна, щоб урожай та без нашої донечки зібрався?!

Ревнії сльози лилися з очей у донечки:

— Та невже ж їхати?!

Кінець кінцем наважився сердобольний папаша і наважилася чепуренька та ловкенька донечка — та й ударили вони чолом керівництву отого вищого інституту.

— Чи не можна як-небудь, щоб не той?

І о радість! — керівництво отим інститутом теж було із «сердобольних»:

— Чому не можна?! Можна! Шістсот карбованців на... ремонт інституту — і донечка об стерню ніжок не колотиме, і не розперманентиться у донечки перманент, і не пооблізають червоні нігтики!

— Та бо-ож-же мій! Сімсот не пожалію!

Утішились сердобольні папаша й мамаша, заспокоїлася донечка, і ще дужче почервоніли в неї нігтики.

В якому це інституті,— питаєте,— бувало?

Так я вам і скажу! Щоб зразу всі туди побігли?! Дзуськи! Хай сам скаже!

ДУЖЕ САМОСТІЙНИЙ ГІМН

ЯКА ж є така на світі держава, та ще не проста собі держава, а самостійна й ні від кого не залежна, щоб не мала державного гімна?! Нема на світі такої держави. Отже, й бандерівська самостійна й ні від кого не залежна державна дірка теж мусила мати свій, самостійної дірки, самостійний гімн.

І вона його має.

Дуже довго тривали в самостійній дірці різні наради, тертя, пертя та дискусії, доки зрештою прийшли до згоди, і залунали у самій дірці й трішки понад діркою урочисті, повні самостійних гордощів і величності, слова самостійного хоралу, в яких одбивається і споконвічна самостійно-дірчаста традиція, і самостійно-дірчаста гордість, і мета та прагнення самостійно-дірчастого існування.

То була незабутня хвилина. То був урочистий момент!

Спочатку хотіли були реставрувати міллю побите «Ще не вмерла Україна».

Дуже довго обговорювали, як це зробити.

Міркували так:

— «Ще не вмерла»... Що це значить: «Ще не вмерла»?.. Значить,— може вмерти... Не годиться! — «Ще нам, братця козаки, усміхнеться доля»... «Усміхнеться»... Майбутне... Як «усміхнеться», коли вже усміхнулась?.. Не годиться! «Запануємо ми, братця, у своїй сторонці»... «Запануєм»... Так само майбутнє... Як «запануєм», коли ми вже запанували?.. Не годиться!

«Ще не вмерла» — не пройшло. Одкинули.

Отаман Недобитий запропонував знамените:

І ти з яру,
і я з яру.

Спочатку вхопилися, було, за це «з яру» дуже сильно, бо територіально воно ніби й підходило.

Підходити то воно справді-таки підходило, та проте не зовсім, бо яр — не дірка, а дірка — не яр.

Один з дискусантів запропонував на той самий голос переробити цей гімн так:

І ти з дірки,
і я з дірки.

Сподобалось. Але подальші тертя, пертя та дискусії одхилили і цей варіант.

— «І ти з дірки, і я з дірки»... Де ж тут традиція? І де мета? А потім і послідовності нема... Перш ніж з дірки, треба в дірку... Коли бути послідовним, треба ж уже тоді так:

І я в дірку,
і ти в дірку.
І я з дірки,
і ти з дірки.

Зміст дуже до смаку припав, а от щодо урочистої хоральності не виходило.

Яка ж тут хоральність, коли весь час саме тобі — дір-дір! дір-дір!

Діркалка якась, а не хоральність.

Одхилили.

Взялися за:

По опеньки ходила,— цитьте!

Дуже вхопилися за прекрасне слово «циттьте!»

Слово справді-таки і хороше, і дуже для такої самостійної держави підходяще, але оточення у нього якесь не дуже самостійне: «опеньки».

Самостійні опеньки.

Не дуже воно якомсь урочисто.

Одхилили.

Довго дискутували запропонований отаманом Пербитим такий текст державного гімна:

Сидить УПА на стерні
Та й штани латає...

Хороший гімн і до впадоби всім припав, але й він викликав сумніви.

По-перше, не у всіх в УПА є штани, так що гімн суперечитиме історичній правді, а по-друге, в подальшім тексті,— якого ми тут з цензурних причин не наводимо,— сказано, що «стерня когось кудись коле», а це так само внесло занепокоєння в маси: чому стерня туди іменно коле, краще було б, якби вона колола в інше місце, бо в противному разі нічим буде бандерівцям думати.

Всякий же знає, як трудно думати, коли тебе стерня коле в те місце, яким ти думаєш.

Довелось відхилити.

Оголосили перерву для конкурсу на кращий текст самостійного і ні від кого не залежного гімна.

Першу премію дістав сам фіорер самостійної дірки Степан Бандера.

Текст він додав справді-таки знаменитий. Ось його текст:

Ой гакнемо з гаківниць
Та блиснемо п'ятами...

Тут усе єсть: і традиції, і мета, і торжественість.

«Гакнемо з гаківниць...» Ще славні запорожці гакали з гаківниць...

Щоправда, у запорожців гаківниці були справжні, а в бандерівців за гаківницю править інший прилад,— символ, сказати би, гаківниці, та проте в гімні не обов'язкові речі матеріальні, можна перебутися і символами...

Важно, щоб воно гакало!

Маємо, отже, традиції (гаківниця!), урочистість (гакнемо!) і мету та прагнення (блиснемо п'ятами!).

Музику написав бурий ведмідь із східних Карпат.

Вийшов дуже хоралистий хорал.

«СУДЬБА»

СИДІЛИ ми якось з Євгеном Тимофійовичем Коржем і співали романса «Мой костер». Дійшовши до того місця, де співається— «Кто-то мне судьбу предскажет?» — зупинилися й задумались.

— Хто ж мені судьбу спророчить? — питаю я в Євгена Тимофійовича.

Євген Тимофійович Корж, подумавши трохи, відповів:

— Поскільки,— каже,— мені ще несповна шість років, мене, батьку, судьба мало інтересує. Інтересують мене більше: курятина, огірки й кахвети.

Кахветами Євген Тимофійович на полтавський штиб звуть цукерки.

— Так от, батьку,— мовив далі Корж,— коли тебе цікавить твоя судьба, бери тридцять карбованців і йди на Галицький базар,— там сидять люди, котрі дуже вірно вирішують найзаплутанішу людську долю. Та візьми ще п'ять карбованців і купи мені солодкого півника. Оце й усе!

Я так і зробив: узяв тридцять карбованців на судьбу, п'ять карбованців на солодкого півника і помчав на Галицький базар.

Євген Тимофійович не помилялись: справді-таки на Галицькім базарі сильно дуже багато сидить люду,— і з картами, і з книгами,— которі заправляють долею людською.

Товпляться біля тих людей дівчата, молодиці, бабусі.

Сидить ось, узявшись за شوку, перед оракулом молодиця й слухає гугняво-монотонне:

— І народилися ви, громадянчко, під планетою Венерою. Жисть ваша була, громадянчко, з удачами й невдачами. Червовий король, про якого ви думаєте, що

Його нема, але, навпаки, громадяночко, він єсть. Перед спасом за два дні дістанете несподівану звістку, котра я звістка розширятиметься аж до покрови. І коли за цей час ви не получите звестія, що його нема, то серпень — вересень, ці два місяці — все роз'яснять. А нещасливі ваші дні вівторок і п'ятниця. Цих днів бережіться. І буде вам дорога,— може, довга, може, коротка,— але буде.

Громадяночка плаче, плаче.

— Коли що незрозуміло, запитуй, громадяночко,— говорять оракул.

Через сльози нічого не може запитати громадяночка.

Сльози ті, може, з горя, що його нема, а може, з надії, що він прийде.

Багато-багато сліз капає на брук біля тих місць, де сидять невидючі, в темних окулярах, люди з страшними, незрозумілими, мудрими, що все знають, книгами в руках.

«Вершители судеб...»

Постоявши довгенько в черзі за судьбою, присів і я...

— Рік і місяць вашого народження? — питає.

«Єдине місце,— промайнуло у мене на думці,— де я зможу пройти за двадцятип'ятилітнього парубка».

Бо, їй-богу, ну так хочеться бути двадцятип'ятилітнім! Остогидло вже мені таке становище, що коли доходиш до Оперного театру, так думка повертає на Володимирську гірку, а ноги самі собою — в напрямі до Байкового кладовища.

— Двадцятого року народження, в жовтні,— говорю.

Спочатку лініями лівої руки, а потім по книзі дивна-предивна доля мені вималювалася.

Народився я, виходить, під планетою «Паладою».

Планета, виходить, підходяща, бо держить мене й досі в молодості, нічого прикрого в житті не заподіяла і не збирається. Щоправда, треба мені берегтися жирового короля в казенному домі, бо цей король щось таке мені готує страшнувате.

Але від жирового короля мене дуже боронитимуть аж два благородних королі — червовий і бубновий — і на поталу жировому не дадуть.

Щасливих для мене днів маю на тиждень аж чотири: вівторок, четвер, суботу й неділю.

Подорожувати мені треба тільки на схід, північ і пів-

день. На захід — ні в якому разі, бо захід для мене нещасливий.

Берегись маю простуди і лихої їжі, бо коли сильно перестуджусь або об'їмся, то це може пошкодити моєму здоров'ю.

Залізницею їздити можу без ніякого страху, тільки не треба лягати на рейки перед тим, як має йти поїзд.

На літаках теж можу літати, не боячись, тільки не рекомендується стрибати з літака, поки він не приземлиться.

Коли отак буду жити, то проживу п'ятдесят чотири роки.

У серпні або у вересні (не пізніше) маю дістати «грошовий інтерес».

Тут уже я не знаю, скільки того «інтересу» буде: хотілося, щоб побільше й швидше...

Одружусь через рік, на 26 році свого молодого життя.

Дітей буде двійко: хлопчик і дівчинка.

На серці в мене червова дама.

Отут уже я розгубився, бо А. А. Чайка, знаменитий наш професор, говорив мені, що у мене на серці — міокардит.

А воно, бачите, не так: не міокардит, а червова дама...

Схопишся іноді за серце й думаєш: «Що воно там муляє?»

А воно бачите що: сидить у лівому жолудочку червова дама, красить губки й за вічну артерію сіпає. От і перебої.

— Понятно? — питає оракул.

— Дуже, — говорю, — понятно.

— А тепер можете запитувати, що вас іще інтересує!

— Скажіть, будь ласка, скільки трудоднів витрачають на базар, — ну хоч би й на оцей Галицький базар, — різні спекулянти, шахраї, всілякі такі підозрілі людиці. І скільки гектарів можна було б упорати пшениці, чи жита, чи буряків, коли б вони попрацювали хоч по тижню в цей гарячий час на жнивах?

Друге питання:

— Чому на базарі можна купити газету за п'ять карбованців, навіть «Правду» в день її виходу, а в кіос-

ках «Союздруку» нічого нема, а як щось і з'являється, то довжелезні черги стовбичать перед тими кіосками?

Третє запитання:

— Хто стежить на базарі за санітарним станом місцевих «реставрацій»? Хто одгонить з їжі мух, і де миють руки «ресторатори»?

Четверте запитання:

— Чи відбере ще що-небудь у ветеринарного лікаря секретар Димерського райпарткому Волков, бо, заїздивши свою кобилу, коня він у лікаря вже одібрав?

П'яте запитання:

— Чому у деяких драмах убивають молоду героїню в кінці п'єси, а не перед спектаклем?

Шосте запитання:

— Яка планета завідує друком наших періодичних журналів, чи випускатиме вона їх вчасно, тобто в той рік, яким вони помічаються?

Сьоме запитання:

— Коли, нарешті, наведуть порядок у сквериках, що на Софіївській площі? Була там трава, був дитмайданчик. Перерили, перекопали, не докопали та так і залишили. Дітям ніде бавитися, пилюка, бруд. А скільки екскурсантів біля Богданового пам'ятника завжди! І хто перед ними та перед дітьми червонітиме?

І, нарешті, останнє запитання:

— Спасибі вам за приречену мені непогану долю, але скажіть на милість, чи довго ще ви будете людям голови морочити? Я розумію, що й оракулам їсти треба, та хіба ми не знаємо, які прекрасні речі ширпотребу виробляють невидючі люди, хіба ми не знаємо, що вони працюють на заводах і чудесно управляють верстатами і т. ін. Чому ж сидіти на базарі й обдурювати довірливих жінок? Кому це потрібно?

Не відповів мені оракул на всі мої запитання.

— Планета «Палада»,— говорить він,— цим усім не завідує. Цим усім керує,— говорить,— інша планета, а може, не планета, а планет... До них,— говорить,— і звертайтесь.

Доведеться...

ВІДКРИТТЯ ОХОТИ

ВЛАСНЕ кажучи, щороку відкриття полювання буває двічі: першого серпня на птицю, а першого листопада на звіра, але якимось уже так утрадиційнилося, що за урочисте, коли хочете, свято серед мисливців вважається перше відкриття, коли після довгої перерви у вас у руках знову улюблена вами рушниця і ви знову маєте змогу не тільки, сказати би, поповнити свої продовольчі ресурси, не тільки допомогти державі в м'ясозаготівлях, а й задовольнити себе як природознавця, природофіла й спортсмена.

Полювання, як бачите, не якась там легковажна дурничка, не дрібничка, а дуже й дуже поважна справа, особливо для таких громадян, як ми з вами...

Відкриття...

Скільки турбот, хвилювань, нервозності, доки все в тебе в порядку: і рушниця, і набої, і одяга, і рюкзак, і стопка,— одне слово, все, що потрібно для серйозного, добутливого полювання...

А куди їхати?!

А з ким їхати?!

Куди їхати?!

Ну, як ви так одразу зможете вирішити, куди їхати, коли сьогодні вам кажуть:

— Біля Борисполя, на озерах, качви тієї, ну, як хма-ри! Повірите, як впливуть, ну, як тої ряски! Одне одного просто давлять! Оце вчора приїздила звідтам молодиця, так казала, що її свекрові кум його казав, що кумова баба чула од свахи, що та сама бачила, як коноплі мочила, що нема куди через тую качву коноплини ткнути! Поїдемо, га?!

— Поїдемо! Тільки в мене набоїв обмаль!

— А навіщо вам багато набоїв?! Та там з одного набою торік по двадцять чотири качки били. П'ять набоїв — сто двадцять штук. Самий крижень, майте на увазі. Важка птиця: більш як сто двадцять штук не піднесете!

Взавтра ви почувете:

— Куди на відкриття?

— Думаю до Борисполя!

— До Борисполя?! Чого?! Хіба на сухому качки плавають?!

— Як «на сухому»?

— Та там же озера повисихали! Та там за весну й за літо ніхто навіть і не чув, щоб хоч одна закахкала! Ранньої весни прилетіло, було, туди чималенько табунів, покружились трохи й усі на Носівку! Чули про Носівку?!

— Чув.

— Та там з усього Лівобережжя качки ще навесні позбирались. Стихійне нещастя: соняшники всі потолочили. А на луках через гнізда трава не виросла: гніздо на гнізді, траві нема де рости,— не знають колгоспники, чим худобу годувати. Ні, коли вже їхати, то тільки в Носівку!

— Ну, поїдемо на Носівку!

А ще через день:

— Драстуйте! Готові до відкриття?

— Готовий!

— На Яготин?

— Ні, на Носівку!

— Тю! За жабами?!

— За якими жабами?

— Та в Носівці самі жаби! Коли вже їхати, щоб з качками бути, так тільки на Яготин! От там качви...

І т. д. і т. п.

* *
*

З ким їхати?

Ах, доле моя!

Та хіба ж єсть серед мисливців, серед людей, що

люблять тихі вечори над озерами, що чують ніжний шелест очеретів, що пам'ятають:

Тихше, тихше, не диши,
Нас почують комиші;

яким крик бугая на болоті бринить в їхніх вухах, як козловське распроп'яніссімо ля в серці тихомрійної блондинки, а загадковий тихий плескіт на озері в їхнім серці одягується трепетними перебоями, і коли під вербою чи під копицею все вже розказано і настає на хвилику тиша,— обов'язково ту тишу заколише одностайне чарівне:

Зоре моя вечірняя,
Зійди над водою,—

хіба ж є серед цих людей хоч один, з яким би не можна було поїхати на відкриття полювання?!

...Ну, поїдете ви з Іваном Петровичем...

На зеленому килимі, під задумливою вербою, після третьої стопки точитимуться спогади про знаменитого його гордона,— таких псів тепер не буває! — який одного разу став на стойку в густій ліщині на вальдшнепа, та так став, що ніякими свистками, ніякими гудками його не можна було зрушити з тої стойки, довелося його залишити в лісі, бо настала вже ніч, а потім обставини змусили Івана Петровича на другий день ранком виїхати з того міста. Повернувся він аж через рік, згадав про пса, пішов у ліс, розшукав ті куці:

— Дивлюсь, стоїть кістяк мого гордона, і стоїть з піднятою передньою лапою! От був собака! Мертва стойка! Такого собаки я не бачив! Даси, бувало, в зуби йому записку й гроші: «Джек! Миття пляшку вина!» За півгодини вже летить з вином! Тільки не можна було більше грошей давати: решту обов'язково проп'є!

...Десь оддалік дере деркач, б'є перепел,— потім усе затихає, сам кудись провалюєшся і бачиш, що там за столом сидить Джек і пропиває хазяїнову решту.

...А як поїдете ви з Петром Івановичем, то він вам розповість, що він більше любить полювати звіра, а птиця це так тільки, за традицією! Петро Іванович — гончатник... І яка в його є сука Флейта, як вона ганяє! По два місяці вовка ганяла! А спочатку боялась. Перший

раз як наткнулася на вовка, вискочила на просіку «бліда-бліда, як стінка!» «Чотирнадцять вовків колись за нами з Флейтою гнались!»

— Ну, Петре Івановичу! Невже-таки чотирнадцять?!

— Факт! Спитайте Флейту! І обидва сірі!

...Пилип Федорович розповість вам про короткозорого старенького бухгалтера, пристрасного мисливця, жертву фантастичних вигадок усієї компанії, з якою він завжди полював... Ви дізнаєтесь про зайця, який після бухгалтерового пострілу з страшним криком «н-н-ня!» вискочив аж на вершечок телеграфного стовпа, і як переляканий бухгалтер кинув рушницю й, приказуючи «да воскресеть бог», біг три кілометри додому...

— А то, бачите, я сам натягнув на kota зайчу шкурку й посадив біля телеграфного стовпа, на дорозі, де мав іти той бідолаха бухгалтер... Та й це ще не все! — додасть Пилип Федорович.— Одного разу ми прикололи шпилькою до вбитого зайця папірця з написом: «За що ви мене вбили?!» — та й посадили того зайця під кушем і спрямували на нього короткозорого бухгалтера! Він — бах! Заець — беркиць! Підбігає, а там такий на записці зайчий докір! Що сміху було!

...А чи не пореготались би ви з оповідання одного старенького дідуся, як він колись, буди молодшим, не мав рушниці, а завжди додому з качками приходив.

— Як же це так?

— А так! Отам, на плесі, завжди качки є! От я на острівцець перепливу та в очереті й заховаюсь. Знаю-бо, що обов'язково хтось із мисливців туди прийде сидячих бити. Коли так: бачу — підкрадається, підкрадається... Б-бах! А я в очереті як закричу: «Р-р-рятуйте!» Ну, він зразу дралала, бо, думає, убив когось чи поранив! А я тоді роздягаюсь, качечки позбираю — і додому...

...Покотилася зоря. Булькнув у воду водяний щур... Закахкало спросоння криження... Пискнула очеретянка... Десь далеко прогук паровик...

Сіріє...

— Фіть-фіть-фіть! — прорізало повітря чиря...

— Б-б-бах!

Перший постріл!

Полювання відкрито!

САМОСТІЙНА ЕКОНОМІКА

В КОЖНІЙ державі є державне і приватне майно, що становить так зване національне багатство.

Набувається воно, як ми знаємо, різними способами: і виробництвом, і купівлею, і добуванням і т. ін.

Самостійна й ні від кого не залежна державна дірка,— вона теж «держжава»,— вона теж має своє державне майно...

Добувається те державне майно тільки одним способом: грабуванням.

Спочатку, значить, те самостійне майно грабується, а потім уже розподіляється.

Як грабується?

Дуже просто.

Комендант боївки СБ Петро Іванюк, за кличкою Діброва,— так той робив дуже дотепно, як і належить всякому комендантові СБ, а саме: він забивав мирних селян, а майно їхнє забирив собі, тобто самостійній і ні від кого не залежній державній дірці.

Та не тільки комендант Діброва так робив, робили так усі коменданти,— це, сказати б, найтипівіший спосіб надбання майна для тої самостійної держави — дірки.

А як же це майно розподіляється серед самостійнодірчастого населення?

Так само дуже просто.

Коли інші коменданти побачили, що в Діброві більше награваного майна, вони його ухорили кілками, а майно забрали собі.

Це — так званий кілковий спосіб розподілу державного майна.

Коли при цьому розподілі майна Діброві більшу його частину загарбав комендант Корова,— бо в коменданта

Корови був у руках більший кілок,— тоді вночі давлять цуркою коменданта Корову і розподіляють майно між іще живими комендантами.

І при цурковому способі розподілу державного майна дуже тяжко зробити так, щоб нарівно його розподілити.

Бо у якого-небудь коменданта Задрипаного була більша в руках цурка,— через те йому майна потрапило на одні штани більше.

І цю помилку легко виправити.

Наступної ночі харчить передсмертним хрипом комендант Задрипаний на осиковому суку, а майно його ділиться між тими, хто для Задрипаного петлю майстрував...

Це — петельний спосіб розподілу.

От і маєте типову для самостійної державної дірки економіку — з добуванням-грабуванням і з різними способами розподілу: кілковим, цурковим, петельним...

Способів розподілу є ще чимало: ножовий, люшневий, сокирний і т. д. і т. ін.

А от для набуття майна іншого способу, як грабунок, в самостійній державі-дірці ще не придумали.

Отака державна самостійно-бандерівська економіка...

Та й та вже збанкрутувала.

Бє знайшлися на осоружних отих самостійників у чесних селян і кілки, і цурки, і сокири.

А в радянської влади — інші способи дератизації¹.

Уже сильно посвіжішало повітря на західних землях Радянської України, бо не чути вже отруйного харчання бандерівських шурів.

¹ Дератизація — боротьба з щурами, мишами та іншими такими самостійниками. (Авт.)

ЗАЄЦЬ

I

ЗОЛОТА осінь...

Ах, як не хочеться листу з дерева падати,— він аж ніби кров'ю з печалі налився і закривавив ліси.

Сумовито рипить дуб, замислився перед зимовим сном ясен, тяжко зітхає клен, і тільки берізка, жовтаво-зелена й «раскудря-кудря-кудрява»,— ген там, на узліссі, білявим станом своїм кокетує, ніби на побачення з Левітаном жде чи, може, Чайковського на симфонію викликає.

Креслять тригонометричні фігури високо в небі заплінілі журавлі, запитуючи своїм «кру-кру»:

«Чуєш, брате мій, товаришу мій?» Відлітаємо!

Золота осінь...

От в цей саме час заєць уже збігав до підборщика хутра, той йому вже на всі прорішки попідбирав густо-теплі шматочки, вичистив вуха й лапки і посадив на ріпицю білий помпон.

Набиваються набої крупним шротом, витягаються теплі штани й піджак, мастяться грубіші чоботи, деруться на онучі теплі підштанки, відкидається набік веселенький картузик-кепочка, а натомість розтягається на кулаках сумовито-серйозна капелюха...

Коли в качачому полюванні більшу вагу мали помідори й огірки, то тут їх замінюють сало й ковбаса.

Незмінною залишається стопка.

При полюванні на качки стопку, як ми знаємо, беруть, щоб вихлюпувати воду з човна, а при полюванні на зайця з неї, при певному досвіді, дуже добре оглядати обрій; коли дивитись крізь дно,— місцевість рельєфнішає.

Всі вищейменовані тверді, плинні й газуваті речі розкладаються в певному порядку на каналі, ви ходите й

усе кілька разів перераховуєте, перевіряючи, чи нічого не забули:

— Штани, значить, є! Чоботи є!.. Онучі, значить, є!.. Набої є!.. Сало й ковбаса є!.. Гм-гм... е... Чи не мало буде?

— Досить, досить! — поспішає посемейство...

— А де ж стопка?

— Та ось, за рюкзаком!

— Поклади в рюкзак, а то закотиться. Ну, все, здається. Так я краще зарані виїду, щоб не спізнитись на поїзд.

Ви швиденько одягаєтесь, вкладаєте все в рюкзак.

— Ну, будьте здорові! Не сумуйте. Деньків за два-три я буду!

— А рушницю ти взяв?

— А й справді, де ж це вона?

— Та я стола нею підперла, бо ніжка поламалась...

— Та хіба ж можна рушницею?!

— А що їй зробиться? Хоч яка-небудь користь із неї... А то ж...

— Ну, годі, годі! Бувай здорова. Поспитай у Катерини Миколаївни, як зайця салом шпигувати, а то ж потім зіпсуєш... Та купи сала не менш як на трьох зайців.

— На трьох?

— Ну, купи на п'ять! Я більше як п'ять не стрілятиму.

Поїхали...

II

Полюють зайців в основному трьома способами: з підйому, з-під собак-гончаків і на засідах.

З підйому можна полювати одному й колективом.

Ідеш собі один чи ріллею, чи озиминою, чи бур'янами і «витоптуєш» зайця, який, як відомо, вдень лежить і відпочиває... Ви підходите до його лігвочка, заець і вискакує...

Коли полюєте компанією, тобто колективом, краще йти так званим «котлом», такою ніби дугою, щоб фланги були спереду від центра. Заець як вискочить, приміром, в центрі, то вже йому інакше, як на сковорідку, бігти нема куди.

Як же краще,— спитаєте,— полювати: одному чи колективом?

Майже однаково.

Коли йдете один, то один промазуєте, коли йдете колективом, то промазуєте колективом.

Дуже цікаво полювати зайців з собаками-гончакими.

Коли такі собаки є, їх пускають у лісок чи в байрак, вони біжать, підіймають зайця і «голосом» його гонять.

Ви стаєте на путі, де має бігти заєць, і мажете по ньому на тій путі.

Та краса заячих ловів з гончакими не тільки у вашому промахові...

Ви уявляєте собі, коли ціла зграя гончаків іде слідом за зайцем, ніби якийсь оригінальний, ні в якій філармонії не бачений і не чуваний, оркестр. Заливається флейта, трубить з переливами трубач, рывкає бас, гуде баритон...

«Скільки жару, скільки страсті в голосах»...

Ех, якби в наших оркестрах з такою пристрасстю грали оркестранти,— які б були симфонії!

Стоїш, слухаєш, рве серце тобі груди, поломеніє в тебе мозок, і ти мажеш, мажеш, мажеш...

На засіді ви виходите, коли вже добре стемніє...

Виходите в великому дубленому кожусі. Хазяїн вас питає:

— Може б, і свитку ще надягли?

— Ні,— кажете,— не треба. Не так уже воно й холодно. І вітру нема. Та й первак у вас з коміром. Теплий первак, я його добре підпережу, воно не продме.

Засідаєте біля величезного колгоспного ожереду соломи...

Ніч темна, бадьора.

На небі, над ожередом,— зорі, на землі, під ожередом,— зайці.

Сіли, закутались.

— Ну, налітайте, котрі тут зайці є!

Тихо-тихо...

Аж ось десь аж із сусіднього села:

— «Котила-а-а-ася...»

І тихо.

Ще щільніше закутуєтесь у кожуха...

Замислюєтесь...

Мимоволі із грудей:

Ой зійди, зійди, ясен місяцю,
Як малинове коло...

І знову тихо.

Голова на солону хилиться, хилиться, хилиться...

Під кожухом тепло-тепло...

І на серці тепло-тепло...

Раптом над вухом:

— Доброго ранку! Заснули?!

— Драстуйте! Невже заснув?!

— А вже й сніданок на столі! Ходімте!

— Ходімо.

— А де ж ваша рушниця?

— Нема... Дивись.

Сюди-туди — нема рушниці.

— Та то так! Тут у нас не зівай! Підслідили, зна-
чить, і хапнули. Ну, нічого: може, десь впливє...

— Неприємно! Не кажіть хоч нікому!

III

Долому ви все-таки зайця привезли.

— А де ж рушниця? — питається посемейство.

— Курок трошки закапризив: заніс до майстра.

Увечері ви їсте нашпигованого салом зайця. За сто-
лом урочисто: перший в цьому сезоні заець.

Трапезу ділить з вами і ваш вірний по полюванню
товариш.

— Будьмо!

— Будьмо!

По вечері ви благально дивитесь на вірного това-
риша, а він, прощаючись, заплітається:

— Ти ж не забудь узавтра занести, що на зайця
позичив.

РЕВИЩЕ

МАКОГО страху не переживало не то що те село у Рава-Руському районі (Західна Україна), де це трапилось, ба навіть ніде в світі такого ще не було.

Жило село і за князя Данила Галицького, і пізніше за австро-угорської монархії, і за поляків — а щоб отак перестрашитися — не траплялося такого на віку його ніколи.

В кожному селі, як ми знаємо, є череди великої рогатої худоби: корови, воли, ялівки, бузівки і бугай.

Улітку пасеться така череда тихо та мирно собі на пасовиську, і вранці, й у полудень, а ввечері вертається потихеньку додому, подоїться, кому доїтися належить, і лягає, ремігаючи, відпочивати...

Так воно йшло століттями й тисячоліттями.

І от одного тихого вечора тиха та мирна череда не йшла, а з диким і страшним ревом мчалася з поля.

В худобиному реві почувався і протест, і обурення, і гнів, і загроза...

До того сумирні й тихі корови, телиці, воли й бузівки летіли, понахиливши люто голови, і ревли страшно, а бугай кружляв з палитими кров'ю очима довкола череди, достоменнісінько так, ніби обороняв він череду від хижого звіра.

Повискакували з хат перестрашені селяни:

— Дроковиця? — гадають.

— Так яка ж може бути дроковиця увечері, коли гедзі вже перестають тнути худобину?

— Вовк?

— Та невже ж таки вовк до того знахабнів, що жене худобу аж у самісіньке село?!

— Що ж воно це значить? Що таке трапилось? — б'ють руками об поли селяни.

Влетіла череда в село,— і не по дворах розійшлася

худоба, а помчала на майдан проти сільської Ради, там зупинилася і збилася в коло: телята й бузівки всередині, старші корови й бики хвостами до телят, головами вперед,— голови понахиляли, ногами рвуть землю й загрозиливо ревуть, а бугай, страшний і лютий, довкола череди гасає і не реве, а криком кричить:

— Не підходь! Не дам! Не допущу! Заколю рогами, затопчу ногами!

— Що таке, в чім річ? — ніяковіють селяни.

Прибіг блідий як смерть пастух.

Селяни до нього.

— Що скоїлось? Говори!

— Ой не знаю,— тремтить пастух.— Помітив тільки, що з будяків щось ніби в череду вскочило!

— Що ж воно таке?

— Чорті й що! Сказати б вовк, так вовк не такий гидкий, вовк чепурніший!

— А на кого ж воно скидається?

— Чорті й на кого? У спідниці й з бородою. На лобі купа костриці. А на лобі фашистська свастика!

— Свастика на лобі, кажеш? Ну, то не вовк. Який же чесний вовк на лобі свастику потерпить?

А бугай як підбіжить та як зареве:

— То бандерівець! Не світить уже тепер бандерівцям у село продертись, так вони почали під нас, під чесну рогату худобу, підроблюватись, щоб таким способом у село проскочити.

— Отакої?!

— Не допустимо,— реве бугай,— щоб усяка непотріб, щоб усяка гидота нас, чесну худобу, компрометувала!

І вся череда як зареве:

— Не допустимо!

— А де ж воно те, що вскочило? — питають селяни.

— Отам, у багні! Біля підмета! Я його затоптав! — ревно бугай.

Побігли всім селом до підмета, дивляться: справді — у багні, біля підмета калюжа з якоїсь такої невиразної слизоти, а в калюжі тризуб із свастикою переплетений плаває...

А корови ревуть, а корови ревуть...

Насилу заспокоїлись.

І в череді вже бандерівцям до села зась!

«МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ»

(Безумовно, самостійне)

СИДІВ якось у своїй самостійній державній дірці, біля села Скваряги, Краснянського району, суверен Будівничий і зітхав гірко. В голові після вчорашньої державної роботи сильно шуміло, в роті було так, ніби там цілу ніч провітрювалися всі онучі всього самостійного населення, і дуже кріпко, кисло й тризубисто ікалося.

Розривало суверена і з голови, і з шлунка, а не було ні сирівцю, ні кислиць, ні навіть бурякового квасу...

У кутку на гнилій соломі захльобисто хріп суверенів помічник, він же й підсуверен, Оверко Блисьп'ята.

Суверен копнув носком підсуверена.

Той замукав і кліпнув очима:

— Му!

— Оверку! Нема ні краплини?

— Видудлили!

— А фінанси наші як?

— Одна німецька марка та й та хлібом склеєна, бо подерлась.

— А з державними податками як? Надходять?

— Вчора давив на картоплищі одну стару бабу! Все видавив, крім грошей.

— Криза, виходить?

— Криза.

— Слухай, Оверку, держава ми чи не держава?

— Держава.

— Позику треба оголосити.

— Яку позику?

— Внутрішню! Державну!

— А хто ж нам і що позичить?

— Позичать! Налякати тільки треба!

Глупої ночі підметами та городами продерлися-таки суверени до села.

Хатах, мабуть, не менше як у трьох пощастило їм оголосити внутрішню державну позику на будівництво самостійної й ні від кого не залежної державної дірки.

Націляючись з обріза й пошарпаного німецького автомата, «загітували» в одній хаті бабу Явдоху передплатити облігацій тої позики на шістдесят одну копійку, баба Горпина в другій хаті кинула карбованця, а дід Яків у третій хаті дав руб двадцять, побажавши самостійній державі такого державного устрою:

— Беріть! За печінку б вас узяло!

Державний золотий фонд було знайдено.

Взялися складати державний бюджет.

Основні видатки, само собою розуміється, на первак і на солоні огірки...

— Одягай, Оверку, спідницю та чухрай на базар, бо в штанях не проскочиш.

— Та там уже з тої спідниці самі оборки залишилися. Той раз баба Вівдя впізнала, вхопилась за спідницю з криком:

— Ось цей вурдалака з дірки! Держіть,— кричить,— людоньки добрі!

Насилу вирвався.

— А ти обережно. Ну, йди! Та не барись, бо треба державний бюджет виконувати. Так нудить, так уже нудить...

Підсуверен Оверко приніс-таки півлітра: довго торгувався, доки непомітно сунув у кишеню і в натовпі зник.

Надвечір у суверенів уже в голові не гуло і не так їх уже нудило.

Виконавши головні статті державного самостійного бюджету, суверени навіть заспівали самостійного гімна.

Ой гакнемо з гаківниць
Та блиснемо п'ятами!

А на ранок знову думали, в якій хаті і в якої баби ще оголосити внутрішню державну позику на відбудову самостійної й ні від кого не залежної державної дірки.

ЦІКАВІ ЗАПИТАННЯ

I

ЦІКАВЕ запитання номер один:

— Якої системи радіоприймач має бог Саваоф?

— І хто на небі працює телефоністкою — чи Марія Магдалина, чи Марія Єгипетська?

— І хто там за небесного радиста?

Те, що в Тепельському монастирі, в Чехословаччині, де за ігумена правив відомий Гельмер, друг Генлейна, а потім німець Мегер, після якого ігуменував там улюбленець Генлейна чернець Молачек і що там знайдено двадцять німецьких офіцерських форм і німецьку зброю,— це зрозуміло: на той світ, чи в рай, чи в пекло,— не забороняється з'являтися в якій завгодно формі і з якою завгодно зброєю...

А от що в тому монастирі знайдено вісім радіоприймачів, дві військові радіостанції, багато деталей радіостанцій і за вівтарем два польових телефони — це нас дуже здивувало, бо досі ні в біблійі, ні в «Новому завіті» ніде не доводилося читати ні про радіофікацію, ні про телефонізацію на небесах.

І хто ж там, на небі, тепер за радиста й за телефоніста працює?

І хто радіював чи телефонував на небо, що за час панування в Чехословаччині німців у Тепельському монастирі було тисяча вісімсот політичних в'язнів? Що, знесилені і зголоднілі, вони були залишені без крихти хліба, і що за одну ніч дванадцять чоловік з них померло?

Дуже інтєресно про це знати.

II

Німецький генерал-фельдмаршал Ернст фон Буш помер як полонений в англійському військовому госпіталі і пішов на небо в повній фельдмаршальській формі, з усіма військовими почесностями.

У похороні брали участь полонені: фельдмаршал фон Рунштедт, п'ять німецьких генералів і два маршали німецької авіації, дванадцять німецьких унтер-офіцерів несли траурний намет. Біля могили відбулася урочиста відправа. Одягнені в повну парадну форму, з усіма орденами і медалями полонені генерали завмерли струнко, коли полонений фельдмаршал фон Рунштедт вийняв із прикрашеної діамантами піхви свій маршальський жезл і перехрестив ним могилу.

А в цей час англійська поліція вартувала по обидва боки кладовища, забезпечуючи німецьким полоненим генералам урочистість і недоторканість траурного торжества.

Отак і живеться полоненому фашистському генералі-тетові під владою демократичної Англії.

Це ж похорон фельдмаршала фон Буша.

А як упіймають Гітлера (а його таки впіймають) та його ховатимуть (а його таки ховатимуть)? Що тоді буде?

Чи не запросять на похорон всю, що залишилася, німецьку армію на Британські острови з усіма, що залишилися, німецькими фельдмаршалами, генералами, адміралами, офіцерами, унтер-офіцерами, військами СС і гестапо та іншими всіма родами зброї?

І чи не воскресне тоді Гітлер і під вигуки «хайль» не скаже:

— Нарешті вторгнення на Британські острови здійснено!

Це — друге цікаве запитання.

III

У Швейцарії тисячі п'ятистам німцям запропоновано виїхати з країни, а виселено досі тільки п'ятдесят.

Чимало нацистів німецьких і досі розкошує у Швейцарії.

Ось вам колишній консул фон Брахт, що живе в прекрасній віллі в Морат.

Ось вам військовий аташе фон Ільсемен, що вважався ватажком фашистської розвідки в Швейцарії,— він благоденствує комфортабельно в Мурі.

Ось вам родина Ріббентропів-Уордт живе, як мільйонери, у власнім особняку.

Ось вам авіаційний аташе й особистий друг Герінга фон Гріппс. Цей з дружиною і зграєю слуг та служниць займає цілий замок.

Ось вам нацистський чиновник Фріч, якого ніби інтерновано, а насправді він щодня прогулюється в місті й розпиває віскі в популярному барі.

Ось вам...

Та чимало там «ось вам»...

Швейцарський уряд тої думки, що не так уже й багато нацистських ватажків у них в Швейцарії.

Коли так, то чи не краще буде, коли всі фашистські фіурери переберуться до Швейцарії, а сама Швейцарія набере назву Четвертий рейх?

Це — третє цікаве запитання.

IV

Американці повідомили кореспондента Юнайтед прес у Нюрнбергу, що Ріббентроп тепер саме складає список вищих англійських офіціальних осіб, які ставилися із співчуттям до нацизму, коли Ріббентроп був німецьким послом у Лондоні.

Интересно знати, чи велика черга з вищих англійських офіціальних осіб стоїть, чекаючи ріббентропівської реєстрації?

Це — четверте цікаве запитання.

МУЗИЧНА ІСТОРІЯ



Ж писати страшно.

Трапилося це в місті Львові.

Єсть у Львові фабрика музичних інструментів.

За планом вона до кінця року має зробити тисячу мандолін.

Поки що їй «пощастило» зробити тільки п'ять мандолін.

Це ще, звичайно, не повне виконання плану, проте 0,005 процента.

За музичною термінологією, це називається п'ять про-мі-ля плану.

Але які це інструменти?

Хто б не взяв у руки одну з п'яти цих мандолін, на четвертому акорді вже кричить:

— Дайте закусьте! Більше не може.

Почали всі жахатися: всього тільки п'ять інструментів,— не так уже багато людей на них грає,— а у Львові закуски не настачиш.

Та й закуска не допомагає.

Візьметься котрий «Розпрягайте, хлопці, коні» грати, не встигне навіть «в сад зелений» до «криниченьки» дійти,— біля криниченьки падає мертвий.

П'яний як чіп.

Не те що там «копать криниченьку» — встати не може!

Довго вишукували, в чім справа,— нарешті дошукались.

За директора на фабриці працює Тимонін-Нельський.

Так цей директор умудрився витратити на поліровку п'яти мандолін сто сорок один літр чистого спирту.

По двадцять вісім з гаком літрів спирту на одну мандоліну.

Який, скажіть мені, музикант видержить, навіть при добрій закусці?!

Що ж тоді придумав Тимонін-Нельський?

Він кинув, спасибі йому, вироблять мандоліни й почав робити табуретки.

Годі, мовляв, народ споювати!

Але тут знову незвичайні явища.

Як сяде хто на таку табуретку, починає на ній у тустепі соватись.

Як-не-як — музичний інструмент.

Керуючому Укрмузтрестом не слід на ту фабрику їздити, бо на закуску треба буде багато грошей.

Що, як кажуть, і бувало.

Отак трапиться людині така мандоліна — вона візьме, по-чесному пограє, прийде додому, а їй зразу:

— Знову набрався?

Або на таку табуретку сяде і почує:

— Чого тебе чорти телесують? Всидіти не можеш?

Страшно.

КЛЯТІ БАРОМЕТРИ...

I

ВОДНОМУ районному центрі, тут-таки ж у нас, на Радянській Україні, цього літа був непоганий урожай.

І в тому ж таки районному центрі, крім урожаю, цього ж таки літа, був і райком партії.

Та не тільки був там райком партії, а був і перший секретар райкому партії, і взагалі районне партійне й радянське керівництво.

Урожай, та ще й непоганий,— це, як ми знаємо, дуже приємна штука, та ще коли до його підходити з відомого філософського погляду: «Ори, мели, їж!»

Але, на жаль, цей філософський погляд, оскільки ми обізнані на агротехніці, завжди людей підводив, бо, як показали наукові дослідження останніх дванадцяти тисячоліть, урожай вимагає не тільки: «Ори, мели, їж!» — а ще й після «ори» — «сій», після «сій» — «заволочи», після «заволочи» — «прополи», після «прополи» — «пов'яжи», «заскиртуй», «помолоти», «здай належне державі», потім уже — «мели», а потім уже — «їж».

Так от: у вищезазначеному районі всі операції з урожаєм було виконано аж по операцію «пов'яжи» включно.

Трохи було зачеплено й операції «заскиртуй».

Щодо «помолоти» — кріпко справа загальмувалася, а це, як відомо, і собі сильно гальмує «здай належне»...

Звичайно, коли не виконано попередньої операції, то це повинно гальмувати й наступні, а тут дехто рішуче обстоював, що це не так, а що, мовляв, можна перескочити через одну-дві операції — прямо на «їж».

Але ми мусимо сказати правду, що у вищезазначеному районі ці тенденції було засуджено.

Закрутилися, отже, гальма на «помолоти» і на «здай належне державі».

Районне керівництво — і партійне, і радянське — добре знало, що ці дві операції найважливіші, бо, як їх не виконати, підуть намарне і попередні, і наступні.

А треба, до того, ще й знати, що «помолоти» й «здай» треба обов'язково виконати в належні, визначені строки, бо від цього залежить і добробут Червоної Армії, і добробут цілої радянської держави...

Все робило районне керівництво і його перший секретар — і «проработало», і «ув'язало», і зависло на всіх телефонах.

Не виходить!

Тобто воно виходить, але як?

Як мокро горить.

Що ти роби́тимеш?!

Вдарився перший секретар телефоном до сусіди по району.

— Як у тебе з обмолотом і зі здачею?

— Нічого. Все в порядку!

— Невже в порядку?

— Так, у мене ж три дні тому дощ був. А хто ж у дощ молотить?! Я тепер на дощ усе. От і тихо.

Тоді наш секретар по всіх телефонах:

— Як у тебе? Не нахмарило?

— Ні. Ані хмароньки. Сонце світить, аж пече.

— Як нахмарить, дзвони негайно.

День ніхто про дощ не дзвонить, другий не дзвонить.

Секретар до барометра: барометр на «ясно».

— Будь ти проклятий!

Він того барометра сюди — сіп, туди — сіп, а він усе вгору: не падає.

Як крикне секретар:

— Все одно впадеш!

Брязь того барометра об землю!

А на небі ще ясніше стало.

II

Як ми знаємо, після того, як ви вже с'як-так упоралися з попереднім урожаєм, треба братися за майбутній.

Треба знову братися за «ори», «сій» і т. д.

Тут уже вийшла притичина з першим секретарем із сусіднього району.

Озиму пшеницю треба сіяти.
Ясно, що він і «проробив», і «ув'язав», і на телефон
завис.

Не виходить!

Він до того ж вищезазначеного секретаря:

— Як у тебе з сівбою?

— Нічого. Все в порядку!

— Невже в порядку?

— Так у мене ж дощів нема. Хто ж у сухе сіє?! Я те-
пер усе на посуху. От і тихо.

Тоді цей секретар по всіх телефонах:

— Як у тебе, не вияснилось?

— Ні. Дощить.

— Як виясниться, дзвони негайно.

Ніхто про «вияснилось» не дзвонить.

Секретар до барометра: барометр «на дощ».

— Будь ти проклятий!

Він барометра сюди — сіп, туди — сіп, а він униз.

Як крикне секретар:

— Брешеш, піднімешся!

Та гуп того барометра об стелю.

А дощ як полле — як із відра.

III

Залишились ці райони без барометрів, то, може, хоч
з урожаєм будуть.

ПРО ЗЯБЛЕВУ ЛЮБОВ

(Драма)

I СЦЕНА

В І н. Я вас люблю!
В о н а. А я вас ні.
В і н. Як то так — ні?
В о н а. Ну, ні — та й все.
В і н. Мене, директора, ви, проста вчителька, і не любите?!

В о н а. Не люблю!

В і н. А-а-а-а!

На сцені темно. Хтось несе гранату і несе її на ліжко у хаті,
де живе вчителька.
Знову на сцені ясно.

Ось граната! Я вам життя врятував! Любите?

В о н а. Ні!

В і н. Нап'юсь!

Він п'є. І таки здорово п'є. І таки напився.

Т е м н о

II СЦЕНА

В і н (*здорово-таки п'яний, співає*).

Вона мене не любить,

Жисть мою погубить — факт!

(*Трагічно*). Вона мене не любить?! А-а-а-а! Старшого механіка сюди! Миттю!

С т. м е х а н і к (*влітає, переляканий*). Що хотіли, Іване Федоровичу?

В і н. Як там у нас: чи всі молотарки попудрили, чи всю зяблеву оранку поцілували? Чи ні?!

Ст. механік. Я... я... я...
Він. Коси які в нас? Говори, які коси?
Ст. механік. Гострі коси, Іване Федоровичу!
Він. Які такі гострі коси, коли мають бути русі
коси або чорні коси?! Говори!
Ст. механік. Я... я... я...
Він. А зуби які в нас?! Говори!
Ст. механік. Цілі зуби, Іване Федоровичу! В ба-
рабані!
Він. Які такі зуби цілі, коли мають бути зуби білі?!
І щоб сміялись! Говори!
Ст. механік. Цілі...
Він. А я візьму й повибиваю! Давай! *(Витягається
револьвер і розмахується цим револьвером перед носом
ст. механіка).*

Темно

III СЦЕНА

Вона. О, рятуйте! Людоньки добрі, гвалт!
Він *(п'яний)*. Ну, поцілуй! Ну, поцілуй!
Вона. Гвалт!

Вбігають люди з криком: «Що таке?».

Він. Це я з своїм сек-сик... рик... тарем поточні спра-
ви про... роб... ба... рятую... ваю.

Темно

IV СЦЕНА

Він. У Львові шість день пиво п'є.

Сцена без слів, але з гальбами.

Завіса

Від автора. При постановці цієї драми треба:

1. Щоб біля хати, де відбувається II і III сцени, обо-
в'язково було багато бур'яну. Це нагадуватиме двір
Мальчицької МТС Івано-Франківського району, Львів-

ської області, і, крім того, у бур'яні зручніше цілуватись.

2. Щоб ні в якому разі не торохтіли молотарки, бо, коли б вони в цей час працювали, це суперечитиме правді.

3. На виставу не запрошуйте директора Мальчицької МТС Кравченка Івана Федоровича, бо він не повірить, що це може бути. Та ви його й не знайдете: він все одно у Львові пиво п'є,— з любові.

МИ ГОТОВІ

I

ЗУСТРІВ голову колгоспу знайомого.
Обмолотився вже, хлібопоставки виконав, озимину посіяв, кінчає на зяб орати. Взагалі — голова правильний.
— Тяжкувато, — каже, — було, а проте перемогли. Які в мене жіночки, якби ви знали. Приїздіть, цілувать усіх будемо! І старих, і молодих! І де в їх та сила береться?! А молодята наші! Чотирнадцятилітні барабанщики на молотарці! Чули коли-небудь таке? Та як працюють? За всю молотьбу жодної аварії. Оце на зяб дооремо, і тоді вже все!

— А як із зимою? — питаю.

— З якою зимою?

— З оцією, що буде! З холодною зимою! Знаєте... сніг, мороз, холодно.

— А що ж із зимою?

— Підготувалися?

— Аякжє! Кожух у мене ще добрячий. Пошив оце теплі штани. Повстяки є! Хату соломною обклав, дровець привіз. Жінці тільки треба повстяки купити та теплу кохтину — та й усе! Огірків і помідорів насолів, капусту повна діжка. Кабанчика туди к Новому року заколю. Та перезимуємо так, що куди вам! Приїздіть Новий рік зустрічати! На печі спати покладу, на просі!

— А як з корівником? Та із стайнею? Із свинарником? З птахофермою?

— Все на місці! Стоять!

— А чи можна буде, приїхавши до вас, виспатись, приміром, у телятнику, як на печі на просі? Щоб не змерзнути?

— Та ні, мабуть!

— А скажіть, товаришу голова, чи не мерзнутимуть у вас у стайні коні, а в корівнику — корови? Чи не свисті-

тима в них вітер? Утеплили ви стайні, та корівники, та свинарник?

— Ні...

— А кажете підготувались...

— Так той...

— От бачите, у вас і кожух теплий, і повстяки, і хата соломою обкладена. Це все добре. Та вийде так, що зайдете ви в корівник, а бугай подивиться на вас та й подумає: «От якби мені такого кожуха! От якби й мені та моїм коровам стіни соломою пообкладали! Скільки б молока було».

— Та воно так.

— Так от, товаришу голова, зробіть так, щоб не тільки вам, а й худобі вашій тепло взимку було. Та й сім'ї червоноармійські у вас єсть. Як їм буде,— тепло чи ні? А в школі дівчора не мерзнутиме? А в лікарні хворі дрижаків не ловитимуть? А вчителі та лікарі зубами не цокотітимуть? От прийдете додому, зайдете до голови сільради, візьміть його під ручку, та й пройдіться по селу, та загляньте, скрізь-скрізь загляньте хазяйським своїм оком, як воно, що воно: кому буде тепло, а кому холодно взимку? А треба, щоб усім було тепло: і людям, і худобі. Отоді скажете:

— Ми підготувались як слід!

Отоді ми приїдемо та руку міцно вам потиснемо.

А як нам з вами на печі на просі буде тепло, а всім іншим холодно,— не влечимо ми спокійно на просі: мулятиме!

II

Директор одного з київських заводів біжить оце по вулиці Леніна, біжить, аж підскакує:

— Чого такі веселі, товаришу директор?

— ТЕЦ підключають!

— До заводу?

— Ні, до квартири! Все ламав голову, де ті дрова, як ті дрова?! Та й грубки в квартирі нема! Торік з буржуйкою довелося вовтузитись! До того остогидло, що й не кажіть! А тепер зима буде не зима, а радість! Тепер можна вважати, що до зими готовий!

— А в цехах як?

- В цехах?
- Ну да — в цехах!
- У цехах, уявіть собі, не зовсім добре! Вікна ще не заклили, та й так не зовсім. Все от думаю, що пора вже щось подумати...
- Думаєте, значить, що пора щось подумати?
- Еге!
- А коли ж надумаєте, що пора вже щось і робити?
- Та треба подумати.
- А паливо єсть?
- Та ще нема.
- А опалення перевірили?
- Та думаємо.
- Так ви швидше думайте, а то зима казала, що вона вже до вашого заводу добре приготувалась, щоб носи в робітників сині були, а ви все ще тільки думаєте, що треба подумати! Спішіть, товаришу директор, а то думка вимерзне, нічим буде думати!

ДЕГУСТАХЕРИ

НАДЗВИЧАЙНІ пригоди трапились на Станіславській кондитерській фабриці, де за директора править Баранов, за головного інженера Зачепило, за начальника постачання Абрамов, за експедитора Шилінг.

Головбухом там працює Звягінцева, а завлабораторією Раскіна.

Якби я, приміром, був за директора кондитерського тресту, до системи якого належить Станіславська фабрика, я б ніколи не завагався з ким завгодно побитися об заклад, що керівництво цієї фабрики, не дуже навіть напинаючись, може з'їсти за чотири-п'ять місяців тонн із сім кондитерських виробів.

При чім:

1) Директор Баранов їстиме печиво «Анютини глазки».

2) Головний інженер Зачепило — бісквіт.

3) Начпостачання Абрамов — київську помадку.

4) Завлабораторією Раскіна і головбух Звягінцева — «Карамболь». «Карамболь» дуже смачна й ніжна штука і має форму серця. Самого «Карамболю» можна, коли кріпко натиснути, тонн із десятків карамбольнуть: таке воно хороше.

А щоб ніхто не причепився, що от, мовляв, державну продукцію розтринькують, записки доповідні треба писати так:

«Відпустіть для проби три-чотири-п'ять кілограмів продукції».

Не для чого іншого, а тільки для проби.

По-вченому це називається дегустація.

Скільки треба виробів для дегустації?

Це залежить від дегустатора: одному дві-три цукерки, а другому дві-три тритонки.

Від таланту дегустаторського це залежить.

Розповідали про одного дегустатора, що вино дегустував,— так його через три тижні з винного погребка винесли, а він ще й по дорозі кричав:

— Не догустував ще дві бочки мадери, що в правому кутку стоять. Пр-р-ротестую.

Два місяці потім гіпнозом лікувався і перекваліфікувався потім на ентомолога.

— Від метеликів... ніколи, — каже, — до смирительної сорочки не допрацюєшся.

Так і в Станіславі.

За п'ять місяців план виконали тільки на 26 процентів, а тонн із сім видегустили.

Поїхав, приміром, експедитор Шилінг у Дрогобич по дріжджі та по сіль, і зразу з'явилося на станіславському базарі двісті кіло дріжджів та тисяча триста кіло солі.

Весь станіславський базар дегустував.

А як з'явилося в кладовій фабрики дев'ятсот сімдесят літрів спирту — ви ж самі розумієте, що було.

Спирт привіз Абрамов з Чернівців.

По дорозі зникло двадцять два літри спирту.

Куди зникло?

Витекло — це раз. А по-друге — випарувалось.

Так і в акті зазначено:

1. Була бочка з щілиною.

2. Різна температура повітря між Чернівцями і Станіславом.

Бочка була з вузькою щілиною, а горло в Абрамова — з широкою.

І потім таки справді в Чернівцях було Абрамову зимувато, а як наближався до Станіслава — після двадцяти двох літрів стало душно.

От і різниця в температурі.

Все це — правильно.

Тільки як і далі так на Станіславській кондитерській фабриці справи йтимуть,— не бачити нам ні «Анютиних глазок» ні «Карамболю».

Ми розуміємо, що вивезти із Станіслава все керівництво кондфабрики не так легко.

Може, легше буде фабрику від їх вивезти, а вони хай уже в Станіславі живуть.

І ПРО ВЕРВЕЧКИ, І ПРО АТОМНУ БОМБУ

ЯК хороше тепер оце на селі, коли повні засіки добірного зерна, коли дітлахи бігають з повними руками й пеленами золотих яблук і коли пісня вільного народу лине свобідно й велично од Дніпра на захід, обгортає високі карпатські скелі, шелестить дубовим та буковим листом, заливає широкі полонини, перекочується через Карпати й ніжною мелодією стелеться аж над ужгородськими садками.

Україна вільна!

І вся вкупі, як ніколи досі не була!

Глибоко-глибоко дихають груди возз'єданого українського народу, і кріпко, і по-братерському тисне Україна дружні руки своїх п'ятнадцяти радянських сестер-республік.

Дніпро тече спокійний і гордий, а на обох його берегах вже білють нові хати. Замість ворогом зруйнованих. І ось-ось зацвіте веселими вогнями відбудований Дніпрогес.

— Ой пшениці тої, пшениці буде! Ой винограду того, винограду буде!

Це так дід Свирид мені одказав, коли я йому сказав:

— Драстуйте!

Дозвольте мені ще раз поговорити з дідом Свиридом, хоч я добре та гаразд знаю, що не дід Свирид головна рушійна сила в справах відбудови нашої Батьківщини, та він і сам про це добре знає і на таку роль аж ніяк не претендує.

От сидить він, старенький дід Свирид, приклавши долоню до козирка, щоб не сліпило сонце його дідівські очі, сидить та й говорить:

— Діла йдуть! І в моєї онуки Катерини нова хата на три кімнати, та ще й з кухнею! А дітей у неї ще тільки двоє! Чоловік її,— зять, виходить, мій,— ще з

армії не повернувся, але ж звістку маємо, що повернеться, і я так гадаю, що дітей на три кімнати хопить. Бо, видите, у моєї покійної старої при одній хаті, без кухні, було дев'ятеро. Так я вже онуці своїй Катерині заявку, як тепер кажуть, подав, що менш як на двадцять семеро я не согласний! Бо арифметику ми хоч і не дуже, а таки трохи знаємо! О!

Ну, як же з ним, з дідом Свиридом, не поговорити?

— Так, кажете, дідусю, що менш як на двадцять семеро не согласні?

— Не согласний!

— А колихатиме хто?

— Колихатиме хто? Таке й спитаєте! Народ колихатиме! Он хто! Не бачили отам, над ставком, підмурки нового дому покладено? Знаєте, що то буде? Дитячі ясла там будуть! І дитячий будинок там буде! Хіба такі колиски там будуть, в яких ми з бабою своїх виколіхували? Думаєте, що послиняну м'якушку з ганчірки дитина там ссатиме, як мої колись ссали?! Думаєте, що колиски на гнилих та перепрілих вервечках колихатимуться?! Ні, голубе! Я тепер уже все допойняв! Пастеризоване молоко мої правнуки питимуть, а колиски на м'яких гумових шинах котитимуться. За золоті вервечки правитимуть коліскові пісні щасливих матерів та культурних виховательок! Он воно як!

Та й заспівав дід Свирид тихенько:

Люлі, люлі-люлечки,—
Золоті вервечки.
Мальовані бильця...

А заспівавши, додав:

— Ех, народитися б удруге!

— Та й що б було, дідусю?

— А те б було: панські свині б не пас? — Не пас! Панську худобу б не пас? — Не пас! Пас би свою та колгоспну! І ні разу б не бив би мене нагаєм управитель графині Браніцької!

— А хіба бив?

— Тричі! А може б, я ще й на інженера чи на лікаря вивчився! Он що було б!

— Та то так!

— Так воно мене на отих моїх правнуків завидки беруть! Їх ще й нема, а я вже їм заздрю! Аж чудно мені!

— Удруге, мабуть, дідусю, нам народитися не вдасться! А за онуків та правнуків треба тільки тішитись та радуватись! Хай живуть щасливі! Та щоб на дорозі їхній життєвій отаких воєн не траплялося!

— Не трапиться!

— Та бачите ж, дідусю. Вже й бомби нові вигадані — атомні!

— Та чув, чув! Катерина оце в газеті читала та й мені розказала!

— Та й як ви?

— А я не боюсь!

— Як же так, дідусю?

— Видите, так. Розум і воля більшовицької партії теж складається з атомів, і атоми ті мають теж атомну енергію. Та як помножити ту атомну енергію на народну любов до більшовицької партії, то яка, по-вашому, — запитав дід Свирид, — атомна бомба вийде?! Га?! Так що не боюся я нічиєї атомної бомби. Відбудувати господарство швидше треба! От що треба!

Кріпко я потиснув руку дідові Свиридові.

«ВИЗВОЛИТЕЛІ З САМОСТІЙНОЇ ДІРКИ»

I

ГЕТЬМАН Павло Скоропадський. Ясновельможний, безперечно. Сів на гетьманський «престол» у київському цирку 1918 року. «Престол», що він дуже хитався, із усіх боків підтримували німецькі багнети німецького кайзера Вільгельма II.

Прогетьманував шось місяців, мабуть, із шість, а то й менше, і, вірний своєму прізвищеві, скоро впав під ударами робітників, селян та Червоної Армії.

Умів красти золото, на яке й жив потім у Німеччині, видаючи гетьманські універсали до курей, свиней і німецьких бюргерів, що возили йому пиво.

Будував, одне слово, гетьманську Україну...

Про нього співали такої пісні:

Скоропадська Україна —
Від Києва до Берліна.

II

Петлюра. Це той «лицар», про якого співали:

Під вагоном територія,
А в вагоні Директорія.

А потім,— і дуже швидко,— не стало ні території, ні Директорії.

Десь у Парижі на якомусь затишному кладовищі запетлюрилася Директорія разом з двометровою територією.

III

А потім забандерилося в німецькій касці, викинутій із гестапо...

Об'єдналася фашистська свастика з жовто-блакитним тризубом...

На німецьких смітниках, та по темних лісах, та по хащах «визволялися» найщиріші самостійники...

IV

Та й пішли вони до хазяїна свого з доповіддю про визвольну свою на Україні роботу.

А з хазяїна лишилися кістки тільки та картуз...

Хазяїн «визволився»...

І лишилася одна самостійна й ні від кого не залежна державна дірка...

І крикає над діркою чорний ворон:

— Не тратьте, куме, сили, сидіть уже на дні.

* *
*

Визволилася Україна, соборна, Радянська Україна від усіх своїх «визволителів»...

ВЕДМІДЬ

I

ВЕДМІДЬ у нас на Україні, крім як у зоологічних парках, ніде не водиться, через те не так уже й страшно по наших лісах вальдшнепа, чи зайця, чи лисицю полювати.

Були б ведмеді,— довелося б багатьом мисливцям рушниці продати, бо наші охотники люди тихі, сумирні й поетично-ніжні, а ведмідь — звір великий і реве: може перелякати.

Один мій приятель, дуже пристрасний охотник, коли ми, пам'ятаю, колись дістали таку телеграму аж із Вологодської області — «Назнали й обклали аж три ведмежих барлоги зпт приїздить негайно...»,— довго вдивлявся у ту телеграму й каже:

— Ти як знаєш, а я не поїду... Я — на бекасика люблю, бекасик — пташка сумирненька,— вона не реве і скальпів із людини не здійсмає. А ведмідь — воно дуже велике й дуже буре, а снігу там багато: не втечеш! Не поїду я!

Не поїхали ми вдвох.

Ведмеді бувають бурі, і сірі, і білі...

Бурі — ревуть по лісах, починаючи з Брянщини...

Сірі звуться — «грізлі», вони, спасибі їм, водяться десь далеко.

А білі — ті у полярних морях та океанах, і далеко до них їхати, і холодно.

Ну, а проте для кожного мисливця забити ведмедя — то вже така для нього честь і така йому з того слава, що хоч теоретично, а хочеться.

Ви ж самі подумайте: по-перше,— прекрасна ведмежа шинка і знамените ведмеже м'ясо, а по-друге,— ведмежа шкура...

Лежить таке велике-велике та волохате ведмеже хутро у вас у кабінеті перед канапою,

Ви сидите на канапі, а перед вами приятелі сидять.
Ви їм і кажете:

— Оцього ведмедя сам убив!

Приятелі ваші, як і взагалі в таких випадках усі приятелі,— подивляться один на одного і обов'язково котрийсь із них кахикне.

Не звертайте на це «кахи» ніякої уваги й розкажіть їм, як ви спочатку, коли ведмідь вискочив із барлога, вдарили його жаканівською кулею, але тільки поранили, а він, розлючений, як стрибоне до вас, а ви не розгубились, вхопили рогатину, добре вперлись у сніг і взяли лютого звіра на рогатину, і як у вас рогатина — трісь! — а ви хапаєте другу рогатину і прямо ведмедеві в груди! Аж тут друга рогатина — трісь! Ви тоді — за третю! Звір уже дихає прямісінько вам в обличчя... Третя рогатина...

Але тут дружина:

— Жалуйте, товариші, до столу! Чайку поп'ємо!

А коли ви вийдете з кабінету, ваш найближчий друг каже вашій дружині:

— Спасибі, хазяєчко, що покликали, а то б довелось вашому чоловікові й за четверту рогатину хвататись!

Чого тільки не перетерпить людина за правду?!

II

Добрий мій знайомий, тов. С., хоч сам він і не мисливець, розповів мені дуже інтересний спосіб полювати ведмедя.

Сам я ніколи до того про такий спосіб здобути ведмеже хутро й цілу торбу ведмежого м'яса не чув, але спосіб цей, на мою думку, вартий всілякої уваги, тим паче, що він зовсім безпечний, і мисливець, у всякім разі, тут своїм життям не ризикує.

Виявляється, що дорослі ведмеді дуже пристрасні математики.

Ви назнаєте місце, де ведмідь полює чи просто годується, берете великий аркуш дикту, пишете на тому диктові великими літерами таку математичну формулу:

$$2 \times 2 = 5$$

Написавши цю формулу, берете молоток і цвяхами

прибиваєте до ясенка чи до дуба на тій стежці, де ведмідь подорожує. Прибивати треба не дуже високо та й не дуже низько, а так, щоб ведмідь ту математичну формулу побачив.

Прибивати краще опівдні, коли ведмідь одпочиває. А як вийде він увечері полювати, щоб він її вже уздрів. Прибили.

Зразу ж біжіть додому, запрягайте коня в гарбу й їдьте до того математичного місця. Тільки ж не під'їздіть до нього близько, заховайте коня з підводою десь у ярку чи за скиртою соломи, самі біжіть у ліс, вилазьте поблизу прибитої формули на дуба й чекайте нишком.

Ось іде ведмідь.

Тріщить ліщина, падають з неї галузки, і взагалі шум.

Ви не бійтесь і спокійно собі чекайте.

Наткнувся, нарешті, ведмідь на дикт з математичною формулою.

Досвідчені в такім на ведмедя полюванні люди розповідають, що коли він побачить $2 \times 2 = 5$, з ним починає коїтись щось неймовірне.

Він то ступне назад, вдивляючись у числа, то знову до них підступить, протирає лапою очі, дивиться, дивиться, і, пересвідчившись, що таки справді написано $2 \times 2 = 5$, хватається лапами за голову, й починає ту голову ламати.

Ламає, ламає, ламає...

Ви сидите — і нічирк!

Аж ось голова ведмежа тріскає й ламається.

Ви злазите з дуба, підходите до ведмедя, — а він уже мертвий, упокоївся з поламки голови над невірною математичною формулою.

Ви біжіть по підводу, під'їздіть, навалюйте ведмедя на гарбу, урочисто везіть додому.

Дехто з мисливців, щоб не видати секрету цього способу полювання на ведмедя, потім б'є його кинджалом у серце.

— Наткнувся, — мовляв, — у лісі на ведмедя, він на мене накинувся, я не розгубився, схопився з ним у страшому герці, — і звалив його ударом кинджала прямо в серце! Ось дивіться!

І покаже ще й кинджал у ведмежій крові.

А по-нашому,— це нечесно: як здобув, так і розпо-
відай!

Завжди додержуйтеся стародавньої охотницької тра-
диції: говори завжди правду, і тільки правду!

Ще раз говорю, що вищеописаного способу полювати
ведмедя я не перевіряв, але всі, хто його знає, кажуть,
що він дуже добутий.

Спробуйте, товариші охотники!

Дикт не так дорого коштує, а ведмеже хутро — кош-
товна річ.

Та й м'ясо не дешево.

III

Ще був один непоганий спосіб придбати ведмеже
хутро, але тепер навряд чи можна його здійснити, бо
грунтовно змінилося на нашій Батьківщині життя.

Як знаємо, за старих, дореволюційних часів цигани-
мандрівники ходили по базарах та по ярмарках і везли
за собою приручених і навчених різним нехитрим шту-
кам ведмедів:

— А покажи, Миша, як п'яний дядько з корчми йде!

— А покажи, Миша, як п'яна баба танцює!

Миша показує, бо в Миші в ніздрях залізне
кільце, і як його за те кільце сіпають, Миші дуже
боляче...

Тепер цигани ведмедів у нас не водять. Тепер цигани
культурно по колгоспах господарюють та талановито
грають на сцені свого циганського театру в Москві —
«Ромен».

Так от і трапилася така охотницька за старих часів
пригода.

Але хай за мене про неї розповідь учасник тої
пригоди, хай розповідь так, як він мені колись розпо-
відав...

...«У вересні місяці діло було, якраз на другу пре-
чисту.

Полювали ми з Трохимом Свиридовичем та Семеном
Петровичем вальдшнепів біля Кленової. А в Кленовій
на другу пречисту величезний щороку ярмарок з'їздився.
Як ішли ми через Кленову, бачили під слободою чима-
ленький циганський табір з кіньми, возами, ведмедями

й дітьми. Ведмедів було два,— і чималеньких. Ярмарок нас не цікавив, бо виїхали ми з міста виключно, щоб полювати.

Ну, полюємо! Я зайця стукнув, пару вальдшнепів. Приятелі теж дечого підстрелили. Надвечір зійшлися перекусити. Сіли на узліссі — трапезуємо. Довгенько трапезували. Уже й сонце за Гулеву гору сховалося, а ми трапезуємо. Уже Трохим Свиридович «Зібралися всі бурлаки» двинув, а ми все трапезуємо. Трохим Свиридович, було, як потрапезує, то співає, співає, аж заливається. Проспівали вже й «Зібралися», і «Реве та стогне», і «Гиля-гиля». Під «Кину кужіль на полицю, сама піду на вулицю» Трохим Свиридович навприсядки пішов. Уже й потанцювали, а проте все ще трапезуємо. Трохим Свиридович хотів під «Кучерява Катерина чіплялася до Мартина» вдруге навприсядки вдарити. Не вдарив — упав! Упав та головою на ягдташ з вальдшнепами.

Витяг вальдшнепа з сітки, дивився, дивився на нього та й каже:

— Пт-та-ташечко! Люб-б-б-бая! За що ти мер-р-р-ртвая? Хіба ж ти з-в-в-вір? Хіба ти мед-вед-мед-мідь?!

А потім як ісхопиться:

— Мед-вед-ведя хочу! Хлопці,— кричить,— давай медведя полювати! За мною!

Ми за ним!

Я вже докладно не дуже й пам'ятаю, та й тоді воно мені не дуже затямалося, що саме було. Пам'ятаю, що кругом кричать цигани, ведмідь мене кусає, я ведмедя кусаю. Хтось мене за ноги, пам'ятаю, тягне, я когось за щось, пам'ятаю, тягну.

Прокинувся — темно. Лапнув праворуч — ніби борода Семена Петровича.

«А де ж,— думаю собі,— ведмеді?»

А так якась проти ніби дірка і трохи світиться.

Я до дірки, стоїть людина, пиката й вусата. Я її й питаю:

— Ми часом не в барлозі?

А вона мені:

— Я тобі дам барліг! Я тобі дам такий барліг, що ведмедем заревеш! Хлів станового пристава за барліг маєш?!

Тоді я все зрозумів!

За все життя оце один тільки раз на ведмедя й полював.

— Інтересно! Тільки дуже дорого,— з сумом додав учасник тої пригоди...»

· · · · ·
Тепер так на ведмедя полювати не вдасться: нема ярмаркових тепер, слава богу, ведмедів...

Хіба, може, в зоологічному парку?

Але ні: не варт!

У всякім разі, не рекомендую!

IV

А приємно все-таки лежати на канапі, вкритій ведмежою шкурою, й посміхатися:

— Сам убив! Йй-бо, сам!

КОСМІЧНА КАТАСТРОФА

ВЧОРА, о шостій годині ранку, тільки-но мені вже закінчувалося снитися, що пиво продаватимуть не по вісімнадцять карбованців за кухоль, а казково дешевше,— раптом у двері:

— Стук-стук!

Це на мене не дуже вплинуло, бо взагалі «стук-стук» у двері вже ніякої реакції в мене не викликає: до того це часто і до того вже це набридло.

Коли знову в двері і вже не «стук-стук», а:

— Грюк-грюк!

Довелося встати, хоч дуже ще хотілося подрімати, щоб, може, хоч уві сні побачити тверезого шофера.

Так ні:

— Грюк-грюк!

І так нервово, і навіть якось осатаніло.

Довелося зскакати з ліжка і бігти босяка́ до дверей, бо не було біля ліжка нічних шльопанців, що їх ще рік тому обцяє виробляти Кожпромтрест, чи Промшкір-спілка, чи ще якесь таке дуже важливе об'єднання із породи «ширпотребу», яке примушує радянських громадян стрибати босоніж по холодній підлозі.

— Хто там?

З-за дверей почулося хрипучо-перелякане:

— Я!

— Хто я?

— Агорпина Титовна!

— Що скоїлось?

— Одірвалось.

— Заходьте, прошу вас,— кажу,— тільки даруйте, що гудзика там, де йому треба, нема, бо гудзики,— кажу,— ще в плані «ширпотребу», і не можу я потиснути вашу благородну руку моєю рукою, бо моя,— кажу,— рука держиться за те місце, де повинен бути гудзик! Інакше...

— Драстуйте! — влетіла Агорпина Титовна.— Одірвалось. Бож-ж-же мій!

— Що,— питаю,— одірвалось? Звідки одірвалось? І чому саме одірвалось?

— Сонце одірвалось!

— Сонце одірвалось?

— Одірвалось!

— Усе одірвалось? З уздром?

— Ні, не все, а тільки клопоть! Тільки не маленький клопоть, а великий клопоть! І летить!

— Куди летить?

— На землю летить!

— Чого летить?

— Всіх ісполелить! Страшний суд! Простіть мені все, що я, може, проти вас согрішила!

— Прощаю,— кажу.

— І вдруге?

— І вдруге прощаю!

— І втретє?

— І втретє,— кажу,— прощаю!

— Та як станемо на страшнім суді перед всемогущим, скажіть, що я хороша, бо, заприсягаюсь, тільки раз у вас три поліняки дров узяла. Та раз посвідчила в прокурора, що ви тут, у цій квартирі, ніколи не жили, хоч і жили ви тут ще до війни дванадцять років! Простіть, благаю вас, бо злякалась я, та й управдом обіцяв теплі рейтузи купити!

Кріпко мене обняла Агорпина Титовна та й поцілувала:

— До побачення,— говорить,— на тім світі! А поки що побіжу на базар, продам шість авосьок, бо тепер вони вже не потрібні! А треба ж буде Харонові чогось сунути, щоб через річку Стікс не перевозив, а до Петра спрямував... Та й Петрові, щоб у рай як-небудь пропхнув, теж не минеться ткнути! Бувайте!

І побігла.

Вискочив і я з хати.

З криком: «Одірвалось і летить!» — біжу через двір. Зустрічаю управдома:

— Летить! — кричу.

— Хай, — каже управдом, — летить! Аж через три роки долетить, а за три роки ще й виселимо, кого не треба, ще й переселимо, кого не треба. ТЕЦ,— каже,—

ближче, все нахваляється, що «долетить», а ніяк не долітає.

— Та,— кричу,— може ж, швидше долетить, ніж нахваляється! Воно таке!

— А хто,— каже управдом,— йому повірить, що воно долетить, без моєї справки? Хай спробує!

Бачу, що управдома без трельяжа не переконати,— побіг далі.

— Летить! — кричу.— Сонце летить! Цілий клапоть!

А якийсь дідок стоїть і скептично кидає:

— На зяб, мабуть, не виорали, а авансом за трудодні одержали, вирвалися й летять!

— Куди летять? — питаю.

— На Київ летять!

— А як же на Київ, коли в Київ без виклику не можна?!

— З викликом трудно,— каже дідок,— а без виклику, будь ласка! Чекали б вони там на сонці виклику! Одірвались і летять.

— Пр-рилетять і не пропишуться!

— Таке й скажете: «не пропишуться»?! З викликом це таки справді не пропишуться, а без виклику — скільки завгодно! Прилетять, скажуть, що прорвали фронт між Марсом і Венерою, і що на Чумацькому Шляху ансамблем пісні та танку ворожу групіровку знищили, і по той бік Сатурна — мобілізувались!

— Не повірять! — кажу.

— Повірять. Повірять, бо документів сила: сорок акордеонів, півтораєта ручних годинників і ще якісь там подарунки з Одеси.

— Де Одеса, а де Чумацький Шлях!

— Якраз по дорозі! Біля Марса ліворуч звернути і прямий шлях на Одесу. Понад стернею, нікуди не звертаючи, прямо до Лондонського готелю.

— Та слухайте,— кричу,— катастрофа! Космічна катастрофа! Що ви собі думаєте?

А один завбазою мені й каже:

— А що мені думати, коли воно аж три роки летітиме? Хай летить!

Бачу, що нікого, крім Агорпини Титовни, це не дуже непокоїть, я тоді на базар. На наш, на київський базар, на Галицький.

Прибіг.

— Летить,— кричу,— клапоть сонця! Спелить,— кричу,— всіх вас тут!

Якась така тьотя, з дуже кривавими губами на лиці і з дуже закордонними трусами в руках, так на мене подивилася, що я схопив себе на думці, що в мене син двадцяти трьох років... І каже та тьотя:

— Начміліції,— каже,— всі свистки висвистів уже, а нас звідси ніколи не висюрчить!

Я подивився на ту тьотю та й подумав:

«Де ж той клапоть од сонця?.. І чому він три роки летітиме?.. І чому тільки клапоть, чому падає не все сонце, щоб таких справді спелить... І щоб не через три роки, а щоб сьогодні».

З цими думками побіг я до професора Всехсвятського, директора Київської обсерваторії.

— Професоре! Що таке? Що за катастрофа?

Професор Всехсвятський навів телескоп і запрошує мене глянути власними очима. Припав я, дивлюсь, як учений... І нічого не бачу. Одні тіні й плями. Все миготить. Я моргаю. А сонця нема. Тоді я як закричу:

— Сонце де поділи?

— А ви не туди настроїлись,— відповідає спокійно професор.

Зирк я ще раз, але вже не в трубу, а поза телескоп, потім у випукле скло уп'явся і бачу як на долоні Галицький базар...

Професор засміявся.

Лише тоді я второпав, що таке астрономи і г а с т р о н о м и (базарні). Оце вони і спланували космічну катастрофу. Я тепер переконано стверджую:

— Впаде, неодмінно впаде клапоть сонця і вгатить з усього розмаху прямисінько на Галицький базар. Їй-ей, правду кажу...

ПРО МУДРОГО ЗАЙЦЯ

ПОЇХАВ я оце якось на дозвіллі за місто, отуди за Бровари, а потім звернув трохи вбік за Полтаву, взяв ліворуч поза Харковом, звідтам на південь — на Донбас, з Донбасу — на Дніпропетровщино-Херсонщину та й зупинився на Правобережжі, біля Кам'янець-Подільського.

Сиджу собі, відпочиваю...

Аж раптом повз мене заєць тільки — шурх!

Я на нього:

— Тю!

А він мені:

— Не тюкай,— каже,— я не тільки твого «тю» не боюсь, я на всі сирени і на всі фари з усіх автомашин, усіх, які є на світі, марок, на всіх на них поклав я всі чотири лапки!

— Дивись,— кажу,— який хоробрий! Ану,— кажу,— підходь! Такого ще не бачив!

— І підійду,— каже заєць.

І підійшов.

— Так чого ти,— питаю,— такий хоробрий?

— А того,— каже,— що я рекордсмен!

— Рекордсмен?

— Так! Рекордсмен! Я за своє коротке життя вивів із ладу вже двадцять автомашин.

— Ото скільки автомашин ти понівечив! Як?! Яким способом?!

— Я їм іще не те покажу. Вони думають, що я тепер отой зайчик, про якого співають:

— Зайчику, зайчику,

Де ти бував?

— У млині, у млині!

— Що ти видав?



Остап Влішня, Андрій Малишко та Володимир Сосюра

Не «у млині, у млині» я побував, а я доти й дзоти бачив! І танки бачив! А вони мене хочять фарами налякати! Не на того нарвались!

— Та що таке? Нічого не розумію!

— Ти знаєш,— каже заєць,— який тепер народ пішов?! Чорті й що за народ!! Полює нас, чесних зайчиків, в незаконний час, з-під автомобільних фар!! Ми собі чесно вночі пасемось, знаємо, що полювати нас ще не дозволено,— раптом якась лиха личина, здебільшого під градусом, летить по стерні, лякає нас, бере в фари, ми мчимось, як осатанілі, під фарами, а він гатить у нас з рушницями... І багату нашого брата гине від такого не чужаного в культурній країні хуліганства. Ти ж сам подумай: ми ще молоді, хутро в нас ріденьке, тільце худеньке, а він, сатана, лупить?! Ну, кому воно, ну, навіщо воно? Сором за цих людей!

Я сумно покивав головою.

— Таки справді сором! — кажу.

— Так ми тепер,— каже заєць,— мудрішими поробились. Тепер на кожній такій ділянці біля шляху ми поставили старих досвідчених зайців, які знають, що їм робити. Як тільки появляється машина, такий зайчик зразу сам ускакує в фари, а потім вивертами та зигзагами веде ту машину до ярка або до протитанкового рову... І там «форд» чи «адмірал» тільки трах! бах! трісь! — і бувай здоров! Потім уже ведуть його додому на буксирі, складають акта, витрачають народні гроші на ремонт, обдурюють державу, порушують закон і т. д. і т. ін.

— Ну, ну! — тільки й зміг я сказати.

— А ми,— каже далі заєць,— між собою змагаємось — хто скільки машин із ладу виведе... Так я найбільше їх винищив! Я — рекордсмен!

Соромно, соромно мені зробилося. Я мовчав.

А заєць пік мене словом, допікав:

— А ти,— каже,— думаєш, що мені не шкода тих машин, що через мене аварії зазнають?! Хіба не шкода добра народного?! Але що я маю робити?! Мушу ж я боронитися! Ах, якби я міг тим людям хоч трошки вставити свого заячого мозку! І тим, хто робить, і тим, хто за цим повинен стежити...

Як же я червонів од тих справедливих заячих слів!
За людей червонів!

ЗАМЕРЗАЄ САМОСТІЙНІСТЬ

ВЛІТКУ якось легше будувати самостійну й ні від кого не залежну державу.

Сонце гріє, вода по річках та по боло-тах тепла: скинув собі сорочку, сидиш, воші б'єш, а самостійне життя само собою закручується.

А от як узимку?

Гестапо ж тепер нема, нема кому навіть пари самостійних штанів прислати, а воно зимно, вітер дме, ось-ось сніжком припорошить,— що ж тоді?

Холодно буде в «самостійній», дуже часто треба буде, сидячи в державній дірці, на руки хукати, щоб ті руки змогли який-небудь універсал сяк-так підписати.

Та й універсали тепер пішли інтересні:

— Наказуємо, мовляв, волею того народу, що в дірці сидить, придбати пару ватяних штанів, пару повстяків та хоч одну невеличку кожушанку, конче потрібних для існування незалежної нашої держави.

І бігає, засапавшись, «самостійна» по селах, щоб у баби Одарки теплі штани видерти.

Одна така бабуся, якій уже до того ці самостійні жебраки остогидли, що не може вона без огиди про них і згадати,— так вона на тину почепила старе з покійного діда дрантя та й каже:

— Аби в хату не заходили. До чого ж набридло це все! Колись, пам'ятаю, старці ходили. Ну, даси шма-ток хліба, він тобі поклониться, славу Ісусу прокаже й піде. А ці ж, бандити,— «дай, дай, дай!»... Сидять по схронах, гукають, а чого сидять — і самі не знають.

Народ український, радянський народ, до виборів у Верховну Раду готується, своє щастя, свою волю, своє життя будує, а німецькі посіпаки хай здихають по своїх дірках, хай їх снігом притрушує.

Більшого вони не заслужили.

ТАКІ СОБІ ЗУСТРІЧІ Й РОЗМОВИ

1

МАКА собі звичайна кімната,— чистенька, затишенька.

Присмерк.

І такий собі сумовито-спокійний голос моєї співбесідниці, хазяйки тої затишної кімнати, незаслуженої артистки республіки Оксани Платонівни Недопереграй:

— Закінчила, пам'ятаю, я інститут імені Лисенка...

— Давно? — питаю.

— Та літ із тридцять тому...

— І пам'ятаєте?

— Аякже?! Звичайно, пам'ятаю...

— Прекрасна у вас пам'ять...

— А, та ви все жартуєте! Закінчила, значить... Вважалася в інституті за дуже здібну студентку, подавала, як кажуть, великі надії... Як давали мені диплом по закінченні, директор інституту, прощаючись зо мною, сказав: «Працуйте, ніколи не почивайте на лаврах! Справжня тоді з вас буде артистка! Всі дані для цього ви маєте...» Я подякувала і на крилах радості й надії полетіла мистецтву служити...

— З якого боку було крило радості, а з якого — надії?

— Це неважно! Слухайте далі.

— Слухаю,— кажу,— далі.

— От і почала я працювати в українському драматичному театрі імені одного з п'ятьох великих наших людей. В яких тільки п'єсах я не грала?! Я не грала в п'єсах Кропивницького, я не грала в п'єсах Старицького, Карпенка-Карого, Лесі Українки, Корнійчука й Кочерги. Нарешті, я не грала ні в одній п'єсі класичного репертуару й у п'єсах російських драматургів! Ах, якби ви знали, як я не грала?! Ви думаєте, що так легко «по-

трясаюче» не заграли Марусю Богуславку?! Ви гадаєте, легко?!

— Не грати взагалі,— кажу,— легко! А не грати «потрясаюче», думаю, це дуже тяжко!

— А я її тридцять літ «потрясаюче» не грала!

— Так ви ж,— кажу,— геніальна не артистка!

— Тож-бо то й є! І я тепер дуже рада, що мене пред-
ставили до звання заслуженої...

— Не артистки республіки! — перебив я.

— А, та ви все жартуете!

— Вітаю вас сердечно! — одказав я.

2

Швидко-швидко йдуть до театру на виставу він і
вона.

Він — артист театру. Вона — артистка.

— Драстуйте! — кажу.

— А, драстуйте! — одказують.

— Куди так швидко?

— На виставу поспішаємо! Запізнюємось! Пробачте,
треба бігти.

— Сьогодні граєте?

— Граємо!

— Що ж ви сьогодні граєте?

— У «66»!

— ??

— А ми вже двадцять років у «66» граємо! І тільки
іноді в «підкидного»!

— І з успіхом? — питаю.

— З перемінним!

— Ну, щастя вам!

3

Сидить за столиком похмурий громадянин.

Придивляюсь: знайомий артист державного драма-
тичного і т. д., і т. д. театру.

— Що це ви так сумно на світ білий дивитесь? —
питаю.

— Та так,— каже,— чогось на душі невесело!

— Чого ж ви сьогодні не на виставі? Хіба не граєте сьогодні? Вільні?

— А я за сорок років тільки один раз заграв!

— Один раз?! В якій же п'есі?

— В оркестрі на барабані, коли барабанщик захворів!

— Ну, й як?!

— Прекрасно! Без жодної репетиції, прямо під суфлера, і знаменито!

— Ну що ж,— кажу,— талант, завжди талант!

· · · · ·
Такі собі зустрічі... Такі собі розмови веселі. · · · · ·

БЕКАС

БЕКАС для охотника насамперед — собака!
Я ж ніколи не думаю, що ви таке твердження зрозумієте безпосередньо!
Ясна річ, що бекас — не собака, а птиця, але кожен мисливець знає, що полювати бекаса без собаки — це все одно що справляти весілля без музики.

Отже, коли хочете говорити про бекаса, треба перш за все говорити про собаку, бо без лягавого собаки ви бекаса не те що не їстимете, а навіть не бачитимете.

Значить, давайте про... бекаса.

Бекас — невеличкий болотний птах, сіренький з біленьким на пузці пір'ячком, дуже меткий, із дуже довгим дзьобом, довгенькими ногами, зривається з характерним для нього криком і летить, навіжений, ніби він перед тим, як злетіти, випив мінімум двісті грамів: зигзагами.

Який же він смачний-смачний, бекас!

Делікатес!

І,— майте на увазі,— бекас — це один з тих небагатьох сортів дичини, яку засмажують разом з уздром, з потрухами: дзьобика його під крильце, трішечки масла — і в піч.

Не дай бог, потім сметанки та, не дай бог, іще чого-небудь,— це така — я вам кажу — симфонія, що... давай-те зараз же їхати на бекасів...

І знову ж таки: бекас без собаки і не делікатес, і не симфонія, бо без собаки — нема бекаса.

Значить, давайте про... собак!

Що таке собака — ви всі знаєте: голова, чотири ноги, хвіст і гавкає.

Трохи докладніше про породи мисливських собак і, оскільки йдеться про полювання бекаса,— значить,— про лягавих собак.

Такі є породи:

- a) Лавераки.
- b) Гордони.
- c) Ірландські сетери.
- d) Пойнтери.
- e) Континентальні лягаві.
- f) Грифони.
- g)спаніелі.

h) Пудель. Тепер ця порода переродилася скрізь на «пунделя».

Яка порода з них найкраща?

Та, з якою полюєте ви.

Коли придбаєте собі, приміром, лаверака,— то такого лаверака ні в кого не було і не буде.

— Ну, який собака! Не собака, а Едісон! Факт! Та послухайте, що я вам розкажу. Полювали ми...

І пішло, і пішло...

Хочете — слухайте, хочете — не слухайте, але такого собаки таки насправді не було і не буде.

Якої ж породи собаку посовітувати вам придбати?

Охотник-початківець, не зв'язаний мисливськими родинними традиціями, придбавши рушницю, шукає собаку.

Теща його, прекрасна завжди бабуся, почувши про бажання дорогого зятя придбати собаку, ласкаво й привітно (як і завжди теща) говорить, сильно натискуючи при розмові на шиплячо-свистячі приголосні:

— Ссссетера треба! Шшшшшикарний сссобака в Акуліні Кузьмінішшшши! Дуже сссстойки робить! А головне, акуратний, чистун. Я попрошшшу Акуліну Кузьмінішшшшшну! У неї шшшшшвидко щццуценята будуть! Якщо, на щщщастя, не позззздыхають! Дуже породисті щццуценята!

За місяць чи за два вам принесуть од Акуліни Кузьмінішни шшикарного сетера.

Які ж ви раді: перший у вашім житті мисливський собака. Ваш! Власний!

Пестите ви його, голубите ви його, доглядаєте, як сина, як найдорожче для вас створіння.

Купили ви йому нашійника, купили поводок і за кілька часу ведете до мисливського клубу, в собачу секцію, на експертизу.

Покажете суворому дяді і так на нього дивитесь, як

у дитинстві колись дивилися на батька, коли суворий і заклопотаний батько ваш ласкаво подивився на вас та й ще приголубив.

— Ну?! — запитуєте.— Песик! Правда, хороший і кровний? Га?!

Суворий дядя дивиться на песика довго й уважно, а потім перекидає свій погляд на вас і байдуже кидає:

— Кундель!

— А мені казали — сетер!

— Значить, сетер-кундель! — кидає дядя.

— А як із ним далі? — трепетно запитуєте ви.

— Та що ж далі? На цім поводку не варто вішати, хороший поводок. Повісьте на простій шворці. Ні в його папи, ні в його мами сетер у крові й не ночував! Кундель!

Після цього у вас удома з тещею гостро-короткий діалог, після якого теща резюмує:

— Акуліна Кузьмінішна женщина не такая,— а вже на сьомому році приобічалася й сповідалася. І ніколи я не думала, і ніколи я не гадала, щоб моя Люда (Люда — це ваша, значить, дружина) могла так помилитися щодо друга її жисті, а вона ж у мене одна, і куди ж я дінусь, і хто їй, та й не тільки їй, пектиме такі пончики. Невдячні тепер пішли молоді люди. Коли мати рекомендує собаку, то слід все-таки пам'ятати, що рекомендує собаку мати. Бо я мати не тільки Люді, а я тепер мати й вам. Не може, отже, бути собака не сетер, а кундель! Од кунделя чую! Людо, дай мені понюхать!

Перший собака для мисливця-початківця дуже трудний собака.

Потім уже буде легше...

Потім уже, коли ви познайомились і з мисливцями, і з їхніми собаками, коли ви вже знатимете, що був на світі знаменитий Камбіз, чорний пойнтер, і знаменита Алі, лаверак, і знаменитий Джой — гордон,— тоді ви придбаєте собі таке цуценя, яке вам більше до вподоби.

Коли вам більше до серця пойнтери, вам скажуть:

— У Василя Івановича є сука-пойнтер камбізівських кровей. Сам Камбіз Перший колись перестрибнув через неї, коли вона вилазила з вагона на станції Бориспіль.

Придбали ви чудесне, приміром, пойнтереня.

Як його назвати?

Безперечно — Джек, або Джой, або Стек!

Ніколи в житті не прозивайте його Бровком, чи Цяцею (коли вона — сука), чи Терном, боже вас борони: таке ім'я може навіки зіпсувати собаці таланти, хоча б собака був навіть богом.

Привели, чи принесли, чи привезли ви, значить, песика додому.

— Правда, славний песик? — запитуєте ви у своїх домашніх.

Теща ваша, подивившись примруженими очима на вас і на песика, піде до своєї кімнати, нічого не сказавши.

Дружина ваша Люда подивиться спочатку на свою маму, яка водночас і ваша теща, погладить песика по голівці й прокаже:

— Хороший песик! А чумка в нього скоро буде?

— Мабуть, скоро, — відповідаєте ви.

— Хоч би скоріше! Кажуть, що вже як собачка перечумує, то тоді вже не дохне.

— Так, тоді вже не дуже дохне!

— А від чумки дохне?

— Дохне!

— Хоч би скоріше чумка!

— Де ж ми його пристроїмо? — ласкаво запитуєте ви.

І тут чуєте тещину пораду з сильним притиском на шиплячо-свистячі й голосні:

— Двоспальне ліжко, може б, ви йому поставили? А може б, окрему канапу...

— Мамо, — заспокоює дружина, — ну чого ти хвилюєшся?! Скоро ж буде чумка!

Починається виховання мисливського собаки, а від виховання залежить все: і добутливість вашого полювання, і вся краса, й насолода від полювання з мисливським собакою високих кровей.

На другий день після того, як у вас оселився симпатичний чистопородний песик, починається дискусія на тему:

— Хто витиратиме?

— Я не витиратиму! — кидає теща.

— Я вже сьогодні п'ять разів витирала, а чумки ще нема! — заявляє дружина.

— Витиратиму я! — рішуче кажете ви. — Де це наші

ганчірки подівалися? Скрізь були ганчірки, а тепер хоч би тобі одна.

Витираєте, значить, ви...

От ви витерли вже пізенько, лягаючи спати, поклали Джека на його місце і лягли.

Джекові скучно за мамою, йому скучно за братиками, за сестричками,— Джек так жалібно-жалібно скавучить.

Теща ваша, виходячи з «удобств» і човгаючи пантофлями, ласкаво заспокоює Джека:

— Цить! Цить! Здох би ти йому!

В цей час ви кашляєте і кидаєте:

— Джеконько! Спи, голубчику!

І чуєте тещине:

— Спи, песику. Спи, любенький. Навіки засни, собаченько наш хороший.

Заснув Джек, заснула теща, заснула дружина, засинаєте ви...

А засинаючи, чуєте, як дружина уві сні кличе благально:

— Чумко! Чумко! Чумочко! Швидше, швидше, швидше!

Так росте у вас ваш улюблений і чистопородний Джек.

Він росте, а ви витираєте.

Витираєте й водите Джека гуляти.

Щоб не часто витирати, частіше треба водити гуляти, а як не часто водити гуляти, тоді часто треба витирати.

Водити гуляти малесенького чистопородного песика з п'ятого-шостого поверху разів по п'ять-шість на день — дуже приємне спортивно-гімнастичне заняття.

Зразу так-таки ви беретеся і вчити Джека різних потрібних мисливських штук: іти за ногою, приносити поноску, шукати заховану якусь таку річ і т. ін.

Особливо приємно вивчити собачку знаходити ваші нічні пантофлі.

Чистої породи песик за 2—3 дні збагне цю науку, а вже за 2—3 тижні біля вашого ліжка лежатимуть усі пантофлі вашої родини й усіх сусідів, що живуть у спільній з вами квартирі.

Веселі часи настають, коли в песика зубки починають прорізатися.

Тоді одного чудового ранку ви прокидаєтесь, бо сильно скавучить собачка і сильно кричить дружина Люда:

— Модельні! Боже мій! Єдині модельні черевики!

— В чім річ? — запитуєте ви.

— Поїв модельні черевики!

— Хто поїв модельні черевики?

— Ваш Джек поїв модельні черевики!

Тижнів на два ви переходите з дружиною на «ви»...

А ще за кілька часу з поважною вашою тещею припиняються всякі зносини і на «ти», і на «ви», бо од її улюблених нічних шльопанців залишилися дві недогрізені стельки.

Але то нічого, — ви все рівно Джека любите, він уже носить поноску, він шукає речі, і ви самі бачили його першу стойку на сусідчину у дворі рябенку курку.

Ви ще й «піль» йому не сказали, а вже в роті в нього весь курчин хвіст, а курка сидить зверху на хліві й одчайдушно всіх запитує:

— Кудакудакуда?! Кудакудакуда?!

Траплятимуться і такі випадки: ви прийдете додому, а з вами не балакає навіть Юрко, ваш коханий синочок.

— Що таке? — запитуєте ви.

Мовчання. Напружена тиша. Тільки все посемейство суворо якомось дихає.

— Юрасику, що трапилось?

— Джек вісім котлет із'їв.

А як перед різдвом така в родині буде ситуація, то почувете:

— Од індика тільки архирейський носик залишився!

— З шийки, значить, почав? — проказуєте ви. А що ви більше скажете?

І так до перших роковин з дня уродин вашого хорошого песика.

Потім непогано віддати песика для науки досвідченому егереві.

Єгер — це людина, що вчить чистопородних мисливських собак. І зробить із вашого Джека одного в світі.

Але з егерем ви вже самі майте справу.

Одно скажу: доки ваш собачка в егеря, ви ходите в старому костюмі і в старих черевиках, а ваша дружина ніколи не придбає собі модельних черевиків.

І ви прекрасно знатимете, почім тепер вівсяна крупа

і пшоно, і що ваш Джек за один місяць з'їдає мінімум четверик коней.

І от, нарешті, Джек готовий.

Перше з ним самостійне ваше полювання на бекасів.

— Стойка!

— Піль!

Джек кидається, і з-під нього вискакує... здоровенна жаба.

А повернувшись колись із полювання, ви розповідаєте своїм приятелям:

— Посилаю Джека: «Побіжи пошукай, чи нема на тім болоті бекасів». Джек побіг, метнувся сюди-туди по болоту, бігав, нюхав, прибігає, висолопивши язика.

— Що,— питаю,— нема?

— Нема! — каже.

А бекасів, товариші, треба смажити, не розчиняючи їх, а з потрухами, з уздром.

Ах, яка це смачна, благородна, ніжна дичина!

МИНУЛЕ І СУЧАСНЕ

ЗНАМЕНИТИЙ (ох, і знаменитий же!) провід знаменитих українсько-німецьких націоналістів і їхні знамениті (ох, і знамениті ж!) ідеологи системи Донцових, Маланюків та інших донцово-маланюковатих і губами, і зубами, і перами галасували:

— Назад! До XVII століття! Отам наші лицарські, отам наші національні, отам наші сякі-такі-он-які традиції! Що теперішнє?! Що сучаснє?! Он тоді були лицарі, а ми нащадки їхні!

Чий вони нащадки, ми вже знаємо! І ви всі добре знаєте.

Прапрапращур їхній — пан Іуда Іскарійотенко. Це їхній, сказати би, родоначальник.

З нього все й пішло.

Тридцять срібляників — це їхня і ідеологія, і філософія.

Це — всім відомо.

Ми не про це зараз.

Хотілося поговорити про минуле й про сучасне.

Ніхто, ясно, минулого не закреслює, і ніхто минулого не перекреслює.

Минуле — минуло. Було й одійшло.

Було минуле — славне: про нього згадуємо з гордістю.

Було минуле погане — за нього червоніємо.

А от наряджати сучасне в шати чи XV чи XVII століття, — давайте з вами подумаємо, що з того вийде.

Візьмемо, приміром, трактор...

Може, й знайдеться де-небудь несповна розуму людина, що галасуватиме:

— Не хочу трактора! Хочу — соху!

Таку людину, — кожний це скаже, — лікувати треба.

Ми за трактор! Та й ви всі за трактор.

Так от і уявіть собі тракториста у широчезних, як море, синіх штанях, у високій баранячій, із шликом, шапці й з люлькою-зінківкою в зубах.

Підходить такий тракторист до трактора й співає:

Та орав мужик край дороги,
Та воли в нього круторогі,
Гей, цоб, цабе,— рябе,
Тр-р-р-р!!!

Правда, здорово підходить?

Та це ще ж і не все!

З першого ж кроку буде аварія.

Як тільки візьметься такий тракторист заводити трактора,— нате вам: мотор — г-р-р-р! Завідник (чи як там його?) чіпляється за широчезні, як море, штани й вивирає матню. Трактор стоїть, роботи нема.

От вам і нарядіть сучасне в минулу «традицію»!

Навіть для самостійної державної дірки широкі штани не підходять: зачіпатимуться ж, як у ту дірку тікати чи з неї, озираючись, вилазити.

Та багацько можна було б навести прикладів щодо цього.

Усяка нормальна людина розуміє, що «всякому овочу своє місце»... Але ж це — нормальна людина розуміє...

Минуле — минуло.

В сучасному — живемо й працюємо.

А думаємо про майбутнє. Про наше майбутнє, щасливе, вільне, у вільній сім'ї радянських народів, в Радянському Союзі.

«ВОНА ВЗЯЛА ГРИЦЯ ТА Й ПРИЧАРУВАЛА»

ЗАПРОСИЛИ мене на одне весілля.
Прийшов.

Весілля як весілля: молодий, молода, дружки, шафера, гості, патефон.

І веселий настрій: і в молодій, і в молодого, і в усіх присутніх.

Останнє мене здивувало, бо рідко я спостерігав у таких випадках веселий настрій, особливо в молодого.

А як уже щирісердно признатися, я недолюблюю весільних торжеств; часто-густо на похорон ідеш з більшою охотою, ніж на весілля.

Кличуть іноді тебе на весілля.

— Не піду,— сам собі кажеш.— Не дуже цікаво дивитися на щасливого молодого, що в перервах від одного до другого «горько» дивиться сумними очима на гак у стелі: мовляв, чи витримає?

А тут, уявіть собі, все по-хорошому: таки по-справжньому всі веселі, таки по-справжньому щасливі очі в молодого, щасливо-променисті у молодій, і по-справжньому сяють радістю гості.

Молода надивовижу просто якась особливо чарівна.

Навіть теща,— мама, значить, молодій,— симпатична бабуся, не сичить, а якось так по-материнському ласкаво дивиться на молодих (і на молодого теж!), обгортаючи їх своїми матерніми добрими очима.

Що, думаю, за чудасія?

Ну, як звичайно,— вечерея, безнастанне «горько», все, одно слово, як і належить бути.

Випили, і таки порядком випили.

Чекаю, що ось хтось таки прорветься: чи по дзеркалу торохне, чи, може, молодий зять зачне тещі коси розплітати, чи гості тарілками зафутболять (весільне «Динамо» — «Челсі»)...

Нічого подібного: все чинно, все благородно, весело, спокійно, інтелігентно.

Патефон грає, молоді гості танцюють, старші сидять, балакають.

Потім заспівали...

Сиджу й очам своїм не вірю! Йй-бо, правда!

Вибрав я таку хвилину, коли молоду покликала в якійсь справі її матуся, та й підсів до молодого.

І розповів мені молодий історію свого щасливого шлюбу.

— Працюю я,— каже мені молодий,— в установі на такій роботі, яка вимагає від мене одвідувати силу-силенну різних установ: і центральних, і обласних, і всіляких інших. Там, дивись, треба побачитись і поговорити з керівником, чи з начальником, чи з директором, там із заступником чи ще кимось іншим. Сам я натурою людина сумирна, тиха, вихована (я не хвастаюсь, а говорю те, що є, щоб вам усе було зрозуміліше). Голос у мене тихий, шкіряного пальта не ношу, ходжу в костюмі не напіввійськовим, а в звичайнім, і навіть військового кашкета не ношу, а таку собі скромненьку шляпу. Ну, приходиш в установу. У кожного начальника, як ви знаєте, є секретарка. Ну, звичайно, до неї. Якби ж ви знали, чого я за час своєї роботи не наслухався?! Леленьки-леле! Підходиш і так ввічливенько:

— Товаришко! Чи не можна бачити директора?!

На вас з очей блискавка і на високій ноті:

— Ви не бачите, що я збираюсь по телефону говорити?! Ви ж бачите, що я вже хотіла руку піднести! А пр-р-ретесь!!

Одскочиш і сядеш. Чекаєш хвилин десять, доки секретарка руку до телефону піднесе. Піднесла, поговорила. Знову я полохливо до неї:

— Можна бачити...

— Не можна! П'ять хвилин тому прийом закінчився! У другій якійсь установі нариваєшся:

— Чорти їх тут носять! Ну, ніякого від них спокою! А там, дивись, вам піднесуть:

— Вам «руським язиком» сказано! Не розумієте? Навчіться розуміти!

Або:

— По двадцять раз я не говоритиму! Слухати треба! Вас багато, а я одна!

Скажеш їй благально:

— Товаришко, я спішу! Будь ласка, доложіть директорові!

— Не великий пан, почекаєте!

А скільки разів довелося слухати стереотипне:

— Вам сказано: приходьте взавтра!

Чи таке:

— Перерва! Ви розумієте — перерва?! Що я тут сиджу, значить, я сиджу! Але перерва, і говорити під час перерви я з вами не буду!

Буває й таке:

— Та, товаришко, ще ж п'ятнадцять хвилин до кінця роботи!

— Без вас знаю! А що ж ви хочете, щоб через вас я в кіно запізнилася?! По-о-о-д-д-думаєш!

І от одного разу заходжу в установу. Сидить дівчина. Я до неї.

— Товаришко...

А вона мені:

— Сідайте, будь ласка! Що ви хотіли?

Я розповів. Вона мені:

— На жаль, зараз директора нема! Теряти вам час нема рації. Телефон у вас є? Я запишу! Директор буде за годину, я йому доложу і подзвоню вам! Навіщо вам бити ноги, теряти час?!

Я дивився на неї, признаюсь вам, буквально отетеріло і думав:

«Чи не з Марса впала?!»

А вона далі:

— Очевидно, вам частенько доводитиметься до нас приходити в різних справах. Запишіть мій телефон і дзвоніть, коли треба буде. Я, доживши своєму керівництву, вам одповідатиму! А як треба буде, щоб ви особисто завітали, скажу. Звуть мене Валентина Петрівна — мені й дзвоніть!

Підійшов другий одвідувач,— вона й з тим так... Так я вам скажу, що після такої розмови я не дуже зловживав телефоном. Я особисто навідувався частіше.

В цей час прийшла молода і до молодого:

— Пробач,— каже,— Грицю, що затрималася! Не сумував?

— Ні, Валюшо, ми тут заговорились!

— Угу...— я сам собі сказав.

* *
*

Прийшовши з весілля додому, я подумав:

«Виконувати директиви уряду про ввічливе обслуговування громадян, може, не так уже й хочеться, так можна хоч заміж за порядного одвідувача вийти! А як за секретаря чоловік править, то таку при «вежливом обходженні» можна блондинку одхвратить: з перманентом, брови тонкі вибриком і нігтики як кров!»

«ЩЕ НЕ ВМЕРЛА ВАША ДІРКА»

ВОЗРАДУЙСЯ, самостійна державна дірка,
возрадуйся й возвеселися: Гітлер, кажуть,
ізнайшовся.

Далеченько, щоправда, аж в Іраку,—
але ніби є. Про це я прочитав в одному
египетському журналі.

— Так що, значить, ще вам, братця-голодранці, ус-
міхнеться доля.

Він, Гітлер, гетьманфюрер ваш самостійницький, при-
йняв іслам і тепер уже не німець, а щось таке, чи то
араб, чи то арап...

Ходить там по пустелі й співає:

Не німець я тепер — арап.
Здається, добре зодягнувся.
І як воно случилось так —
В арапа я перевернувся.

Та це ж вас аж ніяк, мабуть, не дивує, бо Гітлер
весь час був арапом-душогубцем, і ви про це добре
знали, бо й самі з того кодла, хоч і вважаєте себе за
українців...

Арап — це щось таке наднаціональне.

Як його там ізнайти?

В цьому ми вам допоможемо.

Слухайте.

Як вилізете з самостійної державної дірки, озирніть-
ся, щоб вас котрась бабуся навильником не торохнула,
та й беріть зразу попід шинель трохи праворуч і пря-
муйте на Грецію.

Чому, питаєте, на Грецію?

— У Греції є такий генерал Вулгаріс. Як ви йому
скажете, що шукаєте Гітлера,— він вам дасть по край-
цю хліба й по шматку грецької губки на закуску.

З Греції берегом ідіть на південь до Середземного

моря, а там, перестрибуючи з острова на острів (архіпелагів там багато. Не забувайте цього слова. Так і питаєте: «Де тут, мовляв, архіпелаги?»), вискочите в Єгипет.

Єгипет ви зразу впізнаєте по Хеопсовій клуні.

Серед Єгипту стоїть височенна-височенна така клуня, що її збудував фараон Хеопс.

Фараон — це на манір вашого кущового.

З Єгипту ви поза Хеопсовою клунею йдїть до Нілу.

Нїл — це річка.

Впізнати Нїл не тяжко: там дуже квакають крокодили.

Крокодилів ви не бійтесь — вони вас не займуть, бо вони падла не їдять.

Сїдайте, отже, на крокодилів і перепливайте Нїл.

Переправившись, прямуйте до Суецького каналу.

Як дійдете до Суецького каналу, покладїть кладку й кладкою переходьте в Малу Азію.

Шукайте там Ірака.

Не рака, а Ірака! — затямте це.

Рак — це те, що лізе, а Ірак — це держава.

Скажуть, що Гїтлер з Іраку перебрався в Аравію.

От ви й питаєте:

— Де тут Аравія?

Та навіть мале вам скаже, куди йти.

Серед Аравії є велика балка. Йдїть до тієї балки й зразу починайте копати дїрки — схрони.

І не гаючись, засновуйте самостійну й ні від кого не залежну державу.

Як копатимете дїрки, співайте: «О майн лібер Августін», — Гїтлер почує й прийде до вас, обніме всю владу, й заживете в своїй державі.

Доведеться, ясна річ, «перехреститися» на магометанство, та хїба не все одно вам, кому молитися: чи богів, чи аллахів, чи чортові, аби «шмат гнилої ковбаси».

ДВА ЧОБОТИ — ПАРА

БУВАЮТЬ, як знаємо, такі часи в житті злодіїв, коли силою обставин зажене їх доля в глухий якийсь закуток,— обшахраїти нема кого, вкрасти теж нема в кого,— тоді вони давай один одного об'єгорювати.

Спочатку один в карти другого обстукає,— другий сидить голий і на руки хукає, а потім другий першого обмішує,— перший сидить голий.

Так і живуть!..

А проте є якась така ніби ілюзія, хоч і шахрайського, а життя.

Опинилися поза межами України недобитки українсько-німецьких націоналістів.

Тиняються по чужих задвірках і польські націоналісти.

У перших залишилося на території Радянської України ще кілька снігом не запорошених самостійних державних дірок.

У других на території демократичної Польщі темними ночами попідтинню де-не-де продираються перелякані постаті так званої АК (Армії крайової).

У перших,— українсько-німецьких націоналістів,— за кордоном побирається такий собі пан Мудрий, що рекламує себе за проводиря українського самостійницького руху.

У других,— польських націоналістів,— десь за морем є «президенти» Рачкевичі та пани «прем'єри» Арцишевські.

І ті, і ті (нам уже про це доводилося писати) — до кого тільки вони не зверталися з різними благальними пропозиціями!

— Купіть Україну! Ну, купіть! Який народ! А територія! А пшениця! А надра! Купіть! Дешево ж оддаємо!

— Купіть польський народ! Хороший народ! І земля,

і ліси, і все, що на землі й під землею. Купіть, бо далі буде дорожче!

Не йдуть покупці!

Що робити?

Істи ж треба!

І от починається обшахраювання одним одного.

Пан Мудрий складає угоду з проводом Армії крайової про спільні дії на території Радянської України й демократичної Польської республіки.

Спільні дії українських підпанків із польською шляхтою!

Чи чули ви коли-небудь що-небудь, люди добрі, подібне?

Українсько-німецькі націоналісти побраталися з польськими націоналістами!

Мовляв, як повоюємо ми спільно демократичну Польщу й Радянську Україну, тоді, значить, ми, українські підпанки, запануємо на Україні, а ви, польські пани, пануватимете у шляхетській Польщі.

Луснути зо сміху від такого побратимства можна!

Хто вже, як не наш народ, знає, що значить панування польської шляхти на терені многостраждальної Західної України!

А от же бачите: до якої підлоти тільки не вдаються шахраї, коли доля зажене їх у темний закуток, де не можна ні чужого вкрасти, ні чужого продати.

Тоді один одного починає об'єгорювати.

Український і польський народи знають, з ким вони справу мають, і тому кажуть вони панам і підпанкам:

— Не бачити вам ні Радянської України, ні демократичної Польщі, як не бачити у вас і днем з вогнем ані крихти совісті та честі.

А ТУЮ ШЕПТУХУ ТА ПО БАНДИТСЬКОМУ ВУХУ!

ВОДНІЙ із західних областей Української Радянської Соціалістичної Республіки залишилася не загорожена ще снігом самостійна державна дірка.

Чоловіка, мабуть, із сім ще били там державні самостійні воші.

Ясновельможний тої дірки гетьман, чухаючи булавою поперека, grimнув на козацтво:

— Воші побили — й годі! Гниди взавтра битимемо, а тепер слухай нову директиву начального проводу! Та не чухмарся, а слухай! Начальний провід наказує! Позаяк одверті виступи небезпечні...

— Ой, і небезпечні ж! — муркнув бунчужний.

— Мовчать! І слухать!

— Умовчиш тут, коли поперека вже ось три тижні ніяк не розігнеш! Якась молодиця держалном оперіщила!

— Мовчать, кажу! — grimнув дірковий гетьман.— Слухай далі. Позаяк одверті виступи небезпечні і коштують нам багато і без того вже неживої сили, наказується вдатися до нашіптування. Виділити команди шептунів...

— Як це? — почувлося з кутка.

— Слухай далі. На обов'язку цих команд лежатиме ходити по базарах та по людських місцях і пошепки розповсюджувати всілякі чутки про наші по всіх усяодах перемоги! Що вже нас визнала й Англія, й Америка.

— Не повірять і пошепки! — зітхнув бунчужний.

— Мовчать! Робити це і самим командам, і через тих, хто на два боки діє, на тих, хто «і нашим і вашим».

— Та небагато вже й таких!

— Мовчать! Щоб і вони вживали теж такого способу!! О! До цього ми, хлопці, й ударимось! — закінчив ясновельможний дірковий гетьман.

Бунчужний безнадійно махнув рукою:
— А битимуть вони нас теж пошепки чи вголос?
Гетьман, чухаючи поперека, мовчав.

* *
*

У неділю на базарі один з команди шепотунів ходив поміж людом і, побачивши замислену постать селянина над возом з картоплею, озираючись, підходив:

— Слава Йсу! Картоплю продаєте?

— Еге!

— А чи не чули-сте, пане добродію, що наші вже до Києва підходять?

— Які наші? Наші вже давно в Києві!

— Наші! Ті, которі «Ще не вмерла»...

— Одійди, бо люшні шкода! А як візьму люшню, то, бігме, вмере!

Шепотун одбігав...

Вибрав бабусю, що стояла над глечиками з молоком, спираючись на коромисло:

— Слава Йсу! Почім молочко?

— Двайцять!

— Скоро вже подешевшає молочко, бо наші з Києва на Полтаву вдарили...

— Аж на Полтаву?! Ударили, кажеш?

— Ударили!

— Отак ударили чи дужче?! — гахнула коромислом по голові шепотуна бабуся.

Як заверещить шепотун:

— Ой, рятуйте!

— Ага,— каже бабуся,— як про Полтаву, так пошепки, а як «Ой!» — так у крик! Я тебе пошепочу, іродів сину! Я сама — баба шептуха од злого духа!.. Ви думаете, що за вашим шепотом нашого крику про вас, голодранців, не почують?! Почують! Радянська влада — вона все почує!

* *
*

І вийшло, як каже народна приказка:

«Почув глум і пошепки, і вголос».

Це так народ про самостійницько-німецький начальний провід каже.

САМОСТІЙНА ВИЛУПЛЮЄТЬСЯ

НУ, як же тут не воскликнути:
— Радуйся, сороко, радуйся, вороно, радуйся, горобче — великий чудотворче!
До того вже запліднилось на справжню соборну самостійну і ні від кого не залежну державу, що ось-ось тільки — стук-стук! — шкаралупа — трісь! — вона, голубочка, — така ж уже самостійна, така ж уже незалежна, жовто-блакитненьким пушком припушена, — тільки:

— Ців-ців! Я єсть, — мовляв, — вилупилась!

І увесь світ, усі держави, всі дипломати хором як гаркнуть:

— В-и-и-знаємо-о-о-о!

Ви ж самі тільки подумайте! Сам пан гетьманич (його ясновельможність!) Данило, наслідник і спадкоємець ясновельможного гетьмана Павла Скоропадського, аж у Канаду виїхали, з дипломатичною метою: «Дайте, не минайте».

Чули про гетьманича Данила?

Не чули!

Ну, почуйте. Дуже інтересно!

Павло Скоропадський по державних німецько-самостійних трудах, кажучи державною мовою, «дуба врізали» й залишили по собі наслідника, свого сінка Данила, який і обняв гетьманський престол, з титулом поки що «гетьманича».

Що таке «гетьманич»?

Ну, як би це вам пояснити?

Як узять на горобця, так це ще не зовсім горобець, а, сказати би, — голоцюцьок.

А на гетьмана вже їх будуть коронувати потім, як уже вони повоюють древню столицю українську — Київ.

Тоді, значить, як вони Київ повоюють, тоді вже, значить, висвятяться на гетьмана.

Усі відьми на Лисій горі ретельно до того свята готуються.

У Канаді пан гетьманич Данило ходять з торбами від Монреала до Вінніпега й співають попідвіконню, як оті старці-лірники:

Я на гетьманство іду,
Йй-бо, гетьманом буду,
Ой дайте, дайте мені,
Дайте долар хоч один.

Верховний правитель, виходить, є!

Тут тільки не зовсім іще ясно, що ж із Бандерою робити.

Бандера ніби рвонув до Швейцарії самостійну державу будувати.

Там і безпечніше, та й швейцарського сиру легше вкрасти, бо не всі швейцарці ще розшолопали, що воно за їден, той Бандера.

А він і звідтам надсилає привітання самостійній державній дірці:

«Вітаю, мовляв, усіх, хто за самостійну бореться! Тримайся, хлопці! Як пощастить хапнуть грубий кавалок сиру, надішлю і вам. Ох, і смачний! Ваш фюрер Бандера».

Виходить, отже, що верховних аж два: гетьманич Данило і фюрер Бандера.

Чи ж вони помиряться?

Максим Рубан (був такий у дірці за верховного головнокомандуючого всім вошивим військом) подався на дипломатичну роботу, бо послів, послів для самостійної держави треба, та ще послів!

Та не тільки послів, а й міністра ж закордонних справ треба!

Аякже ж!

Держава ж, та ще й самостійна.

Так ото Рубан чи не на міністра випинається?!

Знову ж таки й тут чи не виїде катавасія, бо й пан Мудрий (цікаво, в якому саме місці в його мудрість сидить?) теж на закордонного міністра пнеться. Отож він підписав угоду з заграничними поляками про спільні дії.

Теж, значить, кричатиме:

— Чому Рубан за міністра, а не я? Рубан у дірці весь час сидів, який з нього міністр? А я за кордоном весь час був. Усі передпокої знаю, де лизати і кого лизати знаю, де цілувати і куди цілувати — я все знаю.

Як уже вони помиряться, то вже й не сказати.

Послали ще дипломата до Туреччини, бо прочули, що турки широкі штани носять,— якщо вдасться вимолити кілька пар турецьких штанів, то з одної пари можна буде три-чотири пари для свого війська пошити,— от військо й буде зодягнене...

Отакі-то діла самостійні й незалежні...

В О В К

I

МИСЛИВЦЕВІ, що йому вперше в житті доводиться їхати чи йти полювати вовка, раз і назавжди слід обов'язково запам'ятати стару нашу народну приповідку:

«Не бійсь вовка,— сідай у хаті».

Вовк — хижак і хижак лютий, кровожадливий,— проте боятися його нема чого.

Кіндрат Калістратович Моргниоко, давній і досвідчений убийвовк,— так він усім розповідав і всіх учив, що вовк — звір надто полохливий і боязкий.

— Ось послушайте,— казав усім Кіндрат Калістратович.— Живу, як знаєте, я на хуторі і якраз на узліссі. Кошара моя стріхою аж на ліщину ніби налягає. От вовк і нанюхав моїх овечок. Продер гупої ночі під стріхою в кошару дірку та й уплигнув серед овечки. Ну, в кошарі, звісно, гвалт,— вівці: «Ме-е-е!», та й у хліві,— а хлів поруч,— корова в рев! Я почув, вискочив з хати та прожогом у кошару. А воно щось сіре повз мене під стріху — шелесть! Крізь дірку проскочити не встигло, як я його за хвіст, а воно, видите, вовк. Ну, лякливий же, я вам скажу, звір! Така вже, звиніть, неприємність! Хоч що ви мені тут кажіть, а вовк — звір кріпко полохливий!

А на нашу думку, це ще не такий сильний аргумент за вовчу полохливість, бо хто знає, яка б «неприємність» вийшла, коли б вовк зненацька вхопив Кіндрата Калістратовича, ну, не за хвіст, а взагалі ззаду... А Кіндрата Калістратовича ми всі знали за хоробру і сильну думом людину.

Та хоч вовк, може, й не такий уже сильно полохливий, проте ще раз кажемо:

«Не бійсь вовка!»

Полювати вовка — це для мисливця і честь, і обов'язок, бо хто ж таки не почервоніє й очей долу не спустить, коли йому скажуть:

— Сидите ви тут, сидите, охотниками прозиваєтесь, а у Вербовому хуторі вчора вовки трьох овець зарізали та телиці лівий задок од'їли.

— А де це Вербовий хутір?

— Од Зачепилівки кілометрів не більш як з п'ять буде. Як доїдете до могили, так дорога вліво піде, тією дорогою й ідете. Ярком переїдете, беріть праворуч, та понад ярком, понад ярком, нікуди не звертаючи, якраз у Вербовий хутір і в'їдете...

— А вовки хіба в самому хуторі?

— Ні, на хуторі питаєте кривого Степана,— він знає, де вовки. Той усе на світі знає. Давній охотник, тільки правов не вибрав.

— Чи не в Перещепиному це лісі? — кидає Кіндрат Калістратович.

— Та, мабуть, що в Перещепиному. Де ж їм більше бути, як не в Перещепиному... І лісу чимало, і самі ж вам ярки та балки. Тільки в Перещепиному. Вовка там як хмари! Закурить нема?

— Закурюйте!

— Так почекайте,— устряв знову Кіндрат Калістратович.— Як у Перещепиному, так чого ж нам тоді до Вербового хутора їхати? Перещепине,— воно ж біля Розлогого хутора, а Вербовий — так він же біля Кучерявої балки... То, може ж, то вовки з Кучерявої балки?

— Мо, й так! Воно, конешно, вовк, конешно, звір! Правильно! Тільки в Кучерявій! Густа балка і чималенька балка. Ох, і вовка там! Як завиють,— волосся дротом!

— Так тоді давайте до Вербового вдаримося! Це — в Кучерявій!

— Так-таки до Вербового й прямуйте. Та там питаєте кривого Степана,— його всі там знають. Той вам і розкаже, й покаже. Він усе знає, бо охотник давній, от тільки що оце тепер правов не вибрав.

— Ну поїхали! Прощавайте! Спасибі, що сказали!

— Щасливо! Підсипте ще махорочки! Запашна махорочка!

— Закурюйте!

— Спасибі. Так як ярком переїдете, беріть зразу по-

над ярком і аж до самого Вербового. Три ж овечки й телиця,— государству ж збитки які. Ніззя, треба винищити. Бувайте здорові!

II

Ну, значить, переїхали ярком, взяли праворуч, та понад ярком, понад ярком, нікуди не звертаючи, прямісінько у Вербовий хутір.

— Тр-р-р! Драстуйте, бабусю!

— Драстуйте!

— Де тут, скажіть, будь ласка, кривий Степан живе?

— Кривий Степан?

— Еге! Охотник!

— Так він же ж тепер не охотник: він без правов! А живе він... Одна... Друга... Третя... Четверта... П'ята... Шоста... Сьома... за четвертою хатою повернете в уличку. Тією вуличкою у самісінький двір так і в'їдете.

— Спасибі, бабусю!

— Тільки сьогодні неділя, мабуть, його вдома нема, на охоту пішов.

— Та то вже як там буде!

За четвертою хатою вулички нема. Стали.

Бабуся кричить:

— Та куди ж ви? Вже проїхали!

— Та то ж, бабусю, третя хата, а не четверта!

— Дивись, а я думала — четверта. Недобачаю вже я. Не тільки вулиці, а вже й нитки в голку не вштрикну.

Завернули у вуличку і прямісінько в двір.

— Драстуйте, Степане! як вас?..

— Іванович...

— Степане Івановичу! Це ви охотник?

— Охотник-то я, конешно, охотник, так тільки не встиг правов виправить. Без правов. Не охочусь тепер...

— Вовки, кажуть, одолівають тут вас?

— Ні, такого щось не чують! Тихо з вовками, хвалити бога, тихо поки що... Зайчики, ті, конешно, попадаються. І густенько... Лисичку іноді торохнеш... Буває...

— А трое овець хто зарізав?

— Трое? Не слухав! Позавчора Секлета, одноосібника, заколола, так не вівцю, а кабанчика...

— А телиці зад хто од'їв?

— Що ви, товариші?! Це — брехня, вірте совісті, брехня. Десятий рік я старшим корівником. Коли хто навіть ударить, строго взиськую, а не то що цілі зади од'їдуть... Хто ж це вже підкопується?!

— Та ні, ми, Степане Івановичу, про вовків!

— Які такі вовки, коли в мене по дві тисячі літрів на фуражну корову, а вони — «зади од'їдають»? Хай знімають, коли не вірять!

Розтлумачуєте, кінець кінцем, у чім річ, і Степан Іванович заспокоюється.

— Так у вас про вовків, значить, не чуть? А так поблизу де-небудь?

— Говорили, що кілометрів за п'ятнадцять звідси, у Попівському, ніби виють. І що справді ніби комусь зад од'їли... Не знаю тільки кому — чи телиці, чи комусь іншому...

III

— Поїдьмо, товариші, на Попівське! Може, там справді щось організуємо, — каже Кіндрат Калістратович. — Там таки справді бували облави на вовків і там таки є справжній мисливець, що має і прапорці, і зможе зібрати гучків-загонщиків, і знає, де поставити на номера. А я, як фахівець у цій справі, навчу вас, як полювати вовків облавою.

— Поїдьмо! Забились, так уже поїдемо. Сьогодні, може, вже не встигнемо, ну що ж, лишимося, завтра й пополюємо!

Поїхали!

Кіндрат Калістратович, давній убийвовк, розповідає про вовчу облаву.

— Ой цікава ця штука, товариші, облава на вовка. Вовк залягає на день у густій хаші і там лежить до ночі і тільки вночі виходить од'їдати телицям зади, різати овечки та лошата. Досвідчений охотник зарані вже знає, де вони є, бо прислухається до їхнього виття, а то й сам, виючи по-вовчому, викликає їх на відповідь, щоб уже напевне знати, де саме вони лежать. Коли це все вже вивчено, тоді призначається облава. З'їздяться мисливці, зарані сповіщаються загонщики, з двох боків те місце обтягується шнурком, з прив'язаними на ньому прапорцями. З одного боку, де прапорців нема, розстав-

ляються на номерах охотники, а навпроти, здалека, заходять загонщики, запускаються, коли єсть, собаки... Звір піде на охотників, убік він не побіжить, бо боїться прапорців... От, значить, обложили, стали. Загонщики чекають знака, коли починати... У лісі тихо-тихо... Іноді тільки трісне гілочка, упаде з ялинки, стук-стукне дятел... Ви стоїте й «прочісуєте» зором свою територію: де стежка, де галявина,— щоб зарані вже знати, як бити вовка, коли він піде,— чи просто на вас, чи, може, трохи праворуч, чи ліворуч. Ви ж знаєте, що й праворуч, і ліворуч на номерах ваші товариші-мисливці. Отже, щоб не допустити його на їхню територію, а щоб вовк був ваш! І тільки ваш! От почалися гони. Крик, шум, гам. Тріщить десь ліщина, гавкають собаки, стріляє старшина загонщиків... Не ліс там у загонщиків, а пекло. Га-ла-ла! Тю! Го-го! Ух! Ох! Та-ра-ра-ра! — Пекло це прямує на вас. Отут уже держіться. Тут уже кожний тріск гілки — то тріск усіх ваших нервів. Падіння шишки з ялинки — атомна бомба. Стрибок зайця — мінімум стрибок жирафи. Лисиця — тигр. А ви ж зайців і лисиць не стріляєте. Боже борони! Найтяжчий злочин — стріляти на вовчій охоті в щось інше, крім вовка. І от, на решті, іде він. Я його, товариші, не тільки на око впізнаю, я його ходу за сто метрів знаю, я чую його еством своїм усім. І от — між кущами — мельк! — сіре. Раз на мене — вважайте, що вовка нема. З першого пострілу. А там іще — постріл, там постріл. А якась роззява то й не помітить. А дехто, помітивши вовка,— на грушу. Буває й таке. А дехто й собаку, замість вовка, стукне. Буває й таке. Наближаються гонщики:

— Скільки взяли?

— Трьох!

— Скільки пройшло?

— Два!

— Ех ви! Як же це ви зівнули?!

І от тоді на узліссі оповідання про колишні облави...

— А тоді, пам'ятаю...

— А отоді...

— А раз...

Та що там говорити...

Кіндрат Калістратович аж упрів, оповідаючи про вовчу облаву. Очі йому блищать. Почервонів увесь.

Слухачі зачаровані.

Йдете, значить, ви на Попівське.

Обабіч дороги, аж ген-ген — куди око дістає, закучелися зелені вруна колгоспної озимої пшениці.

А за зеленими, на пагорках, чорніє, ніби воронове крило, колгоспна зяб...

Аж ось мчить з гори віз. Кобильчина летить галопом. На возі стоїть громадянин, кашкет йому набакир, в лівій руці віжки, а в правій — батіг, що загрозливо навис над кобильчиною:

— Н-н-н-но! Н-н-н-но!

— Куди легиш, дядьку?

— Вовк!

— Де?

— Отам, на горі, на пшениці! Мишкує! Н-н-но!

Кіндрат Калістратович, як старий і досвідчений убийвовк, резюмує:

— Нічого вдивительного нема! Може бути! Старі вовки, розлучені, що нічого не бояться, іноді виходять і вдень помишкувать на поле. Буває. Сіпни, Петре, коні, може, справді побачимо...

Підтюпцем вибираєтесь на гору. Праворуч од дороги пшениця пішла схилом до річечки. За річкою весь у вербах невеличкий хутірець.

— Он! — аж скрикнув Кіндрат Калістратович.

Справді, серед великого лану озимої пшениці стоїть сірий звір. Він нахилив голову і щось ніби винюхе. Потім починає гребти лапою землю.

— Хлопці! — шепотить Кіндрат Калістратович. — Один стрибай тут і, пригнувшись, до річки. Другий істрибуй трохи далі. Петре Івановичу, ви станете отам, за пагорком, а я спущусь до он тієї вербички. Поволеньки сходьтесь і наганяйте його на мене. Я не промажу. А ти, Петре, їдь собі потихеньку дорогою та співай, щоб він на тебе поглядав. Пішли.

Всі, попригнавшись, розбігаються, як наказав старий і досвідчений убийвовк Кіндрат Калістратович, і починають оточувати звіра. Звір, видать, не дуже полохливий, бувалий звір, бо не видно, щоб дуже нервувався. Побачивши, що до нього наближаються люди, він потихеньку почав одходити, і тоді тільки, як гарячий Петро Іванович, не витримавши, побіг за ним, — легеньким

скоком подався на хутірець, прямісінько на Кіндрата Калістратовича.

Підпустивши звіра метрів на п'ятдесят, Кіндрат Калістратович вистрілив.

Звір дико зааякав, підстрибнув і вдаривсь об землю.

Кіндрат Калістратович його вдруге...

Раптом із садка біля крайньої хати одчайдушний крик:

— Тату! Нашу сучку вбили!

І на постріли, і на крик вибігають чоловіка з п'ять хуторян...

Тут дозвольте хвилини на п'ять перервати оповідання...

А через хвилини п'ять ясно вже було все:

— П'ятдесят — і не менше!

Зійшлися на тридцяти.

— Та заберіть семеро цуценят, бо чим я їх годуватиму!

Ідучи далі, Кіндрат Калістратович говорив:

— Нічого вдивительного нема, що вовк виходить і вдень мишкувати на поле...— А подумавши трохи, ніби сам уже до себе, додав: — Тільки ж той був без цуценят.

ПЕКЛО ТРИЩИТЬ

ОЙ, що робиться зараз у пеклі, що робиться?!
Усі чорти в паніці, а найстарший диявол, Вельзевул, сидить у кабінеті, замкнувся, нікого не приймає, секретарка ходить навшпиньки, і як котрийсь сатана голову до приймальні виткне,— зразу:

— Ш-ш-ш! Тихо!

— Не приймають?!

— Та куди там приймать?! Замислившись, ратиці гризуть і сопуть!

— А що таке?!

— Тихо! І сама не знаю! Іноді шию дугою вигнуть, голову нахилять, хвостом себе по стегнах ляскають та все когось ріжками ніби хочуть проткнути і набік одкинуть! Тікай краще!

Сатана тихенько зачинив двері й чкурнув од кабінету, нервовий і наполоханий.

Довгенько щось отак сидів у кабінеті на самоті диявол Вельзевул — та все думав.

Раптом різкий дзвінок до секретарки.

Секретарка вскочила до кабінету і вжахнулася: диявол сидить блідий, очі йому червоні, ріжки загострилися, китиця на хвості вистріпалась, волосся на животі й на спині геть-чисто все посивіло,— тільки на голові та на хвості й чорне,— лапи всі лисі, ратиці пообкусунані, і не говорить, а якимось хрипучим голосом мекає:

— Під Новий рік збіговисько усіх чортів, і молодших і старших! Щоб усі були! Зібрати всіх в сковородинському цеху! Дров під сковорідки в цей час не підкладать, щоб грішники не шкварчали, бо заважають...

— Припинить, значить, тортури грішникам, чи як,

ваша диявольська екселенція? — боязко запитала секретарка.

— Значить, припинить! Нічого з ними не станеться! Теж мені, подумаєш, муки! Ну, йди! І зразу ж і по телеграфу, і по радіо передай наказ про загальне збіговисько!

— Порядок денний який буде, ваша диявольська екселенція?

— Сам оголошу!

Секретарка вискочила з кабінету, миттю до телефону — передавати наказ і на радіо, і на телеграф про підноворічне всечортяче збіговисько.

Занепокоєння в пеклі почалося після того, як почали туди прибувати з шибениць чемпіони Освенціму, Дахау, Бельзену, Майданеку і т. ін.

Коли вони появилися в цехах старезного-престарезного пекла, вони прогулювалися поміж казанами, пательнями, пекельними пічками та багаттями, іронічно посміхались.

— Оце пекло? Ха-ха! Оце торттури? Хо-хо! Оце пекельні муки?! Хе-хе!

Реготалися вони страшно! Аж за животи бралися та реготалися:

— Ех ви! Чорти називаєтесь?! Сатанята ви наївнії! Дияволятка ви! Оце у вас називається печі?! Оце у вас називається вогонь?! Діти ви, діти! Не бачили ви освенцімської пічечки!! Не бачили ви майданеківської установочки?! Почекайте, ось після Нюрнберзького процесу ідеологи наші прибудуть,— ми вам тоді покажемо, яким має бути пекло!

— Так ви ж самі й мучитиметесь у тім пеклі!

— Ха-ха! — хахакнула медхен Ірма.

— Як то так «ха-ха»?! — скипів начальник над усіма пекельними сковорідками, старий, досвідчений сатана, що за своє життя засмажив мільярдів з десятків грішників.— Як посаджу на сковорідку, тоді хахакнеш!

— Побачимо, хто кого посадить! — багатозначно примружила очі медхен Ірма.

Всі одразу зрозуміли, що щось таке затівається.

Негайно ж повідомили про такі балачки самого Вельзеула.

І ото з того часу Вельзевул замислився, замкнувся в кабінеті і все думав.

Вельзевул — не дурень.

Він прекрасно розумів, що його пекло, його пекельні муки й тортури проти фашистських мук на землі ніщо, і що всі грішники глузуватимуть тепер і з його, і з його комбінату, і що з приїздом до пекла фашистів сором і глум упадуть на його стару диявольську голову...

От він і думав, як би запобігти цій катастрофі...

Багацько було планів у його сивій чортячій голові, та старий диявол знав, з ким він справу має...

Знав він діла і Герінга, і Ріббентропа, і фон Паппена, і всіх інших розпроканалій і в глибині душі сам із себе насміхався:

— Ну, куди мені?! Хіба я зможу?!

Дивився на себе в дзеркало і смутно хитав головою:

— Пора, діду, на покой!

А заспокоївшись, подумав:

«Хіба, може, дати по п'ятаку Скоропадському, Коновальцеві, Бандері та іншим гестапівським запроданцям із українців,— може, вони визволять?! Спробую! За гроші вони все зроблять...»

Оце, власне, й було основним питанням порядку денного підноворічного всечортячого збіговиська.

Заспокоївся трохи Вельзевул і повеселішав.

— Може,— мовляв,— ще поживу!

Але в цей час убігла до кабінету секретарка:

— Нещастя, ваша диявольська екселенція!

— Що таке?!

— Харон утопився! Прив'язав до шиї камінь і шубовснув у Стікс! Залишив записку: «Прощайте! Не хочу я фашистську та українсько-німецьку погань у пекло перевозити! Пропало пекло! Харон».

— Чесний був дідуган! Пекло йому підземне! Наше пекло, не фашистське!

Сильно дуже вразила ця подія Вельзевула. Харон не витримав! Тисячоліттями перевозив людей у пекло, а от не витримав!

— Кепська справа! Лиха ознака! — зітхнув Вельзевул.

Дав наказ секретарці:

— Влаштувати паром, хай самі переїздить! Бо коли Харон не витримав, то хто ж витримає?!

* *
*

Всечортяче збіговисько якраз оце відбувається. Про його наслідки повідомимо о дванадцятій ночі 31 грудня 1946 року.

У НОВОРІЧНУ НІЧ

СИДИМО вчора вдвох у Шевченківському парку, сидимо й воркуємо про се, про те, про Новий рік.

Сидіти не холодно, зима, як бачите, така собі тепла, що й під Новий рік у парку посидіти можна, ну, от і згадали минулі часи, коли більше й приємніше по садках та по парках розмовлялося...

Та що там уже хоронитися: рандеву ми одне одному в Шевченківському парку призначили.

Чому зимою?

Та взимку якось зручніше, менше народу, ніхто з молоді вашій симпатії не співчуватиме, коли ви, щільненько до неї притулившись, любовненько й обережненько до лавочки її веде:

— Обережненько,— мовляв,— бабушко, щоб не підсковзнулись! Хай би, бабушко, поперед вас ішов ваш дедушка! А ви б, бабушко, та за дедушкою по пісочку!

Ох, і капосна наша молодь! Ніяк через неї не можна навіть узимку в Шевченківському парку полюбезничать: одразу помітить.

Сидимо, значить, любезничаємо.

Коли ось підходить до нашої лавочки, важко човгаючи повстяками, старезний дідуган.

У повстяках у нього тільки чвирк-чвирк! — намокли ото так повстяки,— борода в нього довга-довга та біла-біла, тільки якась вона розкуйовджена і з неї капає, капелюха йому набакир, і весь він ніби аж парує.

Сів, тяжко зітхнув:

— Ху-у-у!

І сидить...

Придивляємося ми до нього: і постать ніби вся знайома, і обличчя десь бачили, а вгадати не вгадаємо...

Сидів-сидів дідок хвилин із десять, а потім до нас:

— Закурити нема? — питає.
— Будь ласка! «Катюшу» палите?
— Та палю,— каже,— й «Катюшу», й «Труд», тільки дуже рідко, а більше дубове листя.
— Чому ж це так — листя?
— А я з лісу!
— Хто ж ви такий?
— Невже не впізнали? Та я ж святковий Дід Мороз!

— А-а-а! То-то ж ми дивимось щось ніби знайоме, а ніяк не вгадаємо! Доброго здоров'я! Прибули, значить? Ну, вітаємо в нашім городі! Як ся маєте? З якої ялинки роботу починаєте?!

— Та де там почнеш при такій погоді, коли з усіх стріх капле, в повстяках болото, дихати тяжко. Розтану я тут, як на сонці Снігуронька! З бавовняними дідами ялинки тепер будуть, а я, живий Дід Мороз, не втну: дуже вже-таки тепло.

— Так ви в ліс тікайте!

— Я насилу з лісу втік!

— Чому?

— Вовки!

— Які вовки?

— Та справжні, живі, сірі вовки! Такого вовка розплодилося, що ні проїхати лісом, ні пройти. Як сюди збирався, тільки-но з дупла виліз, вони на мене цілою тічкою, так я й подарунки, що дітям ніс, погубив, як тікав. Аж до самісінької Дарниці гнався. Біг аж до отого через Дніпро мосту! Так я, як убіг у місто, так замість того щоб ялинки шукати, зразу до уповнаркомзагу:

— Що думає,— кричу,— ваша «Живзаготсировина»? Коли вона вовки винищить?! Проходу не дають!

А вони мені:

— «Живзаготсировина» шкури заготовляє. Не її справа вовки нищити. Вона готове збирає!

— Знаємо, як вона збирає,— кажу.— Он у нас на Чернігівщині, замість вовчих, собачі шкури поназбирала! А премії як за вовків повидавала: двісті п'ятдесят за самця й триста карбованців за самицю! Держава премії за хижаків попризначала, а вони собак заготовляють! Хіба так вовків винищиш?

— А чорт його розбере: і те сіре, і те сіре!

— Що сіре, то й вовк, по-вашому?!

— Якби ж воно живе, та зубами клацнуло, та ще й укусило, тоді б, може, й розібрали, а з шкури що візьмеш? Питаєш: «Чого ця вовча шкура не сіра, а ніби аж чорна?» А він мені: «Це,— каже,— ярчук! Найстрашніший у світі вовк!» Думаєш,— може, й справді!

— Отакі вовкодави! А як по-моєму, по-дідівському, треба за цю справу братися по-серйозному! Треба, щоб і мисливські секції при фізкультурних товариствах, і військове охотницьке товариство, і Наркомзем, і Наркомрадгоспів — щоб усі разом узялися за вовка, бо коли вже мені, досвідченому Дідові Морозові, вовки дошкуляють, то що ж казати про колгоспних овечок, та корівок, та лошат! Забувають, що за старих часів од вовків в царській Росії гинуло щороку мільйон штук худоби! Розмахують руками, а на ділі виходить, як та баба казала: «Не бійсь вовка, сиди в хаті!»

— Не піду в ліс, вовків боюсь! — махнув рукою Дід Мороз.

— Ну, залишайтеся у нас: якимось проживемо!

— Та й у вас тут, у місті, не все мені до вподоби! Зайшов сьогодні в один магазин, продовольчий, подивиться, як населення обслуговують. Стою, дивлюсь. Підходить до прилавка старенька-старенька бабуся, ще старша від мене, й просить одпустити їй олії. Продавщиця взяла в бабусі пляшку для олії, подивилася на ту пляшку й каже: «Не зовсім чиста у вас, бабусю, пляшечка! Та нічого, я зараз її вимию!» А я собі подумав: «О! Прекрасно! Яка чудесна та послужлива дівчинка-продавщиця!» Аж ось як налетить директор магазину та в крик до продавщиці: «Не смій мити пляшку! Хай удома миють! Пляшки ще їм тут мити?! Подумаєш?!» Зніяковіла ввічлива дівчинка-продавщиця, ще дужче зігнулася старенька бабуся, яка просто не додивилася вдома, що в неї не зовсім чиста пляшка, і потопала бідненька бабуся додому пляшку тую вимити! І тихо зробилося в магазині, і всім було незручно якимось дивитися на директора, що на корню вбиває чудесні поривання своїх продавщиць культурно і ввічливо обслуговувати покупців.

— Да-а-а! — промимрили ми.

А Дід Мороз розійшовся та й давай мене питать:

— Ну коли,— каже,— вже зрозуміють, що не покупці

для магазину, а магазин для покупців, що не люди для трамвая, а трамвай для людей, що не клієнти для пошти, а пошта для клієнтів, що не пасажирів для залізничних кас і для вагонів, а каси й вагони для пасажирів, що не мешканці для електроенергії й для ТЕЦу, а електроенергія й ТЕЦ для мешканців?! Коли це зрозуміють, я вас питаю!? Хто поверне мозок тим людям на 180°?!

— Та чого ви, дедушко,— кажу,— на мене кричите? Я тут при чім?!

— Як при чім?! В газеті пишете? Пишете! От і му-сєте про все це писати, тлумачити всім, що найперше й найголовніше — це людина!

— Ну, добре,— кажу,— напишу, тільки не кричіть!

— Не піду я до вас жити, доки ви всі ці неподобства не налагодите!

— Ну, ходімо,— прошу я діда,— хоч цю ніч переночуєте, не сидіти ж вам цілу ніч у парку!

— А не дуже у вас жарко в хаті, не розтану?

— Ні,— кажу,— не дуже, середньо. А як припече, я на вас віялом махатиму!

— Ну, ходім!

Та й пішли ми втрюх,— я, моя симпатія та Дід Мороз,— додому.

Весела все-таки новорічна ніч!

Хоч і не морозно, а проте, хороше: сяють зорі, горять огні, співає молодь радянська, молодь-переможець.

І довго-довго ми стояли на розі одної ulиці, де літній уже чоловічина, трохи похитуючись, доводив дівчинці-міліціонерві про те, що:

А вечер, друзья, хороший такой,
Что песен не петь нам нельзя!

Дівчинка-міліціонер, усміхаючись, просить того дядю:

— Ішли б ви, дядюшко, додому! Та лягли б ви, дядюшко, спать! Дядюшка ніяк не погоджується і все доводить, усе доводить:

Что песен не петь нам нельзя!

Тоді підійшли ми втрюх до дядюшки, взяли його під руки:

— Правильно, дядюшко! «Не петь нельзя».

І вже четверо двинули:

Споем веселей, пусть нам подпоет
Седой, боевой капитан.

«РУЖЖО»

В СІ, розуміється, зразу на гвалт:
— Чому «ружжо», коли насправді — «рушниця»... А як не хочеться, щоб була «рушниця», то вже «ружьє», але ж ні в якому разі не «ружжо».

«Рушниця» — правильно. За всіма словниками — «рушниця». Згодний.

І «ружьє» — правильно. Згодний. Це по-російськи.

А от мені хочеться, щоб було «ружжо», бо так називав цю річ той дід, що вчив мене колись з неї стріляти.

Так от, значить, про «ружжо».

«Ружжо» — це така штука, з якої стріляють.

Виходить, що коли нема ружжа, нема й мисливця.

Тобто він є, але він, сказати, не справжній мисливець, а яловий, платонічний.

Такий мисливець ходить сумний і задумливий, очі в нього печальні-печальні, і при зустрічі з вами він каже:

— Ех, якби мені оце ружжо. Та ще таке ружжо, як у мене було. Скільки ж я виводків крижня знаю. А чирят! Хай мене бог поб'є, як впливуть... Як ряски! Лисичах шість нір назвав. По шестеро молоденьких та по дві старих у кожній норі. Сорок вісім шкурок висіло б у мене оце на горищі. А вовче лігво у Кривій балці! А ви оце й з ружжом та тільки ото одного деркача й устрелили... Ех! Ружжа нема!

Та одійде від вас кроків на десять, обернеться, подивиться ще раз на вас, махне рукою:

— Нема ружжа!

От що таке «ружжо» для мисливця...

Ружжа своєю конструкцією діляться на два види:

1) Шонполка. Дехто його неправильно називає шомполка.

2) Центрального бою, або централка.

Шонполка, значить, і централка.

Ну, ви, очевидно, знаєте, яка різниця поміж шонполкою й централкою.

Шонполка набивається просто в люфу (ствол), а централка набивається готовими набоями, що закладаються в так званий набойник (патронник). Ружжо «переламується», закладаються набої, потім знову складається — і все...

Та ви це все знаєте, розуміється, це я говорю для того, що може трапитися людина, яка зроду-віку ружжа не бачила.

Я, приміром, зустрічав людину, яка прожила півсотні літ на білому світі й кавуна не бачила...

Буває...

Яке ж ружжо краще: шонполка чи централка?

Цього я вам не візьмуся говорити: і не просіть, і не благайте.

Коли б ми з вами тут списали цілі стоси паперу чи наговорили тисяч із десять кубометрів найученіших слів, доводячи перевагу централки перед шонполкою, все одно знайдеться кілька чоловіка з гурту, що зразу ж вас ошелешать:

— Централка, кажете, краща?! І що ото воно говорять!? А чи бачили ви мою шонполку, що ще прадідові моему оцього пальця одірвала, як курок одскочив?! Бачили?! Так чого ж ви ото так централку вихваляєте? Ну, куди, скажіть, ота ваша пукалка проти справжньої, як от і в мене, шонполки? Ви ж не бачили, як із моєї шонполки вовк на шістдесят сажнів перекида пішов?! Бачили?

— Ні, не бачив!

— То й не говоріть! Централка — вона, конешно, теж ружжо. Ложа — красива, лакована, стволи теж рівні, виділані стволи... Да... У руки візьмеш, так вона справді-таки вроді наосяще ружжо. А от як на ділі вона, конешно, стріляє, то не так стріляє, як моя шонполка стріляє... От сказати так: якби мені оце кріпкого сталнього дроту, — небагато його й треба! — щоб я кріпко ствола до ложі вкріпив, притяг як слід, ех, ціни б не було моїй шонполці! Дід іще покійний як прикріпили, то й досі! Вони тоді, ох, і дроту ж дістали! У того, як пак його, — та не дай збрехать, та в отого, що взяв племінницю в нашого графа Капніста. От, дивись, і виле-

тіло ж. Та ще він сірими в яблука жеребцями їздив... Четвериком. А ліва пристяжна, було, голову аж до землі, курява з-під неї стовпом-стовпом... А кучер сидить та тільки покрикує: «Побережись! Побер-р-режись!». Так отоді ще дід покійний вкріпили, а тепер воно розхиталось трохи. Стріляє добре, тільки як стрельнеш, так воно ніби цапки стає... Дроту б мені, щоб вкріпить. І не багато й треба. Не виделують тепер такого дроту. Ох, і сильно б'є. Одного разу я націлив чирьонка, добр-ре націлив, як гахнув, а воно мені повз праве вухо тільки — дз-з-з-з-з! — як свисне,— так куди сильней, як Штаньків паровик. А то воно курка вирвало, так він мені ото повз ухо тільки — дз-з-з! Лапнув рукою,— вухо на місці, тільки з того часу трохи недочувати став. Дуже сильно ружжо б'є. А ви кажете — централка краща. Чирьонка я тоді не вцілив... Та то нічого, на другий день я підкрався з-за очерету, а воно біля берега плавало, так я його палкою. Все одно не втекло. Так ото щоб після цього я проміняв свою шонполку на якусь там централку... Та ніколи в світі.

Ні, доводити перевагу централки перед шонполкою або навпаки — зайва річ.

Особисто я — за централку.

Чому?

Ну, такий у мене смак.

Хай лають мене за це шонполники, хай кепкують з мене,— терпітиму, що ж поробиш.

Але сказати, що «я за централку» — і тільки, це все одно що нічого не сказати.

За яку я централку?

За курковку чи безкурковку?

Ах, страшно говорити, що я, приміром, за безкурковку. Вже бачу презирливу посмішку он у того слухача чи читача і зневажливе:

— За безкурковку!.. Чому саме за безкурковку?.. Ну, чому за безкурковку?.. Безкурковка — це все одно що безвуха жінка. Дивишся на неї — і жінка як жінка, а чогось нема. Так і безкуркове ружжо. Держиш його, гладиш його, а зачепитися ні за віщо. Летить качка, а ти не знаєш, чи зведені в тебе курки, чи ні, чи пересунув ти того предохранителя, чи не пересунув. Сіпаєш-сіпаєш

за собачку, а качка вже от онде. А як перед тобою курки, так тобі видно, чи вони зведені, чи вони в тебе не зведені... клац-клац! Сіп-сіп! Бах-бах! І хоч качка й летить-таки, так зате ти вистрілив і вистрілив вчасно. Ні, безкурковка ні до чого. Тільки з курками. Дід, умираючи, казав батькові, а батько — мені: «Ніколи не купуй безкуркового ружжа. Тільки з курками».

Ну, гаразд; з курками — то й з курками, безкурковка — то й безкурковка.

Але й це ще далеко не все.

Який калібр найкращий?

Дванадцятий? Шістнадцятий? Двадцятий?

Я — за двадцятий калібр!

Тільки ж нікому не кажіть, бо одразу ж почнеться:

— За двадцятий? Двадцятник?! Так краще ж із бузинової пукалки стріляти. Принаймні дешево, а наслідки однакові. Я розумію — стріляти, так уже стріляти, щоб і постріл був як постріл, щоб і площа обстрілу була як площа. Дванадцятка — це ружжо! Ну, ще шістнадцятка сюди-туди. А двадцятка? Та я її і за ружжо не вважаю!

— І ніколи з двадцяткою не полювали?

— Та ні, була в мене років із п'ятнадцять тому двадцятка, ох, і ружжо було! Било, щоправда, дуже гучно, але все ж як удариш, хоч де б дичина була,— дістане. Так одно воно й було. Тепер таких ружжів не виділяють. Е, пі, я за дванадцятий калібр. Ружжо серйозне, ґрунтовне,— не іграшка.

Є ще один «сорт» рушниці, що його спеціально замовляють аматори для себе.

Це так звана утятниця.

Величезний ствол, страшенна ложа,— набивають її силою пороху й дробу, не несуть, а везуть до озера, де восени табуняться дикі качки.

І бахають.

Щоб стріляти з утятниці, треба вміти добре робити задне сальто.

Утятниця, положим, сама вам сальто зробить, але краще вистрілити і зразу ж самому йти в сальто. Буде легше.

— Чого це вас так покандзюбило? — запитав я в одного мисливця.

— Е, це вже давно! Років з десять тому! З утятниці

стрельнув! Не розгинаюся, не розгинаюся, десять літ уже не розгинаюся!

Але калібром діло не кінчається.

Якої фабрики, марки, якої ружжо найкраще?

Якби хтось із охотників-початківців забажав придбати собі рушницю — яку «марку» йому посовітувати? Давайте подумаємо.

Наші ружжа вітчизняні: тулка, іжевка,— хороші вони. Прекрасні!

Є англійські: Перле, Голланд-голланд.

Французькі: Лебо, Франкот.

Німецькі: Зауера.

Чеські: Новотного (виняткові рушниці).

М. Т. Рильський зберіг у своїй пам'яті, та й мені переказав вірші про ружжа Новотного:

Коль ружье бьет на полсотни
Или больше сажней,—
Это значит, у Новотны
Сотворен феномен сей.

Та якої ж фабрики ружжо вам посовітувати?

Бачите, я взяв собі за правило в придбанні мисливського приладдя не давати нікому ніякісіньких порад.

Можу вас тільки зазнайомити з традиційною тактикою, якої ви повинні дотримуватися при оцінці рушниці чи будь-якого іншого охотницького приладдя,— коли вас запитуватимуть, чи прохатимуть таку оцінку дати.

— Бачили моє ружжо? — питають у вас.

— Ні, не бачив!

— Ось, подивіться!

Ви берете рушницю й уважно її розглядаєте. Обов'язково при цьому подивіться на світло у стволи, попробуйте курки, зважте її на руці, націльтесь з неї. Причому націляйтесь разів кілька, швидко й рвучко прикидаючи ложу до плеча,— це значить, ви пробуєте, чи прикладиста вам ця рушниця.

В цей час хазяїн рушниці вам обов'язково говоритиме:

— Б'є прекрасно! Знаєте, ніколи не думав, що на такій віддалі можна вбити щось. Зайця торік восени зняв, так усі здивувались. Я стріляв так просто, щоб наполохати, а він намертво. Всі потім перевіряли, бо

ніхто не вірив... Сто дев'ятнадцять метрів. П'ять дробин попало, і всі навиліт. Такого бою я ніколи не бачив. Так воно ніби й не дуже показне, а б'є, то вже б'є.

— Якої фабрики? Не розберу я, що тут написано.

— Та я й сам не знаю. Казав мені один тут майстер, що стволи Голланд-голланд, ложка Лебо, а магазинна частина наша, тульська. Ну, вже що б'є, так і не говоріть.

Ви спокійно зауважуєте:

— Мені подобається. Симпатичне якесь воно. По-винно бути з хорошим боем.

Хазяїн рушниці буде з вашої «рецензії» про його рушницю задоволений.

Потім вас обов'язково будуть запитувати про ту рушницю інші мисливці:

— Бачили рушницю в Н.?

— Бачив! А ви бачили?

— Бачив.

— Ну й як? — тепер уже ви запитуете.

— По-моєму, лушня!

— І по-моєму, лушня!

Нарешті ми дійшли до найпоширенішої «марки» всіх наших ружжів.

Марка ця — лушня.

Найкраща рушниця — ваша.

Решта — лушні.

Це з вашого погляду.

А з погляду ваших товаришів-мисливців — і ваше ружжо потрапляє до розряду лушень.

Це вам, звичайно, боляче, але нічого не вдієш: такий закон.

Отже, купуйте рушницю якої завгодно фабрики: для вас вона буде найкраща, і з таким боем, якого ніде не бачили і не чули.

Придбали ви рушницю.

Насамперед її треба пристріляти.

Що це значить?

Це значить, що вам треба підібрати для набоїв стільки пороху й шроту, щоб вона якнайкраще біла.

Що значить якнайкращий бій у рушниці?

Це значить, щоб вона біла різко, щоб осип дробу був рівномірний. І щоб шріт той летів якнайдалше.

Але це все в теорії.

На практиці у 90 відсотків наших мисливців ви почувете:

— Пристрілювати? Е! Що ж воно то за ружжо, що його ще й пристрілювати треба?! От у мене: клади, скільки влізе,— як часи. Оце ружжо!

А той, у кого шонполка розхиталась і при пострілі цапки стає, той твердо собі затямив:

— Та як же ж це так можна, щоб один заряд на всі випадки був. А як мені треба полоснути по табунові штук у півсотні крижнів, що ж я в них, однаковим, як і в одного чирьонка, зарядом стріляти буду? Та що ви мені розказуєте? Як я вже назнав, де вже сідає такий табуняка, так я ж і заряд відповідний повинен мати. Я вже насиплю пороху тільки так, та й шроту не пожалкую. Щоб уже бить, так бить. От якби дроту сталюого дістати, щоб як слід вкріпить. Бо без дроту воно, як стрельнеш, може сильно цапки стати. Не виделують тепер такого дроту.

Пристрілка ружжа не дуже популярна річ.

— От як поцастить гадюку у ствол заманути, та протім гадюкою стрельнути,— тоді вже буде бити без промаху. Ох, тоді ж і б'є! Ох, і б'є ж!

Пристрілюючи ружжо, та не тільки пристрілюючи, а й частенько непристріляними набоями стріляючи чи стріляючи з шонполки зарядами на великий табун крижнів,— треба мати на увазі, що вас удома можуть запитати:

— Що то в тебе — флюс, чи що? Зуби ж у тебе не боліли?

— Та вчора звечора кутній правий щось крутить і крутить, крутить і крутить. Мабуть, флюс.

— А чого ж щока вся синя?

— Хіба синя?

— Як печінка.

— То, мабуть, синій флюс. Чув я, зубний лікар казав, що тепер посиніли. Ще не зовсім з'ясовано, від чого воно.

— А чого ж лівою рукою ложку держиш?

— Праве плече щось не той... Шарніри щось не ходять. Мабуть, ревматизм. Летючий, мабуть.

— От ходите там по болотах. Сидів би краще вдома. «Усидиш...» — сам собі думаєш...

Коли запитують родичі,— це ще нічого. Значно гірше, коли викликають карету швидкої допомоги.

Говорячи про рушницю, не можна не згадати про шріт і про порох.

Про шріт слід знати, що не можна стріляти бекасином ведмедів, а картечцю — бекасів.

Цурпалками з гвіздків, накраяними з допомогою зубила й молотка, можна стріляти з однаковим успіхом і вовка, і вальдшнепа.

— Ваш отой дріб, лавошний,— він до моєї шонполки не іде. Ніжний він дуже. А от я оце собі гвіздків накраяв,— ця штука здорово б'є. Летить вона ніби цурка і як уже зачепить, нікому вже не воскресать.

Порох!

Порох завжди треба держати сухим. Так говорить мудра народна приказка.

Правильна приказка, бо мокрий порох не запалюється і не вибухає.

Дехто з мисливців, щоб бути певним, що в нього порох таки справді сухий,— підсушує його.

Робиться це або в печі, після того як хліб випечено, або на плиті, коли в грубці огонь вже погас, а плита ще гаряча.

Трапляється, звичайно, що піч розносить, а на плиті порох пахає.

Це коли іскорка якомось там десь залишиться.

Видовище це дуже інтересне, воно нагадує фейерверк в Парку культури й відпочинку під час народного гуляння.

Виходить, значить, що ви і вдома були, і на фейерверку побували.

І вдома, й замужем.

Щоб бути справжнім охотником, треба добре стріляти.

Щоб добре стріляти, треба вчитися й практикуватися. Де вчитися і де практикуватися?

На стрілецькому стенді.

На стендах мисливці стріляють по невеличких, як ви знаєте, крихких тарілочках, що вилітають із бліндажа в несподіваному для вас напрямку.

Вилетіла тарілочка, а ви:

— Бах!

Вилетіла друга, а ви:

— Бах!

Вилетіла третя, четверта і т. д., і т. д.

Спочатку, ясна річ, наслідки будуть не зовсім для вас радісні, але дедалі вони кращатимуть і, кінець кінцем, з вас випрактиковується неабиякий стрілець.

Можливо — і навіть дуже можливо, — що з вас виїде і заслужений майстер стрілецького спорту.

Як і скрізь, так і тут, не святі горшки ліплять.

Треба тільки вперто, наполегливо, систематично ходити на стенд і практикуватись.

Не без того, що між вами й вашою дружиною точитимуться такі розмови:

— Черевики купив? Давно ж узяв гроші.

— Купив, купив.

— А де ж вони?

— Залишив у тресті, в столі. Хороші черевики. З рантом.

— Не риплять?

— Ні, тихі, не риплять. Такі, ніби на позі їх зовсім нема.

— Це дуже добре, як зовсім ніби нема. Не люблю, коли риплять.

— Ні, ні, ні, — не риплять. Дуже тихі черевики.

— А як з костюмом? Скоро вже пошиють?

— От-от-от уже пошиють.

— Ти ж дивись, щоб не дуже великі плечі підклав, а то важкий піджак буде.

— Ні, зовсім легенький буде. Не чути буде. Так ніби зовсім піджака нема.

— Я така рада, що тебе вже одягли. Тепер ще мене одягнеш...

— Одягнемо й тебе... Ще й як одягнемо... Ти б мені дала трохи грошей, я там назвав хороше пальто, завда-ток би треба було дати...

— Добре, я дам...

Набій коштує чималенько: для того, щоб вивчитись, тисяч десять патронів, що не кажи, треба, ну, значить, одягнуться обоє: будуть і черевики, і костюм, і пальто — все буде.

Так зате ж уже на полюванні клас можна буде показати.

Розказували про одного майстра спорту, як він на вовчій облаві відзначився.

Вовк подивився на нього, весело підстрибнув, усміхнувся й гаркнув:

— Це тобі не тарілочка!

Ружжо після кожного полювання обов'язково треба чистити.

Хоч багато є скептиків і щодо нього.

— Ні в яким разі чистити ружжа не треба,— говорять вони.— Стволи тоді стираються всередині і дріб косо летить.

Могло бути.

Я чищу.

Останнє зауваження.

Мисливське ружжо, як і всяка вогнепальна зброя,— річ небезпечна, і біля неї треба ходити обережно.

Але найнебезпечніше ружжо — це ружжо незаряджене.

— Нічого, нічого,— беріть, беріть,— воно в мене незаряджене.

Так от з незарядженого ружжа найбільш вбивають чи ранять мисливці і себе, і своїх товаришів.

Майте це на увазі.

ОЙ ВИ, КОНІ, КОНІ ВОРОНІЇ

КОЛИ Петра Сидоровича висунули на кандидата обласної Ради депутатів трудящих, він з того був дуже радий і дуже гордий. Виборцям своїм він говорив дуже задушевним і дуже переконливим голосом:

— Товариші виборці! Сердечно вам дякую за велику для мене честь і за велике до мене довір'я. Даю вам, товариші, слово і урочисту обіцянку, що довір'я я ваше виправдаю і що найменша ваша вимога, найменше ваше прохання і всі ваші бажання не минуть моєї уваги, як не минули ви, мої виборці, мене своєю увагою, своєю шанобою і своїм довір'ям.

Промова, одне слово, була в Петра Сидоровича на передвиборному зібранні дуже сердечна і дуже ділова.

Обрали Петра Сидоровича на депутата одноголосно, хоч дехто й подейкував:

— Та чи ж працюватиме так красно, як ото красно дуже говорить?

Обрали, значить.

Записався Петро Сидорович в Раді в комісію народної освіти.

Основна його робота була в радгоспі — за директора він там правив.

Що ж було далі?

Далі було таке, що за весь час свого депутатства він таки один раз поговорив про освітні справи з головою освітньої комісії: зустрілися якось на вулиці в обласному центрі, зайшли пива випити.

— Ну, як воно діла? — питає Петро Сидорович.

— Та нічого! Ремонтуємо! Відбудовуємо! — одказує голова комісії.

— Треба! Треба! Треба й відбудовувати, й ремонтувати! На те нас народ і вибирав, щоб усе було в порядку! Освіта, вона, брат, освіта!

— А чого ніколи на засідання комісії не завітаєте?— питає голова комісії.

— Та ніколи! До того нема коли, що й не говорять! І посівна, і жнива, і молотьба, і довгоносики!

— Так-так! — притакнув голова комісії.

Що ж було далі?

Далі, коли наблизились вибори радянських органів, само собою розуміється, в справу «впутались» ворони коні-огоні, на яких з висвистом і прокатили виборці Петра Сидоровича!

Петро Сидорович з такої конфузії був, треба правду сказати, не дуже радий і не дуже гордий...

Він замовк і тільки якимось так інтенсивно сопів.

Коли хто-небудь із підлеглих надходив у справах, дружина потихеньку говорила:

— Прийшли б ви краще взавтра!

— А що, сопуть?

— Сопуть!

В такі часи Петро Сидорович дуже були тверді на резолюції...

Як придавлять перо, пишучи резолюцію, так аж папір і рветься!

Та й це ще не все. Це все дрібнички!

А от що потім скоїлось, так і тепер іще старший конюх полотніє, як ізгадає.

Покликав якимось Петро Сидорович старшого конюха:

— Скільки в нас у радгоспі вороних коней? — питає.

— Та скільки ж?! Васько — один, Сокіл — другий, Прудкий — третій. Вам як, — питає старший конюх, — прикро вороних, чи й темно-гнідих та карих рахувати?

— Самих прикро вороних!

— Ну, значить, ото три! З кобил, значить, Воля, Зірка й Примха. Виходить, шестеро! А от куди приділить Резеду? Круп у неї прикро чорний, а перед — гнідуватий! Куди її?

— А чого в неї більше? Гнідого чи вороного?

— Та вороного, мабуть, більше!

— До вороних!

— Тоді, виходить, семеро!

— Так от що, — прирік Петро Сидорович. — Приготуй їх усіх, підбери документи та в радгосп «Степовий» одведи! Я вже договорився з директором: поміняє на таких же, тільки іншої масті! Вороних не бери!

— Та чи дадуть же таких? Коні ж усі справні!

— Дадуть! Я договорився! Вороні коні — то нещастя!

Коли старший конюх повів вороних у радгосп «Степовий», Петро Сидорович дивився їм услід і посміхався:

— Хай бере вороних! Хай бере! Його тепер до обиради обрали! Хай бере!

ГОВОРИЛА-БАЛАКАЛА

I

РОЗПОВІДАЛИ нам про одного немолодого вже вченого, про якого знали селяни, що свого часу він не був прихильником колективізації, колективної організації, тобто не був за те, щоб замість копійчаних, дрібнобідних, одноосібних господарств великі гуртові, колективні артільні хазяйства побудувати.

Були такі вчені, та подекуди ще їх чималенько є по закордонах.

От одного разу приїхав такий от учений на село, де він народився. На селі ще колгоспу не було, та балачки про його вже точилися.

Ясно, що сільські багатії були проти об'єднання в артілі, а біднота за її утворення.

Зібралися селяни, запросили професора поговорити з ученим земляком про се, про те.

Багатії, знаючи, як ставився колись учений до колгоспів, умовилися запитати його привселюдно, чи варт їм колективізуватися, чи не варт.

Бачилися вони перед тим з професором давненько. Запитали, чи вийде, мовляв, щось путне з колгоспу, чи не вийде? Чи, мо, й, справді-таки, як кажуть «мудрі» люди: «Гуртове — чортове?»

Подивився на них професор та й каже:

— Слухайте, люди добрі! Давно колись один дуже мудрий чоловік вигадав паровика й збудував першу в світі залізницю! Ви знаєте, що попервах було? А те, люди добрі, було, що їхав він на першому поїзді сам-один, а всі люди, вчені й не вчені, шарахались в усі боки од першого поїзда. Так тому винахідникові довелося попервах ще й приплачувати, щоб хтось на тому поїзді поїхав. Отаке було... А тепер що робиться? Хто з вас

тепер боїться залізниці? І хто з вас тепер не їздить залізничними поїздами?

Мовчать селяни...

— А чи чули ви коли-небудь,— говорив далі професор,— що було, як вигидав один мудрий винахідник грамофон? Ви знаєте, що Французька Академія наук, тобто збори найученіших людей того часу, прочувши про те, що чоловічим голосом говорить якась машинерія, апарат, ухвалила проклясти, занафемувати винахідника, що голос людський, тобто дар божий, на якусь чортячу платівку навів та в залізну трубу ввібгав! А тепер? А хто з вас тепер залюбки не слухає чудових пісень та веселої музики з грамофонів та патефонів? Та що там говорити?! Самі подумайте!..

Мовчать селяни...

II

Заїхав оце нещодавно до мене один дідок на святках — погостювати.

Сидимо, балакаємо, минулі часи згадуємо.

А з дідком знайомі ми вже давненько, і колись, років з двадцять тому, артіль одну,— колектив, значить,— організовували.

Що вже попореготалися ми, що вже попосміялися.

Ми з дідком за колектив стояли, та й більшість із хазяїв були не проти, тільки якось нерішуче, все якось вагалися.

— Чого ви огинаєтесь? — питаємо ми їх.

— Та той...

— Та що той?

— Та якось невдобно...

— Та чого ж невдобно?

— Ну, як же воно так, щоб на всіх та одна ковдра?

— Яка ковдра?

— Аякже... Он Іван Явтухович (а Іван Явтухович за царя мав двісті моргів землі) кажуть: раз усі ниви в один лан, раз коні в одну стайню, раз плуги, та сіялки, та молотарки в один двір, раз зерно в одну засіку,— то й усі ковдри докупі позшивають, усі ліжка в одно ліжко позбивають,— та всі вряд на те ліжко полягають, й отією одною величезною ковдрою всіх і вкриють! Як же

тоді?! Як подме мені з лівого боку, а лівий сусіда мені підіткнувшись не дасть, я ж змерзну! Пішов би в артіль, коб тільки ковдра не спільна для всіх!

А дідок їм тоді:

— А чи казали вам Іван Явтухович, що й усіх корів стулять в одну корову, а всіх бугаїв — в одного бугая, а всіх доярок — в одну доярку, а всі дійниці — в одну дійницю, та як сяде та стулена доярка під стулену корову, та як сіпне за з'єднану дійку,— ото чвіркне молоко! Чвірк — і глечик! Чвірк — і глечик! Не казали вам такого Іван Явтухович?

— Не казали!

— Почекайте — скажуть! Скажуть, бо щоб лишилося у них двісті моргів земельки, а у вас півморга, вони ще й не те скажуть!

Слухають...

А дідок їх піджигує:

— Говоритимуть іще й такого, що буде на всіх один спільний величезний гребінець. Поставлять вас усіх вроді як у ранжир та чесатимуть усіх під один той гребінець. І таке говоритимуть!

Слухають...

— І що з одної величезної ваганки всі їстимете, говоритимуть, однією ложкою! І що дітей од матерів одбиратимуть! Все це говоритимуть.

Слухають...

— Та, мабуть, уже ж говорили, що трактори то-то нещастя, то-то кара господня, що димом сонце застилатимуть,— сонечкові світлому ніяк буде землю обігрівати,— а колесами землю так утрамбовуватимуть, що травичці ніяк буде із землі виткнутись! І що, як будуть трактори, то де ж того гною брати землю вгноювати?! Говорили, мабуть?!

Слухають селяни та посміхаються.

III

Заснували ми тоді з дідком артіль.

А тепер оце згадували та сміялися!

Як же гоїно та буйно розвинулася артільна господарка?

І як милувалися та тішилися колгоспники з широких

ланів золотої пшениці, чисельної череди гладкої худоби,
отари овець, табунів свиней та птаства!

Постав на селі театр, кіно, читальня, лікарня.

Гукало радіо.

А говорено було, говорено, що пропадом усе про-
паде.

Говорила-балакала...

«ХИТРИЙ ПАНЬКО»

I

У ТАЛАНОВИТОГО, оригінального галицького українського письменника Леся Мартовича є знамените оповідання «Хитрий Панько» про те, як одбувалися вибори на Західній Україні за часів панування цісарсько-королівської австро-угорської монархії.

Західна Україна не звалася ще тоді Україною, а тільки «намісництвом».

Вибрали громадяни 62-літнього Панька виборцем у перший раз в житті й то тільки тому, що «його в місті ще не знали за бунтівника, котрий інакше наважиться голосувати, як наказує староста».

От через що випала, бачите, Панькові така «велика честь».

З чого ж почав свою громадську роботу виборець Панько?

«Не досвіта, але ще таки вночі встав Панько. Вбув великі чоботи, надяг кожух, а легітимаційну карту й карту до голосування запхав у пазуху, аж геть на голе тіло. Вже дома боявся, щоби йому тих карт хто не видер».

Причвалавши до міста, виборець Панько зайшов, як наказано йому було, до «адуката», де йому записали в карту ім'я кандидата й попередили:

«А вважайте,— говорили йому,— аби-сте не злакомилися на п'ятку, бо в сінях стоїть секретар Момчинський, відбирає картки з нашим кандидатом та й дає другі картки з п'яткою.

— Я її от туди! — відповів Панько, всуваючи картку назад до пазухи,— а п'яткою він мене не зачумить!»

Пішов виборець Панько до повітової ради, де була виборча комісія. Не встиг увійти в сіни, як уже секре-

тар до нього: «Покажи картку!» — і коли Панько заявив, що дасть картку тільки комісії, як зразу підскочив «агітатор», підніс свою здоровезну руку та й із розмахом ударив Панька по лиці».

«Уже б'ють! Але витримаю, аби не знати що! — подумав Панько».

З яким гірким сміхом і з якими сльозами описує Лесь Мартович всі поневіряння виборця Панька, доки він таки перехитрив варту в сінях і продерся до комісії.

Читаєш — і смієшся, й плачеш!

Коли його з сіней витурив жандарм, він, бідолаха, міркує:

«Отже ж таки не вдержав! Збоявся! Збоявся, що голову розчерепить кольбою».

Щоб, так сказати, якось удар тої «кольби» («кольба» — приклад у рушниці.— *О. В.*) зменшити, знайшов Панько на базарі земляка у великій баранячій шапці, і промайнула в нього щаслива думка. Почав просити в земляка позичити тую йому високу шапку. Земляк боявся позичати.

«— Та ви не бійтеся, Йване, нічо! То, адіт, голосую на посла, а там б'ють.

— Знов б'ють,— перебив Іван,— а казали, що цих виборів не будуть бити.

— Ой, не будуть! — відповів Панько.— Мені вже осьде шістдесятий і другий рік минув, а ще мені ніхто так у писок не втяв, як сьогодні. Та писок байка, але жандарм замахується кольбою до голови. А я старий чоловік: боюся, аби мя не заголомшив до біди. Та позичте мені, Йване, шапки, поставлю в шапку віхоть, та все не так страшно!

Іван зам'явся: ніяково відмовити, але й не хотілося дати.

— Та-бо то вважаєте, Паньку,— промимрив Іван,— шкода вашої голови, але й шкода моєї шапки: як угатить кольбою по шапці, та й розпоре».

Позичив-таки Іван шапку Панькові.

«Панько витяг із воза добрий жмут соломи, пом'яв, потер на віхоть та й запхав на дно шапки.

«— Тепер най б'є, гупне, як у подушку. Голос піде, а я собі й байдуже».

Отак готувалися виборці голосувати на Західній Україні за Австро-Угорщини, за шляхетської Польщі.

Та на цім пригоди з виборцем Паньком не кінчилися.

Шапка з віхтем соломи не допомогла. Довелося Панькові шукати іншого способу дістатися до виборчої комісії.

І тільки скинувши чоботи, щоб легше було йому перелізти через мур та пролізти чорним ходом на другий поверх до комісії,— таки виконав виборець Панько свій громадський обов'язок.

«Вибравши догідну хвилину, махнув Панько до сіней і побіг босими ногами по кам'яних сходах, аби виконати австрійським законом запоручений акт вільних виборів.

Біжучи горі сходами, мав Панько велику радість, що не зрадив громаду та й так хитро втік від напасті».

Таким гірким сарказмом кінчає своє оповідання про «вільні вибори» в австрійській Галичині Лесь Мартович. Яка туга!

II

Ні, не скидатиме тепер вільний народ Західної України чобіт, йдучи на вибори.

Не запихатиме далеко за пазуху, аж до голого тіла, свої виборчі бюлетені.

Не застромлятиме віхті він у свої шапки.

Святково одягнений і радісний, понесе він бюлетені до урн і обере, вільний, своїх народних депутатів.

ВАЛЬДШНЕП

ШО, може, на вальдшнепів поїдемо? — запитав я свого вірного товариша по охоті.— Воно хоч і пізнувато, висипки вже далі на північ посипали,— та проте, може, ще ж якийсь забарився й у нас. Та й Ральфа треба перевірити, чи не забув він за зиму, як стойку робити! Поїдемо провітримось трохи.

— Ні, не поїду! Весняної охоти я не визнаю! Та й тобі не раджу! Я — ворог весняної охоти!

— Чому? Навесні в лісі краса яка!

— От тому, що краса, я й ворог!

І замислився-замислився мій вірний товариш.

А потім і питає:

— Ти молодим коли-небудь був?

— Здається,— кажу,— був! Та й що з того?

— Було й мені,— він каже,— колись вісімнадцять літ. І були в мене тоді очі, як сливи, і кучері, як пісня. І була тоді весна. А Галя, що жила, як піти поза садком та перейти леваду, так Галя та, повір мені, була краща, як весна. Такої постаті, таких очей, такої коси, такого голосу і такого погляду,— от заприсягаюся тобі! — ні в кого в світі не було! Мої очі, і мої кучері, і все, що в грудях моїх билось й горіло, було для Галі, а Галин погляд був для мене.

— У суботу, Галю, ввечері, як тато з мамою поснуть, прийду,— сказав я Галі.

— А я чекатиму. У клуні,— зашарілася-зашарілася Галя.

Настала субота.

Ой, як же довго-довго в ту суботу не вечоріло! І ціліснікий день лилося з грудей тоді в мене:

Коли б уже вечір
Та й повечоріло...

І довго батюшка тої суботи вечерню правив, і тато якось тоді довго-довго у дворі поралися, і мати — все щось товчуться, все товчуться... І чого,— ти мені скажи,— в отакі суботи час не рисаками їздить, а волами, та такими ж ледачими, що всі б бичі і всі батоги на них, клятих, потрошив би?! Аж ось батьки полягали і поснули. Яку ж я того вечора сорочку одягнув, як же я свої кучері розчесав, як же я чоботи вимастив! А сукняна чумарчина на однім плечі, як пір'їночка. І пішов. Ні, брешу: не пішов, а полетів. Поза садком. Панський тоді той садок був. Липами весь обсаджений. Великими, великими липами. І був тоді місяць май. І липове листя ледь-ледь тільки розтулилося, обгорнуло віти і потихесеньку-потихесеньку шепотить. А місяць на липи ковшами золото сипле. І цвів бузок, і конвалії цвіли. І солов'ї, а солов'їв!! Щось неймовірне! Особливо мені врізався втямки один. Він не співав, він ридав над своєю коханою, що десь недалечко від нього, під кушем, обгорнула своїм тепленьким тільцем шоколадні яечка. Він благов:

Люби! Люби! Люби!
Цілуй! Цілуй! Цілуй!

На хвилинку зупинився і знову: «Люби! Люби! Люби!»

І кожне оте його «люби!», кожне його «цілуй!», вилітаючи з гарячих солов'їних грудей його, обгорталося пахощами бузку й конвалій і віночком квітчало трепетне серце його коханої, що гріла під кушем майбутніх солов'ятко своїх.

І йшов я, пам'ятаю, через леваду... Вузенька-вузесенька стежечка понад струмком. Струмок із камінчиками грається: підбіжить, плюсне на камінчик, блисне сміхом і побіжить далі. А над левадою — ніжні-ніжні шати з золотого серпанку, прозорі-прозорі, як Галині очі прозорі,— аж до неба од зеленої на леваді трави золоті шати. А далі верби стоять, стоять — ані шелесть! — думу думають. За вербами Галин город, а з городу до двору перелаз... І от я на перелазі. Став. Серце тьох-тьох-тьох!

...Коли це тьох як тьохне мене билом межи в'язи, так я тільки — ой!

— До Галі, гемонський хлопець?! Я тобі дам Галі!

Звідти до левади я біг, мабуть, швидше, ніж до перелазу.

Я впав на леваді в траву і зубами ту траву рвав.

Я плакав. Плакав не з болю — ні. Я плакав, бо я Галі не бачив.

Давно це було...

А й тепер, коли ноді умовлять мене поїхати на весняне полювання, і я стану де-небудь над озером і бачу, як на качачий крик, крик, у якому і хотіння, і прохання — та де прохання, — моління! — коли на такий крик мчить зачарований селезень і каменем падає в воду, — прекрасний, як казка, в своєму весняному вбранні, як писанка, всіма кольорами розмальований, — я завмираю. Отакий я біг левадою, до Галі...

І коли я підіймаю рушницю й беру його на мушку, я не селезня бачу на озері, я бачу себе на перелазі і... опускаю рушницю! Ні, друже мій, навесні я не полюю. Люблю я полювати восени. І качку, і вальдшнепа, і все...

Вальдшнеп, або лісовий кулик, — благородна птиця, трохи менша, як наш голуб, темно-рудуватого кольору, з довгим, як у всіх куликів, дзьобом і довгими ногами. Птах він, як сказано, лісовий, у нас не виплоджується, а тільки перелітає: навесні, коли мандрує на північ, на місця свого гніздування, і восени, коли повертається у вирій.

Тоді в чагарниках, а особливо на узліссях, з'являється у нас на Україні вальдшнеп і поодинокі, і цілими табунами, так званими висипками. Отоді їх і полюють.

Полюють з лягавими собаками і на тязі...

Тяга — це та сама річ, про яку Іван Сергійович Тургенев сказав: «Ви знаєте, що значить стояти на тязі?»

Отже, на тязі можна стояти.

Але стояти, як ви знаєте, можна й на вулиці, і в кімнаті можна стояти, і на стільці, і на столі ми, стоїмо.

Так — тяга не подібна ні до вулиці, ні до стільців, ні до кімнати.

Тяга — це зовсім навпаки.

Тяга — це коли навесні чи восени вальдшнеп перелітає, «тягне» — з одного місця на друге. Вранці й увечері.

Буває це здебільша над ярком, над балкою, коли, приміром, у вечірній сутіні миготить понад деревами, з характерним хрюканням, силует вальдшнепа.

І ви його стріляєте.

Ви йдете на тягу зарані, щоб вибрати до сутінку місце, обдивитися, примірятися.

Осінь...

Ліс стоїть задумливий, печальний: йому ось-ось треба пишне своє вбрання скидати, підставляти свої віти дощам холодним, хуртовинам сніговим.

Листя з суму жовтіє, а деяке з туги кривавиться.

Ось падає кленовий лист,— умер він, одірвався з рідної йому галузки і падає.

Він не падає сторч на землю — ні.

Йому так не хочеться йти на вічний спокій, лежати і тліти серед завмерлих собратів своїх...

Він кружляє на галявині, то вгору підноситься, то хилиться до землі.

Ой, як не хочеться йому тліти!

Останнім конвульсійним рухом він поривається вгору, до світла, до сонця, що так пестило його, так голубило...

Але нема вже сили в кленовому листу, нема вже життя в нього, падає кленовий лист на землю і затихає...

Навесні на його місці молодий буде лист, зелений, він з вітром розмовлятиме, хапатиме жилками своїми сонячний промінь, під дощем купатиметься й росою умиватиметься...

Щоб потім умерти...

Старе одживає, нове — народжується.

— Хор! хор! хор! — чуєте ви вальдшнепові «позивні».

— Б-б-бах!

— Ну, що? — кричить вам з другого кінця балки приятель.— Пудель?

— Пудель! — відповідаєте ви.

— Я так і знав! — іронізує приятель.

А ви собі думаете: «Слава богу, що пудель! Хай собі патшечка живе!»

З собакою так само дуже інтересно полювати вальдшнепа.

З хорошим, певна річ, собакою.

Стойка... Піль!.. Б-б-бах!.. і т. ін.

А мені здається, що не так навіть цікаво полювати вальдшнепа з собакою, як про це розповідати.

— Ральф мій... Не встиг я вилізти з трамвая в Святошині, дивлюсь,— він уже потяг. Я за ним. Тягне, тягне, тягне... Я за ним... Уже й Ірпінь проминули, а він тягне... Бачу, вже ось-ось Коростень, а він тягне...

— Слухай,— перебиває один із гостей,— давай вип'ємо та закусимо, потім уже хай він далі тягне...

ДИКА КОЗА

Ю. В. Шумському

БЛАГОРОДНА тварина — дика коза.

Благородна і своєю постанню, коли, струнка й ніжна, стоїть вона серед кущів ліщини або на зеленій квітучо-пахучій галлявині лісу нашого чарівного, чи, коли, спустившись до Сули, до Росі, до Горині, граціозно нахилившись, студену воду п'є.

Благородна і в стрімкому вихорі-льоті, коли, налякана, не біжить, а стелється над чагарником, над кущами чи поміж дубо-ясеневими стовбурами.

А ще благородніша вона тим, що через неї і завдяки їй можна виявити дуже несимпатичну породу роду людського, ту породу, що ганьбить почесне звання охотника-людини і якій є назва — браконьєр.

Браконьєр—це, власне кажучи, людина тільки зверху: в неї, коли починати знизу,— дві ноги, черево, груди, дві руки, писок, баньки, голова й кашкет або капелюха на голові.

У баньках (у людей ці штуки зветься — очі) нема ні радості, ні суму, самі тільки хитрощі. У людей очі дивляться, а баньки в браконьєра — бігають.

Серця в браконьєра нема. Замість серця в нього торбочка з м'язів.

Торбочка ця в нього спеціально для того, щоб сильно дуже калататися, коли хтось тукне.

Оце й є — браконьєр.

Так ще раз кажемо, дика коза допомагає виявляти серед людей отих вилюдків-браконьєрів, хоч і платить за це своїм життям.

Дику козу полювати заборонено.

Тільки з особливого дозволу можна одстрілювати певного часу самців-цапів, а браконьєрові закон не

писаний, він іде в ліс і винищує і цапів, і кізочок, і маленьких козеняточок.

Нам ніколи не доводилося бачити браконьєра за його підлою роботою, але ми не уявляємо собі, як може лупати він своїми баньками, коли кізочка дивиться на нього своїми печальними-печальними, повними сліз очима і вмирає...

І яка шкода, що її благородство не дозволяє їй плюнути тому звірові межі його баньки!

Браконьєр — хитрюща бестія.

Юрій Васильович Шумський, чудесний артист і чудовий охотник, — дехто, приміром, каже, що він охотник кращий, ніж артист, дехто тої думки, що з нього, навпаки, артист далеко кращий, ніж охотник, а ми — такого погляду, що коли він такий охотник, як артист, то таки справді він прекрасний охотник, — так Юрій Васильович розповів нам таку пригоду.

— Зайшов, — каже, — яюсь до мене земляк.

— Приїздить, — просить, — та й приїздить до нас у Дзвонкове пополювати. А то чомусь увесь час в степах України охотитесь.

Зібрались ми кумпанією й поїхали. Поїхав, — каже Юрій Васильович, — я й зо мною Платон Кречет, Галушка й дзвонар Квазимодський із Собору Паризької богоматері. Приїхали ми у Дзвонкове, зупинилися в земляка, перекусили — й зразу в ліс. Тільки-но в ліс увійшли, коли це — б-б-бах! — і недалечко. Ми туди. Зирк — на галявинці хтось біля вбитої дикої кози вовтузиться. Я як крикну:

— Стій!

Ви ж самі розумієте, що робиться з браконьєром, коли він почує «стій!». Це на нього так впливає, як батіг на рисака. Він за козу і — в довгої. Ми за ним! Усі вчотирьох! Галушка з Квазимодським трохи відстали, а я та Кречет по п'ятах за ним. Прибігаємо в село, помітили, в яку хату він ускочив. Убігли й ми в його хату, ну, може, хвилин через три, як ускочив він.

— Де коза? — питаємо.

— Яка коза?

— Дика коза, що ти в лісі тільки що вбив!

— Та я й у лісі не був!

Жінка його над колискою стоїть, нахилилася, дитину годує.

— Люди добрі,— озвалася жінка,— так він і з хати нікуди не виходив!

Ми шукать. І в печі, і на печі, і під полом, і в миснику, і за мисником, і в помийниці, і в діжі, і в сінях, і в комірчині — нема!

Ми й у коморі, і в хліві, і в свининці, і під свининцем — нема!

Підбігли Галушка з дзвонарем Квазимодським,— та всі вчотирьох по всіх закутках, по всіх закарпелках.

Облазили скрізь, де можна, де й не можна,— нема!

Увійшли ми в хату, відпочили — і знову до хазяїна:

— Де?

— Та чого ви,— каже,— до мене присікались?! У лісі я не був, ніякої я кози не вбивав!

Тоді я вже до нього ладиком:

— Слухай,— кажу,— чоловіче! На власні ж очі всі ми бачили, що козу ти вбив, що з козою ти додому біг і з козою в хату вскочив! Де вона, кажи!

— Та то ви помилилися! То, може, сусіда, а не я! Я вдома сидів!

— Ні,— кажу,— не сусіда, а ти!

Та, вже ви знаєте, і злість мене бере, та й цікавість розпинає, де можна козу так заховати?! Ми ж усе облазили і не знайшли.

Тоді я йому кажу:

— Слухай, дядьку! Даю тобі слово, що нікому нічого не скажемо, нічого тобі не буде, коза залишиться тобі,— скажи, де ти її так заховав, що ми знайти не можемо? Де?

Він довго думав та й каже:

— А нічого не буде?

— Та нічого! Слово даю!

Тоді він до жінки:

— Покажи!

Жінка його відхилилась від колиски:

— Ось вона! Я її груддю годую!

Підходимо: справді, лежить у колисці невеличка дика коза, над якою в скорботній материнській позі весь час стояла браконьєрова дружина.

— Отакі браконьєри! — закінчив оповідання Юрій Васильович Шумський.

Хитрюща бестія — браконьер. І шкідлива бестія — браконьер.

Та проте й з ним боротися можна.

Повертаючись одного разу з охоти, зайшов я по дорозі до давнього мого знайомого Максима Тудистрибни перепочити та молочком підкріпитися.

Давно вже, років чи не з п'ять, я Максима не бачив. Зайшов. У хаті сама Максимова жінка.

— Драстуйте,— привітався я.

— Драстуйте! Давненько вас не чуть!

— Заніколилося,— кажу.— А Максим же,— питаю,— де?

— В оборі пораяється. Зараз увійде!

— Чи не можна,— питаю,— у вас молочка?

— Е! Молочка?! «Не видоїли бичка!» — відповідає Максимиха.

Здивувався я кріпко: така завжди привітна жінка — і пате вам!

А вона до мене:

— Нема,— каже,— молочка! Коза корову з'їла!

— Як?

— А так! — каже.

Коли ось і Максим у хату.

Привіталися.

— Давненько,— кажу,— вас не бачив, Максиме!

Мене робота не пускала, а ви ж у місті буваєте, чому не заходили? Раніше, було, частенько навідувались!

А жінка од печі:

— Козу полював!

Я сиджу й нічого не розумію.

Максим махнув рукою:

— Та!

— Що таке,— питаю,— Максиме? Розкажіть!

— Три роки дику козу полював! — ще раз махнув він рукою.

— Три роки? Як це — «три роки»?

— А так!

— З рушницею?

— Та де там з рушницею!!

— А з чим?

— З ізоляцією!

Та й розповів мені Максим таку історію:

— Пішов я з рушницею в ліс, може, думаю, де зай-

ця підніму. Вийшов на личакову поляну, зирк! — а передо мною, ну, не далі як до комори, стоять дві й дивляться на мене. Отут у мене як затіпається! Не витримав: приложився — б-бах! — одна на місці! А друга втекла! Я біжу до неї і світу під собою не бачу! Прибіг, здіймаю череска, путаю ноги! А руки тремтять, а ноги тремтять! Нічого й не бачу, нічого й не чую! Коли хтось по потилиці мене як шарахне, так я своїм лобом об козинячий тільки — лусь! А в очах огники тільки — блись! блись! Отямився, а передо мною лісничий. Ну, далі самі вже знаєте: суд і три роки з ізоляцією.

— З ізоляцією та ще й без корови! Бо поки його три роки за козою носило, я й корову продала! Охотник! — додала з притиском Максимиха.

— І рушниці нема? — питаю.

— Та на лиху годину ота рушниця?! Як і піду коли-небудь на козу, то тільки з жінкою і тільки на Житній базар!

«Навчило одного браконьєра», — подумав я сам собі.

Можна їх усіх, браконьєрів, навчити, треба тільки як слід за це діло взятись.

Полюють дику козу здебільша загонами, гучками. Облавою, одне слово.

Робиться це з дозволу відповідних організацій, коли провадиться так званий одстріл цапів-самців.

Для охотника труднощі полювання на козу полягають у тому, щоб не помилитись і не бахнуть замість цапа козу-самицю.

— Ну, а як ти його в лихій годині розбереш, коли воно повз тебе не біжить, а стелеться, летить і на мушці воно в тебе одну мить, — скажіть, як ти розбереш, чи коза воно, чи цап?! Прибріхують ті мисливці, що кажуть: — Я, мовляв, ніколи не помилюсь! — з сумом казав мені оце якомсь прекрасний, досвідчений, старий уже мисливець. — Ну, й трапляються, звісно, конфузи, коли замість цапа дивиться на тебе печальними очима кізочка... Дуже неприємна та, до того, ще й кримінальна справа!

Єдиний, на нашу думку, спосіб не помилитися, чи коза повз тебе летить, чи цап, — такий.

Коли ви помітите, що десь у куцах щось шелестить, виймайте шматочок хлібця і, простягаючи його в руці, кричіть:

— Кіз-кіз-кіз-кіз!

Вона, звичайно, зупиниться.

Ви зразу ж питаєте:

— Чи ти коза, чи ти цап?

Вона зразу ж вам:

— Я — коза! А цап позад мене летить! Туди дивись!

Гав тут ловити не можна! Діалог з козою має бути стенографічний, інакше втеряєте цапа.

Трапляються випадки, що цап, зупинившись на ваш заклик — кіз! кіз! — стане перед вами і, щоб вас обдурити, мекне басом:

— Я — коза!

Але в цей час ви встигнете помітити в нього ріжки й борідку, коли він не поголиться. А є й взагалі цапи без бороди і без ріжків! Тоді вже дивіться туди, куди вам ближче!

І бабахкайте!

Убити цапа — це ціла подія в житті кожного мисливця.

Траплялося й мені вбивати.

— Заходьте, — запросив мене добрий мій знайомий і старий охотник, — завтра до мене! Дикого цапа зустрімо! Дозвіл маю!

Я зайшов, зарядивши рушницю «чотирма кулями».

— Рушницю, — каже мій знайомий, — поки що розрядіть і повісьте, та йдіть сюди й сідайте, поговоримо!

Щоб довго не балакати, — убив я тоді чи не ціле здоровенне блюдо дикого цапа! Ох, і смачна ж дичина! Хазяйка вже аж кривитися почала! А я б'ю, а я б'ю!

Яка ж благородна тварина — дика коза!

І в лісі, коли стоїть, і коли вона летить-стелеться, і коли вона браконьєрів виявляє.

Благородна вона й на блюді!

ЯКБИ МОЯ БАБУСЯ ВСТАЛИ



АВНЕНЬКО це було. Років сорок тому.

Вчився я тоді в славному місті Києві!
Та й поїхав на канікули додому на благо-
словенну Полтавщину.

Бабуся ще моя тоді були живі.

Якось сидимо ми з бабусею вдвох у сад-
ку: бабуся, як спеціаліст по промисловості, пір'я дере.
Біля неї, значить, виробничі засоби: два підситки — в
однім педране, а в другім — уже дроне пір'я.

А я більше по культурній, значить, частині: сиджу під
вишнею на рядні й «Очеретом качки гнала» співаю.

От бабуся мені й кажуть:

— Ідеш уже, синочку, скоро?

— Іду,— кажу,— бабусю.

— Знову до Києва?

— До Києва,— кажу,— бабусю.

Замислились моя бабуся та й тяжко зітхнули. А по-
тім і кажуть:

— А я ж у Києві так і не була. І святої Лаври не ба-
чила. Все своє життя збиралася, збиралася, та так і не
зібралася. Спочатку — діти, а потім — онуки.

— Так чого ж, бабусю: давайте поїдемо вдвох. По-
їздом швиденько. За півтора дні й там. А я там уже
собі й знайомих познав: буде де й переднювати й пере-
ночувати. Поїдемо, бабусю! Я тата й маму впрошу —
вони пустять. От добре! І мені буде веселіше. Та й Київ
побачите, і Дніпро, і Лавру. Все, все я вам, бабусю, по-
кажу і все вам розкажу.

— А назад же як я без тебе?

— Та й назад так. Посаджу вас на поїзд, попрохаю
кондуктора, щоб попередив, на якій станції вам висі-
дати. А перед тим вдаримо додому телеграму, тато ви-
їдуть на станцію і заберуть вас. І вже. Поїдемо!

— Та боязко якось.

Умовив я таки бабусю їхати до Києва.

Тато з мамою, хоч і довгенько вагалися та проте згоду дали.

Поїхали ми в город, на станцію. А до станції було верст із тридцять.

Бабуся ніколи в місті не були і поїзда не бачили.

Як побачили вони паровика, та ще він, повз станцію пробігаючи, як закричить,— бабуся, затуливши очі руками, так і присіли.

— Не поїду,— плачуть.

— Та чого ж не поїдете? Та нічого страшного нема, то він свистить, щоб на путі не стояли, щоб ні на кого не наїхати.

— Та щоб ото я лізла на оте чорне та їхала! Та ніколи в світі! За що ж я там держатимусь? Біжи, хай батько вертається та забере мене додому.

А тато привезли нас до станції — та відразу й додому.

— Та де ж я наздожену тата,— кажу,— вже вони допіру верст десять од'їхали.

— Не полізу я на те чорне, що ото шипить і свистить!

— Та ні, бабусю, вмовляю я,— не треба вам туди лізти, не там люди їздять, а у вагонах. От зараз подадуть вагони, сядемо й поїдемо.

— Не сяду, бо впаду.

— Не впадете. От побачите, сидітимете, як у хаті на лаві.

Подали состав, я й кажу бабусі:

— Ну, ходімте, сідати вже пора.

Підійшли ми з бабусею до вагона.

— Не полізу,— плачуть бабуся.— Пустити мене, хай уже я вмру вдома.

Я вже розгнівався й нагримав, хоч і як я їх любив, на бабусю.

— Та не страміться,— кажу,— бабусю. Он на нас усі дивляться.

Глянули бабуся такими очима, що я аж одвернувся, а потім і кажуть:

— Зав'яжи ж мені хоч очі, щоб не бачила я, куди лізу.

Зав'язувати очі бабусі я не зав'язував, соромно було, а руками довелося-таки затулити, доки посадив я їх у вагон.

Сіли, тремтять.

Як сіпнув паровик, було й «Ой лишенько!» й «Спаси, царице небесна!» Всього було...

Потім бабуся заспокоїлись, тільки підстрибували, як паровик свисне.

Доїхали ми благополучно.

У Києві побували скрізь-скрізь.

Дуже вдоволені ходили моя бабуся по Києву, та й самі іноді всміхалися:

— І чого я так боялася!

І все було б добре та гаразд, коли б я не завів бабусю до театру.

Довго вони не хотіли, а я таки умовив:

— Хоч раз у житті подивіться. Знатимете, що таке театр.

Погодились.

Квитки я взяв у другому ярусі, та ще й у першому ряду.

Ішли туди — нічого. Сіли. Як поглянули бабуся вниз, у партер, як скрикнуть «Ой!» — учепились за мене:

— Держи мене, синочку! Ой, держи! Не долечу я туди живою!

— Що з вами, бубусю?

— Виведи мене. Ой, виведи! Високо дуже!

Та тремтять уся, тремтять.

Довелося залишити театр. Так і не побачили моя бабуся жодної вистави за все своє життя.

На другий день посадив я бабусю в поїзд, попрохав кондуктора, щоб допоміг їм висісти на станції.

Доїхали бабуся додому в добрім здоров'ї.

А потім, як приїхав я ще додому, дякували мені бабуся за Київ.

— Усе,— каже,— нічого, якби тільки не той театр. Дуже-таки високо, голова паморочиться, ось-ось я вниз полечу. Дуже страшно.

Тепер, коли я бачу, як жінка-машиніст упевнено й рішуче веде величезні залізничні состави, мені хочеться підійти до неї і спитати:

— Тьютю! Чи вам не страшно, як ото паровик так здорово кричить? А чи не зав'язуєте ви собі хусткою очі, як на свого паровика вилазите? А моя бабуся зав'язували.

А десь у піднебессі, далеко-далеко, аж десь-десь, аж

он там, поза хмарами, реве на яструбкові мотор. А в яструбкові сидить — може, білява, може, русява, може, чорнява — дівчинка й мертвопетлює, усміхаючись, і була вона грозою для розбишак, німецьких загарбників, ота білявенька, чи, може, чорнява, а то й русява дівчинка.

І хочеться в неї спитати:

— Дівчинко! Чи не паморочиться в тебе голова, коли з отакенної вишини на землю поглянеш? У моєї бабусі паморочилася, як вони колись на другий ярус театру потрапили.

Та й думається мені:

«А може б, і моя покійна бабуся тепер мертві петлі робили, якби вони за нашого чудесного часу жили. Онuki чи правнуки, бачите ж, як роблять».

Хай царствують моя бабуся!

Хай живе, хай уславляється радянська жінка, жінка вільна, жінка-творець, жінка-мати.

ЛОСЬ

ЛОСЬ, або лісова корова, плодиться здебільша по лісових просторах північної частини Батьківщини нашої — Радянського Союзу. Забрідає він іноді і в центральну частину, доходить до Білорусії й до українського Полісся, але дуже й дуже рідко.

Одного разу зчинився був гвалт, що під Києвом, у Пущі-Водиці, бачили в лісі лося.

Зібралися місцеві охотники, позаряджали рушниці жаканівськими кулями, наздогнали того лося, оточили,— до нього, а він не дуже й тікає, а просто йде на мисливців і мукає...

Виявилося, що звичайнісінька собі корова, та, до того, ще й ялівка, в лісі заблудилася.

У Києві одного лося я сам бачив, але не цілого лося, а саму тільки голову, але про це трохи згодом.

Лось зветься ще «сохатим».

Чому він так зветься, я достеменно не знаю, але, очевидно, через те, що колись, за давньої давнини, коли мамонтів у чотирилемішний плуг запрягали, то лосі тягали тільки соху.

Лось — звір дуже здоровий: дорослий самець важить іноді більше як тонну.

Отже, полювати лося — не тільки гордість, а пудів з півсотні доброї гов'ядини (чи лосятини), не кажучи вже про шкуру, ратиці, хвіст і роги.

А роги в лося величезні та розложисті — гребінців із них можна наробити, ну, може, не вагон, а таки чималенько.

Полювати лося — річ дуже прибуткова, через те ми й узялися розповісти про спосіб цього полювання, хоч на Україні лосі й не плодяться.

А може, хто й зацікавиться, кине таке невивідне діло,

як, приміром, завідувати продбазою чи продкрамницею, та й подасться у північні лісові простори:

— Подамся,— мовляв,— на лосів! І сам прогудуюсь та й жінку з дітьми забезпечу.

Для таких оце й пишеться.

Що треба для охоти на лося?

Перш за все, ясно, рушницю. Можна гвинтівку чи карабін, можна штуцера, можна й просту собі дубельтівку, але набой повинні бути з жаканівськими кулями. Шротом лося не звалиш.

Обов'язково — лижі, бо полюють лося взимку та ще тоді, коли сніг візьметься «настом», тобто вкриється такою собі, ніби крижаною, скоринкою. Лижі тоді не провалюються в сніг, а легко пливуть поверх снігу,— тією скоринкою-настом.

Харчів так місяців на два, бо полювання, як ви потім побачите, потребує чималого часу. Величезну діжку, щоб у ній можна було засолити пудів з п'ятдесят лосятини.

Пудів з п'ять солі!

За наших часів уже треба брати і короткохвильову радіостанцію.

Та оце, мабуть, і все.

Зрозуміло, звичайно, що одягатись треба якнайтепліше: кожух, капелюха, тепла білизна, теплий костюм, а на ноги унти чи піми,— прості повстяники навряд чи витримають такий похід.

Так ото зібрались і кажете дружині й дітям:

— До побачення! Вирушаю на лося!

З тим, значить, вантажитесь у вагон і їдете на північ: можна в Архангельський край, можна й у Вологодську або Кіровську область.

До обласного центру ви не їдете, бо в самім обласнім місті лосі не водяться, вони на периферії.

Краще всього висідати на якійсь невеличкій залізничній станції, серед дрімучого, безкрайого лісу.

Висіли.

Невже треба вас іще вчити й того, як приладнати всі оті причандали: діжку, сіль, харч і т. ін., щоб вони теж за вами їхали?

Зрозуміла річ, що на підводу тут розраховувати нема чого, отже, треба вміти змайструвати вузько-довгі сачки!

Сокиру, товариші, сокиру не забудьте і потрібний метраж вірьовок! І гвіздки!

Обладнавши все як слід, надягайте лижі, запрягайтеся в саночки і на лижах весело і прудко вибігайте в ліс...

І біжіть собі на лижах: усе ліском, усе ліском.

Коли пощастить, то днів за два-три наткнетесь на лосячі сліди...

Тут уже вас захопить мисливське хвилювання і піднесення вашого мисливського духу, і ви покотите, покотите, покотите по лосячому сліду...

Чим далі будете бігти, ви помічатимете, що сліди все свіжішають, свіжішають, свіжішають...

Пильно вдивляйтеся вперед!

І ось через галявину, провалюючись у сніг і поклавши на спину свої величезні розложисті роги, важко мчить «сохатий».

Він почув вас, бо звір він дуже сторожкий і обережний, і коли за вітром, то він чує вашу присутність за кілька кілометрів.

Ви — за ним.

Лось біжить, пробиваючи своїм важким тілом наст і провалюючись у сніг аж по черево, а ви мчите легко й плавно, бо ви не такі важкі, як він, і ви ж на лижах, а він — босоніж, без лиж, бо на його чотири ратиці лиж ще не винайдено.

То нічого, що лось залишає вас позаду кілометрів на п'ятнадцять-двадцять, ви з цього в розпуку не вдавайтесь, а весело й упевнено йдьте його слідами, бо перемога все дно буде ваша!

А яка насолода бігти на лижах густим-прегустим лісом, що простягся ген-ген аж на тисячі кілометрів!!

Перескакують з гілки на гілку білочки, зривається з густої ялинки глухар, пищить рябчик, притуляючись до стовбура, щоб його не помітно було (мімікрія!), шарахається набік перелякана россомаха, щільніше пригортається з остраху до своєї лапи в барлозі ведмідь.

А навкруги казкові шати — сніговим шаром уквітчані віти дерев, а пеньки з височенними на них сліпучо-білими шапками, мов зустрічають вас старовинні бояри у фантастичних володіннях царя Берендея.

Так і здається, що он з-поза того стовбура товстелез-

ної смереки виїде ніжна Снігуронька й тихо-тихо привітає вас:

— Чолом тобі, охотничку-стрілочку! Ні пуху тобі ще й ні пір'ячка!

А ви мовчите, а ви мовчите, а за вами сани, а на саних діжка, і сокира, і вірьовка, і сіль...

Идет он густою тайгою,
Где пташки одни лишь поют.

Не всю путь до перемоги над лосем, певна річ, буде так весело, бо людина є людина, отже, й ви, розуміється, відчуєте через два-три тижні втому, але ж, я гадаю, що ви вже відчуваєте, що й лось притомився, бо сліди його все глибші, все важчі.

Підбадьоріться,— ось-ось перемога!

Ви вже бачите, як перевтомлений звір хапає язиком сніг, і все частіше, все частіше він його хапає. Тому доказ — довгуваті ямки обабіч лосевого сліду.

Щоправда, ви вже весь паруєте, як киплячий самовар, але то нічого: більше руху, більше енергії!

Вже недовго...

Днів через п'ять-шість ви вже наближаєтесь до лося, бо він уже не біжить, а тяжко йде, ступає.

За два-три дні він од вас не далі як на п'ятсот метрів!

Натисніть, голубе, натисніть!

Аж ось ви бачите, що звір упав. Потім підвівся, ступнув разів із десять і знову впав. Ще раз підвівся, двічі ступнув і впав.

Лежить!

Ви підбігаєте на лижах до нього і падаєте на звіра.

Звір тяжко дихає, і ви тяжко дихаєте.

Звір висолопив язика, і ви висолопили язика.

Отак звір і ви лежите днів зо два!

Але яка радість розтинає ваші груди! Бо ви зверху!

Приблизно днів через два звір тяжко підносить голову, повертає до вас свою вкрай стомлену морду!

— Стрілятимеш чи ризатимеш? — питає.

— Почекай, дай трохи відсапну!

Відсапуєтесь далі...

— Ну що ж, — каже лось, — не хочеш убивати, почваляю я далі: я звір, а ти мисливець, мені від тебе тікати треба!

— Та полеж,— кажете ви,— відпочину й застрелю!
— Ні, побіжу,— я гордий! Ізсунься з мене, бо я не
встану!

Підвівся лось і почвалав.

Але він далеко не піде,— ноги вже йому не служать,
і від смертельного гону в нього невроз серця.

Ви підводитеся і стріляєте.

Лось — мертвий, а ви поки що живий...

Тоді вже білуйте, солить м'ясо, напинайте шатро,
встановлюйте радіостанцію, визначайте орієнтири й ви-
кликайте радіограмою дружину з дітьми.

Приїздить родина, може, ще хтось і знайомий заві-
тає — ну, тут уже бал і все таке інше.

Святкуйте, доки не з'їсте всієї солонини з лося.

Голову ви зразу ж одрубали, як трофей, щоб потім
повісити її в кабінеті й увесь час задаватись, що ви вби-
ли лося.

А як дружини не викликатимете,— грузіть солонину
на санки — й додому.

Коли повернетесь додому, в Києві буде вже дві ло-
сячих голови: одна у вас, а друга в мого приятеля.

Я про неї вже згадував. Мій приятель хотів був по-
дарувати мені ту голову з страшними рогами:

— Забери,— каже,— будь ласка! Трофей же який!

— А чого,— питаю,— ти сам не пишаєшся з такого
трофея?

— Та куди ж я його приткну? У передпокої — в хату
не ввійдеш, в кабінеті — теж нема де повернутися! Сама
тобі голова! Забери, будь ласка, я доплачу!

ПЕРЕПІЛКА

ЧУДЕСНА пташка.

Сіренька, з чорненькими на пір'ячку крапочками.

Мініатюрна курочка.

Вилупить свої жовтенькі пухнаті перепеленятка, отакусінькі, водить їх за собою й квокче.

Ах ти ж моя матінко-квочечко!

Та де ж тобі квоктати, коли ти ж сама ще курчатко?

А квокче! По-справжньому квокче і на ворога кидається, як він її дітонькам загрожує.

Нічого не поробиш: мама! Мати!

Ота мати, що про неї дітки наші співають:

Десь була, десь була перепілочка,
Десь була, десь була невеличенька.
Ось вона впала,
До землі припала...

Любить наш народ перепілку: і в дитинстві любить, і в зрілих літах її він любить.

От, приміром, іде полем заклопотаний голова артілі.

Голова в голови розколюється од думок різних:

«А чи закінчили сьогодні шаровку?

А чи пропололи озиму пшеницю?

А чи...

А чи...»

Раптом із ярової пшениці стаккато:

— Пать-падьом!
Пать-падьом!
Пать-падьом!

Зморшки на лобі в голови розгладжуються, очі яснішають, все обличчя лагідніше, розгортаються на його вусах пелюстки усмішки, він зупиняється і починає рахувати:

— Раз! Два! Три! Чотири! Ах, б'є! Ах сукин кот, і б'є ж!

От і відпочила в голови голова.

Любить наш народ перепела і тоді, коли він у сітчаній клітці під стріхою у дворі б'є!

Любить наш народ перепела і тоді, коли його повна ринка і коли він, присмачений сметаною, стоїть на столі, а хазяйка у вишиваній сорочці паляницю крає.

Чудесна пташка!

«Вечір.

Ніч...»

Хай дарує мені Павло Григорович Тичина за цей величкий плагіат,— я це роблю навмисне, щоб нагадати йому, що він укупі з усім радянським народом теж любить перепілку.

От коли вже літній вечір настає — я в цей час до матері:

— Мамо, я з дідом Махтеєм перепели піду ловити!

— Ще не набігався?

— Пустіть, мамо! Йй-бо, пустіть!

— І коли воно набігається? Цілісінький божий день як та дзига!

— Можна, мамо? Я слухатимусь. Йй-бо, слухатимусь!

Мати мовчать, і не сопуть, і не лаються!

То вже я знаю, що можна!

Зразу в хату, окраєць хліба за пазуху — і до воріт.

А мати:

— Ти хоч чумарчину накинь!

— Ат! — кидаєте ви і вистрибом, вистрибом не шляхом, а по зеленому споришу мчите до діда Махтея, що живуть у Василях, на забаштах, і що їхній Павло нашу Степаниду держить.

Біжиш і знаєш, що в діда Махтея в кишені вже манок отой, що так робить: «Сюр-сюр! Сюр-сюр!», — так, як перепілочка до себе перепела кличе.

Так і дід Махтей сидітимуть і перепілок під сітку вабитимуть.

А сітка тоненька-тоненька (ой, як же ж чудесно дід Махтей уміють такі сітки виплітати — і на перепелів, і на рибу, і на метелика!) — така сітка, ніби найніжніше вирізування, що Ганна собі ним сорочки мережить, — вона вже у діда в кошику лежить, а біля кошика стоїть клітка, сіткою напнута.

У ту клітку дід упійманого перепела пускатимуть, і не пруттям клітка заплетена, а напнута сіткою, щоб як битиметься в клітці впійманий перепел, так щоб він собі об пруття голівки не побив.

Сильно дуже стрибають у клітці впіймані перепели, на волю хочуть вирватись, і до крові розбивають собі голівку об тверде пруття.

А від сітки вони тільки одскакують, і нічого їм не робиться.

— Драстуйте, дідусю! — хакаєте ви.

— Здоров, здоров! — кажуть дід Махтей.

— Підемо, дідусю? — боязко запитуєте ви, і так вам хочеться аж у самісіньку душу дідусеву вскочити.— Підемо? Ох, і патьпадьомкали, як з татком з сіножати їхав! Штук сто! От патьпадьомкали!

— Патьпадьомкали, кажеш!

— Ой дідусю! І досі аж у вухах лящить!

— Лящить, кажеш?

— Ох, і лящить! Штук сто!

— Сто, кажеш?

— А мо, й ціла копа!

— Копа, кажеш? А що більше — чи копа, чи сто?

— Копа, дідусю, більша! Копа як яець, то повнісінький кошик.

— А як сто?

— А як сто... Як сто? То то, мабуть, як яець, то тільки на яечню.

— Ич як! Дуже багато патьпадьомкали? У клітку не влізуть!

— Так ми не всіх ловитимемо!

— Ага! Ну, тоді, мабуть, підемо! А я думав, що цілу копу треба ловити, та й злякався! А як можна не всіх, тоді підемо!

Ну, тут уже такий іде вистриб, що Бровко починає й собі стрибати, і вже ви на сіні біля хліва верхи на Бровкові сидите й того Бровка лоскочете.

— Не пустуй, — кажуть дід, — бо ще вкусить!

— Не вкусить! — ляскаєте ви й перекидом летите разом з Бровком із сіна на спориш.

— Ну, збирайся, підемо! — кидають дід.

— А ви, дідусю, оте, що «сюр-сюр», узяли?

— Взяв!

— А дайте я сюркну! Один тільки раз!

— Ходім, ходім! Потім сюркнеш!

— Пішли...

Ну, ще раз:

«Вечір.

Ніч...»

Власне кажучи, вечір уже минув, і вже сама ніч!

Я не буду ні в кого запитувати, що таке українська ніч, бо ще сто з гаком літ тому Микола Васильович Гоголь запитував усіх:

«— Знаете ли вы украинскую ночь?!»

І тут же з сумом дорікав усім:

«— Нет, вы не знаете украинской ночи!»

А за ці сто з гаком літ, я гадаю, ви вже придивилися і знаєте, що воно таке за українська ніч!

Так що, по-моєму, пояснювати зайве.

Якби тепер я йшов тої ночі з дідом Махтеєм перепелли ловити, я б обов'язково дивився на діда й думав:

«Та не викручуйтесь, дідусю, не викручуйтесь, бо співає у вас душа, їй-бо, співає:

Ніч яка, господи, місячна, зоряна,
Видно, хоч голки збирай...

А як ваша, дідусю, душа цієї пісні проспівала, ви трохи замислитеся, тяженько зітхнете, а потім знову в душі вашій, дідусю, зривається:

Місяченьку блідолиций,
За хмару краще б ти сховався,
Не світи, бо вже немає
Тієї, з котрою кохавсь...»

Та не про те мені тої ночі думалось, не про те гадалось.

Найголовніше, що мене цікавило:

— Чи ж патьпадьомкають? І чи ціла копа патьпадьомкає?

Тільки-но вийшли за село поза старою грушею, що над шляхом стоїть, звернули на межу, аж ось один:

— Пать-падьом!
Пать-падьом!

За ним другий, а там іще, й ще, й ще!

— Ага, дідусю, чуєте?

- Чую!
- А копа буде?
- Дві копи!
- Аж дві! Ого!..

Проходимо далеко-далеко межею. Аж за могилу. А праворуч і ліворуч стіна озимої пшениці.

А на межі ромашки, і молочай, і чебрець, і дзвоники...

Тут уже дід Махтей зупиняються, витягають з кошика сітку.

— Держи,— кажуть.

Я держу з одного боку сітку, а дід Махтей її розгортають, розпрямляють.

— Занось!

От ми з дідом заносимо сітку й напинаємо її на пшеничні колоски біля межі.

Дід тоді витягають манок і починають:

— Сюр-сюр! Сюр-сюр! Сюр-сюр!

Тихо.

Дідусь ізнову:

— Сюр-сюр! Сюр-сюр!

Аж ось ліворуч, мов молотком:

— Пать-падьом!

— Сюр-сюр!

— Пать-падьом!

І на кожне дідове «сюр-сюр» — все ближче, все ближче нервово «пать-падьом».

Уже чути й пожадливо-пристрасне:

— Ха-вав! Ха-вав!

А за ним одразу й бойове:

— Пать-падьом!

Ось-ось уже близьенько він! Уже чути, як шелестить пшениця, уже його «ха-вав» і «пать-падьом» ніби біля самісінького вашого вуха!

— Ха-вав!

Він уже під сіткою! Уже я його бачу! Я бачу, як крутить він голівкою сюди й туди, як на ніжки спинається, шукаючи чарівну спокусницю!

— Ха-вав!

Дід Махтей мовчать, вони теж уже його бачать, вони милуються з цього закоханого перелюбця.

— Ха-вав!

Дід Махтей раптом б'ють у долоні і встають.

Переляканий коханець зривається, б'є головою в сітку й заплутується.

— Ага, парубче,— посміхаються дід Махтей, виплутуючи сіренького переляканого птаха з сітки.— А будеш до чужих молодиць, захекавшись, бігати? Будеш у гречку стрибати?!

Єсть один!

Він підстрибує в клітці, б'ється голівкою об м'яку сітку і падає на дно.

Я не знаю, в кого дужче тріпоче серце — чи в переляканого перепела, чи в мене?

— Та не стрибай, дурнику, не стрибай! — умовляє перепела дід Махтей і клітку прикриває свиткою.

І знову:

— Сюр-сюр! Сюр-сюр!

І знову десь аж у гречці:

— Пать-падьом!

І другий уже в клітці... І третій!

Я дивлюсь на небо, а воно глибоке-глибоке та синє-синє, а зірок тих, зірок! Скільки ж кіп тих зірок на небі?

В очах у мене щось ніби полегесеньку свербить, я кулаками протираю очі і солодко-солодко позіхаю.

І ледь-ледь чую, як дід Махтей говорить:

— Е, парубче, заснув!

А потім обгортає мене щось тепле. То дідів піджак.

І я вже не чую ні «ха-вав», ні «пать-падьом».

І тільки вже під ранок, коли дуже-дуже не хочеться з-під дідового піджака вилазити, чується:

— Вставай, синку, вставай! Додому підемо! Там до-сипатимеш!

Вискакую з-під піджака, до клітки, а там аж сім!

— Ого!

— Ну, пішли, синку, пішли...

З рушницею полюють перепілок восени, коли вже просо вклоняється хазяїнові повними китицями пшоняної каші, а навкруги проса, куди оком кинеш,— самі стерні, та копи, та скирти...

От тоді на просищі з собакою інтересно настріляти повнісінький ягдташ перепілок...

Ситі вони тоді дуже...

Вони запливають тоді жиром, і, коли ви їх поскубете, перед вами не птиця, а грудка масла.

Коли полюєте перепілок з вашим власним собакою,
то це найвища насолода.

— Піль!

— Бах! Єсть!

— Піль!

— Бах! Єсть!

Так що ви маєте повне право потім усім говорити:

— За якусь годину-півтори мій Ральф подав мені
шістдесят сім перепілок! Насилу встигав.

— Піль!

— Бах! Єсть!

— Піль!

— Бах! Єсть!

От собака! Ах, і собака ж!

Коли ви прийдете з полювання додому й принесете
шістдесят сім перепілок, не забувайте двох правил після
перепелячої охоти.

Перше: обов'язково почистіть рушницю!

Друге: не об'їдайтесь!

ДИКА ГУСКА



ИКА гуска — це таки справжня гуска, тільки — дика.

Її можна їсти,— так, як і свійську гуску,— з пряженою капустою або з яблуками, з гречаною кашею і так.

Різниця між дикою гускою й свійською гускою та дикою качкою така, що дика гуска ніколи не плодиться в нас на базарах, і для того, щоб її смажити навіть так, без пряженої капусти й без яблук,— її обов'язково треба заплювати.

А заплювати дику гуску не легко, бо вона в нас на Україні дуже-дуже рідко плодиться, а тільки перелітає навесні на північ, а восени — на південь,— отже, тільки ранньою весною й пізньою осінню можна похвастатися, що:

— Та,— мовляв,— гусей там набив! Приходьте!

Говоримо ми це без ніякої пиhi, говоримо ми це із скромністю, властивістю, як ви знаєте, притаманною кожному справжньому мисливцеві.

Полювали ми з приятелем пізно восени дикі качки на річці Оскіл, на Куп'янщині.

Річка Оскіл — чудесна річка, з прозорою, лагідною водою, з очеретами та пахучою осокою по берегах, з затоками й рукавами, з широкими на лівому березі луками, що дивляться на світ божий незчисленими очима-озерами, порослими зеленими-зеленими шовковими віями.

Та й не тільки цим славна річка Оскіл, а славна вона найбільше тим, що водиться в ній дуже рідкісна риба — верезуб.

А може, й не верезуб, а щось інше, а тільки я прекрасно пам'ятаю, що один рибалка дуже давно нам розповідав, що в їхньому Осколі таке плаває, що більше такого ніде не плаває.

Ну, бог з ним, хай плаває.

Полювали ми, значить, полювали там дикі качки, довгенько щось полювали та й заповнювали дику гуску — казарку.

Правду, як і завжди, казавши, дика гуска ота повз нас і не летіла, і не пливла, проте ми її заповнювали.

Як це робиться, говорити не буду, бо у всякого мисливця у полюванні єсть свій стиль, отже, трудно мені все це так типізувати, щоб зрозуміло було всім.

Заповнював гуску мій приятель, бо в нього було більше набоїв, а я свої гроші забув удома.

Але він мене заспокоїв.

— Ти,— каже,— не хвилюйся і з заздрощів не мінься: їстимемо разом!

Казарка була бита на крило, а так більше нічого в неї прострелено не було, і вона собі ходила, і навіть, доки ми збиралися їхати на станцію, ходила по хаті, й почала вже їсти крихти з паляниці, й пити воду.

Ми довгенько збиралися виїздити на станцію, довгенько й дуже любо та мило прощалися з хазяями, де зупинилися, бо дуже вони були симпатичні люди, потім співали отієї, як пак вона? — та отієї, що ото:

Де ти, хмелю, хмелю, зимував,
Що й не розвивався...

Як їхали на станцію, співали вже не про хміль, а про огірочки:

Сама буду поливати
Дрібною сльозю...

А хазяїн, сидячи на возі, дуже голосно й високо-високо виводив:

...сльо-о-з-о-о-о-о-о-о-ю!

Так голосно й так високо, що вискакували з дворів люди й дивилися нам услід.

— Що воно таке? — питалися.

— Охотники поїхали!

Співали ми аж до самої станції.

На станції сердечно попрощалися з хазяїном і сіли у вагон.

Нам з приятелем хотілося співати ще й у вагоні, але

на бойові й героїчні пісні в нас не вистачало вже в голосах металу, і спромоглися ми тільки на журно-мінорне:

Думи мої, думи мої,
Лихо мені з вами.

Дійшли до запитання:

Чом вас лихо не приспало,
Як свою дитину? —

та й замовкли.

Позіхнули й сказали один одному:

— Будемо, мабуть, спати!

А гуска-казарка з нами.

Лаштуємося ми спати.

Кошика, куди б можна було посадити казарку, в нас не було, до авоськи у той час людство ще взагалі не додумалось, — постала, отже, проблема, де гуску прикнуги.

Іхали ми у м'якому вагоні.

Приятьель таки додумався.

— Я, — каже, — візьму її до себе, на верхню полицю! За мною вона й сидітиме! Сплю я не дуже міцно, скорше — сторожко я сплю, от я її й утихомирюватиму, як вона занепокоїться!

— Ну, — кажу, — добре!

Полягали.

Прокинувся я вранці, дивлюсь — сидить мій приятьель, спустивши із верхньої полиці ноги, й мугиче:

Чом вас лихо не приспало,
Як свою дитину?

— Чого, — питаю, — такої сумної та ще й зранку?

Приятьель, нічого не кажучи, простягає назад себе руку, щось таке бере й показує.

Дивлюсь: казарка.

Але вже не жива, а мертва.

— Упокоїлась? — питаю. — Як же це так?

— Виходить, — каже, — приспав! А я ж сплю не дуже міцно, — скорше сторожко я сплю! І от бачиш!

— Та бачу, — кажу. — То ти й співав би вже:

Чом вас лихо не приспало,
Як я дику гуску?

Дискусії про те, як вважати тепер гуску: чи її забито на полюванні, тобто вона законна дичина, чи вона упокоїлася власною смертю, тобто вона дохла,— тривали недовго.

Ухвалено було вважати її за законну дичину, бо ж її таки було, хоч і на крило, а проте підстрелено, і що вона, як дуже часто трапляється з підранками, потім потихесеньку дійшла.

А про те, що казарка спала з приятелем на верхній полиці, у м'якому вагоні, в поїзді Куп'янка — Харків, забути і нікому не говорити.

Так і зробили.

Гуску з'їли по приїзді на другий день.

Усі кріпко хвалили смачну дуже гуску, а хазяйка одрізала в неї крила, стулила їх, ніби як віялом, і заходилася прибивати їх якраз проти писемного стола в кабінеті мого приятеля, щоб і кабінета прикрасити, і щоб крила ті повсякчасно нагадували йому щасливе його полювання на диких гусей.

Приятель дивився на таку до себе увагу та лагідно й каже дружині:

— Дякую тобі, моє серденько, за таку твою увагу до мене, але я дуже тебе прошу: прибий ці крильця у себе над туалетним столиком, бо вони дуже красиві, вони так оздоблять твою кімнатку! Та ще, до того, це буде мій тобі, моє серденько, скромний подарунок.

Та й поцілував мій приятель свою симпатичну дружину.

А вона його поцілувала.

Як вороги взагалі весняної охоти ми здебільша полювали дикі гуси восени, коли вони летять у вирій, зупиняючись у нас на Радянській Україні, щоб відпочити й попастися на смарагдових врунах буйної озимини.

Вночі вони пасуться, а вдень прилітають на озера і плавають собі, весело гелгочучи.

Одно кепсько, що ніколи вони не плавають біля берега, а плавають серед озера, озера вибирають великі, так що заповлювати їх дуже й дуже нелегко.

Дика гуска — птиця вельми обережна й вельми сторожка, підкрастися до неї важко.

Випадково, ясна річ, може на вас налетіти табун гусей, випадково іноді можете і натрапити на гусячу зграю, виткнувшись зненацька з-за очерету,— але що то за полювання, коли воно випадкове.

Справжній мисливець на випадковість не розраховує, йому цікаво полювати за певним планом, за певною системою!

Випадково можна і тигра бахнуть, але з цього випадку ніхто не дасть вам назви:

«Тигряча смерть!»

Одної благодатної осені ми з приятелем вирішили пополювати дикі гуси як слід, по-справжньому.

Ми знали велике озеро, де щороку гуси восени спиналися й жили тижнів зо два, а то й більше.

Говорили ми про охоту на гусей, сидячи на лузі під ожередом сіна, увечері, після того як постояли на качачому перельоті.

Був іще з нами чудесний охотник, Йосип Євдокимович, у якого ми зупинилися, приїздивши з города на охоту.

Слухав він, слухав наші суперечки, а тоді й каже:

— Ні, хлопці! Дика гуска не така вещь, щоб так легко було її встрілити. Дика гуска — звір дуже мудрий, і підлізти до неї ніякого способу ніт! Сорок два роки я охочусь, бачив тих гусей отут, на озері, силу-силенну, а щоб хоч одну встрілити, та так-таки й не встрілив. А один спосіб, щоб гусей настріляти, знаю. Пан один колись сюди до нас приїздив з города. Да! Це ще було, от не пригадую, чи після турецької війни, чи після гапонської. Ні, мать-таки, після гапонської. Так-так, після гапонської, бо після турецької я ще парубком був, а після гапонської Василя мого ми хрестили. Після гапонської, значить. Да! Так панові тому дуже кортіло гусей настріляти! От він і придумав. Узяв велику бочку, обтикав її всю бур'яном та серед озера й затопив. Накидав на дно важкого каміння та й затопив серед озера. Так, щоб можна було в неї влізти, сидіти й стріляти. І зробив він це задовго перед тим, як гуси прилітають, щоб птиця звикла, що щось таке стирчить в озері. Тоді вона не боїтиметься ні сісти біля бочки, ні підпливати до неї, а озеро, ви ж знаєте, хоч і велике, так неглибоке,— поставити серед нього бочку можна. Поставив він...

— Ну, й настріляв? — з цікавістю запитали ми.

— Настріляти він, що й казати, не настріляв, бо в суботу перед неділею, коли він мав приїхати й у бочку сідати, капосні хлопці з бочки каміння повикидали й цілу ніч з тією бочкою в озері товклися! А спосіб, самі бачите, дуже хороший!

Ми вхопилися за цей спосіб.

Дістали підходящу бочку, поставили її, накидавши на дно великого каміння й обтикавши бур'яном, серед озера, за тиждень приблизно до того, як мали прилетіти гуси.

Приятьель на той час узяв собі відпустку й наглядав за бочкою, щоб, бува, й з нас хлопці не покепкували, як з того пана...

Поставили ми її в неділю.

А на другу неділю мав приїхати й я,— передбачалося, що за тиждень уже будуть гуси.

Я приїхав у суботу надвечір.

— Гуси вже,— каже мені приятьель,— появились. І не дуже бочки бояться! Підпливають до неї, та й, летючи на озеро, не бояться біля неї сідати. Сьогодні можна вже в бочку сідати. Так як ми будемо,— питає приятьель,— жеребок тягтимемо, кому першому сідати, чи як?

— Сідай,— кажу,— ти перший, а я завтра вночі сяду, бо одпросився я до вівторка.

— Добре!

Так ото ми й вирішили.

Тоді, правду казавши, не дуже ми додержувалися святого охотницького правила, а саме: ідеш на озеро, так заряджай добре рушницю і не надто заряджайся сам.

Вискочило це правило у нас тоді з голови.

Перед виходом на озеро сіли ми вечеряти.

Довгенько вечеряли, бо йти сідати в бочку треба було перед світом — не лягати ж спати, а то ще проспиш! От ми собі й вечеряли!

Перед світом вийшли.

Рушниці, хоч і важко було йти, ми, проте, взяли, взяв приятьель з собою в бочку ще пляшку отого, що гріє (на випадок — змерзне!).

Приїшли ми до озера, чимало там пововтузилися,

доки приятель у човна сісти поцілив, а таки, кінець кінцем, поцілив...

Одвіз я його до бочки.

Біля бочки теж чимало клопоту було, доки я його в ту бочку посадив.

Посадив і поплив до берега.

Не встиг од'їхати метрів з півсотні, чую — гукає:

— За твое здоров'я! Холодно!

Доїхав я до берега, підтягнув човна і сів під копицею.

Надійшов і Йосип Євдокимович.

Сидимо, куримо.

Коли це:

— Р-р-рятуйте! — крик з озера: — Пер-рекинулась! Равнення потеряв!

— Бреди,— кричу,— до берега!

— Не вибреду! — кричить.— Мулько!

Ми з Йосипом Євдокимовичем на човна — і до бочки...

Під'їздимо,— бочка плаває, а приятель усе чогось поринути хоче.

— Чого ти ніби пірнути хочеш? — питаємо.

— Р-р-р-ушниця пірнула!

— Ну, вилазь уже на човна!

— А р-рушниця?

— Потім рушниця!

Витягли ми його на човна, транспортували до берега. Сів він під копицею, зубами цокотить.

А тут уже й сонечко виткнулося...

Роздягся Йосип Євдокимович, сів на човна, поплив на те місце, де стояла бочка, зліз з човна, побродив трохи й витягнув рушницю.

— Чого тебе,— питаю я в приятеля,— чорти перекинули?

— Ба-ба-ба-ла-лансу не вийшло!

— Ну, випий, то зігрієшся, в тебе ж там є? — кажу йому.

— Нема!

— Пірнула?

— Ні, до того, як перекинувся, пірнула!

— Ага! Розумію! — кажу.

А гуси летять, а гуси летять!

І все на тім місці, де була бочка, сідають.

— Ну, що ж далі? — питає приятель.

— Кричи,— кажу:

Гуси, гуси, гусенята,
Візьміть мене на крилята —
Та понесіть до матінки.

— До матінки, — каже він, — далеко! А от якби
на піч!

1—с

БЕНГАЛЬСЬКИЙ ТИГР

ПОЛЮВАТИ бенгальського тигра треба їхати в Бенгалію, бо це не простий тигр, як бачите, а бенгальський.

Чому нас інтересує саме бенгальський тигр?

Тому він нас інтересує, що бенгальський тигр найбільший з усіх тигрів на світі, тому що завдовжки він два з половиною — три метри і що самий хвіст у нього вісімдесят — дев'яносто п'ять сантиметрів, так що, коли вам не пощастить заповлювати цілого тигра, а одбити в нього тільки хвоста, то й тоді ви все-таки «имеете вещь».

— Де Бенгалія? — питаєте.

На Бенгалію з Києва треба їхати так.

Як минете Мотовилівку, Васильків і Фастів — беріть не на Бердичів, а на Жмеринку. Потім на Вапнярку, Роздільну й доїздить до Одеси. З Одеси на Дарданелли, потім на Суецький канал, звідтам уже не так далеко до Індії.

Приїхавши в Індію, питайте, як вам пройти на Брамапутру.

Слово «Брамапутра», щоправда, щодо вимови трудне, але, їхавши на пароплаві, ви частіше його самі собі проказуйте, щоб навчитися його вимовляти, а то буде й вам, як Данилові Кіндратовичу, що приїхав уже до Індії, а там і запитав:

— Де тута, — питає, — Путрамабра?

Ніхто, певна річ, з індусів йому не міг на це нічого відповісти, — так він, бідолаха, й вернувся додому без тигра.

Брамапутра, — та це ви й самі, положим, знаєте! — це річка в Бенгалії.

Коли ви до неї дійдете, там недалечко тече ще одна річка — Ганг, — так от між Брамапутрою й Гангом, у

джунглях, найбільше плодиться бенгальських, або, як їх ще звивають, королівських тигрів.

Отам їх і полюйте.

Перед полюванням, майте на увазі, треба вам буде вибити довкола всі кобри й всі гримучі змії, щоб, бува, котра не вкусила, перехворіти на тропічну малярію, — чи на жовту, чи на червону, — це вже яка кому до впадоби, — а потім уже й полювати.

Хліба з собою беріть тільки на дорогу, доки до Бенгалії доїдете, а в Бенгалії там на кожному кроці, як у нас бузина, росте хлібне дерево, — круглий рік на ньому ростуть плоди, — ну, як наші киші.

Тепер вони, щоправда, там по карточках, та проте не без того, щоб не можна було у Бомбеї на базарі в якого-небудь раджі карточку купити... Гадаю, що можна.

Індійський раджа — це володар цілої величезної в Індії округи, він сам призначає, як от наш райторгвідділ, завкартковим бюро, і не може бути, щоб той завдавав йому тільки одну хлібну картку...

Тигра полюють, як ви знаєте, для того, щоб винищувати цього страшного звіра, що наводять жах на цілу округу, нападаючи на худобу і навіть на людину.

Полюють його і для того, щоб мати величезну чудесну шкуру, смугасту й пухку, що так прикрашає собою кабінет хороброго мисливця.

А ще полюють, добуваючи тигрові великі й страшні пазури, висушують їх, труть на порошок і п'ють той порошок для хоробрості.

Індуси, китайці й інші східні народи глибоко вірять в чудодійну силу порошоків з тигрячих пазурів і платять за них грубі гроші.

Як випити, вони кажуть, один тільки такий порошок, можна набити тигрів силу.

Одно кепсько: щоб мати цей порошок, треба, виходить, убити тигра, а щоб убити тигра, треба, виходить, мати порошок.

Ну, нічого: бувши від природи хоч і не дуже, сказати, хоробрими, але ж не зовсім, сказати, і лякливими, — обходитимемось на першій тигрячій охоті без порошоків, бо, як довели останні досліди над порошками з тигрячих пазурів, — вплив їх на людський організм сильно закріпительний.

А від цього й хоробрість!
Ну що ж, коли нема, так нема!
Будемо, значить, кріпитись не порошками, а духом!
А в деяких випадках при полюванні тигра такі порошки, як ви самі побачите, можуть навіть пошкодити.

* *
*

Способів охоти на тигра є кілька.
Є спосіб з диктом і з молотком, про який мені розповідав один із досвідчених охотників на тигрів.

Полягає він ось у чім.

Берете ви аркуш дикту, так, приблизно, з метр у квадраті, і невеличкий молоток.

Ідете в джунглі між Браманутрою й Гангом і, щоб привернути на себе увагу бенгальського тигра, на весь голос співаєте:

Та не жалько мені
Та й ні на кого,
Тільки жалько мені
На отця свого.

Тигр почує, і вже не ви його, а він вас почне полювати.

Тут уже ви будьте уважним і пильним, щоб не прогавити того моменту, коли тигр припаде до землі й, люто б'ючи себе хвостом по боках, приготується стрибнути і зробити з вас попередню перед антилопою закуску.

Як тільки він стрибоне, ви раптово повертайтеся до нього й наставляйте дикта.

Тигр ударить всіма чотирма лапами в дикт і страшними своїми пазурами проб'є його.

Отут ви теж гав не ловіть: зразу ж швидко-швидко-швидко бийте молотком по пазурах і загинайте їх, пристукуючи до дикту.

І все!

Пригвождений до дикту тигр уже не страшний звір, а немічне кошєня.

Ви вже тоді можете з нього шкуру чи з живого здирати, чи, вдаривши кинджалом у серце, покінчити з ним, а потім уже білувати.

Майте тільки на увазі, що бити тигра по пазурах, загинаючи їх до дикту, треба все-таки обережно, щоб не пошкодити пазурів, бо ви ж знаєте, яка то цінна річ, що з неї виробляються хоробрі порошки.

Деякі мисливці, нервуючись, забувають про це й гатять по пазурах з усієї сили, псуючи їх і позбавляючись через це такого цінного матеріалу.

* *
*

Дуже поширений і, треба сказати, дуже непоганий спосіб полювати на тигра із слоном.

Таким способом полюють тигрів індуські раджі й англійські лорди, що приїздять у гості до індуських раджів, а ті вже частують їх, своїх дорогих гостей, охотою на тигрів.

Перед цим індуські раджі заздалегідь принаджують до певного місця тигрів, ставлячи протягом кількох тижнів принаду з не зовсім іще померлих, але вже до роботи не придатних тубільців.

Коли англійські лорди поприїздять до індуських раджів у гості, і, побачивши, як ведуть тубільця на принаду, вони роблять тому тубільцеві ручкою і милоство кажуть:

— Гуд бай!

Тигри, між іншим, ідуть на принаду не тільки з тубільців, а й з худоби: з корів, свиней, овець і т. ін., але такої принади їм не ставлять, бо тоді не буде чим деяким англійським лордам принаджувати польсько-шляхетських жовнів генералів Андерса, Бур-Комаровського та інших арцишевських, рачкевичів.

Тигрів, отже, принаджено.

Тоді приводять приручених слонів, сідлають їх такими ніби куренями, тільки не з ліщини сплетеними і соломою вшитими (англійські лорди й індуські раджі таких куренів не люблять!), а зроблені ті курені із слонової кості й ушиті едвобом.

Вантажать у ті курені спочатку віскі, бефи, пудинги й шампанею, а потім уже англійських лордів, індуських раджів та камердинерів.

Вишикується підрозділ тубільців, щоб оточити те

місце, де тигрів принаджено, та наганяти їх на високопоставлених у куренях мисливців.

Ну, лорди й раджі їдуть, п'ють віскі й шампанею, їдять бефи й пудинги, а тубільці наганяють на них тигрів.

Як тільки шасне між ліанами тигр, англійський лорд каже індійському раджі:

— Подерж-но мого пудинга,— я його потім доїм!

А потім до камердинера:

— Подай рушницю!

Камердинер подає рушницю, англійський лорд стріляє в те місце, де прошаснув тигр.

Лунає постріл, за ним лунає одчайдушний крик, і падає мертвий тубілець із підрозділу, що наганяє звіра на високопоставлених у куренях охотників.

Англійський лорд задоволено усміхається і говорить:

— Іес!

А потім уже доїдає пудинг.

Далі полювання йде таким чином: тубільці вбивають тигрів, здійсмають із них шкури, англійські лорди везуть ті шкури додому, там їх відповідно обробляють, пригвинчують до голови золоту дощечку з вигравіруваним написом:

КОРОЛІВСЬКИЙ ТИГР

Забив у Бенгалії (дата)

власноручно лорд Сесіль-Кисіль

А потім уже в палаті лордів...

Ні! Стоп-стоп-стоп! Ніякої політики ми торкатись не будемо, а то ще допишемося до того, що лорд Сесіль-Кисіль подасть в палату лордів ніби біллй про те, що треба більше з Бенгалії вивезти худоби та пшениці, бо й грецьким монархістам треба, і польсько-шляхетським жовнірам треба, і гітлерюгендові треба, і бандерам треба...

Стоп! Ані слова про політику!

Отакий, значить, спосіб полювати тигрів із слонами.

Ми з вами, слава тобі господи, і не лорди англійські, і не раджі індуські, отже, нам з вами таку пишну охоту на тигрів організувати тяжко.

Можна, звичайно, взяти напрокат слона або в зоо-

логічному садку, або в цирку,— але багато з ним клопоту, доки його до Бенгалії довезеш та поки навчишся молоточком із гвіздочком ним керувати.

Там, у Бенгалії, позичити слона в якого-небудь раджі теж навряд чи пощастить, бо ви ж, слава богу, не англійський лорд.

Клопітний, одне слово, для нас із вами такий спосіб охотиться на тигрів.

Проте його нам, як мисливцям, знати треба!

Для цього й пишемо!

* *
*

Непоганий і такий іще спосіб.

Викопується величезна й глибочезна яма на стежці, якою тигри до Брамапутри ходять воду пити.

Яма та зверху добре маскується всякими вітами, ліанами, тропічною папороттю і т. ін.

Тигри йдуть воду пити увечері, як уже смеркне.

На цей час ви й залазьте в ту яму.

Залізли й сидіть тихо-тихо.

Ні курити, ні чхати, ні кашляти не можна, бо наполохаєте тигра.

Ось іде тигр.

Він не зовсім іще очухався після сну, потягається, позіхає, чухає за вухом...

Ну, й не помітить, коли: шелесь у яму!

Ви зразу накидайтеся на нього й лоскочіть.

Тигри страшенно лоскоту бояться. (Через те, між іншим, вони дуже ревниві!).

Як тільки ви його вхопили обома руками попід пахвами, він зразу починає страшенно реготатись.

Але ви не пускайте його, боже вас борони, бо з'їсть! Лоскочіть, і лоскочіть, і лоскочіть!

Він качатиметься, регочучись, по ямі, і ви качайтеся із ним.

Аж поки він не крикне:

— Ой не могу! Пусти!

І ляже, мов непритомний.

Але ви ще з півгодини полоскочіть, тоді пускайте. Готовий!

Залоскотаний тигр мертвіший од мертвого.

Ще про один спосіб охоти на тигрів хочеться мені розповісти.

Клопіткий він трохи, але для нас із вами приступний.

Клопіткий він саме через те, що перед тим, як його вживати, тривалої треба тренівки в перегонах на чималі дистанції.

Чимало часу треба загаяти, щоб прудко й довго могли ви бігти, весь час позад себе озираючись.

Але ніхто ж нам з вами не заборонить місяців зо три тренуватись годин по три-чотири щодня, бігаючи спочатку на одному хоча б з київських стадіонів, а потім по перетятій місцевості.

Навпаки, всі думатимуть, що ви до фізкультурної олімпіади готуетесь, і всі вас вітатимуть.

Добре на таку тренівку брати вашого пса, краще — хорта, а як хорта нема, тоді гончака, а можна й кунделя, тільки щоб прудкий був...

Коли вже ви у своїх вправах дійдете такого стану, що випереджатимете кунделя, тоді вже можна їхати до Бенгалії на тигра.

Порошків із тигрячих пазурів уживати при цьому способі охоти категорично не слід, бо, як ми знаємо, порошки ті, закріплюючи, надають охотникові хоробрості, а тут треба не хоробрості, а якраз навпаки.

Тут треба легенької полохливості, при якій набагато збільшується швидкість вашого алюру.

Приїздите ви в Бенгалію, знаходите тигра, показується йому, — він одразу ж почне охотитись за вами.

Ви це знаєте, з цього не розгублюєтесь і свідомо ведете його за собою на зарані намічену вами галявину.

Між Брамапутрою й Гангом трапляються величезні шматки степу, де пасуться жирафи, антилопи, носороги й інші травоядні тварини.

Отуди ви тигра й ведіть.

Із зброї ви маєте при собі тільки кинджал і більше нічого.

Поки ви виведете тигра на галявину, він уже буде нервуватись, лютувати, зубами клацати: ось-ось стрибне! Ось-ось стрибне!

Вийшовши на галявину, зразу біжить!

Тигр, розуміється,— за вами.

Отут і пригодиться ваша треніровка.

Ви біжить і частенько озирайтесь, поглядаючи на тигра.

Це не тільки для того, щоб знати, чи не наздоганяє він вас,— головне тут не прогавити, коли він підсковз-
неться.

А підсковзнеться він обов'язково.

Хоч який би був сухий степ,— все дно настане мо-
мент, коли він розчахнеться й упаде.

Тоді ви зразу на нього — і кинджал йому в серце.

Тигр — ваш!

* *
*

Охота на тигра, як бачите, небезпечна й клопітна.

А найтрудніше в їй це те, що заполювати бенгаль-
ського тигра можна тільки в Бенгалії, а туди дуже да-
леко їхати.

Будемо сподіватися, що з часом чи Бенгалія до нас
наблизиться, чи ми наблизимось до Бенгалії, бо клімат,
як спостерігають тепер досвідчені географи, міняється.

От тоді ми пополюємо!

Бо заздалегідь уже будемо знати всі способи охоти
на тигра, з якими оце ми вас познайомили.

ДРАСТУЙТЕ!

I

КОЛИ б редакція нашої газети звернулася з таким собі дуже простим словом-привітом до всіх наших читачів:

— Драстуйте, дорогі товариші!

Що б ми на відповідь почули?

У нас нема найменшого сумніву, що ми б почули:

— Доброго здоров'я!

А як же ж інакше?!

Ми добре з вами знаємо чудесний звичай нашого народу, коли, проходячи вулицею в найглухішому селі, один одного обов'язково привітає:

— Здорові були!

А на відповідь:

— Драстуйте!

І то не обов'язково треба бути знайомими один одному, ні! Це такий собі всенародний, сказати би, звичай, що знаменує собою повагу громадян один до одного.

Це — пошана, це любов не тільки до свого земляка, гордість, що він твій земляк, а це самогордість і самолюбов, що ти маєш за щастя мати такого земляка і що є щаслива нагода його привітати.

Ясна річ, що в місті вітати всіх, хто йде тобі назустріч, неможливо, бо всього «драстуйте» не встигнеш вимовити, а буде тільки саме:

— Др! Др! Др!

Щодо міста хочеться поговорити про інше.

А в місті...

II

А в місті багатьох є різних державних, громадських і інших установ.

От ви заходите в установу.

Сидить собі така собі людина. Солідна, ясна річ, людина, бо вона або в окулярах, або в перманенті, або така, що не має ні окулярів, ні перманенту, а проте людина серйозна.

Тут я хочу підкреслити, що я особисто і не проти окулярів, і не проти перманенту.

Окуляри в мене в самого є, а якби було на чому накрутити перманент, я б накрутив, щоб довести, що я не проти перманенту, але, їй-богу, нема вже на чому накручувати, так що повірте вже, прошу я вас, на слово.

Так от сидить собі така собі людина.

Ви заходите й говорите, як здавна-давен звикли:

— Драстуйте!

На відповідь анічичирк.

Тільки муха на вікні вам відповідає:

— Дз-з-з-з-з!

Ви ще раз, але трохи тихше й боязкіше:

— Драстуйте!

А на відповідь іще анічичиркіше.

Навіть муха, і та вже не дзижчить.

— Раз же ж, мовляв, уже продзижчала! Що ж мені, найбільше треба, чи що?!

Тоді вже ви сідаете, коли є на що сісти, й, чекаючи на свою чергу, мрієте...

III

Про що ви мрієте?

Мрієте ви, приміром, ну хоч про загс.

Про те, як у загсі записуються ті, котрі одне одного люблять.

Мені, сказати правду, особисто про це тільки мріяти й можна, бо навряд чи доведеться вже записуватись...

Так дозвольте хоч за інших помріяти, на кшталт тієї баби, що побачила в садочку, як молодята цілувалися. Подивилася, сама собі цмокнула, обтерлася й зітхнула:

— Отак і мені б хотілося!

Так от заходять до загсу такі собі, що ото одне з одним любляться, молодята.

Найщасливіший день у їхньому житті.

Заходять. Черга.

Як у кожній черзі, зразу ж тобі підвищується весільний настрій.

— Куди претесь?

Що на таке запитання ви скажете, коли ви жених, та, до того, ще й закоханий?

— «Прусь у любов», чи що?

Незручно яюсь.

Хіба ж ви «претесь»?

Ви ж ніжно привели сюди своє найдорожче, своє найніжніше, а вам:

— Куди претесь?

А потім, коли ви вже кінець кінцем себе й свою голубоньку «доперли» до того столу, де узаконять вашу любов, вам як з кулемета:

— Документи?! Район?! На яке прізвище?! Так! Вітаю вас! П'ятнадцять карбованців!

Вискочили молодята.

А ви дивитесь їм услід і мрієте...

IV

Про що ви мрієте?

Ви мрієте про те, щоб не було черг.

Як це зробити?

Дуже просто: треба вміти організувати як слід роботу по тих місцях, де можуть виникнути черги.

От — крамниця, приміром.

В однім її відділі — черга, а в других відділах стоять продавці й позіхають.

Чому не можна вільним продавцям підійти до того відділу, де залюднилося, та й допомогти своєму товаришеві швиденько зліквідувати залюдненість?

Можна?

По-нашому, можна.

А коли можна, значить, треба це зробити.

А вже як виникла черга, мріється про таку картинку.

От підходить людина до черги, а попередній громадянин їй:

— Будь ласка, вперед! Дуже прошу!

— Ні, нізащо! Ви будете спереду, а я ззаду.

— Та я вас благаю, станьте поперед мене!

— І не просіть, і не благайте! Я такий щасливий, що позаду вас! Не позбавляйте мене цієї радості! Познайомимось!

— Який ви симпатичний!

— А ви просто ангел!

Такі картини в кіно б показували.

Ні, краще не показувати, бо буде черга в кіно.

V

Про що ви далі мрієте?

Ви мрієте про те, щоб громадяни, коли сідають у трамвай чи в тролейбус, не тягли одне одного за ноги, намагаючись одкинути одне одного на тротуар.

Особливо пристрасно хочеться, щоб не хватали за штани.

Ногу не так ще легко одірвати, а штани,— ви ж знаєте,— річ дуже тендітна, і йти додому без лівої холоши трохи непристойно.

Самі подумайте: права нога в штанях, а ліва в трусиках.

Не інтересно!

Хіба не можна так: стоять громадяни й чекають на трамвай. Підходить трамвай. Одне до одного з поклоном.

— Будь ласка, прошу!

— Ні, я вас прошу,— сідайте ви перший!

— Я вас дуже прошу, сідайте ви!

Певна річ, що довго тут з чемністю затримуватись не треба, бо трамвай може піти порожній!

Подумайте: скільки буде збережено мануфактури!

VI

От ви сіли в трамвай, настрої у вас прекрасний, на лицах у всіх пасажирів лагідна посмішка, бабусі й жінки сидять, чоловіки стоять, кондукторша, продаючи квитки, наспівує веселенької пісеньки.

Ви їдете й мрієте.

Ви ще раз мрієте про наші державні, громадські, кооперативні й інші установи і про урядовців, що працюють по тих установах.

Урядовці привітні, чемні, сумлінні...

Справи не затримуються, на всякі листи, запитання і т. ін. негайно даються відповіді.

Чистота, порядок, лагідність.

А як же ж інакше може бути?

Це ж не чиновники лихої пам'яті царського уряду!

Це ж урядовці нашого всенародного уряду, значить, народні урядовці! Народні слуги!

А бути слугою свого народу — це не тільки обов'язок, а це — велика честь!

Ім, через свій уряд, народ доручив працювати в своїх народних установах.

А народ ніколи не буває ні нечемним, ні черствим, ні помертвілим.

Народ життя свого не жалів, щоб захистити свою честь, свою свободу, свій уряд, свою державу.

Яке ж ми маємо право жаліти для народу свою працю, енергію, хист, знання?

І тоді радістю й привітом бринітиме до нас повсякчасне народне:

— Драстуйте, дорогі товариші наші урядовці!

А на відповідь, щоб ще радісніше залунало:

— Доброго здоров'я!

РЕКОРДСМЕН



ОІЯЛОСЯ це не на Радянській Україні. Говоримо про це зразу, а то ще хтось подумає,— чи не про мене, мовляв, мова мовиться.

Довелося оце мені трохи поподорожувати. От і заїхав я на якусь таку землю, що й сам не допойму, чия вона.

Зовсім ніби щось не знайоме: ставки, понад ставками верби, далі лани, ліси, ярки, села, міста, цукроварні, там десь гори, а там луки...

Посередині тієї землі річка тече, назва в неї якась чудернацька, що ніяк на наші не скидається: спереду «Дні», а ззаду «про».

Ну, садки, вишеньки, чорнобривці,— це як і в нас.

Люди такі, як і в нас: дві руки, дві ноги і клунок. Це як у поїзді.

А як у місті — то дві руки, дві ноги й щось у руках плетене. Як вони його звать, не вимовлю: чи то «воська», чи то «фоська».

А як на полі, так у них у руках (було це навесні) або тракторна баранка, або ручка від сіялки, або сапачка, або лопата, або повід од недоуздка, або налигач, або чепіга...

Частував мене голова однієї артїлі.

Випили ми, значить, закусили. Потім, значить, закусили, випили.

Співати там народ не вміє, так що хазяїн уже за щоку взявся й розпочав: «Ой ти, Галю», але я його спинив:

— Пожди,— кажу.— Так, як у нас співають, ти,— кажу,— все одно не заспіваєш, давай краще поговоримо.

— Давай,— каже.

— Як,— питаю,— живе?

Він якось чудернацько підняв угору великий палець правої руки, подержав так його трохи та й каже:

— Во!

Що воно значить, пояснити не берусь, бо в нас так не роблять.

Я ще раз його перепитав, як вони живуть.

Він іще раз підняв великий палець, але вже лівою рукою, правою рукою зробив жест, ніби він той лівий палець солить:

— З присипкою! — каже.

Що значить «жити з присипкою»?

Нічого не розумію.

Я до нього ще раз:

— Во з присипкою?

— Точно! — каже.

Ну, добре, думаю собі. Хай буде «во з присипкою». Хай уже буде на придачу й «точно».

Далі розмова пішла на мигах.

— Ну, а конкретніше? — питаю.

— Можна, — каже, — й конкретніше. Ті, котрі мають у голові лій, живуть добре, а ті, котрі без лою, живуть гірше. Матеріально, може, й не гірше, так зате їх отут пече, — сказав мій хазяїн.

Сказав «отут» і показав на серце.

— А чого ж їх «отам» пече? — питаю.

— Слухай! — каже.

— Слухаю! — кажу.

— От голову я в артілі. Хазяйство велике, робота велика. Не можна, щоб про цю роботу не знали на всій землі нашій! Так?

— Так!

— І рільництво, і скотарство, і конярство, і свинарство, і птахівництво! Так?

— Так!

— Пшениця щоб родила! І цукрові буряки щоб родили! «І житечко, і овес», і технічні, і пропашні! І щоб молоко! І щоб худоба плодилася, і щоб курка неслася! Так?

— Так! На те ж і сільськогосподарська артіль!

— Розуміємо, розуміємо! Я ж про те й говорю! Але щоб як хліб родився?! Але щоб як скот плодився?!

— Як?

— Так, щоб про артіль говорили! Щоб рекорди були! От!

— Ну що ж, — кажу, — рекорди — річ непогана!

— Я ж про те й говорю! От у мене цукрові буряки! Та ви знаєте, що в мене є ланка, яка дає сімсот центнерів буряків з гектара.

— Чудесно,— кажу.— А скільки всього у вас бурякових ланок?

— Десять!

— А решта — дев'ять ланок — по скільки центнерів дають?

— Вони дають по сім центнерів, але ж у моїй артілі рекорд урожайності буряків на всій нашій землі! І про мене говорять! О!

— Н-да! — промимрив я.

— От у мене,— вів далі хазяїн,— од усіх свиней усі поросята ділові. Усі в діло йдуть. У райземвідділ, у райміліцію... Хіба не діла?!

— Діла! — промимрив я...

— А ви знаєте, що наша корова Кармен рекордистка на всю нашу землю? Дев'ять тисяч літрів молока за лактаційний період!

— Ну?!

— От вам і «ну?!» А ви знаєте, що в мене взагалі припадає по дев'ять тисяч літрів на фуражну корову на рік?

— Що ви кажете?! Як же це так?! Скільки ж у вас корів?

— Сорок!

— Так сама ж, ви кажете, Кармен дала дев'ять тисяч літрів!

— Так.

— Ну, а решта — тридцять дев'ять?!

— Решта не дала нічого. Решта — ялівки!

— Так як же ж ви кажете, що на фуражну корову припадає по дев'ять тисяч літрів?

— Припадає!

— У вас же сорок фуражних корів. От і поділіть...

— Чому я маю ділити, коли в мене одна фуражна корова Кармен...

— А решта тридцять дев'ять?!

— Вони не фуражні, бо для них у мене нема фуражу. Не заготовили.

— Н-да! — промимрив я.

— І живемо! І про нас говорять! І ми рекордсмени!

А ті, що ото хотять, щоб скрізь було кругло,— про тих не заговорять.

Я вже тут розсердився:

— Заговорять! Не тільки заговорять,— закричать! І саме тому закричать, що в них «отут» пече! Їх пече, бо в них є серце. Вони за всю землю боліють! За весь народ! А біля серця через уличку й совість живе. Людська совість. Всенародна совість.

Як крикне мій хазяїн:

— Совість?! Про совість заговорив?! Жінко! — кричить.— Забирай сало, забирай паляницю і жени цього гостя до бісової матері...

ПРО ЗАМКИ ТА ІНШІ РЕЧІ

ШИРОЧЕЗНА мережа по містах і селах нашої Радянської України культурно-освітніх закладів.

Театри, кіно, клуби, бібліотеки, музеї, лекційні бюро, хати-читальні...

Факт?

Факт!

Силу-силенну тих установ знишили фашистські варвари, але багато вже їх відбудовано, багато відбудовується й відновляється. І будуються, й закладаються нові.

Факт?

Факт!

Сотні тисяч примірників книг і газет щоденно пливають до численних міст, містечок, сіл і хуторів нашої Радянської Батьківщини.

Факт?

Факт!

Але...

Тільки ж давайте, товариші, умовимось: бігме, це я не про вас.

У вас все добре та гаразд.

Це я — про вашого сусіду...

От, приміром, район...

Не ваш район, ні... Сусідній район.

У районі районне керівництво.

Заходить до районного керівництва така собі людина та й питає в того керівництва:

— Ну, як у вас, дорогий товаришу, культосвітні справи?

— Крутяться!

— Хто крутиться?

— Взагалі йдуть. Не скажу, на скільки саме процентів виконано, але знаю, що непогано. Ранні зернові на 108 процентів, буряки — на 112 процентів, кінчаємо

соняшники. Городина теж ось-ось. Одарко Петрівно! На скільки там процентів за останню п'ятиденку культосвітні роботи ми двинули?

— Хвилиночку... Зараз подивлюсь, Іване Івановичу! — кидається до папок з останніми зведеннями Одарка Петрівна.

За хвилину Одарка Петрівна вбігає розгублена.

— Нема! Останніх відомостей нема, Іване Івановичу!

— Як же це так? Дайте телефонограму, щоб негайно доставили. Не люблю непорядків. І надалі стежте, щоб вчасно давали.

— Єсть, Іване Івановичу!

— Точно зараз не пам'ятаю, але знаю, що й з культосвітніми справами йдемо непогано. Курей вивезли...

— Яких курей?

— Курей! Таких курей! У пір'ї котрі! Здорово працюють.

— Пробачте, Іване Івановичу, я про культосвітню роботу у вашому районі...

— Ага-га-га... Курей, значить, вивезли, корови здорово в ярмі ходять. І дояться. І нічого, що в ярмі ходять, молоко біле...

— А як у вас з клубами, з хатами-читальнями?

— Скільки процентів виконали, точно зараз не пам'ятаю, але знаю, що непогано. Одарко Петрівно! Як там у нас за останню п'ятиденку з клубами та з хатами-читальнями?

— Хвилиночку, Іване Івановичу!

За хвилину Одарка Петрівна:

— Останніх відомостей ще нема, Іване Івановичу!

— А ви гукніть завклубу! Недалеко ж тут, — через дорогу.

Хвилини за десять прибігає завклубу.

— Як там у тебе з клубом? В порядку?

— Ох, і замка дістав, Іване Івановичу! Чорта з два тепер скрутять. В ту суботу гемонська молодь таки скрутила. Принесли баяна — і в танці! Правда, замок блаженський був. А тепер таку колодку удвох із завмагом піднімали!

— Не скрутять, кажеш?

— Тепер уже не скрутять, Іване Івановичу!

— Ти мені дивись! Клуб — це серйозна справа!

— Єсть, Іване Івановичу! Можна йти?

— Катай. А в хаті-читальні у нас строгий дідок сидить. З тим не пожартуєш. То такий, що й ціпка може дати. Культурний дідок. Воно, знаєте, молодь,— любить ото посперечатись на різні там теми, поговорити... А в нього порядок: біля хати сперечайтесь скільки завгодно, а в хату — дзуськи! Чистота. Довго підбирали кандидатуру, поки таку підібрали. По селах,— там, звісно, не скрізь однаково. Є гірші, є кращі, а в нас з цього боку все гаразд.

— А з газетами як?

— Газети акуратно підшиваються. Як тільки в район — зразу ж у підшивку. За цим стежу. Знаєте,— даси кому газетку — зачитують до дірок. Незручно, коли газета неохайна.

Замок, дорогі товариші, корисний тоді, коли він на коморі чи на складі.

Непогано, коли замок іноді на губах висить.

А от коли він висить на клубі чи на хаті-читальні,— він сильно фасад псує.

Слово честі, псує.

ДРОХВА

ЯК підете ви з хутора на гору, отуди, де колись стояв млин-вітряк, а потім звернете на межу поміж пшеницями та спуститесь тою межею трохи ніби в діл — на шлях, що простягся з хутора В'язового до церкви, що в ній на покрову храм бував, так ви собі і йдїть тим шляхом далі. Минете церкву, а потім Куликами, Куликами (це куток на селі, де всі Кулики живуть) аж за містечко вийдете. Вийшли ви за містечко й прямуєте далі. Перша дорога, праворуч, буде на Терпівщину, а друга,— далі, на Шенгеріївку.

Ні на Терпівщину, ні на Шенгеріївку ви не звертайте, а все прямо, все прямо йдїть! Минете Халдеївщину, а там уже швидко й Дуб'яги будуть.

Од вашого хутора до Дуб'ягів буде не більше, мабуть, як кілометрів із вісім.

Щоб не сумно вам було йти, ви б могли проказувати, ідучи межею поміж пшеницями:

По ниве прохожу я узкою межой,
Поросшей кашкою и цепкой лебедой!

Так ви ж не вмієте ще такого проказувати, бо вам іще тільки сім років...

Проказувати ви таке вмітимете тільки через два роки, коли Марія Андріївна, старенька-старенька вчителька, яка коли надворі і весна, і сонце,— так і тоді в теплу хустку кутається, бо вже вона старенька, і все, бідна, кахає,— навчить вас.

Так тільки через два роки вона вам скаже:

— Оці два рядочки, дітки, ви мені на завтра щоб напам'ять вивчили! Оці:

По ниве прохожу я узкою межой,
Поросшей кашкою и цепкой лебедой!

От ви їх і вивчіть напам'ять! Усе вам тут зрозуміло? А хто знає, що таке «цепкая»?

— Я знаю,— підносите ви руку, всю в чорнилі.

— Ну, скажи!

— «Цепкая»... То є ціпок, так це — патериця, вроді як хлопець, він, а «цепкая» так це — патериця-дівчинка, вроді як вона...

Марія Андріївна сміється і від сміху ще дужче кахикає:

— Ні, не те, не те,— каже вона,— «цепкая» це така, що дуже чіпляється!

— Чіпка, значить? — вигукуєте ви з усіма в хорі.

— Ну да, чіпка! Так «чіпка» це буде по-нашому, а «цепкая» — це по-російському! Розумієте?

— Ага! — знову хором.

А на другий день ви вже впевнено проказуєте Марії Андріївні:

По ниві проходжу я вузькою межею,
Поросшей кашкою й чіпкою лободою.

— Та не «чіпкою», а «цепкой»!

— А я забув, що так треба! Так я вдруге!

— Ну, ну!

— Поросшей кашкою і...

Тут ви зупиняєтесь, думаєте трохи, потім у думці самі собі кажете «ага!» й з притиском переможно кидаєте:

— І чіпкою лободою!

Марія Андріївна, посміхаючись, лагідно махає рукою:

— Сідай!

Де тепер могилка лагідної-лагідної Марії Андріївні? Уклонився б я могилці її, бо вона ж, було, навчить нас «О» писати: «Бублик, бублик, дітки, пишіть! Кругленький! Оце й буде «О»! — а потім розглядає зошити:

— Ой хороший хлопець! Яке «О» гарне написав! І руки не дуже в чорнилі! На ось тобі — цукерка!

Хай би на її могилці навесні, як бузок розпускається, хай би весь час соловейко тьохкав!

Так виходить, значить, що про «кашку» й про «цепкую лебеду» ви, йдучи межею поміж пшеницями, ще проказувати не вмієте, бо ще не навчились.

Так ви волошки рвіть... Та васильки, та дзвоники, та конюшину, та ромашку! Цілий великий-великий сніп ви тих квітів нарвете, а потім березкою його зв'яжіть і несіть!

А як іще вам сумно, тоді ловіть на колосках жучка-кузьку. Вловили — й за пазуху. А як уже назбираєте кузьок аж півпазухи, вони там лазять, шелестять і лоскочуть вас, лоскочуть.

Вам не сумно тоді буде, і ви, підстрибуючи, аж на Дуб'ягах опинитесь!

А на Дуб'ягах куркуль живе, що з глечика горілку п'є.

Приходьте, а в садку за столом куркулі два сидять та горілку з глечика п'ють.

А потім, як нап'ються, то й крикнуть:

— Даниле! Запрягай Жолудя й Горілку в гарбу, та щоб повнісінька гарба сіна була! На дрохви поїдемо! А ти з нами поїдеш? — питає мене куркуль.

— Поїду, — несміливо кажу я.

— От і добре! На гарбі сидітимеш, коні поганяти-меш! Добре?

— Добре!

— От і гаразд!

А я й питаю вусатого дядька:

— Дядьку! А що воно таке за дрохви?

— Хіба не чув?

— Не чув!

— Птиця така велика, як дві гуски вкупі! Степова! В степу плодиться! Полохлива!

— Ага!

От на гарбі й поїхали! Повна гарба сіна, та ще кругом і бур'яном обтикана! Я спереду сиджу, коні поганяю, рушниці на сіні лежать, кошик з глечиками та з харчами.

А дядьки лежать горілиць на гарбі й намагаються співати:

Вилітали орли з-за крутої гори..:

Але дотягали вони тільки до «крутої», а на «круту гору» видертись ніяк їм не щастило, вони з «крутої» зсовувались на початок, звідки знову «вилітали орли».

Так усю дорогу тільки те й робилось, що «вилітали орли», а що з тими орлами далі було, куди вони вилі-

тали й чого вони вилітали,— для мене й залишилося тоді таємницею.

Оце було моє перше полювання на дрохву!

Коли далеченько ми вже в степ од'їхали, один з дядьків каже:

— Подивись-но, Дороше, чи не видно?

Дядько встав на гарбі, я спинив коні, і почав дядько дивитись на всі боки! Дивився він довго, а потім і каже:

— Отам за ожередом ніби щось таке бовваніє! На конюшинищі! Звертай на оцю межу й прямуй на ожеред! — каже мені дядько.

Поїхали межею...

Стали біля ожереду. Дядько виліз на ожеред, подивився сюди й туди, зліз, підійшов до гарби:

— Єсть! — каже.— Семеро! Тільки ж як до них під'їхати?

Говорили щось вони, говорили, а потім мене почали вчити, як мені їхати.

— Ми,— кажуть,— їхатимемо та по дорозі непомітно з гарби попадаємо й заляжемо отам у пшениці, а ти їдь аж туди. та, не доїздячи байрака, звертай ліворуч і об'їзди їх, дрохви, з того боку. Трохи проїдеш, а потім завертай коні і їдь назад, трохи до дрохв ближче. Як доїдеш знову до байрака, вертайся назад і їдь ще ближче до них. Наганяй ніби їх на нас. Та не витикайся з гарби, щоб вони тебе не побачили! І не нокай, і не цмокай! Потихеньку їдь! Зрозумів?

— Зрозумів!

— Паняй!

Поїхали...

Дядьки дорогою з гарби повипадали, а я попрямував до байрака, там звернув ліворуч і поїхав. Як доїхав до конюшинища (конюшину вже було викошено) — побачив оддалік табунець якихось великих птахів, що паслися на конюшинищі.

Я все робив так, як казав мені дядько Дорош.

І туди їхав, і назад повертався, і знову туди повертався, все до тих птахів наближаючись.

І дуже вже мені закортіло роздивитися їх. Особливо отого, найбільшого, що весь час, голову високо підвівши, на гарбу на мою поглядав! А з-за бур'яну погано було видко. От я встав на гарбі й визирнув через бур'ян. Як розженеться найбільший, а за ним і всі,— знялися й

полетіли. Я так і впав у гарбу! А вони полетіли не на дядьків, а вбік.

Підїхав я до дядьків:

— То ти їх наполохав? — питає дядько Дорош.

— Йй-бо, дядечку, ні! Я сидів, як ви сказали, а вони чогось налякалися й знялися!

— Ох, і полохлива, ох, і сторожка птиця! — зітхнув дядько Дорош.

А другий:

— Ану їх к лихій годині! Підвертай до ожереду!

Підїхали ми до ожереду, витягли дядьки з гарби кошика, прослали під ожередом попону...

— А ти коням сіна підкинь! — наказав мені дядько Дорош, — та розгнздай! Умієш?

— Умію!

Ну, потім уже полювання дрохв було таке: я коники ловив, а дядьки з глечиків у чарку наливали та закусували. А потім співали, — і під ожередом, і на гарбі, як додому їхали, і в садку, як додому приїхали, а я на ослоні дрімав.

А дядько Дорош все намагався довести, що:

— Дрохва, — вона дуже полохлива птиця! Дуже полохлива! А ви кажете!

Я заснув.

А дрохва таки справді полохлива і дуже сторожка птиця.

Полюють її отак, як ото ми колись із дядьком Дорошем полювали: гарбу і воза обтикують бур'яном, гілками з листям, а потім, обїздячи табун, наганяють поволеньки на схованих охотників.

А найцікавіший спосіб полювати дрохву — це підкратись до табуна на постріл і торохнути.

Підкрататися треба дуже обережно і дуже здалеку. Забачили ви табун далеченько, так кілометрів за три в степу, — лягайте й починайте лізти.

І все придивляйтесь, щоб так перелазити — од кущика травиці до кущика будяків чи бур'янцю якогось, кураю тощо...

Лізти найкраще на череві, кашкета — в кишеню, голову пригнути низько до землі, бо дрохва найбільше голови людської лякається!

Отак і підлазьте, підкрадайтеся!

То нічого, що на другому кілометрі вашого підкрадання ви вже не штанами будете лізти і не сорочкою, а голими ліктями й голими коліними, що на третьому кілометрі вже з колін і з ліктів кров капатиме,— то нічого,— то якраз і найсильніші, і найпекучіші суть моменти полювання дрохви,— ніяка благородна й велика дичина задарма не дається, а дрохва, коли це не вона, а він, дудак, майте на увазі, що він важить пуд, цілий пуд, а смальцю з нього цілий глечик, а вишкварок — півпідситка.

Та ще майте собі на увазі, що дрохв'яний смалець не тільки для каші, бо то вам не гусячий смалець, а то смалець дрохв'ячий,— він од бешихи сильно дуже допомагає!

От вам: пуд м'яса, глечик смальцю, півпідситка вишкварок і ніякої ні у вас, ні у сусідів бешихи.

От що значить дрохва!

Та ще до всього цього й гордовите:

— Дрохву вбив! О!

Так що ж ви будете дивитися на якихось там три кілометри підкрадання, на штани та на сорочку й на обідрані коліна та лікті!

Дрібниці то все!

Не звертайте на них уваги й підкрадайтеся далі.

Підлізти треба на постріл,— це, значить, метрів на п'ятдесят-шістдесят, не більше!

Шріт має бути крупний — дві-три кулі, а то й картеч, бо птиця велика.

Ну, вже недалечко залишилося, метрів з п'ятдесят!

Останні зусилля, ще метр — і дрохви... здіймаються й летять!

Ви стріляєте «у божий світ, як у нову копійку», сідаєте, дерете натільну сорочку й перев'язуєте коліна й лікті!

А потім уже потихеньку йдете додому.

І уявіть собі, що дрохви, як правило, зриваються й летять завжди саме тоді, як вам залишилось пролізти ще тільки не більше як один чи два метри.

Характер у них такий!

Ви, ясна річ, не повірите, але одного разу я таки вбив дрохву.

Убив, не підкрадаючись, а просто так устрелив — та й вже!

Невеличкий, так із десяток, табунець дрохв, бачу, летить і сідає на буряках...

Я бродив з рушницею в степу, полював перепілки, а в запасі було в мене кілька набоїв з крупним шротом.

Перезарядивши свою централку, пішов я проти вітру по буряках на те місце, де сіли дрохви.

Було це в серпні, віяв невеличкий вітерець.

Бурячиння було високе й лапате, вітерець по нім тишенько лопотів, я поволі й потихеньку йшов, і дрохви мене підпустили, бо, очевидно, шум моїх кроків заглушало лопотіння гички.

Знялися вони недалеко, метрів за сорок,— я вистрелив, і — о радість! — одна з них каменем на землю.

Підбіг — єсть!

Я не скажу, щоб це був дудак на цілий пуд вагою, це не був дудак, а скоріше — дудочка, і до пуда їй було дуже далеко.

А проте ж — дрохва! Справжня дрохва!

Додому я їхав гордий, з вокзалу до квартири йшов гордий, а як увійшов у хату, ні на кого й не дивлюсь.

Домашні всі питають:

— Що за птиця?

А я кризь зуби:

— Що? Дрохва! Не бачите — що?!

Дізналися родичі, знайомі, товариші.

— Правда, що дрохву вбив?

— Убив!

— Коли ж на дрохву?

— Та заходьте,— кажу.

Підрахував я, скільки на дрохву прийде,— вийшло чоловіка з двадцять.

Я й кажу дружині:

— Знаєш,— кажу,— що? Не помістяться всі вони в нас! Оддам я дрохву, хай там приготують, а ми всі туди підемо та й посидимо, дрохви поїмо!

— Добре,— каже дружина,— клопоту менше!

Я так і зробив. Одніс дрохву.

Куди,— питаєте,— одніс?

Не скажу, бо й ви туди ходитимете!

Приніс дрохву та й прошу:

— Приготуйте, будь ласка, на завтра!

— Дрохва? Е, ні! На завтра не вийде, бо треба на дві доби в землю закопати, потім — добу в оцті вимочувати, а потім уже смажити! На суботу якраз і вийде.

— Ну, добре! — кажу.

Сповідив я всіх, що дрохву їстимемо там-то, в суботу.

Зібралися їсти ту дрохву двадцять вісім чоловіка.

А я ще раз кажу, що дрохві моїй до пуда дуже далеко було!

Та й чи вистачило б для такої кумпанії й дудака на пуд вагою?!

Поїли дрохву, з'їли ще індичку й гуску (це вже свійські птахи) і салату олів'є порцій з п'ятнадцять з'їли, було там іще й де-воляй, і карського шашлику!

Різноманітної там було, одне слово, дичини!

Вітали всі мене з щасливим полем, кричали, щоб мені й далі не було «ні пера ні пуху», а потім співали.

На ранок були вдома довгі балачки, але вже більше не про дрохву, а про квартиру, про дрова, про черевики для доньки.

Балачки закінчилися сентенцією приблизно такого змісту:

— Та доки ж я і взимку у літньому пальті ходитиму?

— Та ти ж сама розумієш: дрохва! Не часто вона трапляється!

— Дрохва?! — перебивають вас.— Дрохву чоловік на зиму в теплі краї проводить! А в декого з чоловіків жінка взимку мерзне! Різниця! Ну, взяв би та випадково й промазав, коли вже вона така рідкісна птиця!

— Та я ж устрелив випадково! Хіба ж я хотів, чи що?

— Слава богу, що не часто вона трапляється,— перебивають вас ізнову.

А вже Миколі Івановичу, що ото дрохву вам *lege artis*¹ готував, при зустрічі ви кажете:

— Дрохву, значить, два дні треба в землі тримати перед тим, як смажити?

— Не менше! — одказує Микола Іванович.— Тоді

¹ По-мистецькому (лат.).

вона позбавляється специфічного, не дуже приємного запаху!

— Слухайте,— кажу,— Миколо Івановичу! Як удруге коли-небудь принесу я вам дрыхву готувати, держіть її в землі не два дні, а місяців зо два!

— Не витримає,— зогніє!

— От і добре! Не так багато я заробляю, щоб дрыхви їсти.

ІВАН КАРАСЬ, АБО...

(Інтермедія для джаз-оркестру)

ДІЙОВІ ЛЮДИ:

1. Іван Карась.
2. Тарапунька.
3. Композитор.

I

ТАРАПУНЬКА (*до публіки*). Старший сержант міліції Тарапунька, як і належить кожному культурному міліціонерові,— любить музику. Старший сержант міліції Тарапунька, як і належить кожному культурному міліціонерові, крім того, що він любить музику,— він знає музику! Старший сержант міліції Тарапунька, крім того, що він любить і знає музику,— він має в музиці тонкий смак! І ви всі в цьому зараз пере-свідчитесь! Оригінальний фокстрот з ніде в світі не чуваною мелодією,— геніальний витвір найталановитішого композитора Дунбланпокрверверкозшинського-Ждангоренка. Твір, що вразив своєю новиною й оригінальністю не тільки старшого сержанта міліції Тарапуньку, а й увесь музичний світ! Маестро, прошу!

Оркестр грає фокстрот, побудований на популярній арії Івана Карася з «Запорожця за Дунаєм»: «Ой щось дуже загулявся».

II

Під час музики в залі з'являється Іван Карась. Він увійшов до зали, став, прислухався.

Іван Карась (*голосно*). О!

Оркестр перестає грати. Пауза. .

Ану, хлопці, ще! Грайте, грайте! Чого ж ви стали, грайте!

Т а р а п у н ь к а (*свистить*). Що за непорядки там? Хто порушує тишу?!

К а р а с ь (*до Тарапуньки*). Та пожди, не сікайся! Хай заграють ще! Щось ніби воно мені якесь знайоме. Ану, хлопці, заграйте!

Оркестр грає. Як тільки забриніли в музиці ознаки Карасевої арії—

О! Вона, вона, голубонька! Вона! Ну, не дають спокою! (*Починає підспівувати*).

Ой щось дуже загулявся,
Ледве я сюди добрався і т. д.

Діалог відбувається на фоні цього фокстрота.

Т а р а п у н ь к а (*свистить*). Припинить! Припинить співи! Хто ви такий, громадянине?

К а р а с ь. Ви краще скажіть, звідки у вас оця музика?

Т а р а п у н ь к а. А звідки ви її знаєте?

К а р а с ь. Ой умру! Ой дай зап'ю! (*Витягає, довго шукаючи, пляшку. Пародіює відому сцену з «Запорожця»*).

Т а р а п у н ь к а. Де ви чули, я вас питаю, цю музику?

К а р а с ь (*випив. Одсапується*). Де? (*В такт музиці*).

Третя — осьде, пригодиться,
Щоб було чим похмелиться.

Т а р а п у н ь к а. Старший сержант Тарапунька вдруге запитує вас: звідки ви знаєте цю музику?

К а р а с ь. А запорожець Іван Карась запитує у вас, звідки у вас ця музика?

Т а р а п у н ь к а. У нас?

К а р а с ь. У вас!

Т а р а п у н ь к а. Це — фокстрот.

К а р а с ь. Ой умру!

Т а р а п у н ь к а. Це — фокстрот з ніде в світі не чуваною мелодією! Це — геніальний витвір найгеніальнішого в світі. композитора Дунбланпокрверверкозшин-



Остап Вишня. 1950 р.

ського-Ждангоренка! Де ви її, я вас питаю! — ні, не питаю, а допитую! — де ви її вкрали?

К а р а с ь *(дратуючи Тарапуньку, в такт музиці)*.

Ой погані такі жарти.

Випив, мабуть, я з дві кварти!

Т а р а п у н ь к а. Припинить співи! Звідки ви знаєте цю нову мелодію?

К а р а с ь. Ідїть-но сюди, я вам на вушко скажу, щоб ніхто не чув! *(Говорить голосно на вухо)*. Я її знаю ще з 1863 року, коли її написав Семен Степанович Гулак-Артемовський!

Т а р а п у н ь к а. Подать сюди Гулака-Артемовського! Та це ж чистий плагиат у нашого геніального композитора Дунблан і т. д. аж до енка! Громадянине, як вас там?! Прощу адресу Гулака-Артемовського!

К а р а с ь. Не пиндючтесь, бо вам буде моторошно! Впіймались?! Ага! Може, у вас іще щось є новеньке? Чи все таке, як оце ви грали?

Т а р а п у н ь к а *(до композитора)*. Маестро! Довести цьому чубатому, що ми маємо цілком оригінальні твори! Можемо ми довести?

К о м п о з и т о р. Безперечно!

Т а р а п у н ь к а. Маестро, прошу!

К а р а с ь. Послухаєм!

Оркестр грає джазову музику, на тлі якої яскраво вимальовується мелодія Одарчиної пісні із «Запорожця»: «Ой казала мені мати, ще й наказувала...»

Т а р а п у н ь к а. Ну?!

К а р а с ь. Ой умру! Йй же богу, вмру! Ой дай зап'ю! *(Шукає пляшку. П'є)*.

Т а р а п у н ь к а. Старший сержант міліції Тарапунька вдруге питає вас: «Ну?!»

К а р а с ь *(відсапується)*. Ой боже мій, боже мій!

Т а р а п у н ь к а. Старший сержант Тарапунька утретє вас питає: «Ну?!»

К а р а с ь *(дратуючи Тарапуньку, в такт музиці)*.

Ой казала мені мати,

Ще й наказувала,

Щоб я хлопців у садочок

Не принаджувала.

Т а р а п у н ь к а (*свистить*). Припинить співи! Звідки ви знаєте цю нову оригінальну музику?! Я вас допитую: звідки?!

К а р а с ь (*в такт музиці*).

Ой мамо, мамо, мамо,
Задивилася.

Т а р а п у н ь к а. Звідки?! Ну?!

К а р а с ь. Ізвідти! З тої самої адреси! Од Семена Степановича! З 1863 року!

Т а р а п у н ь к а. Так це ж не адреса! Це ж склад сплагійованих нових оригінальних мелодій! Подать сюди...

К а р а с ь. Стій-стій-стій! Слухай-но сюди...

Далі йде пародія на відомий Карасів монолог із II дії «Запорожця».

Отак ми стоїмо, чекаємо, що на нас полинуть нові оригінальні мелодії нових композиторів! А ми чуємо: летить Чайковський, мчить Лисенко, за ним Корсаков, Бородин, Берліоз, Верді, Леонтович, Степовий, Стеценко, Рахманінов! А там дивимось: Бетховен, Вагнер, Шуман! Ми причаїлися! Коли побачили їх, кричимо: «До нас! До нас! Наші дорогі, до нас!» А за ними мчить сила-силенна чогось невиразного! Ми до неї! «Куди ви?! Чого вашого лица яскраво не видно?! Давайте так, щоб ми бачили, хто ви такі суть!» Аж тут розвиднілось і все зникло! О!

Т а р а п у н ь к а. А що ж далі?

К а р а с ь. А далі, може, ви ще чогось такого нового та оригінального нам програєте?

Т а р а п у н ь к а (*до композитора*). Маестро, можна?

К о м п о з и т о р. Будь ласка! Скільки завгодно!

Оркестр починає грати. Проривається мелодія відомої пісні Седого:
«Прощай, любимый город».

К а р а с ь. Ой не можу! Дай зап'ю! (*Витягає пляшку, п'є. Замислюється, потім підводиться, дивиться на публіку, махає рукою й співає в такт музиці*).

Прощай, любимый город і т. д.

(*I йде з зали*).

«ШЕРШЕНЬ»

СИДІЛИ ми з Домахою Петрівною у садку під грушею. Сиділи ми на горбочку, видно було за садком підмет, на підметі зеленів конопляний килим, за підметом голубіла річечка.

Находив вечір, тьохкав соловейко, цвіла, аж шаленіла з того цвіту, груша, одцвітали вишні, витикалася на вгороді з пухкої чорноземлі картопля, у гнізді, що ото на стовпі на колесі, гріла черногузиha майбутніх черногузенят, ласкаво під тином квоктала квочка, скликаючи жовтеньких курчат, що тільки позавчора поскидали з себе яечну шкаралупу, мекало в загончикові коли-не-коли телятко, сумуючи за мамою, що не прийшла ще з паші... Прогуркотів вулицею трактор, прогув угорі «дуглас», прямуючи на Київ, а ми з Домахою Петрівною сиділи, балакали.

Кожен, значить, робив своє діло.

Почувши «дуглас», Домаха Петрівна промовила:

— Не лігала! Зроду не лігала!

— А ви,— кажу,— полетіть!

— Боюсь! Дуже високо! Якби трішки нижче, полетіла б.

Домаха Петрівна дійшла вже того віку, коли:

— Е! Вже недобачаю нитку в голку встромити! Як хто встромить, то ще штанці Васькові полатаю. Ну, і рве, ну, і рве, капосний хлопець, горить на ньому все! А як посварюсь, так ніколи не змовчить. Зразу мені:

— Як такий,— каже,— буду, бабусю, як ви, то й у мене штани цілі будуть, як у вас,— каже,— спідниця.

Отакі тепер онуки пішли! І в кого воно вдалося?! Я зроду такою не була.

— То,— кажу,— бабусю, такі онуки, що на літаках так літатимуть, як ми з вами тепер пішки ходимо.

— Васько такий! Той літатиме! Як ото воно загуде вгорі, так він як упнеться поглядом,— ну, з місця його не зрушиш. Дивиться, дивиться,— а тоді аж підскачить на місці,— так ото його туди вгору тягне.

— Літатиме, бабусю, літатиме!

— Ох, і хлопець! «Я,— каже,— фашистам ні татка, ні мамки ніколи не прощу!» А оце колись прибіг додому та до мене:

— Знову,— каже,— бабусю, Шершень загув. По радіо ото в сільраді чув. Та ви,— каже,— бабусю, не лякайтесь, ми тому Шершеню крила пооббиваємо!

Я зразу не зрозумів та й перепитую Домаху Петрівну.

— Що,— питаю,— за Шершень?

— Та хіба ж ви не чули, чи що? Аглицький отой Шершень. Той, що до нас у війну приїздив. Та чули ви про нього!

— А-а-а! Чув, чув!

— Так, кажуть, знову загув. Тоді, як війна йшла, так не гув, а тільки ласкаво крильцями тріпав, а тепер, бач, гуде та,— кажуть,— сердито гуде. Аж дзижчить! Чого йому треба?

— Шершень,— кажу.— От і гуде.

— І ото воно думає, що як воно Шершень, так воно нас і перелякає. Та ви тільки гляньте! Рік же тільки без тої клятої війни живемо, а і в мене вже хата новенька. Та й скрізь по селу хатки новенькі біліють. І грушка моя, ач, як завітчалася, а за німців ніколи так не цвіла. І вишеньки мої як молоком облиті... І дерево знає, для кого воно росте, для кого воно цвіте, для кого воно родить. Не для німців, а для нас воно родить. І не для Шершеня воно родитиме. Чи не так?

— Так, бабусю, так!

— А на підмет мій подивіться! До конопель мене приділили. Бачите, які: як щітка! І прополю, і догляну. І плоскінь виберу, і матірочку. І намочу, і витіпаю. Та насукаємо кріпких-кріпких ниточок, та наплетемо сіточок, та всіх шершенів і половимо. Щоб сердито не гули! Не вирвуться, бо нитка в мене кріпка буде!

А я дивився на бабусю Домаху Петрівну, і було в мене на душі спокійно.

Шершні гудуть, а ми День перемоги святкуємо.

Святкуємо в радості і в творчій праці.

Хай гудуть!

А як догудуться,— ну що ж? — доведеться день дру-
гої перемоги святкувати.

Коли не нам, то бабусиному Васькові, що так пильно
на літаків удивляється.

ЧОЛОМ

ЯНІКОЛИ не забуду діда Матвія.

Коли ми один з одним зустрілися й познайомилися, дідові було вже, мабуть, під сімдесят, пас уже дід Матвій гуси і вже жалівся:

— Око вже в мене, трясця його матері, не дуже гостре! І сльоза забиває! Гуску ще бачу, а як за голку беруся чи за гвіздок, щоб кудись забити, то вже воно мені тільки мигтить! Та нічого, ось Олена, онука моя, крашанку мені винесе, я крашанкою очі вимастю, воно й пройде! Мелашка, кума моя, крашанку присоветувала. Кум уже давно помер, а вона ще рипить потроху, як і я... Так вона ото про крашанку мені казала... Як язиком злиже, казала. І не закисатимуть, і сльоза не забиватиме... Та то вона знає! У неї й мати така була, що й од бешихи, і від зглазу, і від корчів — усе, було, знає. І її ото навчила... Да...

Зустрілися ми з дідом Матвієм у перші роки Жовтневої революції.

Дід Матвій у комнезамах був, і на всі засідання, на всі мітинги ходив.

— Бо я ще й замолоду панів не любив! Двадцять і п'ять літ же ж у пана в наймах пробатракував! І не коривсь! Панові не коривсь! В очі йому правду казав! А пан, було, визвіриться та до мене:

— Ізгною! В тюрмі згною, Матвію!

А я йому:

— Що ти мене тюрмою лякаєш?! Тюрма — наша! Хіба тюрма для панів?! Для нас — тюрма! Так пан, було, аж міниться. І що ви думаєте, не сидів я в тюрмі? Сидів! Ото після японської війни, як ізчинилася революція, запроторив мене таки пан у тюрму!

— А пан,— питаю я,— сидів?

— Пан?! Хіба ж тюрма була тоді для панів?! Для нас тоді тюрма була,— сміється дід Матвій.

Згадав я діда Матвія, що зріс був і постарів у тюрмі народів, у колишній царській Росії.

Царська Росія була тюрмою народів.

Не одного якогось народу, а всіх народів, що населяли царську Росію.

І дуже влучно говорив дід Матвій:

— Не для панів тюрма, а для нас!

Тюрма була для робочого люду, для незаможного селянства.

І без різниці національності.

Сидів по тюрмах робочий і бідняцький російський народ, сиділи українці, білоруси, грузини, вірмени, узбеки, таджики, татари, казахи, башкири, киргизи і т. д., і т. д.

Однаковісінька доля була у всіх робітників та селян усіх національностей.

І коли тепер не доїдені нужею по «самостійних дірках» різні бандеренята та бульбенята, лижучи, замість німецько-гестапівського, інші панські чоботи, пащекують:

— Руський народ пригноблював і пригноблює інші нації!

Нам хочеться сказати їм, коли вони ще не зовсім забули людську мову:

— Прирівняли щось до чогось! Прирівняли царя і царський уряд з поміщиками та капіталістами до великого російського народу!

А великий російський народ, як бачите, не дуже дорівнював себе до царя та до панів, а прийшов слухний час — полетіли голови і з царя, і з панів!

Російський народ?!

Коли треба було визволити великого нашого Тараса з кріпацької неволі, хто це зробив?

Російський художник Брюллов і представники інтелігенції великого російського народу.

Коли треба було «показати» Михайла Коцюбинського широкому російському читачеві, хто це зробив?

Великий російський письменник Максим Горький.

Хто з наших письменників так любив і розумів нашого великого письменника Коцюбинського, як любив і розумів його великий російський письменник Максим Горький?

А дружба Марка Вовчка з Тургеневим?
А хто познайомив російський народ з творами Франка, Стефаника, Мартовича, Кобилянської?
Передова російська громадськість! Марксистський журнал «Жизнь».

А як ставилася Леся Українка до російського народу і до його культури та літератури?

Хто на весь світ гукнув могутнім голосом у 1918 році:
— Україна визволяється! Поспішайте їй на допомогу!

І, нарешті, хто допоміг українському народові вишкрябати з свого тіла різних «чужоїдів»: петлюр, скоропадських, врангелів, денікінів, німців, пілсудських, гітлерівців та українсько-німецьких націоналістів?

Великий російський народ і всі інші народи Радянського Союзу на чолі з більшовицькою партією та великим Леніним.

І б'є чолом їм за це вільний український народ!

* *
*
*

Український народ ніколи не змішував царя та царенят, пана та підпанків з великим російським народом і ніколи не змішає.

Для нас великий російський народ — прапор волі, а не поневолення, знамено братерства і дружби народів!

А гестапівські недобитки, колишні українсько-німецькі, а тепер українсько-хтобільшедасть націоналісти — змішують.

Чому?

1) Тому, що їм це вигідно.

2) Тому, що у них уже все поперемишувалось: вони вже не знають, чиї чоботи вони лижуть, кого і куди цілують,— як же ж вони в цьому можуть розібратися?!

Лижіть і цілуйте далі:

...Може, вдарять
Або дулю дати
Благоволять; хоч маленьку,
Хоч півдулі, аби тільки
Під самую піку.

СИЛОС

(Казка)

УЯКІЙСЬ області, у котрійсь республіці, проти неба на землі, жив та був собі колгосп. Отак, значить, республіка, отак — область, а трішки праворуч — село, а серед села — колгосп.

Посередині — правління, а трохи далі — всілякі ферми: конярська, скотарська, вівчарська, свинарська і пташарська.

А далеченько від ферм стояла чепурненька хатка, садочком оточена, біля хатки — квітничок.

У тій хатці жив собі, та проживав собі, та головував собі голова правління колгоспу.

А чому ж у нього біля хатки квітничок?

А тому, щоб голові пахло!

А чому ж та хатка та далеченько від ферм стояла?

А тому, щоб голові не пахло і щоб голову мухи не кусали та головувати йому не заважали!

Скоро казку кажеться, та не скоро діло діється.

Да...

От якось у грудні, якраз на Миколу (голову правління звали Миколою), відбулося засідання правління колгоспу разом з колгоспним активом.

Засідали на квартирі в голови правління й засідали вскладчину.

Засідали аж до ранку, бо ділов було аж на два столи, і вже аж на світанку одноголосно ухвалили таку резолюцію:

Час додому, час,
Час і пора!
Буде мене мати бити,
Та нікому боронити.
Час додому, час-час-час-час!
Час додому, час!

Утримався при голосуванні резолюції тільки зав-
фермами, бо саме в цей час гладив подушку і прока-
зував:

— Ти не думай, що я в літах, я ще ого-го-го!

Ну, потім, значить, порозходилися, потім, як і нале-
жить, по трудах відпочивали...

У полудень прокинувся й голова правління.

Підвів голову та до дружини:

— Ка... капусти!

— Якої тобі капусти? — питає дружина.

— Квасної мені капусти!

— Та де ж вона в нас, квасна капуста?

— У діжці!

— Та в якій там діжці? Тільки до Кузьми-Дем'яна й
вистачило! Скільки ж ми тої капусти нашаткували? Де-
сяток качанів?

Як загримить голова правління колгоспу:

— Як?! Капусти нема?! Куди дівалася?! Про що ду-
мала?! Хазяйка називається?! За хвіст та на сонце таку
хазяйку!

Дружина мовчить і тіпається.

— Чого мовчиш?! — аж реве голова правління.—
Щоб ото капусти на зиму не нашаткувати та не наква-
сити?! Куди мої очі дивилися?!

Та з ліжка, та за ціпка — і до дружини.

Дружина з хати, голова за нею.

Дружина вулицею, а голова за нею.

— Я тобі покажу капусту! — кричить.

А тут якраз гнали до води колгоспну череду. Іде
спереду бугай, головою помахує.

Побачив, що голова правління за жінкою женеться,
та до нього:

— Чого це ви, Миколо Петровичу, жінку ловите?

— Капусти не наквасила!

— Ну, та й що?

— Хіба це хазяйка, що на зиму капусти не наготу-
вала?! Це ледар, а не хазяйка! Провчити її треба!

А бугай до нього ядовито:

— А ви силосу насилосували? Для нас?

Голова правління остовпів.

— Якого силосу? — питає.

— Звичайного силосу! Силосованого! Хіба ж то ха-
зяїн,— бугай каже,— що на зиму силосу не насилосу-

вав?! Ледар то, а не хазяїн! За хвіст та на сонце такого хазяїна!

Голова правління мугикнув та до бугая:

— Та йди вже воду пий!

А до жінки:

— Стій, не тікай! Ходім додому! Сирівцю даси! А про капусту давай забудемо!

* *
*

Скоро казку кажеться, та не скоро силос силосується.
А силосувати треба, щоб бугаї з голів не кепкували!

ЗНОВУ ПРО ДІРКУ

НА нашій славній Радянській Україні завалилася самостійна українсько-німецька державна дірка.

Не витримала.

І живе український народ на родючоплодючій землі своїй, живе, оре, сіє, кошить, молотить, співає пісень своїх дзвінко-веселих, любить братів своїх, товаришів бойових: росіянина, білоруса, грузина, вірменина, казаха, башкира, узбека, туркмена — всіх він любить, бо в союзі дружному, любов'ю зв'язаному, — він справжнім хазяїном землі своєї себе почуває.

І живе тепер український радянський народ бурхливим творчим життям, не здригаючись, спить уночі після напруженої праці.

А, отже, виявляється, що не позахлиналися в дірках отих деякі їхні пожильці — повискакували, повтікали і аж на тому боці — ген-ген аж де! — кострицю та грудочки з себе струшують.

Аж десь, — аж там, аж в англо-американській зоні окупації, в Німеччині, отаборилися та й пишать:

— Ми ж українці! Ми ж самостійні! Ми ж дуже державні!

Крім Бандери, Мельника та Шуховича — цих паскудників уже народ український знає, — з'явилися: Шмуляк, Чуйко, Базяк, Романюк, Богун і т. д., і т. д.

Усі вони тепер англо-американський чобіт лижуть.

І вже вони ніби не в дірку свою державну лазять, а в двері ходять...

В англо-американські...

Але для нас це все однаково...

Чи в двері, чи в дірку — там всередині те, що й було.

І згадувати його просто незручно, противно!

Наше діло — працювати та життя своє, — разом з усіма братніми народами, — налагоджувати.

А дірка — хоч би де вона була, на якій завгодно території, — завжди буде діркою!

ЧУХАЄМОСЬ...

I

ЩОРОКУ на Радянській Україні бувають жнива.

Щороку на просторих колгоспних ланах наших косять пшениці, жита, ячмені, овес...

І гречку косять, і просо...

Тільки тепер уже не так, як ви знаєте, косять, як колись на смужечках косили...

Раніш що було?

Коса, мантачка, в'язальниця, мокра сорочка — і жнивуй.

А тепер: не тільки коса й серп, а й жатка, снопов'язалка, комбайн...

І особливо до вподоби нашому колгоспникові комбайн.

А чого ж його й не любити?

Сам косить, сам молотить, сам віє.

За те його й люблять.

Щоправда, по деяких місцях на комбайна трохи незадоволені.

— Це, — говорять там, — справді-таки непогана машина: і косить, і молотить, і віє... Що й казати, машина серйозна, самостійна машина. Одне погано: не вміє сама ремонтуватися! Якби наша техніка та такого комбайна вигадала — от би спасибі сказали! Як ви гадаєте, чи буде такий у нас комбайн, щоб сам і ремонтувався?

— Буде! Обов'язково буде!

А то...

II

А то така картина іноді буває в таких людей, що чекають на винахід комбайна, що сам буде й ремонтуватися...

Стоїть комбайн серед двору, хедер у нього похнюпився і бункер у нього набакир.

Стоїть, чекає, коли підйдуть до нього люди, подивляться, поглядять його труджені частини та й скажуть:

— Ану, швидше, хлопці! Ану, бо пішли вже в стрілку пшениці, вже красуються жита, не так уже густо пать-падьомкає перепел, іноді тільки в садку затьохкає соловей! Ось-ось поналиваються хліба!

А комбайн у тих людей стоїть серед двору, сумує...

Мочать його дощі, під'їдає його іржа, облазить на ньому фарба...

А хазяї його чухаються, проходять повз й одвертаються.

— Встигнемо,— мовляв,— з козами на торг!

Якби ж він голос мав та говорити вмів,— ох, яких би слів він своїм хазяям наговорив!

А так — мовчить та мовчки нищиться.

III

Згадали кінець кінцем!

Згадали тоді, коли з телефону вдарили:

— Взавтра починайте жнива!

Тоді всі разом:

— Взавтра?! А комбайн? Готовий комбайн?!

А потім уже один до одного:

— Петре! Комбайн готовий?! Я ж тобі казав!

А Петро:

— Свириде! Комбайн готовий?! Я ж тобі казав!

А Свирид:

— Кіндрате! Готовий комбайн?! Давно вже я тобі наказував!

А тоді знову разом:

— Знімай косу! Знімай колеса!

А комбайн, хороша робоча чесна машина, стоїть і думає:

«Знімай колеса?! Знімай колеса та надягай полоззя! Ось-ось сніг піде! Може ж, хоч хлопці на мені з гори спускатимуться... Все веселіше буде!»

КОНЦЕПЦІЯ НЕСПОВНА РОЗУМУ

ОСНОВА концепції історика Михайла Грушевського полягає в тому, що як він не придивлявся до історичного минулого України,— не міг він уздріти й отакусинького слідочка про те, що Київська Русь була колискою культури трьох братніх народів: російського, українського і білоруського.

Більше того: ніякого російського й ніякого білоруського народів, за Грушевським, ніколи не було й не буде, а ті народи, що об'єдналися біля Москви й біля Мінська,— то все українці, які або зрадили «неньку Україну», або живосилом були від неї відокремлені та зрусіфіковані й збілорусовані...

Залишається, отже, одне: здерусифікувати й здебілорусити ті народи — й буде скрізь Україна.

Для цього жив і писав історію Грушевський.

Все це кріпко засвоїли його послідовники.

Але на цьому вони не зупинилися.

Вони до цієї концепції додали чимало дечого й свого.

Дехто з них доводить, що німецька раса, чисто арійська, виплодилася на острові Хортиці і вже звідти переселилася на Німеччину, заснувавши по дорозі місто Лемберг, тепер — Львів.

Коли арійську расу було укапутчено, у грушевченят з'явилися історичні докази про те, що й англійська та американська окупаційні зони теж постали на колишній Україні, через те, мовляв, з історичного боку цілком природно, що бувші українсько-німецькі, а тепер хто-більшедасть націоналісти останнього часу отаборилися у вищеназваних зонах, удосконалюючи професію Юди Іскаріотського.

Далі історики-грушевченята розконцептовують свою концепцію так.

Українці вже за чотири століття до нашої ери воло-

діли Візантією і що Олександр Македонський насправді був український гетьман Олександр Македонченко.

Він ізскачів на свого коня Буцефала та й крикнув:
— Хлопці за мною!

Хлопці посідали на коні, він їх повів на Персію й порубав на капусту перського царя Одарія.

Тоді ота Україна поширилася далеко на схід й зукраїнізувала Індію, Індонезію та острів Целебес.

У цей час запорожці-січовики проскочили на «чайках» Баб-ель-Мандебську протоку, вирили Суецький канал і вдарили навпростець, щоб захопити Сінгапурські хутори.

А дороги не знали.

Вискочили вони з Суецької протоки, зустріли тубільця:

— Куди тут на Сінгапурські хутори? — питають.

А тубілець по-українському не вміє.

Щось таке показує на мигах, а козаки-запорожці не розуміють.

Отаман скомандував:

— Вертайсь, хлопці, до Великого Лугу, бо тут усі яничари! По-нашому анітелень! Під три біси Сінгапурські хутори! Ще заблудимось!

Сінгапурські хутори тоді захопила Англо-Саксонія.

Порубавши на капусту перського царя Одарія, український гетьман Олександр Македонченко зукраїнізував, як було вже сказано, Азію й повернув на Єгипет.

В Єгипті українці збудували Хеопсову піраміду й заходилися, було, засновувати на Нілі Нільську Січ, але злякалися крокодилів і не заснували.

Дехто з українців залишився в Єгипті фараонувати, а дехто погнав на Черкащину єгипетського бугая Апіса, від якого й пішла порода сірих українських волів, що ними ото «Та орав мужик край дороги...»

Так і йшла історія України аж до того часу, доки справдешні українці отаборилися в американській та англійській окупаційних зонах, де й заснували свою самостійну державу з державним бюджетом в сумі тридцяти срібних карбованців.

Останній розділ своєї історії України послідовники Грушевського пишуть на тему: «Українізація Алжіру та чи була в алжирського бея під носом шишка, чи не була?»

ЖАРТИ ЖАРТАМИ...

ЯКОСЬ у нашій газеті було надруковано мого фейлетона: «Драстуйте!»
У тому фейлетоні помріяв я трохи про те, якими повинні бути в стосунках між собою наші громадяни і в установах, і на вулиці (в трамваях, тролейбусах тощо).

Торкнулися мої мрії і загсів.

І от одержав я на той фейлетон од читачів кілька відповідей.

Дуже цікавий одгук надійшов од громадянки Зінаїди Андріївни К.

Зінаїда Андріївна пише, які мрії в ній викликали мої мрії про загс.

«Уявімо собі,— пише З. А.,— світлий красивий будинок. Чудесні до нього сходи. Під'їздить машина, виходять бояри: військові в мундирах, з орденами, в білих рукавичках, цивільні в чорних костюмах і теж у білих рукавичках, дружки в нарядних сукнях, з букетами живих квітів. Молодий і молода урочисто входять до шлюбної зали, хор чи оркестр зустрічають їх кантатою, спеціально для цього написаною нашими композиторами. Може бути не кантата, а туш, марш чи щось інше. Їх зустрічає і урочисто провадить реєстрацію солідний громадянин, депутат міської Ради, теж відповідно одягнений, хороший промовець, який говорить не стереотипну вітальну фразу, а промову, відповідно до становища, віку і т. д. молодих. Щоб було весело, дотепно і щоб відповідало духові нашого часу. Знову — музика чи хор, і гості здоровлять молодих. Народу повно. Всі урочисто йдуть по сходах до машин...

Ех,— додає з сумом Зінаїда Андріївна,— коли б можна було повернути роки, «повінчалася» б знову з своїм чоловіком, хоч і прожила вже з ним двадцять п'ять літ, щоб тільки знову пережити це торжество!»

Згодний, шановна Зінаїдо Андріївно! Підписуюсь під цим обома руками!

День шлюбу в житті людини один з найурочистіших і найпам'ятніших днів, день початку нового життя,— і його треба робити й зовнішньо одмітним і урочистим.

З деякими відмінами, але так само урочисто треба провадити й реєстрацію народження: адже ж реєструється новий громадянин Радянського Союзу!

Своїм листом, Зінаїдо Андріївно, ви й мене розворушили.

Якби в нас були отакі, вимріяні вами, загси, і я б, мабуть, не від того, щоб ще раз «перевінчатися». Щоб і бояри, і дружки, і музика, і туш, і кантата!

Тільки не кажіть про це моїй дружині, бо вона мені дасть загсу!

* *
*

Другий «мрійник» теж приблизно уявляє собі загси так, як і Зінаїда Андріївна К., але додає до цього ще одну інтересну деталь.

Він мріє про те, щоб при загсах були влаштовані буфети, а то й ресторани, де б молоді могли собі замовити шлюбний обід чи просто підійти до буфету, і щоб людина, депутат, що провадив їм реєстрацію, поздоровив їх келихом шампанського!

Непогано!

Тільки, в такому разі, треба мати запасного депутата, бо коли, приміром, реєструватимуться одна за одною пар п'ять-шість, то вже для сьомої пари одного депутата не вистачить...

Він може таку промову після шести келихів шампанського вступнути, що молода фатою затулятиметься.

Все це мрії...

Хоч у мене нема ніякого сумніву, що ці мрії, в тій чи іншій мірі, незабаром здійсняться.

* *
*

А поки що...

А поки що такий лист:

«Надумав я одружитись. Ось уже чотири рази ходимо до загсу і повертаємось ні з чим. Річ у тім, що я і моя наречена працюємо. Наш вільний день неділя. Пішли, а загс теж вихідний. В інші дні загс працює до 5-ї години, а ми теж працюємо до 5-ї години. Нарешті ми випросилися до загсу о 4-й годині, дійшли до нього, а вже було без двадцяти п'ять, і нас не пустили навіть у приміщення. Біля загсу стояло ще таких сердешних три пари. У загсі Ленінського району дуже брудно і т. д. і т. ін.»

Отакі поки що наші загси! На жаль!

Справедливі докори.

Така установа, як загс, безперечно, повинна працювати в неділю, бо багато є таких людей, як автор вищеведеного листа.

* *
*

Ну, коли ж такі ми свої загси впорядкуємо?

Чи, може, нам треба вибрати голову міськради нежонатого?

А коли він вибере собі наречену, вдарити тій нареченій петицію:

— Не йдіть, голубочко, з ним реєструватись, доки загсу не впорядкують!

«І ЖИВІ ЩЕ, І ЗДОРОВІ ВСІ РОДИЧІ ГАРБУЗОВІ»

НУ чого мене, скажіть на милість, понесло знов на київський пляж?
Чого я там не бачив?
Ще торік сам собі слово дав, що не поїду я на київський пляж, бо сильно здорово в човні придавили, а до того ж вхопив мене хтось у воді за труси.

Я вирвався й кажу:

— Та я ще не топлюсь! Чого ви мене хапаєте?

— Я вас не хапаю,— каже,— я тільки прошу поради, як мені квартиру повернути?

А цього року і до води не доїхав,— в фунікулері розпочалися квартирні справи.

Приїхав на пляж.

Іду собі берегом, шукаю місця, зачепився ногою за чийсь бюстгальтер, упав на якесь ожиреніє серця, оперішив хтось мене розкритим зонтиком, я з спицею в трусах розчавив чийсь модельні черевики.

Тільки-но зірвався на ноги, а мене знову зонтиком:

— Оддай спицю! — кричить.

Вискочив-таки сьак-так на галявину.

Дивлюсь,— чудернацька якась купка народу лежить на сонці, вигрівается.

Не подібна до киян, а ніби щось знайоме.

Я став, дивлюсь.

А якийсь такий огрядненийкий чоловічина питає:

— Чого ви дивитесь?

— Та ніби,— кажу,— щось знайоме. А не вгадаю.

— А от угадайте!

— Та як же голого вгадаєш? Голі — вони всі однакові. Ніяк не відрізниш... Коли б в одежі,— може б, і розібрав. А хто ж ви такий?

— Та я ж Шельменко! Денщик! Хіба не впізнали?

— А-а-а! А біля вас оце хто?
— Та всі ж старі ваші знайомі! Ото Гриць із «Ой не ходи...», а це Непокритий Іван з «Дай серцю волю...». Пам'ятаєте?

— Аякже! А ото з батіжком?
— То ж Сурма Терешко. З «Суєти»!
— А Матюша ж де?
— Та пішов шукати «предлинну хворостину» для гусей.

— А ото хто?
— То Мартин Боруля з Омельком!
— А хропе ото хто так?
— Грицю, штовхни його, чого він так ото на всі за-
вертки? — звернувся Шельменко до Гриця.

Гриць штовхнув легенько хропуна під бік.
Той підскочив, чмихнув, пригладив волосся під по-
кришку, подув на вуса, щоб у рота не лізли, і, не роз-
плющуючи очей, почав:

Дід рудий, баба руда,
Батько рудий, мати руда.

— А-а-а! Здорові були, дядьку Макогоненку! Як ся маєте?

— Загоряю!
— Ну і як?
— Без сіряка пече.
— А ви б сіряка взяли!
— Не дає зав костюмерного цеху. А воно мені в
трусах вроді як і без нічого. Соромлюсь! Я, як бачите,
ще поверх трусів і лопухом. От призвели!

— А жінки ото за вами, ваші?
— Та наші ж!
— Хто ж то?
— Циганка Аза, Богуславка Маруся, безталанна,
Лимерівна...

— Що ж ви тут робите?
— Та, розумієте, театри ж ото у відпустку пішли, а
ми й собі відпочиваємо, бо ж так нас заїздили за цей
час, що з ніг падаємо. Думали куди-небудь на курорт —
путівок не дають, керівництво театрів путівки порозби-
рало. Так ми оце на пісочку.

— І нічого?
— Та воно нічого. Та тільки ж сумно. Сидиш все

та й думаєш, коли ж уже «положеніє» буде, все «сватання та й сватання»,— каже Шельменко.

Терешко Сурма підсунувся, цьвохнув батіжком:

— Доведеться,— каже,— мабуть, і майбутній сезон лаперить та ламерить! Цього сезону чотири батоги побив, а амортизацію затримують. Матюша вже виріс, ремствує:

— Не «кататиму»,— кричить,— я більше «гуси».— Та воно й не дивно — парубок уже, женить пора, а за його ніхто заміж не хоче. Дівчата кажуть: «Боїмось!» Кинь «предлинну хворостину», а то ще оперішиш!»

Мартин Боруля довго на мене дивився, а потім обережно так:

— Скажіть, будь ласка, шановний пане, чи не можна мені вже на пенсію подавати? Я так собі прикидаю: як буду я вже на пенсії, так я тоді сам собі хазяїном буду, схочу граю, схочу не граю. Не без того, звичайно, щоб коли-небудь не заграти, та не рік же ж у рік, не день у день, як тепер. Та ще й провідним у театрі! Дуже важко. І як я маю писати в прошенні: чи Боруля, чи Боруля?

— Пишіть, як знаєте. В Комітеті мистецтв навряд чи знають, як правильно!

— А мені як,— устряв до розмови Омелько,— чи й далі крутити собі голову, чого панові треба: чи коня, чи кобили? Доки ж воно...

Боруля скипів:

— Чого пан накажуть, того й запрягатимеш!

— Та воно, пане, так... Але ж казали, що вже скоро буде сучасний репертуар, так тоді ж уже машинами їздитимуть, тоді вже чи кінь, чи кобила, так воно вже й не той... Уже ж кажуть давно оте, як пак його, антер... онтер... Ні, не вимовлю!

— Ех, ти, мужва! Ентер... Онтер... І не ентер, і не онтер, а унтерв'ю! — Боруля до його.— За панські слова берешся!

— Ну, а як ти, Іване? — звернувся я до Непокритого з «Дай серцю волю, заведе в неволю».

— Граю потроху. Мені що? Я людина сумирна, я всіх люблю! Мені нічого! От тільки кукса моя, дерев'янка, трохи вже схилилася. Не витримує. Істерлася й муляє... Чи не можна мені протеза як-небудь зробити? Кажуть, тепер алюмінієві роблять, легенькі! З таким би

протезом я б навприсядки танцював би! Хай мене бог уб'є, танцював би!

— Напишіть,— кажу,— заяву.

— Куди?

— Таж у Комітет в справах мистецтв.

— Що ото унтерв'ю про сучасний репертуар дає?

— Єге.

— А буде?

— Що? Протез?

— Ні! Сучасний репертуар!

— Мабуть, буде. Інтерв'ю є, значить, і репертуар буде.

— Ну, спасибі вам! — уклонився мені Іван Непокритий, скорботно схилив голову і пошкандибав. А з очей у нього сльози тільки — кап! кап! кап!

— А чого ж ото ваші дівчатка: Аза, Богуславка, безталанна, Лимерівна,— чого вони аж під кущі поховались?

— Та, бачите, в їх купальних костюмів нема. І незручно! Так ото вони хто корсеткою, хто очіпком поприкривалися й одпочивають.

— А можна до них?

— Чому не можна? Можна! Тільки ж вони дуже потомлені, увесь час сплять. Та й тепер, бачите, жодна ані поворухнеться!

— Ну, хай,— кажу,— колись іншим разом!

Раптом зривається Гриць з «Ой не ходи...». Хвацько так підходить:

— Що я вас хочу запитати, пане-товаришу!

— А що таке?

— Чи не буде нам уже коли-небудь демобілізація? Не встиг я відповісти, як із репродуктора:

Ой не ходи, Грицю,
Та на вечорниці,
Бо на вечорницях
Дівки чарівниці...

— Ой не могу! — скрикнув Гриць і кинувся до Дніпра.— Вирину, як скінчить! — та шубовсть у воду!

«РЕГОТУНИ»

ВСТУП



УЖЕ хочеться романа написати.
Давайте спробуємо.

I

Чудового червневого ранку на одній із затишних улиць тихого приморського міста, улиць, залитих п'янкими пахощами квітучої білої акації, біля брами невеличкого білого будинку, стояв у задумливій позі середніх літ мужчина і пильно вдивлявся в далечінь.

Чоловіче лице його мало правильні риси і не палахкотіло ніякою енергією, рудувате волосся його не могло спадати на його високе, круте чоло, бо волосся його було і рудувате, і рідкувате. Прямий, нещодавно висяканий, його ніс нікого не вражав своїми ніздрями, бо ніздрів було тільки дві, і то були звичайні собі ніздрі, що і не роздувались, і не западали.

Тільки губи його, не зовсім товсті і не так щоб уже дуже й тонкі, вражали кожного, хто кидав погляд на нашого героя, бо одна губа була верхня, а друга губа була нижня.

Біля нього стояла чарівна дівчинка, років семи-восьми, чудесне білокучеряве дитя, голубооке й ніжне. Такими бувають ангели, доки вони не злітають на землю в район атлантичної хартії.

Дівчинка повними любові очима дивилася на мужчину й ніби запитливо чогось чекала.

Нарешті вона сказала:

— Тат! Чи скоро вже? Мем так хвилюється!

Мужчина погладив чарівну дівчинку по білокучерявій її голівці і відповів з такою глибокою ніжністю, що

разу було видно, що за цю чарівну дівчинку він ні одного пенса аліментів не платив.

— Дитя моє! — промовив він. — Скажи нашій любій Мем, що як тільки кеб під'їде, ми зараз же виїдемо! Проси нашу дорогу Мем не хвилюватися й не крутити мені шариків!

Дівчинка з глибокою відданістю подивилася на Тат'а:

— Єс, Тат! Я скажу Мем, щоб не крутила вам шариків!

— Іди, дитя моє! — сказав мужчина, продовжуючи дивитись в далечінь, на вулицю, напоєну п'янкими пахощами квітучої білої акації.

— Гм-гм! — прогумкав Тат.

І не встиг він прогумкати, як із-за рогу вискочив кеб, запряжений парою непаристих і нерисистих коней.

Коні мчали малокровним галопом, а на козлах стояв немолодий уже тубілець, держачи в лівій руці віжки, а правою «поливаючи» вільним кінцем віжок пару непаристих і нерисистих коней, які, як потім виявилось, були обидва жіночої статі і, коли вірити енергійним вигукам немолодого вже тубільця, одну з них звали Душа, а другу Мать.

Проти будинку, де стояв у задумливій позі середніх літ мужчина, після енергійного наказу тубільця на козлах:

— Тр-р-р-р! Душа й Мать! Тр-р-р-р!

Кеб став.

З двору вийшла Мем, ведучи за руку ніжно-голубоке й білокучеряве чарівне дитя, а за ними гарновида покоївка, прописана як племінниця, міс Пріська, з кошиком, повним тарані, свіжих огірків, паляниці, варених яєць, пшеничної віскі, полуниць і тому подібних пудингів.

Тат, Мем і чарівне дитя поїхали в гідро-орнітологічну подорож на Обіточенську косу, що врізається в Азовське море біля міста Ногайська.

Світило сонце... Плескалось море...

Минали години й дні 1926 року нашої ери...

II

В цім розділі Тат'ові слід би було помріяти про Ногайські степи, про ногайців, про місто Ногайськ, вза-

галі, вдатися в старовинну історію або в історичну старовину, але Тат'ові якраз схотілося їсти, через те він попрохав зупинити кеба, виліз із нього із своїми супутниками, розіслав на травиці над морем плед-рядно.

А після трапези почали купатися, так що екскурси в далеку старовину довелось облишити...

Поїхали далі.

Так ото, купаючись та закусяючи, чи закусяючи та купаючись, і доїхали наші подорожники аж до міста Ногайська, звідки, як уже було сказано, врізається Обіточенська коса в Азовське море.

Тут Тат'ові слід би було помріяти про те, що таке Обіточенська коса, звідки вона взялася, її географічне і всякі інші положення, її економічне і всякі інші значення.

Але Тат'а з Мем і з донькою покликали вечеряти хазяї, де вони зупинилися, і мріяти було йому ніколи.

Після вечері полягали спати...

III

На ранок Тат, Мем і чарівна дівчинка поїхали на Обіточенську косу.

Там вони прибилися до рибальського куреня, познайомилися з симпатичними рибалками, з їхнім життям і роботою.

Про рибальське життя на Обіточенській косі чимало можна б було цікавого занотувати, та Тат'ові не було коли це робити, бо він або юшку їв, або купався в незчисленних лагунах і затоках, рибалив з рибалками, допомагаючи їм витягати сіті, вечорами стріляв бакланів, розшукував чайчині гнізда і т. ін.

Мем увесь час пляжилася й купалася, а чарівне дитя купалося, пляжилось й ловило метелики.

І Мем, і чарівне дитя у вільний од пляжу час їли юшку, їли рибу, їли яечню й інші подібні пудинги, та так їли, що викликали у рибалок неабияке здивовання:

— Дивись! Вроді як дама, а їсть, як за себе кидає! І дитьонок теж!

Після вечері завжди довго точилися дискусії на тему:

«Що краще, чи Обіточенська коса, чи обіточенська юшка?»

Перевага була завжди на боці обіточенської юшки.

Після юшки лягали спати: Мем і чарівна дівчинка в курені, а Тат з рибалками біля куреня, на запашному сіні.

І кожної ночі над Ногайським степом, над Обіточенською косою, над Азовським морем аж до ранкової зорі не гасли зорі.

IV

Одної ночі, коли все населення рибальського куреня, перетравлюючи юшку, дихало спокійно й рівномірно, над Обіточенською косою, над її лагунами й затоками залунав дзвінко-страшний, заливчастий регіт.

— Ха-ха-ха-ха! Ха-ха-ха-ха!

Мем і чарівна дівчинка вискочили з куреня, припали, тремтячи, до Тат'а:

— Чув?

— Що? — спросоння промимрив Тат.

— Дикий регіт чув?

— Ніякого реготу я не чув! То вам з юшки! — одказав Тат.

Аж тут знову заливчасто-дике:

— Ха-ха-ха-ха! Ха-ха-ха-ха!

Тат, будши людиною антирелігійною і абсолютно без ніяких забобонів, перехрестився:

— Свят! Свят! Свят!

А воно знову:

— Ха-ха-ха-ха!

Мем і чарівна дівчинка тремтіли.

Тат не тремтів, бо з дитинства був людиною небоязкою й хороброю, чому доказом в надзвичайних випадках були його зуби: вони мужньо цокотіли.

Тат миттю перекотився до найближчого рибалки, сіпнув його за смокінг і спокійно процокотів:

— Сер Данило! Сатана! Регоче!

Сер Данило лупнув очима й промовив:

— Га?!

— Регоче! Отак: Ха-ха-ха-ха! Сатана!

Сер Данило почував те місце, що свербіло, ліг на

другий бік, натяг дужче капелюху, засунув ліву ногу глибше в сіно й позіхнув:

— Ча-га-га-йка! Чайка-реготун!

І заснув.

Тат пояснив Мем і чарівній дівчинці, в чім справа, і всі заснули тихим сном, неважаючи на те, що коли-не-коли над лагунами й затоками лунало дзвінко-таємниче:

— Ха-ха-ха-ха!

V

Так і жили Тат, Мем і чарівна дівчинка в рибальському курені над затоками й лагунами Обіточенської коси.

Одного чудового ранку...

Треба вам знати, що там усе чудове: і небо, і вода, і лагуни, і затоки, і ранки, і вечори, і сонце, і риба, і юшка.

Отже, хай вас не іритує те, що часто в нашій романі траплятимуться слова: чудовий, чудова, чудове...

Так от, значить.

Одного чудового ранку, коли на чудовому синьому небі з'явилося чудове золоте сонце, Тат, Мем і чарівна дівчинка сіли на чудового човна і попливли чудовими затоками вздовж чудової Обіточенської коси.

Повітря було чудово-п'янке, вода була чудово-прозора, а бризки з весел, падаючи в чудову воду, нагадували чудово-сліпучі діаманти.

Тат орудував веслами, чарівна дівчинка, схилившись із човна, опускала в воду ручку і, заливаючись срібно-малиновим сміхом, хлюпалася водичкою, а Мем, вдивляючись примруженими очима у блакитну далечінь, наспівувала чудовим голосом чудової пісеньки з якоїсь чудової італійської опери:

Ти ж мене, я ж тебе підманула,
Ти ж мене, я ж тебе підвела,
Ти ж мені, я ж тобі, молодому,
Прочуханки дала.

І в оцей саме момент чарівна дівчинка скрикнула:
— Тат! Мем! Гусятка! Аж двоє!

Справді, ліворуч од човна, в лагуні, плавало пара

бурувато-сіруватих пухнатих пташок, дуже подібних на малих гусяток, тільки дзьобики в них були не лопаточкою, а гостренькі.

— Упіймать! — лягла в лівому кутку лагуни Тат'ова резолюція.

Човен миттю завернув у лагуну, Тат, кинувши весла, махонули через борт, і, не розрахувавши ні глибини, ні своїх можливостей щодо плавби, зразу ж пішли сокирою на дно.

Виприснувши на сонце, вони тільки встигли вимовити:

— Ф-р-р-р! Рят...!

І знову пішли вглиб.

Удруге вони викинули на поверхню вже тільки праву руку, але здогадлива Мем сунула їм у руку весло, вони вхопилися, вистромили з води голову й підтяглися до човна, видерлися за допомогою Мем у човен і сказали:

— Ф-р-р-р!

І почали вдавати з себе факіра, що випиває в цирку одинадцять цеберок води, а потім фонтани пускає.

Вифонтанившись, Тат промовили:

— Треба обережніше! Утоплена людина навряд чи зможе впіймати оті гусятка! Давай нагонити їх на міліну!

Коли Тат, Мем і чарівна дівчинка і веслами, і колективною кишею (а, киша-киша!) нагнали ті гусятка на міліну, Тат знову вискочив із човна і почав їх ловити, вистрибуючи з ковбень, як Сірко з дерті.

Нарешті одно гусеня викинуло з себе щось біле й крикнуло:

— Киги!

— Здаюсь! — мовляв.

За ним і друге...

Гусята урочисто, під буряні аплодисменти чарівної дівчинки, було посаджено в човна, і Тат, витираючи піт і тяжко дихаючи, скомандував:

— Підвертай до берега! Полежимо!

Полежали, одсапались і повезли гусята до куреня.

З ранкової тоні вже повернулися й рибалки і варили чудову юшку.

— Що воно за пташенята? — запитав Тат у сера Данила.

Сер Данило довго дивився на пташенят, довго думав і, нарешті, пояснив:

— Це не йначе, як якась-то птиця! Я їх тут усіх знаю!

— А що вони їдять?

Сер Данило дивився на пташенят ще довше, ще довше думав і, нарешті, пояснив:

— Годуються! Я їхні звички всі тут знаю!

Чарівна дівчинка, граючись із пташенятами, взяла бичка-рибку за хвостика й дратує ним гусятко.

А воно як підстрибне та:

— Хоп!

І проковтнуло бичка.

Так і було виявлено, що саме їдять ці любі, пухнатенькі пташеняточка.

Виявлено разом і друге, а саме: ці любі, пухнатенькі пташеняточка можуть проковтнути кожне шук по п'ятнадцять бичків на снідання, а, приміром, за годину ще п'ятнадцять і т. д., тоді як Тат'ові досить було десятка бичків, щоб бути не голодному аж до обіду.

А воно знає: «Як гукнеш, так і одгукується».

Пташенятка «гукали» неймовірною кількістю бичків, а одгукувались ще більшою кількістю, але вже не бичків.

У всякому разі, доки гусенят було доведено з Обіточенської коси до приморського міста, вони поїли дві величезних банки бичків, а від одгукування на тачанці не було де всім — і Тат'ові, і Мем, і чарівній дівчинці, і тубільцеві — сидіти...

Тубілець, цвухкаючи батогом, скептично кидав:

— Ну, пташки! З парою телиць було б легше! І не поздихають!

Усі мовчали, знаючи, що не кому іншому, а тубільцеві доведеться мити тачанку.

— І куди ви їх везете? — суворо запитував тубілець.

— В зоосад! Дуже дорогі й дуже рідкісні пташки!

— Видать-видать! — рипів тубілець. — Рідкісні! Ріденьким тачанку зничтожили!

А чудове сонце привітно світить, а чудове море в березі хлюпочеться і співає пісні коліскової...

Дрімаетсяся.

Тат, Мем і чарівна дівчинка повернулися з гідро-орнітологічної подорожі, що так щасливо закінчилася надбанням двох невідомого гатунку пташок, які в родинному оточенні звалися гусятками.

Гусятка призвичаїлися, були дуже милі, сильно дуже кигикали, якщо Тат запізнався з моря з бичками, а Тат тільки те й робив тепер, що сидів з вудкою на молі, тягав бички й носив для милих гусяток, у яких апетит збільшувався разом із їхнім зростом у геометричній прогресії.

У хлів, де жили милі гусятка, можна було ввійти тільки в противогазі, бо чудесні пташки пахкотіли і не резедою, і не жасмином, і не фіалкою, а якимись такими пахощами слонячого кладовища в Індії, помноженими на запахи буряного смерчу, що промчався по полях зрошення якогось величезного міста.

Герць пташиних пахощів із запахом білої акації кінчився ганебним і поспішним відступом акації аж за чотири квартали, а в котеджі Тат'а, Мем, чарівної дівчинки й місцевих пожилців пташина еманція панувала безроздільно й міцно.

«Що робити?» — гвіздком сиділо в Тат'овій голові, бо все населення, що оточувало його котедж, не говорило, а сичало.

Тат ударив телеграму в столицю професорові-орнітолові А., відомому вченому, що завідував науковою частиною зоологічного саду:

«Упіймав двох невідомих птахів Обіточеській косі тчк Що робити тчк Задиhaємось тчк».

Через три дні надійшла відповідь:

«Всяку ціну збережи зпт привези столичний зоосад тчк Зарані імені наукової частини зоосаду сердечно дякую тчк Вважай задиhaєтесь користь орнітології тчк Професор-орнітолог А.»

— Бачиш,— сказав Тат похмурій Мем,— задиhaємось, виходить, ми не задарма, а на користь орнітології. Доведеться, виходить, ще трохи позадиhaтись. Як ти на це дивишся, моя крихітко?

— Коли ви («Ого,— подумав Тат,— уже «ви»!) брали мене в моєї мами, ви якої співали? «Я ж тебе, вір-

ная, аж до хатиноньки сам на руках однесу!» — ви співали. І ніколи ви не говорили, що доведеться задихатись! Самі задихайтесь! — одповідала йому його крихітка.

— Орнітологія ж... наука... професор-орнітолог... — боязко доводив Тат.

— А нюхать?! — гаркнула Мем.— Може, де й існує орнітологія і орнітологи! А вся ця історія з отими тхорами з пташиної породи — це не орнітологія, а ерундологія! І ви — не орнітолог, а ерундолог! От! Подайте мені полуниці, бо мені млосно!

Побачивши, що ніжності тут уже сподіватися нема чого, Тат вирішив:

— Ідемо!

— Куди їдемо?

— Додому їдемо! В столицю!

— Будь ласка, будь ласка! — погодилася Мем.

— І пташенята веземо!

— Будь ласка, будь ласка! — погодилася Мем.— У багажному вагоні.

— Як буде, так і буде! — туманно резюмував Тат.

VII

Того ж таки дня, надвечір, Тат пішов до міста, знайшов міську залізничну станцію, щоб довідатися, яким способом перевозяться залізницею живі, крім людей, створіння.

Там йому пояснили.

— Можна,— пояснили йому,— в багажному вагоні, у відповідній тарі, забезпечивши живі створіння доглядом і відповідними на весь час подорожі харчами... Можна,— говорять,— і разом з пасажиром, взявши для цього квитка для «животных, которые следуют на руках у пассажиров».

Тат замислився.

«Посадить,— думав він,— у багажний вагон... З відповідним доглядом і харчами? І тарою? Ну, тара — це, очевидно, клітка... Зробимо.. Догляд? — попросимо кондуктора доглядати... Харчі? Тільки свіжі бички. Наловимо... Поставимо біля тари акваріум... А хто їстиме ті бички?»

Подумав Тат і вирішив везти милі гусятка «на руках у пасажирів».

Купивши на завтра квитки для пасажирів і для птахів «на руках у пасажирів», Тат повернувся додому веселий і заспокоєний:

— Завтра їдемо! Збирайтесь! — об'явив він домашнім.

— Будь ласка, будь ласка! — погодилася Мем.

А чарівна дівчинка відразу почала одягати в дорогу свою ляльку Галочку.

VIII

На другий день Тат, Мем і чарівна дівчинка виїхали із приморського затишного міста в столицю.

Тат помітив, як радісно блищали очі в сусідів, коли він виносив із хліва напнутого сіткою кошника з милими гусятками.

— Щаслива вам путь! — гукали сусіди.

— Дякую сердечно! — відповідав Тат, уможуючи кошника з гусятками на кеба.

На вокзалі зустрілися з своїми друзями, що теж поверталися в столицю після відпочинку на морі.

— І пташки з вами? — питали приятелі.

— І пташки з нами! — відповідав Тат.

— А в якому ви вагоні? — питали приятелі.

— У п'ятому! — відповідав Тат.

— І ми в п'ятому! — говорили приятелі. — І пташки, значить, у п'ятому?

— І пташки в п'ятому!

Очі в приятелів бралися сумом.

Мем, довідавшись уже на вокзалі, що пташки їдуть в одному вагоні з ними, спочатку рвонулась з чарівною дівчинкою назад до моря, але квитки було вже куплено, грошей було обмаль і треба було їхати.

Мем ущухла, губи в неї потоншали, мову в неї одібрало, до Тат'а вона зверталася тільки іноді, кріпко стуливши губи й зуби, і крізь ті стулені губи й зуби вилітало зловіще «ви», ніби Тат був не один, а було Тат'ів цілий підрозділ — множина!

Посідали у вагон.

Кошика з пташками було прилаштовано під лавкою, там же було поставлено і дві великі банки з живими бичками.

Був липень, і було душно.

Душно було надворі, ще душніше було у вагоні.

Настрій у всіх, що їхали в одному вагоні з Тат'ом, Мем, чарівною дівчинкою, пташками й бичками, був, сказати, не зовсім веселий, певніше — настрій у всіх був сумовитий.

Єдина Нора Іванівна, симпатична блондинка, з великими сірими очима, всіх підбадьорювала, привітно і з співчуттям поглядала на Тат'а: «Не журись, мовляв, якось-то воно буде!» І говорила:

— Які симпатичні пташки! Безперечно, вони будуть прикрасою зоосаду! Ах, які милі!

Симпатичну Нору Іванівну ніхто із знайомих не підтримував, а незнайомі пасажери, справді, дивлячись на пташенят, ласкаво посміхалися, запитуючи:

— А як називаються ці пташки?

Тат пояснив усім, що пташки ці ще системи нез'ясованої, що, можливо, це пташки такі, що зроблять своєю появою в наших широтах цілий переворот в орнітології і що справу про їхнє походження й їхній гатунок вирішатиме в столиці наукова орнітологічна конференція.

Поїхали...

Тат потім докладно, з усіма деталями, розповідав, що то була за подорож...

Ще й п'яти кілометрів не проїхали, як уже весь вагон сповнився стогоном:

— Поодчиняйте всі вікна!

Поодчиняли...

Стогін не вщухав.

Навіть симпатична Нора Іванівна зскочила з верхньої полиці й побігла в тамбур.

Пробігаючи повз Тат'а, вона подивилася на нього вивуватими очима й промовила:

— Співчуваю, але не можу!

Серйозний дядя, що лежав на другій полиці в подальшому купе, лаявся одверто і кріпко.

Він викликав провідника.

Тат розсердився:

— Пташенята їдуть на законній підставі, з квит-

ками «на руках у пасажирів». Але ж головне не це! Будьте ж нарешті, громадяни, свідомі того, що це рідкісні пташки, що вони їдуть в зоосад з науковою метою, що вони збагатять нашу науку й техніку!

Не допомгло.

Все населення вагона вирішило виселити птахів із вагона, бо вони «невообразимо» пахнуть.

Особливо протестував отой серйозний дядя.

Викликали начальника поїзда.

Начальник поїзда довго умовляв Тат'а передати пташки у багажний вагон...

— Як? — кипів Тат.— Такі дорогі, такі рідкісні, такі наукові пташки — і в багажний вагон?! А як вони там повмирають?! Що я науці скажу?! Столична орнітологія, а може й світова, на них чекають. Нізащо!

Начальник поїзда приніс велику книгу з усіма інструкціями й правилами, як перевозити залізницями живі й мертві речі.

— Ну, коли пасажири протестують, я мушу видворити тварину з пасажирського вагона! Розумієте, мушу! Ось тут так і написано!

— А чого вони, власне, протестують? — здивувався Тат.

— Розумієте, пах... «Невообразимо» пахнуть!

— А ви всіх видворяєте, хто «невообразимо» пахне? — ядовито запитав Тат і з презирством подивився на серйозного дядю.

Серйозний дядя перейшов у сусідній вагон.

Гордіїв узол розрубав провідник:

— Давайте я заберу пташки в своє купе, як такі вже вони дорогі й наукові!

І забрав...

У вагоні стало тихо.

Мем говорила чарівній дівчинці:

— Як приїдемо до столиці, ти візьмеш кошика з птахами, я посаджу тебе на візника, а ми з Тат'ом з вокзалу поїдемо в загс, розлучимся й приїдемо додому. Тільки не внось кошика в квартиру, постав, доки ми приїдемо, серед двору!

Тат спокійно все це слухав і думав гірко:

«Все для науки! І власне своє особисте щастя для науки!»

Сумний і задумливий пішов Тат у тамбур. Дивиться,

а провідник стоїть в коридорі біля відчиненого вікна й тяжко хакає:

— Що з вами? — питає Тат.

— Не можу! Дозвольте пташенят в убиральню! Не можу!

Дорогі й рідкісні пташенята доїхали до столиці в убиральні.

Але доїхали!

Аж на підступах до столиці дипломатичні відносини Тат'а з Мем і з усіма подорожніми відновилися.

Од столичного вокзалу пташенята їхали у передку з візником.

Візник весь час крутив сюди й туди головою, а потім звернувся до пасажирів.

— Воздух сьогодні какойсь такий вроді важкуватий! Чи, бува, не на дощ? Як там на морі?

— Буває й на морі! — одказав Тат.

— Та вою, сказать, одна земля, один світ! Могло быть і на морі! Н-н-но!

Тат, Мем і чарівна дівчинка їхали з вокзалу повз будинок, де жив професор-орнітолог, зав науковою частиною зоологічного саду.

Коли вони підїхали до професорового будинку, Тат скомандував візникові:

— Стоп! Занесу я ці милі пташенята до професора-орнітолога.

Заніс разом із недоїденими бичками.

Професора не було дома, була дома його тітонька, старенька бабуся.

— Драстуйте, бабуся! — привітався Тат.— Пташки привіз. Зараз же наточіть півванни води, ми їх туди пустимо, бо в дорозі вони, бідні, без води дуже страждали. Коб ще не похворіли! Бо птиця вона — водяна!

Наточили в ванну води. Тат пустив туди пташенята й висипав бички.

— Плавай, плавай, лебедонько! — проказав Тат і поїхав додому.

Увечері дзвонить телефон:

— Поздихали б вони тобі! У ванну поткнулись не можна!

— А-а-а! Професор! — зрадів Тат.— Здорові були! А ви ванну промийте!

— Не обмивається! Поприкипало!

- А де ж пташеняточка?
— Відправив в зоосад!
— А що за пташки?
— Реготуни! Чайки-реготуни, поздыхали б вони тобі.
Серед сусідів по квартирі бунт!
— Реготуни, кажеш?
— Реготуни!
— Я місяць з того реготу плакав! Поплач і ти! Для науки!
Цілий місяць професор з посемейством ходив до Тат'а банитись у ванні.

ЕПІЛОГ

Пташенята вирости й вибилися на справжніх дорослих морських птахів — чайок-реготунів, що важко ходили серед численного птаства орнітологічного відділу столичного зоосаду.

І як коли-небудь Тат, Мем і чарівна дівчинка, відвідуючи зоосад, підходили до ставка, де на березі гордо проходилося водоплавне птаство, — чайки-реготуни махали крилами й реготалися:

— Ха-ха-ха-ха! Ха-ха-ха-ха!

Вони насміхалися з гідро-орнітологічного посемейства, пригадуючи свою подорож од Азовського моря до столиці...

ПІСЛЯСЛОВО

А де ж роман, що його автор обіцяв у вступі?

Слухайте:

Чайка-реготун «вона», полюбила чайку-реготуна, «його».

Чарівна дівчинка виросла і, мріючи про генерал-лейтенанта, покохала лейтенанта.

Тат і Мем — посивіли.

Вони часто й густо згадували свою молодість, свої гідро-орнітологічні й мисливські експедиції, і зморшки на їхніх лицах розгладжувалися.

Мем, дивлячись повним любові поглядом на Тат'а, ніжно говорила:

— Дороженький мій! А чому ж ти не випив сьогодні
риб'ячого жиру? І диуретину не пив!

Тат сумно-сумно дивився на Мем, і скільки ж гуги
й страждання було в очах у його!

Він не промовляв, а проридував:

— А скільки ж у тому риб'ячому жирі градусів, моя
крихітко?! А диуретин хіба закуска?

УГАДАЛИ

СИДІВ один старий дідусь на пасіці та й розповідав своїм слухачам бувальщини різні. Слухачів до діда-пасічника зійшлося чималенько.

Діло було ввечері, бджілки вже одбули свою денну працю, позліталися у вулики, сиділи на щільниках і, дрімаючи, потихеньку собі гули, розповідаючи одна одній про чудесні нектарові квіти, що траплялись їм сьогодні під час роботи.

Старенький дідок сидів під широкогіллястою липою, а слухачі круг нього лежали на запашній траві.

Лежали й слухали.

От дідусь і говорить:

— Жив та був собі на світі один пан. Лютий був отой пан, як хижий звір. Гірший од тигра. І друзі в того пана були такі, як і він сам. А слуги його, різні лакузи, прикажчики, пригінчі, так ті й пана перекривали своєю люттю та ненавистю до людей трудящих, щоб йому догодити. Як ті скажені пси, накидалися вони і вдень, і вночі на людей — били, знущалися, мордували. Самі нічого робити не хотіли, а все з панського столу шматки на клац ловили і за те панам служили та з трудящого люду поневірялися. Як казав наш великий поет Тарас Григорович Шевченко:

За шмат гнилої ковбаси...

Та й захотів той пан із своїми спільниками-панами повоювати та підкорити собі цілий світ.

А вже ж його лакузи-пригінчі з тої панової примхи раділи та підсакували.

— От,— скавували вони,— як наш пан та всенький світ повоюють, тоді вони з ласки панської і нам дадуть панувати «у своїй сторонці». Тоді ми покажемо, як нас виганяли, як нас проклинали, як на нас з презирством поглядали.

А треба вам знати,— сказав дідусь-пасічник,— що як оті лакузи панські, оті люті до народу скажені пси, як пішли панські чоботи лизати,— так народ трудящий вигнав їх із громади своєї й прокляв, як народних ворогів, і переховувалися вони тоді по байраках та хащах, по ярках та глинищах і по інших схронах...

Що вже лютували, що вже знущалися ці панські посіпаки з люду трудячого, як пан їхній попервах тимчасово захопив землю того трудячого люду.

Та не скорився народ, а бив і пана, і панське військо, і панських лакуз та посіпак.

Відстоював народ трудящий землю свою і відстояв.

Розгромив і пана, і всіх, хто за пана того руку держав.

Не стало пана...

Що ж робити жменьці тих панських посіпак, що втекли від народної помсти й поховалися у чужих країнах?

Пана нема, пана знищено...

Народ їх вигнав і ніколи не прийме в свою трудящу сім'ю, цих зрадників народних, запродавців і катів.

А хіба ж на світі тільки один пан?

Не все хіба одно, якої масті чи породи той пан?

Аби п'ятака давав, аби кидав шматок гнилої ковбаси й кричав:

— На клац!

Та й пішли ці посіпаки до іншого пана, перед цим паном плазують, новому панові ноги цілують та чоботи лижуть.

Дід замовк, витяг люльку, щоб запалити.

А один із слухачів і каже:

— Дідусю, а я знаю, про кого ця бувальщина.

— Про кого? — питає дідусь.

— Про бандерівців. Та про мельниківців, та про всю оту непотріб, що колись Гітлерові чоботи лизали, а як Гітлерові стався капут, то вони собі іншого пана знайшли. Це всі оті Василі Муляри, Василі Шмуляки, різні, пробачте на слові, «професори» Чуйки, Базяки та Романюки, що тепер по різних окупаційних зонах, як ті воші в кожусі, попричаювалися.

— А як ти вгадав?

— Як угадав? Таж народ наш весь уже знає, що всі оті панські посіпаки, що плазують перед новими пана-

ми, хочуть хоч за дірявого шага, а таки продати Україну. А що їм Україна? Що їм український народ, що тепер живе та радується в Союзі Радянських Республік? Що він їм? Хіба він вважає їх за своїх? Вони зрадники, запроданці, вороги. Він їх вигнав із своєї громади. Ну, й вештаються попід тином по різних зонах. Колись вони були українсько-німецькі націоналісти, а тепер вони — хтобільшедасть націоналісти. От про кого ви, дідусю, розповідали! Правда?

— Дивись, який народ пішов: усе знає,— промовив дід, запалюючи люльку.

СЛАВА, МОРГЕН, БАЙ!

ІШОВ собі по Підкарпаттю радянський селянин.

Йшов він шляхом із Нагуєвичів до Дрогобича, а може, ішов він навпаки — із Дрогобича на Нагуєвичі.

Іде собі й співає собі.

По дорозі — лісок, а в лісі куші, а з-за кущів щось таке вийшло, що й не розбереш ізразу: дві руки, дві ноги, а щоб на людину скидалось, — так не дуже.

Одежа якась така на ньому неподібна: буци американські, штани англійські, мундир із дивізії СС, а на голові із вовни шлик стирчить.

Вийшло та й каже до радянського селянина:

— Слава, морген, бай!

Селянина став:

— Як кажете? — питає.

— Слава, морген, бай, кажу. Вітаюсь.

— А-а-а! Здорові були! — одповів селянин. — По-якому ж це ви вітаєтесь?

— Як по-якому? По-українському.

— Щось не чув я, — каже селянин, — такого українського привітання. По-нашому так, я знаю, вітаються: «Здорові були» чи просто «Здрастуйте». А щоб ото казали в нас, вітаючись: «Слава, морген, бай» — такого ще не чув.

А те, що з-за куща вийшло, подивилося на селянина та й каже:

— По-старому ви вітаєтесь. Так здоровкалися, як іще ми не були самостійними й ні від кого не залежними. То тоді так і вітались. А як Бандера з Мельником нас до фашистської Німеччини присамостійнили, тоді віталися так: «Слава, морген!»

А тепер уже, як Василь Шмуляк присамостійнили нас до однієї з окупаційних зон у Західній Німеччині,

тепер наше самостійне привітання таке стало: «Слава, морген, бай!»

О! Щоб ти знав,— сказало радянському селянинові те, що з лісу вийшло.

— То тепер, виходить, знатиму, яка така у вас самостійність,— хитнув головою радянський селянин.— Одного тільки я не розумію...

— Чого ти не розумієш?

— Як ви будете вітатися, як Василь Шмуляк чи Василь Дужемудрий присамостійнять вас, приміром, до Сандвічевих островів?

— Знайдемо як. На те в нас і мужі такі державні: вони знають, як вітатися, аби тільки самостійність хтось дав. У нас тепер уже в Аусбурзі цілий український самостійний центр.

— Іч як,— усміхнувся радянський селянин.

— А ти думав?! Уже й план розбили розвитку нашої самостійної держави. Через кількадесят років її й не впізнаєш. Через кількадесят років, казали в окупаційному штабі,— дадуть державі друкарську машинку. Тоді вже наш дуже самостійний уряд на машинці друкуватиме: «Дайте, не минайте!» І вже ми лизатимемо не тільки чоботи, а й далі пам лизати дозволятимуть. І платитимуть не пенсами, а шилінгами. О! Щоб ти знав.

— Ого, як ви там широко посуваєтесь. І до чого ж ви дійдете?

— А ми дійдемо, що й сюди повернемось.

У радянського селянина в руках кийочок був.

— Сюди повернетесь? — перепитав селянин та кийком по шлику:

— Лусь!

Те, що з-за кущів вийшло, впало й дихати перестало.

— Отак і всім тим буде, хто з такими думками не розстанеться,— проказав радянський селянин та й пішов собі своєю дорогою.

Іде собі й співає собі.

А співаючи, думає про те, як за п'ять років розквітне і зміцніє його Батьківщина.

Він думає про двісті п'ятдесят мільйонів тонн вугілля, про десятки мільйонів тонн чавуну та сталі, про мільярди кіловат-годин електроенергії.

В народних елеваторах та зерносховищах сто двадцять сім мільйонів тонн зерна.

На його Батьківщині тисячі шкіл, театрів, кінотеатрів, музеїв, бібліотек, сільських клубів...

Фабрики й заводи виробляють усе, що для його щасливого життя потрібно.

А його спокій оберігають могутні радянські збройні сили.

І він певний в своєму завтра, бо він знає, що йому допомагають Москва, Урал, Сибір, Мінськ і Казахстан, Узбекистан, Таджикистан і Кавказ, як допомогли вони йому своїми грудьми і своєю самовідданою роботою в тилу під час німецько-фашистської навали.

Він іде і співає.

І кожному стрічному говорить привітно:

— Здоров був, товаришу.

ДИКИЙ КАБАН, АБО ВЕПР

УОГО воно так: коли говорять «дикий кабан» — так не страшно, а як — «вепр», так уже й мороз ніби поза спиною, і волосся на голові ворухитись починає?

Воно, мабуть, саме слово «вепр» — страшнувате,— якесь таке, ніби з великими іклами й погрозливо хрюкає...

— Вепр!

На Полтавщині, педалеко славного міста Гадяча, є село Веприк,— хоч воно і не дорослий «Вепр», а тільки маленький, тільки ще «Веприк», але я гадаю, що колгоспникам там, мабуть, увесь час страшно,— ану ж візьме малий «Веприк» та на великого «Вепра» й виросте? Що тоді?!

Найстрашніший дикий кабан — «одинець»,— це запеклий кнур-індивідуаліст, старий досвідчений кнуряка, що прибивається до табуна тільки тоді, коли свині весілля справляють.

Він тоді своїми страшними іклами розганяє кнурців-парубків, усі його рушниками перев'язують, він сидить, хрокає й чавкає, як колись пан поміщик на весіллі у своїх кріпаків, і йому, як і колишньому кнурові-поміщикові, належить право «першої ночі».

Дикі кнури-одинці, що звуться ще за свої величезні страшні ікла — сікачами, вигодовуються на справжнє страховидло, сильне та люте.

Собак вони своїми іклами одним ударом січуть на бефстроганов, а охотник, як побачить сікача, зараз бере на мушку або дуба, або грушу і сидить там тихий, як горличка.

А потім уже всім і розповідає після четвертої стопки:

— Сікача вчора стріляв! Іду, знаєте, очеретом, коли чую, щось сопе! Дивлюсь, а воно як гора! Я зразу ду-

мав, що паровик обтікаємої форми зійшов з рейок і болотом котить. Придививсь — а воно сікач! Я, звичайно, не розтерявся, — у лівому стволі в мене жакан, — я його в лоб як жакну, — а він тільки головою покрутив, куля одскочила та недалечко від мене й упала. Тільки трохи сплющилась! Я не розгубився... А коли я взагалі розгублююсь, скажіть? Да... Я не розгубився, та зразу за фінку, та до нього! Розмахуюсь, а він мені й каже: «Злізайте, каже, дядьку, з дуба, чого ви туди залізли?» Да... Я, звісно...

— Стій-стій! Що ти буровиш? Хто каже? З якого дуба?

— Та не перебаранчай! Я до нього з фінкою, вдарив його під ліву пахву, якраз проти серця! «Ага, — кричу, — попався, — кричу, — веп-п-пир-р-р. Не з таких, — кричу, — я, щоб сікачів боятись!» Та на нього верхи! Сів верхи й держусь за гілку! А він мені знову: «Та злазьте, — каже, — дядьку, кабан у Пилипову балку побіг!» А я йому: «Злізай, кажеш?! Не злізу, поки, — кричу, — не рішу тебе тут!» А він мені: «Я, — каже, — веп-п-пир-р-р-сі-сі-ка-ка-ка-ч...»

Тут уже підходить хазяйка:

— Може б, — каже, — ви, Стратоне Стратилатовичу, прилягли трохи?

— Не злізу! — кричить Стратон Стратилатович.

Потім уже беруть Стратона Стратилатовича під руки й кладуть на канапу.

А він і на канапі ще добиває сікача:

— Не злізу, — кричить, — доки не рішу!

І так-таки ніхто й не довідався, чи зліз Стратон Стратилатович із страшного вепра-сікача, чи й досі держиться за гілку.

Сікач — страшний звір, так що й після четвертої стопки не дуже злізеш...

Чому ми весь час говоримо про вепра-одинця, сікача?

Бо ми — охотники, ми люди хоробрі, і коли вже йти на дикого кабана, то йти на такого, щоб можна було чим і похвалитися та й показати було що...

Уявіть собі на стіні у вашому кабінеті отакенну сікачеву голову із страшними зубищами-іклами!

Слава не тільки вам, а й усьому вашому роду-племені.

Ясна річ, що, полюючи сікача, можна мимохідь з десяток менших кабанів чи свиней настріляти, але головна ваша мета — сікач.

Поросят не бийте.

Убити порося — це все одно що встрілити на озері каченя, що ще й у колодочки не вбилось.

Це — шокінг для справжнього мисливця.

Сікач, незважаючи на свою чималу вагу й короткі ноги, дуже прудко бігає.

Розповідав мені якось приятель охотник, дуже досвідчений мисливець, і на птицю, і на звіра, як сікач бігає.

Кузьма Дем'янович — мого приятеля звать.

— Полювали ми кумпанією у Баб'ячій балці,— почав Кузьма Дем'янович.— А Баб'яча балка підходить з того краю до глибоченького провалля... Понад балкою — ліс. За проваллям починається болото, поросле очеретами, а далі — річка. Полювали ми зайці, лисички,— що трапиться, одне слово. Був з нами й місцевий дідок-охотник. Пройшли ми балку, підійшли до провалля, сіли на горбочку, закурили, відпочиваємо. Краса ж яка, куди оком кинеш! Очерети, між ними де-не-де озерецька, а за очеретами срібно-голуба стрічка річки... По той бік річки — лісочок... Біля лісочка — хутірець на три хати... На узгір'ї біля хутора овечки пасуться... Чутно, як у хуторі дівчата «Чорноморця» виводять:

Вивів мене, босую,
Та й питає:
Чи є мороз, дівчино,
Чи не-ма-а-а-е-е-е?

Дивився б і не передивився... Слухав би і не переслухав...

Сиділи, слухали, з краєвиду милувалися:

Аж ось місцевий дідок і каже:

— А в цьому,— каже,— болоті табун диких свиней є! І сікач тут здоровенний бродить.

Ми всі,— каже Кузьма Дем'янович,— аж попідскакували!

— Де?

— Та отут у болоті!

— Та невже? — ми до нього. — А чи бачив їх тут хто-небудь?

— А чому ж не бачить? Бачили! А скільки вони в нас городини та буряків переничили... Я сам сікача бачив, — пудів на п'ятнадцять, якщо не більше! Страшний звір.

Ну, ви ж розумієте, — вів далі Кузьма Дем'янович, — що ми зразу ж рішили пройти болото, може ж, таки пощастить наткнутися на табун свиней. Було нас шість чоловік. Рішили так: я, як найстарший, — мені вже тоді п'ятдесят шостий пішов, — так я пройду од провалля у глиб в очерет та тут буду собі чекати, а решта — з того боку зайде і йтиме до мене один од одного метрів на тридцять-сорок.

Загонщиків у нас, як бачите, не було, — ми самі, мовляв, і за загонщиків, і за стрільців. Дідок не схотів з нами йти: — Боюсь! — каже. Пішли ми в очерет, а дідок спустився в балку: «Мо, — каже, — де зайчика наполохаю». Увійшов я в очерет, пройшов трохи, став, — обдивляюсь. Справді, ніби стежки якісь в очереті — сюди й туди йдуть. «Не брехав, видать, дідок», — сам я собі подумав... Пройшов ще трохи далі в очерет, вибрав таку собі невеличку вроді галявинку, став, прислухаюсь... Не чуть нічого... Шелестить тільки очерет, та іноді десь ізбоку зашарудить болотний шур. І знову тихо. Довгенько я стояв, уже час би й товаришам підійти, а їх нема та й нема. Я, сказати правду, задрімав трохи. Стою, дрімаю! Коли воно щось ніби як шелесне очеретом та як хрокне, — так я як підстрибну! Підстрибнув — і крутюсь на місці, — не знаю, куди тікати! А воно вдруге — як хрокне! Так я як прянув з очерету й вискочив якраз навпроти провалля... Почув тільки, що й од мене щось шелеснуло й подалося в напрямку до річки! Та де там було думати, що воно... Я вискочив з очерету й помчав прямо на провалля. З провалля вилетів, як хорт, добіг до лісу — й на грушу. Сів, звів курка, чекаю. Довго сидів, нема нічого. Аж ось, чую, гукають:

— Кузьма Дем'янович! Кузьма Дем'янович! Агов! Де ви? Агов-гов-гов!

— Я тут! — кричу. — На сікача засів! На груші!

— Зла-га-га-газьте!

— Не злізу! — кричу.

А воно й справді, я й сунувся був із груші злазити, —

не злізу. Груша висока, стара груша, і аж до половини ні сучків, ні віття — самий стовбур! Як я на неї видерся, вбийте мене, й досі не допойму...

Підійшли товариші. Зняли мене з груші.

— Бачили що-небудь? — питаю я їх.

— Анічогісінько не бачили!

— Та як же ж,— кажу,— не бачили, коли ж щось хрокнуло, та не раз, а аж двічі! І шелеснуло щось од мене! Я від нього, а воно від мене! А що хрокнуло, хай мене бог поб'є,— кажу,— своїми вухами чув!

— Так то ви, значить,— питає мене Іван Петрович,— на провалля прянули?

— Я ж,— кажу,— я! Воно як хрокне,— я думав, що сікач,— і з очерету!

— Та то я висякався! — каже Іван Петрович.— Тільки я сякнувся, воно щось як шелесне біля мене, а я думав, що сікач, та й собі од нього до річки!

Аж ось дідок підходить.

Ми на нього:

— Де ж ваші свині? Де ваш сікач?

— Нема хіба? — здивувався дідок.

— І сліду нема,— кажемо.

— Виходить, пірнули!

— Куди пірнули?

— Під воду! Куди ж!

— Та хіба ж дикі свині пірнають?

— Не знаю, як де, а в нас пірнають! — каже дідок.

— А що ви гадаєте,— міркує Кузьма Дем'янович,— могло бути! Єсть же ж морські свині, могло бути, що й річні єсть!

Так отаке-то трапилося з нами на полюванні кабанів. Я й досі ніяк не допойму, як я з провалля вискочив, як я на грушу видерся? П'ятдесят же шостий мені... Пал ото такий, виходить, охотницький! Так отак сікачі бігають! Прудкий звір,— додав Кузьма Дем'янович.

Полюють дикого кабана з собаками-гончаками чи спеціально на таку охоту натаस्कаними псами, але здебільша і найчастіше полюють його з загонщиками.

Коли на вас вискочить дикий ведр, ви не встигли втекти, ви вже тоді його, ясна річ, стріляєте.

Стріляти треба обов'язково кулею, цілитись у голову або в серце, бити треба наповал, бо поранений кабан — звір страшно лютий, він кидається на охотника, з розгону всаджує йому своє страшне ікло прямо в пуп і з криком: «Ага, попавсь!» — поре мисливця по черевній білій лінії од пупа вгору до грудей.

Коли він сам смертельно поранений,— він лягає тут же, поруч охотника. І обидва вони потихеньку віддають душу богіві.

Потім уже сходяться охотники, лаштують носилки і несуть і свого загиблого товариша, і дикого кабана до машини чи до залізничної станції.

Ті, що несуть загиблого товариша,— дуже сумні, бо їм дуже жалко хороброго мисливця, що впав жертвою благородної спортивної своєї страсті.

А ті, що несуть забитого кабана,— дуже веселі, бо такій мисливській трофеї трапляється не дуже часто.

Коли ви йдете болотом, де обов'язково є цілий табун диких свиней і де бродить величезний сікач, не менш як пудів на п'ятнадцять вагою, дуже корисно проказувати таку ніби молитву, що за сивої давнини дуже допомагала на охоті нашим предкам-мисливцям (між іншим, молитва ця корисна не тільки при полюванні кабанів, а корисна вона й при охоті на всякого звіра).

Така молитва:

Ви зорі-зірниці,
Ніч темна-темниця,
Замикаеш ти церкви і хати
Ще й царські палати.
Замкни звіру вуха й очі,
Щоб я підійшов і не промахнувся..

Коли ви таку молитву прочитаєте з вірою, то, безперечно, зможете підійти до кабана, незважаючи на те, що він звір дуже обережний і слух у нього як у найталановитішого диригента симфонічного оркестру.

З вищенаведеною молитвою можна й треба полювати дикого кабана навіть самому, продираючись заплаунами стежками й перескакуючи з купини на купину в очеретяному болоті.

А взагалі, ще раз кажемо, полюють кабана із загонщиками.

Трапляється, і дуже часто трапляється, що кабан,

почувши чи довідавшись, що спереду стоять на номерах мисливці з жаканівськими в рушницях кулями і буди не зовсім певний, що всі вони прянуть на груші,— повертається і йде на загонщиків.

Бо він звір хитрий,— він знає, що у загонщиків, крім кілків та одчайдушного галасу, в руках нічого немає.

Випадки такі кінчаються більш-менш щасливо, кінчаються вони переляком, бо кабан поре людину тільки тоді, коли його поранено, а так він підбіжить, хрокне, налякає й, сміючись, побіжить далі.

Було таке й з нами на полюванні кабанів, було, було! Брехати не буду — було!

Підняли загонщики в очереті на болоті кілька диких свиней і кабанів.

Пішли вони на охотників.

Почулося там бах, там бах!

Виткнувся на них і один чималенький, так пудів на десять, вепр.

Чи там у нього стріляли, чи не стріляли, я вже не скажу, бо дехто з охотників, щоб видніше було, сидів на груші, а тільки ж він крутонувся й помчав на загонщиків.

На всьому скаку підбіг до одного парубчака-загонщика, той і «рятуйте, хто в бога вірує!» не встиг пролягати, як він його тиць рилом у пуп! Перекинув, перестрибнув через нього, хрокнув, загигикав і помчав далі.

Підбігли ми всі до того парубчака: стоїть блідий-блідий, губи білі й трусяться, і нічого вимовити не може, тільки:

— Хрокнуло й побігло! Хрокнуло й побігло!

Нарешті трохи опам'ятався.

Ми до нього:

— Ну, що,— дуже злякався?

— Злякався, тільки не зовсім до кінця злякався! Можна дужче злякатися! — промовив він і подався у куші.

Так що й загонщикам, як бачите, треба бути пильними.

Убили ви дикого кабана.

І отоді настає найтяжчий момент полювання диких свиней.

Це — коли вже зберуться на дикого кабана до вас приятелі і вам треба переконати їх, що це іменно кабан не простий, а дикий.

Ви їм розкажете про ваше полювання, не пропускаючи найдрібніших деталей: і як збиралися ви на охоту, і як їхали, і як доїхали, як до болота чи до лісу дійшли, де стали, скільки було загонщиків, як кабан вискочив, як ви не розгубилися, як бахнули, як він ткнувся рилом у землю, а потім знову встав і побіг, а ви його вдруге...

В процесі розповіді ви й свідків називаєте, і розплющену кулю калібру вашої рушниці показуєте...

Ну, всі докази за те, що ви власноручно вбили дикого кабана.

І бачите, що ніщо не допомагає: їдять і хвалять кабана, а не вас!

І ви прекрасно знаєте, що, йдучи додому, вони, похитуючись, будуть реготатися:

— Дикий кабан! Найшов дурних! А, до речі, почім свинина тепер?

Отакі люди!

Невдячні люди!

З'їли цілого кабана, випили геть-чисто все, до того випили, що на ранок хазяйка істерично верещить:

— Ну, яка це дендя (хазяйка трохи знала по-англійськи) півлітри карасини випила? Ну, гості! Щоб ти мені більше диких кабанів не стріляв!

А вони, приятелі, ідуть ситі й п'яні додому та ще й насміхаються!

Нехорошо!

УПЕРТА МАНЯ

ОДНОГО відповідального працівника районного масштабу, до якого потрапила колгоспна корова «на предмет лактації молока, вершків, сметани, масла й вареників із сиром», запитали:

— Петре Петровичу! Чи читали ви постанову уряду про заходи по ліквідації порушень статуту с.-г. артілі в колгоспах?

— Аякже! Звісно, читав! — одмовив Петро Петрович.

— Уважно читали?

— Аякже! Звісно, уважно! І не тільки читав, а дав наказ негайно виконати ту постанову. І негайно повернути колгоспам усе, що було взято в них незаконним способом...

— Іжте, прошу вас, вареники! Та сметанки беріть побільше, і масла не шкодуйте! — припрошувала співбесідників дружина Петра Петровича.

— Сердечно дякую! Прекрасні вареники й чудесна сметана! І масло аж пахтить! З якого колгоспу корова у вас, Петре Петровичу?

— Гм-м...— гмукнув Петро Петрович.— Це, знаєте, ще до постанови...

— Я знаю, що до постанови... А таки ж із колгоспу?

— Та знаєте... Воно, звісно, з колгоспу... Так вона ж іще телицею була... Ще не корова... Потім ми й самі незчулися, як вона місяців аж через вісім викоровилась. Ходила телиця, аж гульк — уже корова. Скажіть, як воно в світі робиться. І хто б подумав!

— Так воно, виходить, що і її, вашу корівку, як у колгоспі незаконно взяту, слід повернути.

— Я вже й не знаю,— розвів руками Петро Петрович.— Ми ж узяли телицю, а тепер вона корова. Виходить, бачите, що ми повертаємо не те, що взяли... Так я оце й думаю, чи підходить наша корова до постанови?

— Підходить, Петре Петровичу, підходить.
Дружина Петра Петровича запротестувала:
— Як же це так?! За телицю корову віддавати?
Це — несправедливо!
— Та взяли ж ви її в колгоспі?
— В колгоспі.
— Значить, і повернути треба в колгосп!
— Так ми ж телицю взяли, а це — корова.
— Так воно завжди буває, що з телиці корова робиться. Треба повернути.
— Вона не піде,— категорично заявила дружина Петра Петровича.
— Не піде! — підтвердив Петро Петрович.
— Хто не піде?
— Маня. Корова не піде.
— Куди не піде?
— В колгосп не піде. Маня не піде.
— Не піде! — підтвердив Петро Петрович.
А дружина додала:
— Я вже Маню питала: «Підеш,— питаю,— Маню, в колгосп?» А вона: «Му-у-у! Не піду-у-у!»
— А може, оте Манине «му-у-у» означає якраз навпаки: «Піду-у-у!»?
— Е, ні, я її характер знаю. Я все знаю, що вона мукає. Не піде. Не хоче.
— Не піде,— підтвердив Петро Петрович.— Твердий у неї характер.
— Тоді ви підете, Петре Петровичу.
— Куди, в колгосп?
— Ні, за невиконання постанови уряду та за протизаконні вчинки в колгосп не посилають.
— А куди?
— Не знаю. Тільки не в колгосп.
Петро Петрович замислився...
Замислилася й дружина Петра Петровича.

Винні в цьому не Мані.

ДІЛА НЕ НАШІ — ДІЛА МОНАРШІ

КРИМ бубнового, червоного, жирового й вино-
вого королів, на світі є ще колишній юго-
славський король Петро, колишні королі
Румунії Кароль і Міхай, теперішній король
і майбутній некороль Греції Павло.

Існують іще деякі майбутні колишні
королі.

Як передавало телеграфне агентство Домей-Цусін
чи Цуцумей-Досін, королі: бубновий, червовий, жирो-
вий і винувий королюють у картярських колодах, а ко-
лишній югославський король Петро прибув на постійне
прожиття до Бразилії.

Прибув не сам, а разом з своєю дружиною, колиш-
ньою грецькою принцесою Олександрою.

Прибув, кажуть, благополучно, чого ми бажаємо всім
колишнім королям.

У Бразилії, в її столиці Ріо-де-Жанейро, вже чимало
часу проживає і колишній король Румунії Кароль.

От, значить, уже в Ріо-де-Жанейро не один колиш-
ній король, а цілих два колишні королі...

Вже їм не так і сумно.

Ясна річ, що без держави, без державних справ, без
вірнопідданого населення, сказати, трохи ніби не так
уже й весело, проте при деяких державно-організатор-
ських здібностях потроху можна вже й закоролювати.

На сяку-таку віллу, гадаємо, грошенята знайдуться.

Треба придбати вілли поруч: отак — югославська,
а отак — румунська.

На югославській віллі написати: «Югославія», а на
румунській — «Румунія».

І вже ввечері можна буде налагоджувати державні
через перелаз зносини.

У добрій пригоді стануть в королівському житті оз-
наки монаршої влади — скіпетри.

Як уткнути скіпетр на вгороді біля курника,— до чого буде великодержавно зручно на скіпетрі королевам глечики сушити.

І корона — здасться.

Навесні в короні хороше квочку підсипати.

Одна квочка навіть інтерв'ю в херстівські газети давала.

— Ніде,— каже,— так курчата не лупляться, як у королівській короні. З вісімнадцяти яєць тільки два й розбовтшки.

А восени коронами добре горобців ловити.

Короною горобців ловлять так, як у нас підситком...

Під один край корони підставляється паличка, до палички прив'язується довгесенький мотузок, під корону насипається зерно. Король сидить на троні, держить в руці мотузок і стежить: як тільки горобці під корону наб'ються зерно клювати — король за мотузок — сіп! — корона горобців і накрила.

Тоді біжить королева до корони й виловлює під короною горобців.

А як королю треба кудись вийти в державних справах, тоді королева сідає на трон і за мотузок сіпає.

Так можна, не сумуючи, навіть у чужій державі ко-ролювати.

А там згодом під'їдуть іще монархи.

А як назбирається в Бразилії чималенько монархів, тоді вже справжня монарша робота піде.

З ранку до вечора можна буде в «триньки» грати!

САМІ СОБІ ШКІДНИКИ

КОЛИСЬ, давненько вже, поїхав я навесні до одного мого доброго приятеля, директора радгоспу на чудесній нашій Полтавщині.

Просто так поїхав: на лани подивитися, на луки, на зелені, весняні пшениці...

Та й ходили ото ми з приятелем межами та обніжками, рвали сокирки, волошки, чудесну ромашку.

Директор прикидав, який у нього має бути цього року врожай, ремствував, що в пшениці березки чимало, сині волошки й ніжні сокирки та дзвоники виривав і люто кидав на межу:

— Бур'ян! Шкідники!

— Красиві ж,— я кажу,— квіти!

— Красиві, та вредні. Краще б я цієї краси не бачив. Більше б центнерів у мене в засіках зерна було.

— Та то так! — кажу.

— Я б краще,— каже директор,— гектарів би два три виділив, щоб насадити там і волошок, і сокирок, і ромашок, і березки, і дзвоників... Для таких, як ти. Ідїть і любуйтеся, рвіть, робіть букети та вінки. А щоб вони мені не стирчали отут серед жита та пшениці... На тих двох гектарах хай би собі поети декламували:

Колокольчики мои.

Цветики степные...

— Ох, як би було добре, щоб уже не бачити на пшеничних та на житніх ланах отих «степных цветиков»,— додав директор.

В цей час директор якось так раптово задер догори голову, скинув кашкета, махнув ним і кричить:

— Привіт! Привіт! Пожалуйте, пожалуйте!.. Куди це ви літали, друзі мої найщиріші?

Я подивився вгору.

Над нами летіла величезна зграя чибісів.

— От якби рушниця,— кажу я,— можна було б кілька штук з одного пострілу збити! Скільки ж їх!

— Я б тебе,— каже директор,— стрельнув. Я б тебе так стрельнув, що навряд чи ти б після того вже стріляв...

І серйозно так каже.

— А що таке? — питаю.

— Та ти знаєш, що для мене оці птахи значать? Та я б кожному з них по карбованцю б у день платив, якби вони вміли брати.

— За віщо?

— Та ти ж нічого не знаєш. Дивись: сідають, сідають, сідають. Ах, ви ж мої хороші,— дивлячись, як сідають на полі чибіси, ласкаво каже мій директор.— То ж у мене бурякова плантація. Буряки зійшли добре, дружно. І на тобі: озима совка, під'їдень. Та як чесонула! Пропали, думаю, буряки. Я й рівчаки покопав, і людей змобілізував... А черви тої, ну як черви. Коли де не візьмись — чибіси! Оця зграя. Сіли на мої буряки та як чесонули совку. Аж дим іде. Та так полюбили мої буряки,— шодня на них пасуться. Полетять кудись, чи па річку, чи на озера, води нап'ються й знову на буряки. Бурячки в мене тепер ростуть, а я собі посвистую... Народа була оце в райземвідділі про боротьбу з озімою совкою. Питають і мене:

— А як у вас, Федоре Михайловичу, справа з совкою?

— У мене,— кажу,— благополучно. Спочатку було чималенько її з'явилося, ну, я вжив заходів,— знищив.

— Як?

— Як? Так, як і всі. Канави, людей змобілізував... Взагалі вжив рішучих заходів. А про чибісів мовчу.

Голова зборів на директорів та на агрономів:

— От, бачите,— каже,— як у Федора Михайловича. Вжила людина заходів, не прогавила, от і наслідки: совки нема. А ви...— і т. д. і т. ін.

Взагалі я героєм вернувся з наради. Так тепер я заборонив і ходити, й їздити повз буряки, щоб не наполохати моїх найкращих друзів-чибісів. І чим я їм оддячу? Півлітри ж їм не поставиш! А, їй-богу, я б їм банкета влаштував. А ти — стрілять! Я б тебе стрельнув!

Птахи — друзі наші.

Це — всім відомо, і доводити цього не треба.

Колись у дитинстві ми видали пташині яйця, руйнували пташині гнізда.

Не було це, розуміється, масове винищення наших чудесних пташенят, більше зазнавали лиха від таких, як ми були, безштанних агресорів, — горобці. Ми лазили попід стріхами, а в клуні чи в хліві гасали по бантинах, засовуючи руки в солом'яні дірки, де на м'якому пір'ячку намащували тепленькі рябенські яєчка.

Як ми туди видалися — і досі не допойму.

Тепер би ніколи не видерся.

І перелазити з бантини на бантину, аж доки в тебе не сприснуть руки і не погирить тебе нечиста сила вниз.

Гепнеш, було, так, що самому годі підвестися.

Тоді біжать мати або баба, беруть тебе на руки, несуть додому, по дорозі дотовкують приказуючи:

— Та в людей же ж і бешиха, і шкарлятин, і обклади, і кір. Прибирає ж таки господь потроху. А мого, макоцвітного, ніщо не бере. Сам собі голову скрутить. Лазитимеш, лазитимеш по бантинах?! Лазитимеш?! А тоді скажуть, що мати не догляділа! Гасатимеш, гасатимеш, гасатимеш?!!

Покладуть на лаву, а тоді до сестри:

— Біжи скоріш до баби Мелашки та скажи, що мати прохали, хай прийдуть. Йванько, скажи, заслаб. Та щоб мені одна нога тут, а друга там. Та втри носа, як у хату до баби входитимеш, та не забудь сказати: «Драстуйте!».

А тоді нахилиється та:

— Де тобі болить, синочку?

— Отут, мамо!

— Боже мій, боже мій! І чого б ото я лазив, і чого б ото я падав?!

— Я не буду більше, мамо!

— Так і калікою ж можна бути. Боже мій, боже мій. Дуже болить?

— Дуже!

— О царице моя небесна. Хоч би баба Мелашка скорше. Може, тобі молочка?

Приходять баба Мелашка, шепчуть, варять якесь зілля.

— Та вмочи чистеньку ганчірочку в оце зіллячко й прикладеш. Воно і полегшає.

Після такої гороб'ячої аварії довгенько, було, одвертаєшся і від бантини, і від горобців:

— Подошли б вони йому, оті горобці!

Терпіли від хлопчаків і ластівочки, та й садові, та лісові пташки: соловейки, шпаки, щиглики, чижі...

— Я соловейка у верболозі назнав!

Або:

— А горличка знаєш де кубельце звила?

І не пам'ятаю, щоб хтось вдома чи в школі говорив нам про те, щоб не займали ми, хлопчаки, пташиних гніздечок.

Хіба ото як принесеш у пазусі додому гороб'ятко-підлітка, ще з «заїдами», та пустиш у хаті, то бабуся, було, скажуть:

— І навіщо б ото я пташенятко мучив? Воно ж іще маленьке. Пусти його, не муч!

Наш обов'язок з дитинства прищеплювати любов до природи, до рослин, до тварин.

І до свійських, і до диких.

Чи не від того наші птахи й тварини дикі, що дехто з нас сам «дикий»?

Пам'ятаю, був я в Асканії-Нова.

Відомо, що там акліматизуються найдикіші тварини.

Але що мене найбільше вразило?

В Асканії тоді був великий ставок, навіть кілька ставків, де багато було дикого птаства: диких качок, гусей, лебедів і т. ін.

Нікого вони не боялись, плавали собі спокійно, коли ви підходили до ставка.

Недалечко від стежки, під очеретом, сиділа на яйцях дика гуска.

А під ганком, в будинку, де нас помістили, спокійно висиджувала діточок дика качка-крижень.

Ми ходили по тому ганку, стукотіли ногами, а крижень спокійно собі сидів на гнізді.

Чому це так?

Тому, що ніхто в Асканії-Нова не половив птахів, не тюкав на них і не кидав грудками.

Сидить у нас усередині якась така лиха личина, що ніяк не можеш стриматися, як побачиш щось дике.

От вгледить хтось, приміром, зайця. Хоч він малий, хоч він старий, чи ж він стримається, щоб зразу не:

— А-ря-ря! Тю! Тю! Тю! Фють! Го! Го! Го!

Заєць з переляку вже в другій області, а він біжить за ним і арярякає:

— А-ря-ря! А-ря-ря!

Я ніяк не можу забути Л. М. Толстого, як він змалював, пам'ятаєте, бариню.

Іхала бариня санками, взимку, значить. Снігу було багато. Бариня як бариня, в міховій ротонді і т. д. І вискочив заєць. Так бариня не втрималась, вискочила із сапей і помчала, арярякаючи, за тим зайцем. Упіймати хотіла. Біжить, плутається в ротонді, падає... А біжить і арярякає.

Як це характерно! Як це типово!

А дику козу коли ми побачимо!

І «тю», і «го-го-го», і «аря-ря-ря»!

Та хіба ж після цього тварини не будуть дикі?

А скільки знаємо прикладів, коли в заповідниках чи в заказниках ті ж самі зайці, ті ж самі дикі кози від людей не тікають, людей не бояться і часто-густо підходять до людини й беруть корм із людських рук.

Та хіба не можна всю нашу чудесну країну зробити таким заповідником?!

Це залежить од самих нас!

Серед птахів і серед звірів дуже небагато є шкідливих.

Звичайно, не можна милувати таких птахів, як деякі кібці, шуліки, як сіра ворона і т. д., що нищать корисних птахів.

І їх самих, і їхні гнізда треба нищити, руйнувати.

Не можна, ясна річ, залишати в спокої вовчі лігва і самих вовків, цих ворогів нашого господарства...

А яке ми маємо право руйнувати, наприклад, качині гнізда?

А ми ж знаємо, що по деяких місцях навесні місцеві пожилці виїждять човнами на морські коси, на озера і збирають повнісінькі човни качиних яєць.

Хіба ми не знаємо, що серед нас чимало є «мисливців», що, назвавши лисичачу нору з маленькими лисиченятами, беруть лопати, йдуть і розкопують ті нори, нищачи цілі лисичачі виводки.

Хіба ми не знаємо, що єсть «мисливці», що не стежать за своїми собаками-гончаками, собаки бігають навесні по полю й нищать маленьких зайченят.

Приблизить такий собака додому, пузо в нього як не лусне, а хазяїн ляпає його по пuzі й самозадоволено всміхається:

— Ну, скільки сьогодні зайченят ісхамкав? Га?

І це роблять не діти. Далеко не діти.

Ясно, що в таких батьків і діти такі, що не минають жодного пташиного кубельця...

Боротися з цим нам треба люто.

А візьміть глушіння по наших річках та по ставках риби гранатами та пляшками з вапном.

Це ж звірство!

Скільки гине малька від такого вибуху!

А ми робимо.

А коли скажеш такому «рибалці»:

— Що ви ото робите? Навіщо ви нищите рибу?

Він на вас подивиться і прохрипить:

— Що? Мо, ти хочеш спробувати бомби? Паняй, доки цілий!

І родина, і школа, і піонери, і комсомольці, і мисливські товариства, і вся громадськість повинні взятися за охорону нашої чарівної природи: і птахів, і звірів, і садів, і лісів...

Не можна сказати, що в цій справі у нас нічого не робиться.

Робиться.

Є у нас і юннати, і школа, і піонери, і комсомольці не стоять осторонь від охорони нашої природи, але цей рух, рух за природничий розквіт нашої Батьківщини, має бути всенародним.

Берегти треба наше багатство, наше природне господарство!

Берегти як зіницю ока!

Щоб не були ми — самі собі шкідники!

СИМЕНТАЛЬСЬКИЙ ПРОФІЛЬ

I

ЗНЯЛИ одного заврайземвідділу з роботи. Оголосили догану і зняли. І за віщо, скажіть на милість?! Ну, що таке за важність, подумайте самі: ну, на зяб у районі трохи було не доорано; ну, озимини трохи було не досяяно; ну, з жнивими не зовсім упоралися; ну, буряків учасно не прошарували й не пропололи; ну, з довгоносиком невидержка вийшла; ну, в тракторів підшипники розтоплювалися; ну, комбайни трохи там буксували; ну, там кілька відсотків по худобі та по птиці не виконали; ну, там іще сяке-таке...

Одне слово, дрібниці!

За це намагає, було, секретар райкому кулаком:

— Ти мені,— мовляв,— дивись!

Та з Міністерства земельних справ напишуть:

«Звертаємо увагу і т. д. і т. ін. Zobов'язуємо під вашу особисту відповідальність ізжить і т. д. і т. ін.».

Та й вже!

Тваринництво підвело: велика рогата худоба й свинарство.

Іще не так велика рогата худоба, як свинарство!

Придбав заврайземвідділу собі корову.

Хороша така корова, ряба, симентал-полукровка, молада, сумирна така та тиха, як доїш її, так навіть хвостом не махне.

І молоко в неї біле, запашне і на вершки добре!

А хтось узяв її й зурочив!

Кому це вже треба було, так і не вияснили.

Не їсть корова вдома!

подавай їй колгоспні корма, хоч ти божу матір співай!

І ясла нові поставили, і хлівець як хлівець!
Думав заврайземвідділу навіть сіна й концентратів
підвезти: не їсть!

Навіщо ж ті корма, коли вона не їсть?

Не пропадати ж корові: ходила в колгосп, там і го-
дувалася.

Напасеться разом з колгоспною чередою, зав МТФ
підкине там їй чи макухи, чи пійла з дерті наколотить —
їсть!

А потім сам дубчиком і додому прижене.

Прижене та й каже дружині заврайземвідділу:

— Може, самі б і не трудилися? Моя сьогодні не на
роботі,— шостий місяць уже хворіє,— так вона прибі-
жить і видоїть.

Ну, іноді заврайзиха й самі потрудяться, а більше
завмитифика прибіжить і видоїть!

Отак зглазити корову!

Ну, та з коровою ще сюди-туди!

А свині вщент оскандалили!

От прокляті поросята!

Не встиг зав обняти посаду заврайземвідділу, си-
дить з дружиною під яблунею, чай п'є, коли дивиться —
кабанчик біжить...

Біжить кабанчик, став перед ними й хрюкнув.

І так,— не здох би він йому! — хрюкнув, ніби каже:

— Вихолощений тримісячний кабанчик з колгоспу
«Нове життя» по вашому приказанію на відгодівлю з'я-
вився!

Зав на нього:

— Чу-чу!

А він знову — хрюк! — і в хлівець.

Ну, що робитимеш?!

Підгодували,— з'їли!

З'їли вони цього кабанчика, аж на другий день —
знову біжить...

Та вже не один біжить, а двоє: один з «Нового жит-
тя», а другий з «Нової зорі».

І так само — у хлівець!

Погодували, поїли...

А вже після цих двох прибігло двадцять п'ятеро, чи
що,— зав уже й не рахував! З усіх колгоспів, що в ра-
йоні, позбігалися.

Усіх же ж не годуватимеш!

Та й у хліві хіба вони помістяться!

Ну, залишили двоє, решту дружина попродала.

І що, скажіть, за характер у тварин?!

Корова — так та весь час намагається до колгоспу, ніяк її не вдержиш, а поросята — подошли б вони йому! — з колгоспу до зава в хлівець!

Що таке, і не второпаєш!

Ну, після того пішли всілякі обслідування, акти, доповіді на бюро райкому, щось таке в газеті з'явилося і т. д. і т. ін.

Довелось, одне слово, залишити посаду.

Та ще й з доганою, та ще й з попередженням!

Отакого можуть поросята наробити!

А дивись: ніби такі собі сумирненькі, біленькі і, як на ковбаси, дуже смачні!

II

Приїхав у той район новий заврайземвідділу.

Попрацювавши трохи, заїхав до колгоспу «Нове життя».

Ходить, оглядає...

Зайшов на МТФ.

Зав МТФ, показуючи свої досягнення, на чолі з буґаєм Октавієм-Августом, несміливо нового зава запитуює:

— А ви ж якого профілю коровку маєте?

— Нема в мене ніякої корови,— одказує зав.

— Нема?! Воно без корови той... А в нас, знаєте, симентальський профіль! З цього профілю і молоко непогане, і на вершки молоко добре, і дуже підходяща первісточка... Від Октавія-Августа й Резеди 4-ї. Як з правлінням переговорити, так воно той... І тельонки з цього профілю той... Да...

— Ну що ж, хай плодяться! — каже зав.

— Не любите, значить?

— Чому не люблю? Люблю!

— Так як з правлінням переговорити, так воно...

— Та що ви мені корову нав'язуєте, чи що?! Хабара, чи як?! — обурився зав.

— Та ні! Що ви, що ви?! Та ні, я про профіль! Симентальський у нас профіль!..

III

Увечері зайшов зав МТФ до голови правління.

— Ну, як у тебе там новий зав? Як він? — питає голова.

— Та я вже не знаю, що й робити! Я йому про первістку, а він мені кричить: «Хабар!».

— Ну?!

— Точно!

— Та й у мене з поросятами не вийшло! Так і врізав ув очі: «Я тобі,— каже,— таких поросят дам, що сам,— каже,— хрюкатимеш!» Спортився народ! Доведеться, мать, колгосп здавать! — сумно зітхнув голова правління.

— А я ж куди? — здригнувся зав МТФ.

ДВАДЦЯТЬ ТИСЯЧ ТОНН

ГЕРАСИМ Запорожець, ушлавлений механік врубової машини на шахті № 27 Сніжнян-антрациту, прийняв у себе кореспондента американської газети.

Воно, розуміється, можна було б так от почати оповідання та й розповісти про бєсїду Герасима Запорожця з закордонним кореспондентом, та навряд чи Герасим Запорожець схоче балакати з кореспондентом закордонної газети, та ще такої, що від неї одгонить Херстом.

Та давайте вже припустимо, що він прийняв і побалакав.

Не дуже приємна ця була справа для товариша Запорожця, але він прийняв.

Закордонний кореспондент і говорить товаришу Запорожцеві:

— Рекорди б'єте? 14 500 тонн вугілля в місяць на одну врубову машину даєте? Замість 4000?!

— Даю! — каже товариш Герасим Запорожець. — Та хїба я тільки сам це роблю? Он і Ференчук, і Іван Ізотов, і Бєзчеревний, і Стойчук, і Чабанов, і Решетняк...

— Аматори рекордів? — кинув херстївець.

— А чому рекордів? Не рекордів, а нова організація роботи, заснована на досвіді, новий підхід до використання механізмів та шахтної техніки... І зовсім не рекорди, а планомірне збільшення видобутку вугілля на підставі раціоналізації виробництва — все! — одмахнувся товариш Запорожець.

— І 20 000 тонн хочете дати?

— Хочемо, — значить, дамо!

— Скажіть, містер Запорожець, а що вас приневолює так працювати? — запитав херстївець.

— Приневолює? — знизав плечима товариш Запорожець.

— Ну, може, я не так висловився? — забелькотів газетяр.

— А ви таки не так висловились, — посміхнувся Запорожець, — що не так, то не так! Ану, хай би вас приневолити поїхати в шахту, та й спробуйте в неволі дати 20 000 тонн вугілля на врубову машину! Спробуйте!

— Великі заробітки? — кинув херстівець.

— Од заробітків не одмовляємось, та не в самих тільки заробітках справа!

— А в чім же?

— Не зрозумієте ви, пане, хоч би як я вам розтлумачував...

— Чому ж ні? — здивувався херстівець.

— Хіба ви зрозумієте, що таке право на труд, право на відпочинок, на освіту, на забезпечення, — що дає нам наша конституція? Хіба ви зрозумієте, що таке любов до Батьківщини й бажання бачити свою Батьківщину могутньою, квітучою, щасливою? Хіба ви зрозумієте горіння наше виконати план великих робіт п'ятирічки?

— У нас теж єсть конституція! І в нас теж єсть права! — спалахнув херстівець.

— Знаємо ми вашу конституцію і ваші права!.. Право на безробіття, право на плазування перед долларом! Право долара! Право за доллар оббріхувати Радянський Союз, його людей! Це ми знаємо! Чого ви до мене приїхали? Вам цікава наша робота? Ні! Вам за це грубі долари платять! А чи дам я 20 000 тонн вугілля на врубову машину, чи не дам — вам однаково! Для вас краще, щоб я не дав! Тоді вугілля ваших вугільних королів дорожче буде і вам більше платитимуть! А я дам, бо це справа моєї честі, справа честі всіх шахтарів наших! За мою роботою стежить уся моя Батьківщина, я голос її чую: «Герасиме Запорожець! Давай! Країні вугілля потрібне!» І я дам! А як я й дам, ви все ж одно щось у своїх газетах набрешете! Ідіть з богом, не заважайте працювати!

.

Херстівець не пішов.

Не пішов, бо херстівця у Герасима Запорожця не було, і Герасим Запорожець з ним не розмовляв.

І прекрасно!

Герасим Запорожець 20 000 тонн вугілля на врубіву машину за місяць дасть.

А херстівець все дно набреше на товариша Запорожця — чи бачив він його, чи не бачив, чи балакав він із ним, чи не балакав.

Бо така вже в них конституція і така вже в них свобода слова.

ГАГАРА

ОДНОГО разу відпочивали ми кумпанією після ранкової зорьки й підраховували, скільки хто з нас не знайшов битої смертельно качки.

П'ятеро нас було дуже досвідчених охотників-влучаків, дуже цілких стрільців, що ото:

— Ану, підкинь картуза! Ану, підкинь! Побачиш, як я стріляю, та, до того ж, побачиш, як у мене ружжо б'є! Підкинь!

Картуза ніхто не наважувався підкидати, бо картуза шкода, а пляшки ставляли.

Правди нема куди діти,— ставляли!

Що ставляли, то ставляли...

Найцілкіший із нас отой, що:

— Та що мені картуз?! П'ятака підкинь! Пір'я з твоєго п'ятака посиплеться!

Так оцей, найцілкіший, у чвертку на п'ятдесят кроків промазав.

Та це так, між іншим, бо всі ж мисливці знають, що ніколи на охоті ніхто в порожні (порожні, порожні пляшки! Не в повні! Ні!) пляшки не стріляє, такого звичаю в охотників не було, нема й не буде! Боже борони! Та й де ті пляшки на охоті візьмуться?!

Так що те, що ми ото чвертку за мішень поставили, то просто випадок, може, єдиний за всю історію охоти.

Так... Підраховували ми, значить, хто скільки з нас не знайшов битої смертельно качки...

Якось так трапилось, що підійшли ми після ранкової зорьки до ожереду, і ні в кого з нас не було ні пера, ні пуху.

В таких випадках ми ж знаємо, що всі охотники це роблять: підраховують незнайдені качки.

Така вже в них традиція.

Кожний із нас не знайшов щонайменше п'ять-шість крижнів, штук по троє чирят та по одній широконосії...

Всі ж на одному озері полювали, тому й випадки були один до одного:

— Вдарив, знаєте,— ну, вона грудкою на землю і недалечко й упала! Шукав-шукав, шукав-шукав — нема! Трава густа, висока! Нічого не зробиш! Собаки нема! Якби був собачка — був би оце я і з пером, і з пухом! Та ще з яким! Ні одного промаху! Ех!

І так кожний.

Ну, посумували, позітхали, та що поробиш. Єсть іще ж вечірня зоряка, може ж, вона щасливіша буде.

Лежимо під ожередом, розмовляємо.

Хтось із нас,— не знаю вже, з якого приводу,— згадав, як він колись гагару стріляв.

Дідок один,— хто й зна, звідкіля він до нашої кумпанії прибився,— і собі встряв у розмову:

— Стріляв,— каже,— і я колись гагару! Жив я ще тоді у Вовчанському в'єзді! Ой звір, ой звір — гагара! Собака в мене був, ох, і собака, гончий собака! Так він й ув'язався за гагарою! Гонить і гонить, гонить і гонить! А я на горбочку стою і все бачу! Вона не дуже й тікала. Стане, собака до неї підбіжить, а вона тільки зубами — клац! Собака й одскочить! А собака був! Ох, і собака! На вовка верхи сідав! А гагари не бере! Нагнав-таки на мене, я вистрілив, з неї вроді дим пішов, а не впала, подалась далі й зникла... А собака все по слідах гонить! Насилу я його впіймав! Гагара, так воно таке — ніби й лисиця, ніби й вовк: Я панові розказував,— а пан учений у нас був — у предводителів ходив — так він казав, що то вона забігла до нас із тої землі,— як пак вона? — та ота, що там Ярусалим-город стоїть! Та, боже мій, іще ж жінка Каленика Тимофійовича Триндіпляшки, що парова машина в нього була,— так вона туди їздила та й розказувала, як та місцевість зветься. А я й забув... Стріляв, стріляв і я гагару! Чудний звір, на наших не схожий. Що ні, то ні!

Посміялися ми з дідової гагари.

Але ніхто з нас із ним не сперечався!

Навіщо, скажіть, сперечатися, навіщо розчаровувати симпатичного дідуся, який, може, вже років із сорок розповідає в кумпанії, як він гагару стріляв.

Ну, доводитимете ви йому, що гагара не звір, а птиця, та навряд чи він вам повірить.

Та, може, й краще, що не повірить: ще десь розповідатиме, ще десь, значить, кумпанія буде весело реготатися...

Хай розкаже!

Чимало таких «гагар» трапляється в цікавими романтично-пригодницькім мисливськім житті-бутті.

Гагара, розуміється, птиця.

Та цього ще мало, — птиця то вона птиця, та цікаво не те, що вона птиця, а цікаво те, що вона цікава птиця.

І цікава іменно для запального охотника, а особливо для запального та ще й молодого охотника. Охотника-початківця.

А який молодий охотник, охотник-початківець, не запальний?

Нема таких!

А напевно ж є такі мисливці, що не знають, що таке гагара, а знати їм це конче потрібно, бо в противному разі втрають вони чимало дуже інтересних моментів з мисливського життя.

Гагара — птиця, що плодиться не в нас, а на півночі.

На наших озерах ми її бачимо на початку вересня й пізніше, коли вона мандрує з півночі на південь.

По-латині вона зветься *Columbus* (Колімбаус).

Завдовжки вона шістдесят п'ять — сімдесят п'ять сантиметрів, крило в неї — тридцять вісім сантиметрів, хвіст — шість сантиметрів.

Шия в неї довга, дзьоб — прямий, гострий. Восени вона вся зверху темно-бура, а голова й шия теж зверху — сірі. Знизу вона вся біла.

Як побачите, що така птиця на озері плаває, — підійдіть і прикиньте хоча б приблизно: як має вона завдовжки шістдесят п'ять — сімдесят п'ять сантиметрів, значить — вона, гагара!

Але треба все-таки пильненько придивлятись, може бути і довжина її шістдесят п'ять — сімдесят п'ять сантиметрів, і крило — тридцять вісім сантиметрів, а хвіст, приміром, не шість сантиметрів, а п'ять або сім.

Так і знайте, що то вже не гагара.

Буває й навпаки: хвіст рівно шість сантиметрів, а крило тридцять сім або тридцять дев'ять.

Знову не гагара, а щось інше.

А вам треба обов'язково гагару, інакше не будете мати ніякої насолоди з полювання на негагару.

Бахнете — птиця й полетить.

А гагара — нирець, ниркова птиця, через те охота на неї має свої особливості й свою принадність.

А от коли всі виміри (65—75 × 38 × 6) ви зробили правильно і пересвідчилися, що по-латині вона зветься *Columbus* (Колімбус), — отоді вже можна її й полювати.

В чому ж полягає принадність охоти на гагару?

Ось у чому:

1. Коли ви полюєте на озері гагару, ви цілісінький день перебуваєте під враженням, що кожної хвилини ви маєте перед собою дичину. Ви не гуляєте, шукаючи качки, — вона цілий день перед вами.

2. Гагара розвиває у вас три види спорту: мисливський, стрілецький і легкоатлетичний.

3. Гагара полегшує вам подорож з полювання додому.

От приїздите ви на село.

Із дому ви берете з собою півтори-дві сотні набоїв, менше брати не можна, бо, виїздячи на охоту, завжди треба мати на увазі, що ви можете потрапити на такий перельот чи на таке на болоті скупчення качви, що тільки те й робитимете, що бахкатимете.

І от уявіть собі, що у вас не вистачило набоїв!

Та ви руки собі кусатимете, коли качки вам просто на мушку сідають, а ви нічого зробити не можете!

Завжди мисливець повинен мати добрий запас набоїв.

Приїхали ви, значить, на село з добрим запасом набоїв.

Тягти з собою зразу всі набої на болото чи на озеро нема ніякої рації, — ви їх залишаєте в хаті у того селянина, де зупиняєтесь.

А зупиняєтесь ви, ясно, в селянина, що живе недалеко від озера чи від болота.

Виходячи на озеро, берете ви тридцять-сорок набоїв.
Ранкова зоря була невдала: стріляли ви мало, набої у вас цілі...

Відпочивши трохи після ранкової зорьки та як слід поспідавши, ви йдете до озера,— може ж, де назирите якусь на озері дичину.

На озері плаває якась птиця.

Прикинули — гагара...

Ви сміливо йдіть до озера, бо хоч гагара й сторожка птиця, проте і вона не від того, щоб погратися з вами у полювання.

Ви підходите — націляєтесь!

— Бах! — нема гагари!

У той самий момент, коли ви сіпаєте «собачку», гагара пірнає!

Шріт робить на тім місці на воді цілу бурю,— й гагари нема!

Хвилинка, і кроків за три від того місця, де шаленів на воді ваш шріт, витикається гагаряча голівка.

Ви за ліву «собачку» — сіп.

— Бабах! — і нема гагари...

Поки ви швиденько перезарядите рушницю, перед вами знову гагара.

Прекрасна вона на воді, струнка, довгошия й сліпучо-біла, коли повертається до вас грудьми своїми...

— Бабах! — і нема гагари...

Хвилина — і є гагара.

— Бабах з лівої! — і нема гагари.

Ваші тридцять патронів вилітають за тридцять-сорок хвилини!

Але хіба ж ви відступитесь од бажання добути гагару?!

Та ніколи в світі!

Щоб ото відмовитися мати в себе в кабінеті таке прекрасне чучело?

А хіба не приємно буде вам подарувати дружині шкурку з гагари?

Убити двісті-триста гагар, зняти з них шкурки (у гагар дуже міцна шкура і густий-прегустий пух!) — таке вийде оригінальне тепле пальто, що ні в кого в світі такого не буде!

І я можу навіть побожитися, що ні в кого в світі такого пальта не було й не буде!

Вистрілявши всі свої тридцять набоїв, ви бігом до хати, до свого запасу.

Прибігли — набили патронташа, взяли два десятки в кишені — знову бігом на озеро.

Хазяйка до вас:

— Мо б, пообідали? Я борщу з карасями наварила!

— Потім... Потім! — кидаєте ви.— Гагара!

Підбігаєте до озера, а гагара, голубочка, плаває собі та хлюпочеться, пір'ячко своє дзьобом перебираючи.

Подивиться на вас і ніби ось-ось скаже:

— Приготувались! Почали!

Вона вже відпочила й готова знову гратися з вами в полювання.

Починається знову:

— Бабах з правої! — нема гагари.

— Бабах з лівої! — нема гагари.

Вистрілявши другу порцію набоїв, знову біжите до хати, знову берете набої...

Взяти зразу всі набої до озера — ніколи ви їх не візьмете, бо ви твердо переконані, що ось оцим уже пострілом ви обов'язково гагару встрілите!

Можна навіть антракт зробити — і ви відпочинете, і гагара відпочине.

Так ото, сюди-туди бігаючи та в гагару стріляючи, ви й проводите цілий день у мисливському запалі й напруженні.

А крім того, їхатимете додому без тягара, легеньким і веселеньким...

Сумувати з того, що ви не встрілили гагари, — не сумуйте, і на той рік вона ще прилетить і ще дасть вам один, а коли захочете, то й кілька днів напруженого й запального полювання!

Та ще майте на увазі, що ви водночас перевіряєте при цьому, як ви стріляєте.

Ви чудовий стрілець, бо весь шріт лягає якраз саме на тім місці, де тільки-но була гагара.

Ви не промазали!

А це теж чого-небудь та варт!

А чи можна взагалі встрілити гагару?

Можна!

Ну, добре, — я вже вам одкрию цей секрет.

Бачите, в чім річ: гагара дуже спостережлива птиця.

І дуже гостроока,— бачить вона кроків на сто так, як не можна бачить у найдосконаленіший бінокль.

От вона плаває і ніби зовсім на вас не звертає жодної уваги...

А насправді одним оком аж просвердлює вас, всі ваші найменші рухи.

І особливо пильно стежить за вашим пальцем, що на «собачці» лежить.

І тільки він натискує,— навіть ще тільки ворухнеться, щоб натиснути «собачку», вона — хоп! — і вже під водою.

А поринає вона, як блискавка!

Основне ваше завдання, щоб устрелить гагару, не дати їй помітити, коли саме ви натискуєте «собачку».

Як це зробити?

Накрити курки картузом — не бачитимете мушки.

Робиться це так: ви становитесь до гагари спиною, ніби зовсім не звертаючи на неї уваги, рушниця лежить у вас через плече, в лівій руці у вас невеличке дзеркальце, і ви через це дзеркальце націляєтесь.

Гагара думає, що ви пудритесь чи взагалі туалелитесь.

А ви, через дзеркальце прицілившись,— бабах!

І єсть гагара!

Яка ж радість, що у вас в руках справжній Columbus (Колімбуc), сімдесят п'ять сантиметрів завдовжки, крило в нього тридцять вісім сантиметрів, а хвіст — шість сантиметрів.

Ви зразу знімайте з нього шкурку.

Істи його не можна, бо він рибою сильно одгонить!

Але ж ніде так, як у гагарячій шкурці, не заводиться міль!

ГРАЙ, МОРЕ!

ОДЕСЬКІ спортсмени запевняють усіх, що в їхній Одесі є Чорне море.

Давайте їм повіримо.

Ті ж таки одеські спортсмени запевняють усіх, що на тому Чорному морі немає жодної спортивної станції.

Ну, а як нема там жодної водної станції, то, значить, нема там ані яхти, ані шлюпки, ні човна, ні човника, а про вишку, що з неї в воду стрибають, то й говорити нічого.

І в цьому ми одеським спортсменам віримо.

А от, що одеські спортсмени запевняють, ніби в Одесі є обласний фізкультурний комітет на чолі з товаришем Ясиновським,— так цьому якось і не віриться.

Як же ж так, облкомітет є, і море є, а водних станцій нема?

— Нема!

— Не може бути!

— Факт!

— Жодної станції?

— Ні, одну думають будувати, так не на морі, а на озері Дюковського саду.

— А чому на озері, а не на морі?

— У морі,—кажуть,—глибоко! І скумбрія кусається!

— А-а-а!

Тоді ми вдалися до товариша Ясиновського:

— Товаришу Ясиновський! А чому у вас нема морських водних спортивних станцій, і чому ви хочете будувати станцію на озері?

— А хіба в Одесі є море? — здивувався товариш Ясиновський.

— Ми, кияни, не знаємо, а ваші хлопці запевняють, що є! Хоч воно, правда, Чорне, а проте,— кажуть,— море!

— Не бачив,— каже товариш Ясиновський.

— Ходімте,— кажемо,— подивимось!

Вийшли ми з товаришем Ясиновським на пагорбок.

— Дивіться, товариш Ясиновський! Ото аж ген-ген туди, таке ніби синювате й гойдається! І мокре! Отож, по-нашому, по-сухопутному,— це і зветься морем!

— Чи ж ви бачили! Учора ж іще його не було!

— А вже коли море є, то треба подбати, щоб і морські водні спортивні станції були, щоб наша молодь добре плавати вміла! А як ви станцій не побудуєте, то заберуть у вас ваше Чорне море та в іншу якусь область і перекинуть, де облкомітет води не боїться. Дивіться! Тепер строго щодо фізкультури!

— От морока! — почухався товариш Ясиновський.— Ич як розлилося! І де воно взялося на мою голову?!

П Р И М І Т Ь И

П'ятий том творів Остапа Вишні відкриває другий, післявоєнний період творчості видатного українського гумориста. Почався він в 1944 році після вимушеної десятирічної перерви. В перше триліття цього періоду (1944—1946) письменник створив десятки пристрасних фейлетонів, дотепних гуморесок та ліричних мисливських усмішок. Він активно друкується на сторінках газети «Радянська Україна», журналів «Перець» та «Дніпро». У ці роки виходять друком його книги «Самостійна дірка» (1945) та «Зенітка» (1947). Фейлетони та памфлети Остапа Вишні передрукуються в прогресивних українських виданнях Сполучених Штатів Америки, Канади, Аргентини, Франції та ряду інших країн. Твори письменника цього періоду відзначаються злободенністю, політичною гостротою та художньою зрілістю.

ФЕЙЛЕТОНИ, ГУМОРЕСКИ, УСМІШКИ 1944—1946

«Зенітка». Вперше під рубрикою «Фейлетон» надруковано в газеті «Радянська Україна», 26 лютого 1944 р. Твір включався в збірки «Зенітка», К., «Радянський письменник», 1947 р.; «Весна-красна». Вишневі усмішки, К., «Радянська Україна», 1949 р.; «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Діла наші і діла не наші», К., Держлітвидав України, 1953 р.; у книги вибраних творів «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р.; «Зенітка», Бібліотека оповідання «На добрий вечір», Львів, Книжково-журнальне видавництво, 1963 р.

В перекладі на російську мову твір опубліковано в журналі «Крокодил», 1944 р., № 39—40, стор. 12; в журналі «Ленинград», 1945 р., № 12, стор. 8—9; в збірках «Красноармейская эстрада», випуск 8, М., 1946 р., стор. 5—8; у виданні «Избранное», М., Гослитиздат, 1955 р.

Про історію створення «Зенітки» Остап Вишня писав:

«Я її не писав, а розказував. Було це в Рязанській області, де моя родина жила в евакуації. Я приїхав до неї. В хаті було холодненько, був лютий. Уночі не спалося, а більше хукалося.

Хукав я, хукав, ніякого тепла не нахукав. Хукнеш, а воно пара клубками вихукується. Розбудив я дружину:

— Ти не змерзла?

— Змерзла!

— Слухай, я тобі щось розкажу.

— Перед світом. Може, це тобі з холоду?

— Слухай, може, тепліше буде.— І почав: — «Сидить дід Свирид на колодках, сидить і стружить верболозину...» І так до кінця. Дружина почала сміятися. Потеплішало. А вранці встав, нагрів біля

чайника пальці, попрохав у хазяйчиної доньки-школярки чотири аркушки з учнівського зошита паперу «в кліточку», взяв олівця, бо чорнило замерзло, сів та й записав «Зенітку».

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 253—256.

Пряма наводка. Вперше з підзаголовком «Гумореска» надруковано в газеті «Радянська Україна», 3 березня 1944 р. Твір опубліковано в збірці «Зенітка», К., «Радянський письменник», 1947 р. В перекладі на російську мову гумореску надруковано в книзі «Избранное», К., «Радянський письменник», 1951 р. Друкується за рукописом.

«Куряча Лівадія». В періодичній пресі та в окремих виданнях твір не друкувався. В рукописі вказано час написання: «28/V 1944». На цьому ж аркуші рукою письменника зроблено напис: «Матеріал: «Правда», 19/V 1944, № 120, «На полях миргородських». Ця стаття послужила гумористові матеріалом для твору.

«Типу «фердінанд». Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна», 14 травня 1944 р. В окремі видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

«Гітлерія» художника Агніта. В окремих виданнях твір не друкувався. В рукописі зазначено час написання: «18/V 1944». Друкується за текстом рукопису.

«Грицю, Грицю, до роботи...» Вперше надруковано в газеті «Молодь України», 21 травня 1944 р. В окремі видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

«Земельна рента». Вперше під рубрикою «Малий фейлетон» надруковано в газеті «Радянська Україна», 28 травня 1944 р. Твір опубліковано в збірці «Зенітка», К., «Радянський письменник», 1947 р., стор. 21—23. Друкується за газетним текстом.

«Бліцкріг». Вперше під рубрикою «Малий фейлетон» надруковано в газеті «Радянська Україна», 11 червня 1944 р. Твір опубліковано в збірках «Зенітка», К., «Радянський письменник», 1947 р.; «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р. В перекладі на російську мову фейлетон опубліковано в книзі «Избранное», К., «Радянський письменник», 1951 р. Друкується за газетним текстом.

Самі тобі румуни... Вперше під рубрикою «Малий фейлетон» надруковано в газеті «Радянська Україна», 18 липня 1944 р. В окремі видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

Антонеску Йон (1882—1946) — фашистський диктатор Румунії. Страчений як військовий злочинець.

«...Що й самого Антонеску переавересчила...» — тобто «що й самого Антонеску перевершила...» Переавересчила — новотвір Остапа Вишні, сполука префікса «пере» та народно-розмовного «еверес», «аверес» — від назви найвищої точки земної кулі, вершини в Гімалаях — Еверест.

Глупа ніч. В періодичній пресі та в окремих виданнях твір не друкувався. Він був підготовлений до друку в журналі «Дніпро». Рукопис не зберігся. В машинописному тексті є авторські правки та вставки, написані від руки. В кінці зазначено дату написання: «28/VII 1944». Друкується за текстом машинопису.

Чудесна риба. Вперше надруковано в журналі «Україна», 1944 р., № 8—9, стор. 22—23. В окремі видання твір не включався.

Друкується за текстом журналу.

Доісторичний струмент. Вперше з підзаголовком «Гумореска» надруковано в газеті «Молодь України», 1 серпня 1944 р. Опубліковано в збірках «Весна-красна. Вишневі усмішки, К., «Радянська Україна», 1949 р.; «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «День і ніч», Вишневі усмішки, К., «Радянський письменник», 1950 р.; «Молоді будьте!» (Усмішки), К., «Молодь», 1951 р.; «Діла наші і діла не наші», К., Держлітвидав України, 1953 р.; у вибраному «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р. В перекладі на російську мову твір опубліковано в книзі «Избранное», К., «Радянський письменник», 1951 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 257—259.

99 + 1 = 100. Вперше з підзаголовком «Гумореска» надруковано в газеті «Радянська Україна», 9 серпня 1944 р. В окремі видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

Діди наші та баби наші. Опубліковано в збірці «Зенітка», К., «Радянський письменник», 1947 р.; «Весна-красна», К., «Радянська Україна», 1949 р.; «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Діла наші і діла не наші», К., Держлітвидав України, 1953 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Усмішки, Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р. За часом написання відноситься до 1944 р.

В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірках «Избранное», К., «Радянський письменник», 1951 р.; «Рассказы и фельетоны», М., «Советский писатель», 1953 р.; «Юмористические рассказы», М., «Правда», 1953 р.; Библиотека «Крокодила», № 98; «Украинские рассказы», Л., 1954 р.; «Избранное», М., Гослитиздат, 1955 р.; «Сатира и юмор». Сборник, М., 1955 р.; «Юмор и сатира», М., 1956 р.; «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.

В перекладі на чуваську мову твір опубліковано 1955 р. в Чебоксарах.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 315—317.

Хай капає. В періодичній пресі та в окремих виданнях твір не друкувався. В рукописі визначено жанр — «Югославська казка» та час написання: «20/І 1944». В кінці твору зазначено: «Переклав з югославської Остап Вишня». Друкується за текстом рукопису.

«Трістан на Хрещатику». Вперше з підзаголовком «Несподівана зустріч з німецьким легендарним лицарем» надруковано в щоденній червоноармійській газеті «За честь Батьківщини», 29 вересня 1944 р. та в газеті «Ленінський прапор», 27 жовтня 1944 р. В рукописі зазначено час і місце написання твору: «21/ІХ 1944. Київ». Друкується за рукописом.

Трістан — герой відомої середньовічної легенди про Трістана та Ізольду. Легенда знайшла своє відбиття в художній літературі та музиці. За її мотивами створив оперу «Трістан та Ізольда» видатний німецький композитор Ріхард Вагнер.

А ми глушимо... Вперше під назвою «Тридють друге пришествіє» під рубрикою «Малий фейлетон» надруковано в газеті «Радянська Україна», 1 жовтня 1944 р. В рукописі зазначено час і місце написання: «21/ІХ 1944 р. Київ». Твір надруковано в збірці «Виш-

неві усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р. та у виданнях «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р. В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірці «Избранное», М., Гослитгиздат, 1958 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, Держлітвидав України, 1956 р., стор. 268—270.

«Страждання молодого Вертера». Вперше надруковано в збірці «Зенітка», К., «Радянський письменник», 1947 р., за часом написання відноситься до 1944 р. Твір включено в збірку «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р., стор. 234—238. Друкується за цим виданням.

«Страждання молодого Вертера» — роман великого німецького поета Йоганна-Вольфганга Гете (1749—1832).

УкрОУНа й укрОУНці. В періодичній пресі та в окремих виданнях твір не друкувався. В рукописі визначено жанр — «Фейлетон» та час написання: «1/XI 1944». В підзаголовку зазначено: «Розвідка науково-дезодоративна». Друкується за текстом рукопису.

Сумні веселощі. Вперше під рубрикою «Малий фейлетон» надруковано в газеті «Радянська Україна», 3 грудня 1944 р. В окремі видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

Залізний характер. Вперше надруковано в журналі «Перець», 1944 р., № 5—6, стор. 2. В окремі видання твір не включався. Друкується за текстом журналу.

«Спринтер». Вперше надруковано в журналі «Перець», 1944 р., № 13—14, стор. 15. Твір включено в збірку «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р. В перекладі на російську мову гумореску опубліковано в журналі «Крокодил», 1944 р., № 26—27, стор. 3; в збірці «Избранное», К., «Радянський письменник», 1951 р. Друкується за текстом журналу.

Три роки «Дранг нах остен». В періодичній пресі та в окремих виданнях твір не друкувався. За часом написання належить до 1944 р. Друкується за текстом рукопису.

«Не вийде, пане ляше, на ваше». В періодичній пресі твір не друкувався. Оpubлікований в збірці «Зенітка», К., «Радянський письменник», 1947 р. За часом написання належить до 1944 р. Друкується за рукописом.

Десятеро. Вперше надруковано в журналі «Перець», 1944 р., № 15—16, стор. 2. Твір включено в збірку «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р.; «Вишневі усмішки», К., Держлітвидав України, 1962 р. В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірці «Избранное», К., «Радянський письменник», 1951 р. Друкується за текстом журналу.

Найпотрібніша артилерія. Вперше за підписом «О. В.» надруковано в журналі «Перець», 1944 р., № 22, стор. 7. В окремі видання твір не включався. Друкується за текстом журналу.

«...Вчив тодішніх саєдів...» — Йдеться про мешканців міста Саїд (древнє місто Сідон), яке після зруйнування Артаксерсом Охом (351 рік до нашої ери) було відбудоване і перейшло під владу Олександра Македонського.

Справа як біля бабиного воза. Оpubліковано в книжці «Військо красне німця креше, аж гуде», К., 1944 р., стор. 4—8. В окремі видання творів письменника фейлетон не включався. Друкується за першодруком.

«Першу політичну вісь витесали...» — Йдеться про агресивний військовий пакт між фашистською Німеччиною та Італією, укладений 27 вересня 1940 року в Берліні.

«З одного — Румунія і Болгарія, а з другого — Фінляндія й Угорщина». — До Берлінського пакту в ході розбійницької війни приєднався ряд країн-сателітів, в тому числі країни, названі письменником.

«...А вже одно колесо — Рим — злетіло...» — Фашистська Італія, що разом з Німеччиною розв'язала другу світову війну, в липні 1943 р., зневірившись у своїх силах, фактично вийшла з фронтових боїв. 25 липня 1943 р. було заарештовано Муссоліні, створено новий уряд і укладено перемир'я з країнами антигітлерівської коаліції, а в жовтні 1943 р. Італія оголосила війну Німеччині.

«Випав румунський кілочок...» — Йдеться про розрив Румунії з фашистською Німеччиною в жовтні 1944 року. Тоді було заарештовано фашистський уряд Румунії, створено новий уряд, підписано перемир'я, що його запропонував Радянський Союз. Тоді ж Румунія оголосила війну Німеччині.

Християни-кріпсяни. В періодичній пресі та в окремих виданнях не друкувалось. В рукописі зазначено час написання твору: «31/I 1945». Друкується за текстом рукопису.

Як варити і їсти суп із дикої качки. Вперше надруковано в журналі «Перець», 1945 р., № 5—6, стор. 13 та в журналі «Українська література», 1945 р., № 12, стор. 90—93. Твір включався в книги «Весна-красна». Вишневі усмішки, К., «Радянська Україна», 1949 р.; «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Мисливські усмішки», К., «Радянська Україна», 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Усмішки, Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р.; «А в неділю п'ю, п'ю...», «Молодь», 1962 р.

В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірках «Рассказы и фельетоны», М., «Советский писатель», 1953 р.; «Юмористические рассказы», М., «Правда». Библиотека «Крокодила», № 98, 1953 р.; «Избранное», М., Гослитиздат, 1955 р.; «Сатира и юмор». Сборник, М., 1955 р., стор. 9—12; «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.; «Ни пуха вам, ни пера». Охотничьи рассказы, М., «Молодая гвардия», 1958 р. В перекладі на чуваську мову твір опубліковано в Чебоксарах, 1955 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 118—121.

Наша земля! Радянська земля! Вперше надруковано в газеті «Література і мистецтво», 25 січня 1945 р. Твір опубліковано в збірках «Самостійна дірка», К., «Радянська Україна», 1945 р.; «День і ніч». Вишневі усмішки, К., «Радянський письменник», 1950 р.;

«Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р. В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірці «Избранное», К., «Радянський письменник», 1951 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 295—299.

«...Не сестра баби Риндички з «По ревізії...» — Йдеться про персонаж з водевіля М. Л. Кропивницького.

Станіслав Понятовський (1732—1798) — останній король Польщі.

Львів. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна», 6 лютого 1945 р. Твір опубліковано в збірках «Самостійна дірка», К., «Радянська Україна», 1945 р.; «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р.; «Вишневі усмішки», К., Держлітвидав України, 1962 р. Друкується за газетним текстом.

«Данилове дитя...» — Виникнення Львова відноситься до 1256 р., часу князювання Данила Романовича Галицького.

Ли-2. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна», 9 лютого 1945 р. під назвою «Дуглас». Твір опубліковано в збірці «Самостійна дірка», К., «Радянська Україна», 1945 р.; 3 деякими виправленнями — в збірках «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р.; «Вишневі усмішки», К., Держлітвидав України, 1962 р. Друкується за текстом збірки «Привіт! Привіт!», стор. 337—340.

«Обійміть, брати мої, Найменшого брата. Нехай мати усміхнеться, Заплакана мати». — Рядки з поеми Т. Г. Шевченка «І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм...»

«Возсія вельтові світ разума». Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 8 лютого 1945 р.; твір опубліковано в збірках «Самостійна дірка», К., «Радянська Україна», 1945 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Самостійний смітник», К., Держлітвидав України, 1958 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 281—282.

«Возсія вельтові світ разума». — Перефразований євангельський афоризм «Воссияет миру свет разума». Щоб не було збігу «світові світ», Остап Вишня вдався до словотвору, використавши німецьке слово Welt — світ. Отже, вельтові — світові.

Невирішене питання. Вперше надруковано в журналі «Перець», 1945 р., № 1, стор. 3. В окремій видання твір не включався. Друкується за рукописом.

Самостійний смітник. Вперше надруковано в журналі «Перець». Видання газети «Радянська Україна» для західних областей України, 1945 р., № 3, стор. 7. Фейлетон включався в такі видання: «Самостійна дірка», К., «Радянська Україна», 1945 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Самостійний смітник», К., Держлітвидав України, 1958 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, стор. 275—280.

Рейхсдрап, або гудеріанізація німецької армії. Вперше надруковано в журналі «Перець», 1945 р., № 3—4, стор. 4. В окремій видання твір не включався. Друкується за текстом журналу.

Велике діло — практика. Вперше надруковано в газеті «Київська правда», 23 лютого 1945 р. В окремі видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

«Великомученик Остап Вишня». Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна», 27 лютого 1945 р., потім в журналі «Перець», видання газети «Радянська Україна» для західних областей України, 1945 р., № 2, стор. 6—7. 30 січня 1947 р. твір опублікувала газета «Українське життя», орган української демократичної колонії в Канаді.

Твір включався в збірки «Самостійна дірка», К., «Радянська Україна», 1945 р.; «День і ніч». Вишневі усмішки, К., «Радянський письменник», 1950 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Самостійний смітник», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р.

В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірці «Избранное», К., «Радянський письменник», 1951 р.; «Избранное», М., Гослитиздат, 1955 р.; «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.

В рукописі епіграф звучить так: «Остап Вишня замучений більшовиками. (З української німецької газети)».

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 283—287.

Хороша-хороша дівчинка. Вперше надруковано в журналі «Україна», 1945 р., № 3, стор. 18. В рукописі зазначено дату написання твору: «2/III 1945 р.». Твір включався в такі видання: «Весна-красна». Вишневі усмішки, К., «Радянська Україна», 1949 р.; «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «День і ніч». Вишневі усмішки, К., «Радянський письменник», 1950 р.; «Молоді будьмо!» (Усмішки), К., «Молодь», 1951 р.; «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р.

В перекладі на російську мову твір опубліковано в книзі «Избранное», К., «Радянський письменник», 1951 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 312—314.

Скок і Перескок. В окремі видання твір не включався. За часом написання належить до 1945 р. Друкується за текстом рукопису.

«Помазок». Вперше з підзаголовком «Усмішка» надруковано в журналі «Перець», 1945 р., № 13, стор. 6. Твір включено в збірку «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р.; «Вишневі усмішки», К., Держлітвидав України, 1962 р.

В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірках «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.; «Думы мои, думы мои...». Рассказы, фельетоны, дневники, М., «Советский писатель», 1959 р.

Друкується за текстом журналу.

Самостійна і ні від кого не залежна історія. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 2 березня 1945 р. Твір опубліковано в збірках «Самостійна дірка», К., «Радянська Україна», 1945 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 2, К.,

Держлітвидав України, 1956 р. Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 266—267.

Українсько-німецька націоналістична самостійна дірка. Вперше надруковано в журналі «Перець», видання газети «Радянська Україна» для західних областей України, 1945 р., № 2, стор. 6—7. В рукописі твір названо «Українсько-німецька самостійна державна дірка» та зазначено час і місце його написання: «16/І 1945. Львів». Твір включався в збірки «Самостійна дірка», К., «Радянська Україна», 1945 р.; «Брехнею світ пройде, та назад не вернешся», К., Держлітвидав України, 1952 р.; «Діла наші і діла не наші», К., Держлітвидав України, 1953 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Самостійний смітник», К., Держлітвидав України, 1958 р. Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 260—261.

«Нащо мені чорні брови». Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна», 8 квітня 1945 р. В рукописі зазначено час написання гуморески: «2/III 1945». Твір включено в збірку «Зенітка», К., «Радянський письменник», 1947 р.; «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Діла наші і діла не наші», К., Держлітвидав України, 1953 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Зенітка, Бібліотека оповідання «На добрий вечір», Львів, Книжково-журнальне видавництво, 1963 р. В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірках «Избранное», К., «Радянський письменник», 1951 р.; «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 379—382.

А порядочку малувато. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна», 4 березня 1945 р. В окремі видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

Хлюст. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 6 березня 1945 р. Твір опубліковано в збірках «Самостійна дірка», К., «Радянська Україна», 1945 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р.; стор. 262—265. Друкується за текстом цього видання.

«Прем'єр-міністр». Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 9 березня 1945 р. Твір опубліковано в збірках «Самостійна дірка», К., «Радянська Україна», 1945 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Самостійний смітник», К., Держлітвидав України, 1958 р. Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 268—270.

Попередники й нащадки. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 16 березня 1945 р. Твір опубліковано в збірках «Самостійна дірка», К., «Радянська Україна», 1945 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Самостійний смітник», К., Держлітвидав України,

1958 р. Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 271—274.

Звіряча конституція. В періодичній пресі та в окремих виданнях твір не друкувався. В рукописі визначено жанр «Малий фейлетон». За часом написання належить до 1945 р. Друкується за текстом рукопису.

Про шизофренію. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 20 березня 1945 р. В окремі видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

Дорога порада. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна», 25 березня 1945 р. В окремі видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

«Дух одвічної стихії». Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 27 березня 1945 р. Твір опубліковано в книзі «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р. Друкується за газетним текстом.

Курачий сміх. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 30 березня 1945 р. Твір опубліковано в збірках «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р.; «Вишневі усмішки», К., Держлітвидав України, 1962 р. Друкується за газетним текстом.

Кость Кошевський. Вперше надруковано в газеті «Радянське мистецтво», 3 квітня 1945 р. В окремі видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

«Святі та божі». Вперше надруковано під рубрикою «Малий фейлетон» в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 3 квітня 1945 р. Твір опубліковано в збірках «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р.; «Вишневі усмішки», К., Держлітвидав України, 1962 р. Друкується за газетним текстом.

«Побратими». Вперше надруковано в журналі «Сучасне і майбутнє», 1945, № 2, стор. 28—29. В окремі видання твір не включався. Друкується за текстом журналу.

Канадський український комітет (КУК) створено 7 листопада 1940 р. Це конгломерат націоналістичних організацій в Канаді. Про його ганебну діяльність можна прочитати в книгах: Василь Свистун, «Український патріотизм в Канаді — на словах і на ділі», «Радянський письменник», К., 1959 р.; Марко Терлиця, «Правнуки погані», «Радянський письменник», К., 1960 р.

«Самостійний дистрикт». Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 17 квітня 1945 р. В окремі видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

«Самостійний дистрикт» — «Самостійний округ» (лат. *distric-tus* — округ).

УЦК — український центральний комітет — українсько-націоналістично-гітлерівська установа, довгий час знаходилась у Кракові. Головою УЦК був материй український буржуазний націоналіст Володимир Кубійович.

УОК — український окружний комітет — також українсько-націоналістично-гітлерівська установа.

Степан Бандера, Володимир Кубійович, Самчук, Андрій Мельник, Ярослав Стецько — лідери українського буржуазного націоналізму, запеклі вороги радянського народу.

Хто за кого? Вперше надруковано в газеті «Радянський селянин», 18 квітня 1945 р. В окремі видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

П'ятдесятилітня юність. Вперше надруковано в журналі «Україна», 1945 р., № 6, стор. 17. В рукописі зазначено час написання: «червень, 1945 р.». В окремі видання твір не включався. Друкується за текстом журналу.

«Волонтаризм і волонтаристи». В періодичній пресі та в окремих виданнях твір не друкувався. В рукописі дату написання не вказано, в підзаголовку зазначено: «Щось, очевидно, з філософії». Твір відноситься до 1945 р. Друкується за текстом рукопису.

Волонтаризм — (лат. voluntas — воля) — реакційна ідеалістична філософія. Основою всього існуючого, за цим вченням, є воля.

Волонтаристи — прихильники філософії волонтаризму.

Степан Ленковський — один із лідерів українського буржуазно-націоналізму, член «Револьюційного проводу» організації українських націоналістів (ОУН).

Ленінград і ленінградці. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна», 10, 11 та 28 липня 1945 р. Твір включений в такі видання: «Зенітка», К., «Радянський письменник», 1947 р.; «Весна-красна». Вишневі усмішки, К., «Радянська Україна», 1949 р.; «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «День і ніч». Вишневі усмішки, К., «Радянський письменник», 1950 р.; «Молоді будьте!» (Усмішки), К., «Молодь», 1951 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р. В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірках «Избранное», К., «Радянський письменник», 1951 р.; «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 300—312.

«Россию вздернул на дыбы...» — Рядок із поеми О. С. Пушкіна «Мідний вершник».

«Петрові Першому, геслі й імператорові». — Остап Вишня використовує пушкінську характеристику:

То академик, то герой,
То мореплаватель, то плотник...

(«Стансы»)

Про приємні неприємності. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна», 15 липня 1945 р. В окремі видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

Лисиця. Вперше з підзаголовком «Із мисливських усмішок» надруковано в журналі «Дніпро», 1945 р., № 8—9, стор. 82—85 та в журналі «Українська література», 1945 р., № 12, стор. 96—99. Твір включався в такі видання: «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.;

«Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р.; «Вишневі усмішки», К., Держлітвидав України, 1962 р.

В перекладі на російську мову усмішка опублікована в збірках «Дикий гусь». Юмористические рассказы, М., Воениздат, 1954 р. Библиотечка журнала «Советский воин», № 14; «Избранное», М., Гослитиздат, 1955 р.; «Охотничьи усмешки», М., «Правда», 1957 р. Библиотека «Крокодила», № 155; «Охотничьи просторы». Избранные рассказы, М., 1957 р., стор. 58—61; «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.; «Ни пуха вам, ни пера». Охотничьи рассказы, М., «Молодая гвардия», 1958 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 122—126.

«Лисиця» є першим твором, що його Остап Вишня супроводив визначенням жанру «Мисливські усмішки». Після цього з таким підзаголовком гуморист друкує усмішки «Бекас», «Ведмідь», «Відкриття охоти», «Вовк», «Заець», «Бенгальський тигр», «Дика коза», «Дикий кабан, або вепр», «Перепілка», «Гагара», «Реготунія».

В 1946 р. письменник планував видати ці твори окремою збіркою «Мисливські усмішки» і написав до неї два варіанти присвяти. Перший варіант: «Другові моему найкращому — дружині Варварі Маслюченко — свою цю роботу присвячую. *Остап Вишня*».

Другий варіант: «Другові моему хорошому, дружині моїй Варварі Маслюченко, — присвячую цю мою роботу — книгу.

Друже мій!

Дозволь разом з присвятою звернутися до тебе словами заокеанського одного колеги-письменника:

— Двадцять з гаком літ прожили ми разом із тобою! Усього було на життєвій нашій путі! І були ми весь час ніби чужі одне одному.

Але як приємно жити з «чужою жоною».

Остап Вишня.

Київ. 1946 рік. Лютий.

Та плани письменника тоді не здійснились. В окремому виданні (збірка «Весна-красна». Вишневі усмішки, К., «Радянська Україна», 1949 р.) було опубліковано невеликий цикл «Мисливські усмішки». Сюди ввійшли такі твори: «Відкриття охоти», «З крякухою на озері», «Як варити і їсти суп із дикої качки», «Дика коза», «Дикий кабан, або вепр», «Бенгальський тигр», «Вовки».

26 усмішок склали окремий цикл у виданні «Вишневі усмішки». (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р. Сюди ввійшли такі твори: «Відкриття охоти», «Як варити і їсти суп із дикої качки», «З крякухою на озері», «Каченята плачуть», «Дика гуска», «Гагара», «Вальдшнеп», «Перепілка», «Дрохва», «Бекас», «Заець», «Про мудрого зайця», «Лисиця», «Вовк», «Ведмідь», «Дикий кабан, або вепр», «Лось», «Дика коза», «Бенгальський тигр», «Вовки», «Ружжо», «Екіпівка мисливця», «А ми глушимо», «Самі собі шкідники», «Давайте стріляти», «Київський зоосад».

Як цикл творів «Мисливські усмішки» включались у видання «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах»,

т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Усмійки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 pp.), К., Держлітвидав України, 1960 р.

Окремим виданням «Мисливські усмішки» вперше вийшли 1954 р. («Мисливські усмішки», К., «Радянська Україна», 1954 р. Бібліотека «Перця», № 14). Найбільш повне видання «Мисливських усмішок» вийшло 1958 р. («Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.). Книгу відкриває коротке слово «Від автора», написане 1954 р. Далі йде стаття М. Рильського «Щось як передмова», а за нею друкуються 35 усмішок в такій послідовності: «Ні пера, ні пуху», «Відкриття охоти», «А ми глушимо», «Лисиця», «Як варити і їсти суп із дикої качки», «Про мудрого зайця», «Вальдшнеп», «Вовк», «Ведмідь», «Перепілка», «Заець», «Гагара», «Лось», «Самі собі шкідники», «Дика коза», «Бекас», «Ружжо», «Давайте стріляти», «З крякухою на озері», «Дикий кабан, або вепр», «Дрохва», «Каченята плачуть», «Вовки», «Екіпіровка мисливця», «Київський зоосад», «Бенгальський тигр», «Лебідь», «Реготунія», «Дика гуска», «Сом», «Щука», «По камбалу!», «Як я рибу ловив», «Короп», «Олека Іванович». Твори «По камбалу!», «Як я рибу ловив» написані в 20-і роки і включались у довоєнні та повоєнні видання.

В перекладі на російську мову «Мисливські усмішки» включались в такі видання: «Рассказы и фельетоны», М., «Советский писатель», 1953 р. «Юмористические рассказы», М., «Правда», 1953 р.; Бібліотека «Крокодила», № 98; «Избранное», М., Гослитиздат, 1955 р.; «Юмористические рассказы», М., «Правда», 1955 р. Бібліотека «Огонек», № 7; «Охотничьи усмешки», М., «Правда», 1957 р. Бібліотека «Крокодила», № 155; «Послушайте старика!». Юмористические рассказы, М., Детгиз, 1957 р. У видавництві «Молодая гвардия» цикл «Мисливські усмішки» («Охотничьи рассказы») вийшов окремим виданням в книзі «Ни пуха вам, ни пера». Її відкриває передмова М. Рильського.

В пропонованому виданні «Мисливські усмішки» подано в хронологічній послідовності.

Далі ще цікавіше буде. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 20 липня 1945 р. Твір включено в збірки «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 pp.), К., Держлітвидав України, 1960 р.; «Вишневі усмішки», К., Держлітвидав України, 1962 р. Друкується за газетним текстом.

Військово-теоретична дискусія. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 24 липня 1945 р. Твір включено в збірки «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р.; «Вишневі усмішки», К., Держлітвидав України, 1962 р. Друкується за газетним текстом.

Про червоні нігтики. Вперше з підзаголовком «На жаль, не казка» надруковано в газеті «Молодь України», 31 липня 1945 р. В окремій видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

Дуже самостійний гімн. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 4 серпня 1945 р. Твір включено в збірки «Привіт! Привіт!», К., «Ра-

дяньський письменник», 1957 р.; «Вишневі усмішки», К., Держлітвидав України, 1962 р. Друкується за газетним текстом.

УПА — українська повстанська армія, організована німецькими фашистами з бандерівців. Вона займалась диверсіями та розбоєм в тилу радянських військ, що вели переможні бої проти гітлерівців.

«Судьба». Вперше з підзаголовком «Усмішка» надруковано в газеті «Радянська Україна», 5 серпня 1945 р. В перекладі на російську мову твір опубліковано в журналі «Крокодил», 1945 р., № 30, стор. 4—5. В окремі видання усмішка не включалась. Друкується за газетним текстом.

Відкриття охоти. Вперше з підзаголовком «Із серії мисливських усмішок» надруковано в журналі «Перець», 1945 р., № 19—20, стор. 11 та під заголовком «Відкриття полювання» (Вишневі усмішки мисливські) в журналі «Українська література», 1946 р., № 12, стор. 88—90. Твір включався в такі видання: «Весна-красна». Вишневі усмішки, К., «Радянська Україна», 1949 р.; «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Молоді будьмо!» (Усмішки), К., «Молодь», 1951 р.; «Вибране», Держлітвидав України, 1954 р.; «Мисливські усмішки», К., «Радянська Україна», 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р.; «Вишневі усмішки», К., Держлітвидав України, 1962 р.; «Зенітка», Бібліотека оповідання «На добрий вечір», Львів, Книжково-журнальне видавництво, 1963 р.

В перекладі на російську мову твір опублікований в збірках «Рассказы и фейлетоны», М., «Советский писатель», 1953 р.; «Избранное», М., Гослитиздат, 1955 р.; «Охотничьи усмешки», М., «Правда», 1957 р. Бібліотека «Крокодила», № 155; «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.; «Ни пуха вам, ни пера». Охотничьи рассказы, М., «Молодая гвардия», 1958 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 114—117.

Самостійна економіка. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (зміна сторінка для західних областей України), 11 серпня 1945 р. Твір включено в збірку «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р., стор. 367—368. Друкується за газетним текстом.

«Командант боївки СБ...» — Тобто командант підрозділу служби безпеки — цього бандерівського гестапо.

Заць. Вперше з підзаголовком «Із серії мисливських усмішок» надруковано в журналі «Перець», 1945 р., № 19—20, стор. 10. Твір включався в такі видання: «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Мисливські усмішки», К., «Радянська Україна», 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р.

В перекладі на російську мову з підзаголовком «Із серії охотничьих усмешек» опубліковано в журналі «Ленинград» (переклад М. Зошенка), 1945 р., № 23—24, стор. 15—16. Твір включено в

збірки «Дикий гусь», М., Воениздат, 1954 р. Библиотечка журналу «Советский воин», № 14; «Избранное», М., Гослитиздат, 1955 р.; «Сатира и юмор». Сборник, М., 1955 р., стор. 289—292; «Юмористические рассказы», М., «Правда», 1955 р. Библиотека «Огонек», № 7; «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.; «Ни пуха вам, ни пера». Охотничьи рассказы, М., «Молодая гвардия», 1958 р.

В перекладі на білоруську мову твір опубліковано в книзі «Український гумор», Мінськ, 1957 р., стор. 5—9.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 129—132.

Ревіще. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 18 серпня 1945 р. Твір включався до таких видань: «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р. Друкується за газетним текстом.

«Міністерство фінансів». Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 28 серпня 1945 р. В окремій видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

Цікаві запитання. Вперше під рубрикою «Малий фейлетон» надруковано в журналі «Сучасне і майбутнє», 1945 р., № 7, стор. 37—38. В окремій видання твір не включався. Друкується за текстом журналу.

Музична історія. Вперше під рубрикою «Малий фейлетон» надруковано в газеті «Радянська Україна», 15 вересня 1945 р. В окремій видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

Клятві барометри... Вперше під рубрикою «Малий фейлетон» надруковано в газеті «Радянська Україна», 16 вересня 1945 р. В окремій видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

Про зяблеву любов. Вперше надруковано в газеті «Радянський селянин», 23 вересня 1945 р. В окремій видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

Ми готові. Вперше під рубрикою «Малий фейлетон» надруковано в газеті «Радянська Україна», 30 вересня 1945 р. В окремій видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

Дегустмахери. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна», 5 жовтня 1945 р. В окремій видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

І про вервечки, і про атомну бомбу. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна», 13 жовтня 1945 р. В окремій видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

«Визволителі з самостійної дірки». Вперше надруковано в газеті «Радянський селянин», 14 жовтня 1945 р. В окремій видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

Ведмідь. Вперше з підзаголовком «Із серії мисливських усмішок» надруковано в журналі «Дніпро», 1945 р., № 11—12, стор. 131—134. Твір включався в такі збірки: «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески

та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р.; «Вишневі усмішки», К., Держлітвидав України, 1962 р.

В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірках «Дикий гусь». Юмористические рассказы, М., Воениздат, 1954 р. Библиотечка журнала «Советский воин», № 14; «Избранное», М., Гослитиздат, 1955 р., «Охотничьи усмешки», М., «Правда», 1957 р. Библиотека «Крокодила», № 155; «Послушайте старика!». Юмористические рассказы, М., Детгиз, 1957 р.; «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.; «Ни пуха вам, ни пера». Охотничьи рассказы, М., «Молодая гвардия», 1958 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 152—157.

Космічна катастрофа. Вперше під рубрикою «Малий фейлетон» надруковано в газеті «Радянська Україна», 21 жовтня 1945 р. Твір включено в збірки «Зенітка», К., «Радянський письменник», 1947 р.; «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р.; «Вишневі усмішки», К., Держлітвидав України, 1962 р. В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірках «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.; «Думы мои, думы мои...». Рассказы, фельетоны, дневники, М., «Советский писатель», 1959 р.

Друкується за газетним текстом.

Харон — у грецькій міфології старик, що перевозив у човні душі померлих через підземну річку.

Стікс — у грецькій міфології річка в підземному царстві.

Про мудрого зайця. Вперше під рубрикою «Малий фейлетон» надруковано в газеті «Радянська Україна», 31 жовтня 1945 р. Твір включався в збірки «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р.

В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірках «Рассказы и фельетоны», М., «Советский писатель», 1953 р.; «Ни пуха вам, ни пера». Охотничьи рассказы, М., «Молодая гвардия», 1958 р. В перекладі на чуваську мову опубліковано в Чебоксарах, 1955 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 127—128.

Замерзає самостійність. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 23 листопада 1945 р. Твір включався до видань «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р. Друкується за газетним текстом.

Такі собі зустрічі й розмови. В періодичній пресі та в окремих виданнях твір не друкувався. В рукописі визначено жанр «Малий фейлетон» та час написання: «25/XI 1945». Друкується за текстом рукопису.

Бекас. Вперше з підзаголовком «Із мисливських усмішок» надруковано в журналі «Дніпро», 1945 р., № 10, стор. 76—81. Твір включався у видання «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України,

1954 р.; «Мисливські усмішки», К., «Радянська Україна», 1954 р. Бібліотека «Перця», № 14; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р.

В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірках «Рассказы и фельетоны», М., «Советский писатель», 1953 р.; «Юмористические рассказы», М., «Правда», 1953 р. Бібліотека «Крокодила», № 98; «Юмористические рассказы», М., «Правда», 1955 р. Бібліотека «Огонек», № 7; «Избранное», М., Гослитиздат, 1955 р.; «Сатира и юмор». Сборник, М., 1955 р., стор. 302—308; «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.; «Ни пуха вам, ни пера». Охотничьи рассказы, М., «Молодая гвардия», 1958 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 133—139.

Минуле і сучасне. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 27 листопада 1945 р. Твір включався до видань «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.); К., Держлітвидав України, 1960 р. Друкується за газетним текстом.

«Вона взяла Грися та й причарувала». Вперше з підзаголовком «Гумореска» надруковано в газеті «Радянська Україна», 28 листопада 1945 р. В перекладі на російську мову під назвою «Очарованный жених» з підзаголовком «Рассказ» надруковано в журналі «Крокодил», 1946 р., № 6, стор. 8. В окремі видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

«Ще не вмерла ваша дівка». Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 4 грудня 1945 р. Твір включався до видань «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р.; «Вишневі усмішки», К., Держлітвидав України, 1962 р. Друкується за газетним текстом.

Два чоботи — пара. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 11 грудня 1945 р. Твір включено до збірки «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р. Друкується за газетним текстом.

Армія крайова — польські підпільні загони, сформовані на початку Великої Вітчизняної війни з членів воєнізованих організацій. АҚ перебувала під контролем польського емігрантського буржуазного уряду в Лондоні. В період звільнення Польщі від німецько-гітлерівської окупації частини АҚ за наказом керівництва здійснювали в тилу радянських військ терористичні та диверсійні акти.

Василь Мудрий — один із лідерів українського буржуазного націоналізму, езекутивний директор з'єднаного українсько-американського допомогового комітету (ЗУАДК).

«...Десь за морем є «президенти» Рачкевичі та пани «прем'єри» Арцишевські». — Йдеться про польський емігрантський буржуазний уряд, що отаборився в Лондоні, та його керівну верхівку.

А тую шептуху та по бандитському вуху! Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 14 грудня 1945 р. Твір включено до видань «При-

віт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р.; «Вишневі усмішки», К., Держлітвидав України, 1962 р. Друкується за газетним текстом.

Самостійна вилуплюється. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна» (змінна сторінка для західних областей України), 18 грудня 1945 р. В окремі видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

Вовк. Вперше з підзаголовком «Вишневі усмішки мисливські» надруковано в журналі «Українська література», 1945 р., № 12, стор. 99—103. Твір включався в збірки «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Мисливські усмішки», К., «Радянська Україна», 1954 р. Бібліотека «Перця», № 14; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р.

В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірках «Дикий гусь». Юмористические рассказы, М., Воениздат, 1954 р. Библиотека журнала «Советский воин», № 14; «Избранное», М., Гослитиздат, 1955 р.; «Охотничьи усмешки», М., «Правда», 1957 р. Библиотека «Крокодила», № 155; «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.; «Ни пуха вам, ни пера». Охотничьи рассказы, М., «Молодая гвардия», 1958 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 145—151.

Пекло тріщить. Вперше надруковано в журналі «Перець», 1945 р., № 23—24, стор. 6. В кінці твору зазначено час і дату написання: «12 год. ночі 31 грудня 1945 р.» Твір включався в збірки «День і ніч». Вишневі усмішки, К., «Радянський письменник», 1950 р.; «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р. В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірці «Избранное», К., «Радянський письменник», 1951 р. Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р. стор. 450—453.

У новорічну ніч. В періодичній пресі та в окремих виданнях твір не друкувався. За часом написання належить до 1945 р. Рукопис не зберігся. В машинописному тексті зроблені автором правки, поставлено підпис. Друкується за цим текстом.

«Ружжо». За часом написання твір належить до 1945 р.; опублікований у збірках «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р.

В перекладі на російську мову з підзаголовком «Из охотничьих рассказов» опубліковано в журналі «Охота и охотничье хозяйство», 1957 р., № 12, стор. 39—41; в збірках «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.; «Ни пуха вам, ни пера». Охотничьи рассказы, М., «Молодая гвардия», 1958 р., «Думы мои, думы мои...». Рассказы, фельетоны, дневники, М., «Советский писатель», 1959 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 198—207.

Ой ви, коні, коні воронії. Вперше надруковано в журналі «Перець», 1946 р., № 1—2, стор. 3. В окремі видання твір не включався. Друкується за текстом журналу.

Говорила-балакала. Вперше надруковано в журналі «Перець». Видання для західних областей України, 1946 р., № 1, стор. 2. Твір включений у видання «Збірка фейлетонів», К., Держлітвидав України, 1950 р. Друкується за текстом журналу.

«Хитрий Панько». Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна», 13 січня 1946 р. Твір опубліковано в книгах «Збірка фейлетонів», К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р. В перекладі на російську мову твір ввійшов у збірку «Рассказы и фельетоны», М., «Советский писатель», 1953 р. Друкується за газетним текстом.

Вальдшнеп. Вперше з підзаголовком «Із серії мисливських усмішок» надруковано в журналі «Дніпро», 1946 р., № 2, стор. 90—97. Твір включався в збірки «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Мисливські усмішки», К., «Радянська Україна», 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р. В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірці «Избранное», М., Гослитиздат, 1955 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 140—144.

Дика коза. Вперше з підзаголовком «Із серії мисливських усмішок» надруковано в журналі «Дніпро», 1946 р., № 3, стор. 94—98. В рукописі зазначено час і місце написання твору: «13/І 1946. Стационар ЦЛК (тобто центральної лікувальної клініки — І. Д.), Київ». Твір включався в збірки «Весна-красна». Вишневі усмішки, К., «Радянська Україна», 1949 р.; «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р.

В перекладі на російську мову твір опубліковано в журналі «Охота и охотничье хозяйство», 1957 р., № 6, стор. 45—47; «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.; «Ни пуха вам, ни пера». Охотничьи рассказы, М., «Молодая гвардия», 1958 р.; «Думы мои, думы мои...». Рассказы, фельетоны, дневники, М., «Советский писатель», 1959 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 192—197.

Якби моя бабуся встали. Вперше надруковано в журналі «Радянська жінка», 1946 р., № 2—3, стор. 31. 10 січня 1947 р. твір був опублікований в газеті «Світло» — органі української демократичної колонії в Аргентині. Гумореска включалась у збірку «Вишневі

усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «День і ніч». Вишневі усмішки, К., «Радянський письменник», 1950 р.; «Молоді будьмо!» (Усмішки), К., «Молодь», 1951 р.; «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р. В перекладі на російську мову твір включався в збірку «Избранное», К., «Радянський письменник», 1951 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 323—326.

Лось. Твір опублікований в збірках «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.

В перекладі на російську мову твір включався в збірку «Избранное», М., Гослитиздат, 1955 р.; «Охотничьи усмешки», М., «Правда», 1957 р. Библиотека «Крокодила», № 155; «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.; «Ни пуха вам, ни пера». Охотничьи рассказы, М., «Молодая гвардия», 1958 р.

В рукописі зазначено час і місце написання усмішки: «14/І 1946. Станіонар ЦЛК». Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 187—191.

Перепілка. Твір опубліковано в збірках «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р.

В перекладі на російську мову твір включено в збірки «Избранное», М., Гослитиздат, 1955 р.; «Охотничьи усмешки», М., «Правда», 1957 р. Библиотека «Крокодила», № 155; «Послушайте старика». Юмористические рассказы, М., Детгиз, 1957 р.; «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.; «Ни пуха вам, ни пера». Охотничьи рассказы, М., «Молодая гвардия», 1958 р. та опубліковано в журналі «Охота и охотничье хозяйство», 1957 р., № 1, стор. 41—44.

В рукописі зазначено час і місце написання твору: «3/ІІ 1946. Київ. Станіонар ЦЛК».

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 166—172.

Дика гуска. Твір опубліковано в збірках «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Мисливські усмішки», К., «Радянська Україна», 1954 р. Библиотека «Перця», № 14; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р. В рукописі зазначено час і місце написання твору: «4/ІІ 1946 р. Київ. Станіонар ЦЛК».

В перекладі на російську мову усмішка опублікована у виданнях «Охотничьи усмешки», М., «Правда», 1957 р. Библиотека «Крокодила», № 155; «Ни пуха вам, ни пера». Охотничьи рассказы, М., «Молодая гвардия», 1958 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 180—186.

«Думи мої, думи мої...» — І далі рядки з однойменної поезії Т. Г. Шевченка.

Бенгальський тигр. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна», 17 лютого 1946 р. Твір опубліковано в збірках «Весна-красна». Вишневі усмішки, К., «Радянська Україна», 1949 р.; «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «День і ніч». Вишневі усмішки, К., «Радянський письменник», 1950 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.

В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірці «Избранное», К., «Радянський письменник», 1951 р.; «Ни пуха вам, ни пера». Охотничьи рассказы, М., «Молодая гвардия», 1958 р.; «Думы мои, думы мои...»; Рассказы, фельетоны, дневники, М., «Советский писатель», 1959 р.

Друкується за рукописом.

Драстуйте! Вперше під рубрикою «Фейлетон» надруковано в газеті «Радянська Україна», 13 квітня 1946 р. В окремі видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

Рекордсмен. Вперше під рубрикою «Малий фейлетон» надруковано в газеті «Радянська Україна», 27 квітня 1946 р. В окремі видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

Про замки та інші речі. Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна», 28 квітня 1946 р. Твір включено в такі видання: «Зенітка», К., «Радянський письменник», 1947 р.; «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 320—322. Друкується за текстом цього видання.

Дрохва. За часом написання усмішка належить до 1946 р., опублікована в збірках «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р.; «А в неділю п'ю, п'ю...», К., «Молодь», 1962 р.

В перекладі на російську мову твір включено в збірці «Избранное», М., Гослитиздат, 1955 р.; «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.; «Ни пуха вам, ни пера». Охотничьи рассказы, М., «Молодая гвардия», 1958 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 221—229.

Іван Карась, або... За часом написання твір належить до 1946 р. Вперше надруковано в журналі «Радянське літературознавство», 1957 р., № 3, стор. 132—134. В підзаголовку визначено жанр і призначення: «Інтермедія для джаз-оркестру». В окремі видання твір не включався. Друкується за рукописом.

«Шершень». Вперше під рубрикою «Малий фейлетон» надруковано в газеті «Радянська Україна», 9 травня 1946 р. Твір включався в збірці «Зенітка», К., «Радянський письменник», 1947 р.; «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р. Друкується за газетним текстом.

Чолом. Вперше під рубрикою «Фейлетон» надруковано в газеті «Радянська Україна», 24 травня 1946 р. Твір включався в збірці «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.;

«День і ніч». Вишневі усмішки, К., «Радянський письменник», 1950 р.; «Збірка фейлетонів», К., Держлітвидав, 1950 р.; «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р.; «Вишневі усмішки», К., Держлітвидав України, 1962 р.

В перекладі на російську мову твір опубліковано в книзі «Избранное», К., «Радянський письменник», 1951 р. В перекладі на башкирську мову — в книзі «Україна», Уфа, 1954 р.

Друкується за газетним текстом.

«Я ніколи не забуду діда Матвія» — див. гумореску «Дід Матвій», т. 2.

«...Можє, вдарять Або дулю дати Благоволять...» — Рядки з поеми Т. Г. Шевченка «Сон».

Силос. Вперше з підзаголовком «Казка» надруковано в газеті «Радянська Україна», 29 червня 1946 р. Твір опубліковано в збірках «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р.; «А в неділю п'ю, п'ю...», К., «Молодь», 1962 р.; «Вишневі усмішки», К., Держлітвидав України, 1962 р.

Друкується за газетним текстом.

Знову про дірку. Вперше надруковано в журналі «Перець», видання газети «Радянська Україна» для західних областей України, 1946 р., № 7—8, стор. 2. В окремі видання твір не включався. Друкується за текстом журналу.

Чухаємось... Вперше надруковано в журналі «Перець», 1946 р., № 12, стор. 6. В окремі видання твір не включався. Друкується за текстом журналу.

Концепція несповна розуму. Вперше надруковано в журналі «Перець», 1946 р., № 14, стор. 2. В окремі видання твір не включався. Друкується за текстом журналу.

Грушевський М. С. (1866—1934) — український буржуазний історик, один із головних ідеологів і ватажків українських буржуазних націоналістів.

«Все це кріпко засвоїли його послідовники». — Йдеться про українських буржуазних націоналістів — бандер, мельників, степчиків, — які проповідували буржуазно-націоналістичні ідеї Грушевського.

Жарти жартами... Вперше під рубрикою «Маленький фейлетон» надруковано в газеті «Радянська Україна», 9 серпня 1946 р. В окремі видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

«І живі ще, і здорові всі родичі гарбузові». Вперше під рубрикою «Фейлетон» надруковано в газеті «Радянська Україна», 14 серпня 1946 р. Твір включено в книги «Зенітка», К., «Радянський письменник», 1947 р.; «Діла наші і діла не наші», К., Держлітвидав України, 1953 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 383—386.

«Реготуни». Вперше з підзаголовком «Із серії мисливських усмішок» надруковано в журналі «Радянський Львів», 1946 р., № 5—6, стор. 5—14. В рукописі зазначено час і місце написання твору:

«10/II 1946. Київ. Станіонар ЦЛК». Твір включався в збірки «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р.; «Вишневі усмішки», К., Держлітвидав України, 1962 р. В перекладі на російську мову твір опубліковано в книгах «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.; «Думы мои, думы мои...». Рассказы, фельетоны, дневники, М., «Советский писатель», 1959 р. Друкується за рукописом.

Угадали. Вперше надруковано в газеті «Радянський селянин», 28 серпня 1946 р. В окремій видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

Слава, морген, бай! Вперше надруковано в газеті «Радянська Україна», 30 жовтня 1946 р. В окремій видання твір не включався. Друкується за газетним текстом.

Дикий кабан, або вепр. Вперше з підзаголовком «Із серії мисливських усмішок» надруковано в журналі «Перець», 1946 р., № 5—6, стор. 8—9. Твір включався в видання «Весна-красна». Вишневі усмішки, К., «Радянська Україна», 1949 р.; «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Мисливські усмішки», «Радянська Україна», 1954 р. Бібліотека «Перця», № 14; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р.; «Вишневі усмішки». Вибрані гуморески та фейлетони (1921—1955 рр.), К., Держлітвидав України, 1960 р.; «А в неділю п'ю, п'ю...», К., «Молодь», 1962 р.

В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірках «Рассказы и фельетоны», М., «Советский писатель», 1953 р.; «Юмористические рассказы», М., «Правда», 1953 р. Библиотека «Крокодила», № 98; «Избранное», М., Гослитиздат, 1955 р.; «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.; «Ни пуха вам, ни пера». Охотничьи рассказы, М., «Молодая гвардия», 1958 р.

В перекладі на чуваську мову твір надруковано в Чебоксарах 1955 року.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 158—165.

Уперта Маня. Вперше під рубрикою «Малий фейлетон» надруковано в газеті «Радянська Україна», 26 грудня 1946 р. Твір включався в видання «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р. В перекладі на російську мову твір опублікований у збірках «Избранное», К., «Радянський письменник», 1951 р.; «Рассказы и фельетоны», М., «Советский писатель», 1953 р.; «Избранное», М., Гослитиздат, 1955 р.; «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 318—319.

Діла не наші — діла монарші. Твір написано 27 грудня 1946 р. Опубліковано його у виданнях «День і ніч». Вишневі усмішки, К., «Радянський письменник», 1950 р.; «Твори в 2-х томах», т. 1, К., Держлітвидав України, 1956 р. В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірці «Избранное», К., «Радянський письменник»,

1951 р. В рукописі визначено жанр «Малий фейлетон» та вказано час написання гуморески: «9/IV 1946».

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 1. К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 448—449.

Самі собі шкідники. Твір опубліковано в виданнях «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Молоді будьте!» (Усмішки), К., «Молодь», 1951 р. під заголовком «Самі собі шкодимо»; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р. В рукописі зазначено час і місце написання твору: «Серпень 1946 р. Київський шпиталь». Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 271—276.

Симентальський профіль. Вперше надруковано в журналі «Перець», 1946 р., № 15—16, стор. 5. Твір включено в збірку «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р. В перекладі на російську мову надруковано у збірці «Избранное», К., «Радянський письменник», 1951 р.

Друкується за текстом видання «Привіт! Привіт!», К., «Радянський письменник», 1957 р., стор. 262—265.

Двадцять тисяч тонн. Вперше надруковано в журналі «Перець», 1946 р., № 21—22, стор. 4—5. Твір включався в збірку «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «День і ніч». Вишневі усмішки, К., «Радянський письменник», 1950 р. В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірці «Українські розкази», М., 1951 р., стор. 63—64. В перекладі на осетинську — в книзі «Українські оповідання», Орджонікідзе, 1954 р., стор. 214—216. В перекладі на чуваську мову — в книзі «Українські оповідання», Чебоксари, 1953 р., стор. 8—12.

Друкується за текстом журналу.

Гагара. Вперше з підзаголовком «Із серії мисливських усмішок» надруковано в журналі «Дніпро», 1946 р., № 14, стор. 96—101. Твір опубліковано в виданнях «Вишневі усмішки» (Вибрані), К., Держлітвидав України, 1950 р.; «Вибране», К., Держлітвидав України, 1954 р.; «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р.; «Мисливські усмішки», К., Держлітвидав України, 1958 р.; «Усмішки», Ужгород, Закарпатське обласне видавництво, 1958 р.

В перекладі на російську мову твір опубліковано в збірках «Юмористические рассказы», М., «Правда», 1953 р. Библиотека «Крокодила», № 98; «Избранное», М., Гослитиздат, 1955 р.; «Сатира и юмор». Сборник, М., 1955 р., стор. 189—190; «Избранное», М., Гослитиздат, 1958 р.; «Ни пуха вам, ни пера». Охотничьи рассказы, М., «Молодая гвардия», 1958 р.

Друкується за текстом видання «Твори в 2-х томах», т. 2, К., Держлітвидав України, 1956 р., стор. 173—179.

Граї, море! В окремі видання твір не включався. За часом написання належить до 1946 р. Друкується за рукописом.

СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ

Перша сторінка автографа гуморески «Зенітка» . . .	16—17
Остап Вишня	64—65
Перша сторінка автографа мисливської усмішки «Як варити і їсти суп із дикої качки»	88—89
Остап Вишня та Юрій Шумський. 1948 р.	144—145
Остап Вишня, Андрій Малишко та Володимир Сосюра	256—257
Остап Вишня. 1950 р.	384—385

З М І С Т

ФЕЙЛЕТОНИ, ГУМОРЕСКИ, УСМІШКИ 1944—1946

«Зенітка»	7
Пряма наводка	11
«Куряча Лівадія»	15
«Типу «фердінанд»	18
«Гітлерія» художника Агніта	21
«Грицю, Грицю, до роботи...»	23
«Земельна рента»	26
«Бліцкріг»	28
Самі тобі румуни...	30
Глупа ніч	33
Чудесна риба	38
Доісторичний струмент	40
$99 + 1 = 100$	43
Діди наші та баби наші	45
Хай капає	48
«Трістан на Хрещатику»	50
А ми глушимо...	52
«Страждання молодого Вертера»	55
УкрОУНа й укрОУНці	60
Сумні веселощі	63
Залізний характер	65
«Спринтер»	68
Три роки «Дранг нах остен»	71
«Не вийде, пане ляше, на ваше»	73
Десятеро	76
Найпотрібніша артилерія	79
Справа як біля бабиного воза	80
Християни -кршисяни	8
Як варити і їсти суп із дикої качки	89
Наша земля! Радянська земля!	94
Львів	96
«Ли-2»	100
«Возсія вельтові світ разума»	102
Невирішене питання	104
Самостійний смітник	111
Рейхсдрап, або гудеріанізація німецької армії	113
Велике діло — практика	115
«Великомученик Остап Вишня»	120
Хороша-хороша дівчинка	123
Скок і Перескок	126
«Помазок»	128
Самостійна і ні від кого не залежна історія	128

Українсько-німецька націоналістична самостійна	
дірка	130
«Нащо мені чорні брови»	132
А порядку малувато	136
Хлюст	138
«Прем'єр-міністр»	141
Попередники й нащадки	144
Звіряча конституція	149
Про шизофренію	151
Дорога порада	154
«Дух одвічної стихії»	156
Курячий сміх	158
Кость Кошевський	161
«Святі та божі»	164
«Побратими»	167
«Самостійний дистрикт»	170
Хто за кого?	173
П'ятдесятилітня юність	175
«Волюнтаризм і волюнтаристи»	177
Ленінград і ленінградці	179
Про приємні неприємності	191
Лисиця	193
Далі ще цікавіше буде	198
Військово-теоретична дискусія	200
Про червоні нігтики	202
Дуже самостійний гімн	204
«Судьба»	207
Відкриття охоти	211
Самостійна економіка	215
Заєць	217
Ревіше	221
«Міністерство фінансів»	223
Цікаві запитання	225
Музична історія	228
Кляті барометри...	230
Про зяблеву любов	233
Ми готові	236
Дегустмахери	239
І про вервечки, і про атомну бомбу	241
«Визволителі з самостійної дірки»	244
Ведмідь	246
Космічна катастрофа	252
Про мудрого зайця	256
Замерзає самостійність	258
Такі собі зустрічі й розмови	259
Бекас	262
Минуле і сучасне	269
«Вона взяла Гриця та й причарувала»	271
«Ще не вмерла ваша дірка»	275
Два чоботи — пара	277
А тую шептуху та по бандитському вуху!	279
Самостійна вилуплюється	281
Вовк	284
Пекло тріщить	291

У новорічну ніч	295
«Ружжо»	299
Ой ви, коні, коні вороніі	309
Говорила-балакала	312
«Хитрий Панько»	316
Вальдшнеп	319
Дика коза	324
Якби моя бабуся встали	330
Лось	334
Перепілка	339
Дика гуска	346
Бенгальський тигр	354
Драстуйте!	362
Рекордсмен	367
Про замки та інші речі	371
Дрохва	374
Іван Карась, або...	383
«Шершень»	387
Чолом	390
Силос	393
Знову про дірку	396
Чухаємось...	398
Концепція несповна розуму	400
Жарти жартами...	402
«І живі ще, і здорові всі родичі гарбузові»	405
«Реготуні»	409
Угадали	424
Слава, морген, бай!	427
Дикий кабан, або вепр	430
Уперта Маня	438
Діла не наші — діла монарші	440
Самі собі шкідники	442
Симентальський профіль	448
Двадцять тисяч тонн	452
Гагара	455
Грай, море!	462
ПРИМІТКИ	465
Список ілюстрацій	490

ОСТАП ВИШНЯ
Сочинения в семи томах

Том 5

(На українском языке)

*

Редактор *С. А. Захарова*
Художник *К. К. Калугін*
Художній редактор *В. В. Машков*
Технічний редактор *Є. А. Зіскіндер*
Коректор *А. В. Кудряцева*

*

БФ 01910. Здано на виробництво 17/І 1964 р.
Підписано до друку 14/ІV 1964 р.
Формат паперу 84 × 108¹/₂. Фізичн. друк. арк. 15,5.
Умовн. друк. арк. 25,4 + 6 вкл. Обліково-видавн. арк. 23,451.
Ціна 90 коп. Замовлення № 417. Тираж 20.000.

*

Видавництво «Дніпро»,
Київ, Володимирська, 42.

*

Київська книжкова друкарня № 4
Державного комітету Ради Міністрів Української РСР по пресі,
Київ, пл. Калініна, 2.